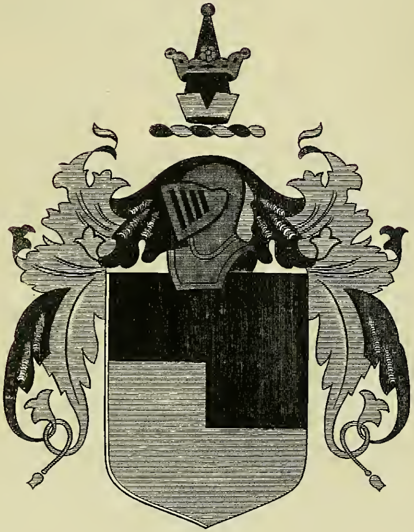

Longacre

Gift of

J.J. Longacre

2959

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Open Knowledge Commons and Harvard Medical School

http://www.archive.org/details/disputationesphy04hall

DISPUTATIONES PHYSICO-MEDICO ANATOMICO-CHIRURGICÆ SELECTÆ,

QUAS COLLEGIT, EDIDIT, PRÆFATUS EST

ALBERTUS HALLERUS.

TOMUS QUARTUS.

NEAPOLI, MDCCLVI.
Ex Typographia BENEDICTI GESSARI.
EXPENSIS DOMINICI TERRES.
SUPERIORUM FACULTATE.

TABULA DISPUTATIONUM

TOMI QUARTI.

Ad morbos colli.

XLVII. Burc. David Mauchart & Theophil. Erhard. Schmid *de luxatione nuchæ* Tubing. 1747. Ligamenta capitis deſcribit, oſtendit quam difficulter luxetur, refutat Petitum, qui ſuſpenſis caput luxari male docuerat, veræ luxationis cervicis, ſero tamen funeſtæ, exemplo recenſet ſuſpenſorum ſymptomata docet, & ſubluxationes diſtinguit. *pag.* 1

XLVIII. Ejuſdem Clar. Viri *de capite obſtipo* diſp. reſp. G. Frid. Jaeger Tubing. 1737. Boni ordinis diſputatio. Thermarum vim utilem in his malis expertus eſt, atque de inciſione muſculi maſtoidei caute molienda monet. 17

XLIX. Burc. Dav. Mauchart *de ſtruma œſophagi ejuſque coalitu difficilis ac abolitæ deglutitionis cauſis* Reſp. P. H. Bruttel Tubing. 1742. Strumam œſophagi ſive ſcirrhum glandularum incumbentium, verumque coalitum ſollicite diſtinguit; coaleſcentis gulæ hiſtoriam propriam adfert. Remedia etiam, fiſtulas, turundas, acria cathaeretica, ſalivationem proponit, & obiter fiſtulæ Anellianæ curandæ modum. 39

L. Georgii Detharding Epiſt. *de methodo ſubveniendi ſubmerſis per laryngotomiam* Roſtoch. 1714. Primo inciſionem hominis ſubmerſi deſcribit, cui neque in pulmone, neque in ventriculo aqua reperta eſt. Deinde varia præſidia ad excitandos ſubmerſos, & inter ea laryngotomen proponit, hactenus recte, ſi ſpuma, qua pulmo in ſubmerſis offercitur, ea adminiſtratione diſpelli quiret. 77

LI. Antonii Bergier & J. Barbeu du Bourg quæſtio in hæc verba *An tracheotomiæ nunc ſcalpellum nunc trigonus mucro* Pariſ. 1748. hunc commendat, quando ob anginam aſpera arteria perfoditur, cultrum vero, quoties cauſa adminiſtrationis eſt in illapſis corporibus alienis. 89

Morbi chirurgici pectoris.

LII. Gerardi Tabor *de cancro mammarum eumque exſtirpandi nova methodo* Utrecht. 1721. Hartmanni Chirurgi Amſtelodamenſis falces duas, quibus uno ictu mammas amputabat, deſcriptas dat, cujus quidem inſtrumenti vitia non ignoro, memoriam extare volui. 85

LIII. Dan. Wilh Trilleri Viri undique doctiſſimi diſp. *de nociva cancri inveterati exſtirpatione novis exemplis demonſtrata* Witt. 1752. reſpondente Titio propoſita, monitum chirurgis neceſſarium propriis utilibuſque exemplis confirmat, non tangendum eſſe manu cancrum, cum in partibus corporis humani interioribus aſperior plerumque renaſcatur. Programma huic diſputationi ſubjectum Georgii Augusti Langguth *de potiſſimis cauſſis cancri mammarum prudenter occupandis* programma, quo adtrectatio laſcivior inter cauſas frequentes cancri refertur. 107

LIV. Laurentii Heisteri diſp. *de optima cancrum mammarum exſtirpandi ratione*

ratione Reſp. O. P. Virdungo Alſdorf. 1720. Curationis exemplum, cum practicis monitis ſimplici & plana dictione exhibet. 137
LV. J. Nicolai Pechlini diſs. *ſiſtens hiſtoriam vulneris thoracici & in eam comm.* Reſp. Mummio Luddens Kilon. 1682. Erudita ephemeris vulneris pulmonis, ex quo puris 23. ſanguinis 20. libræ fluxerant, ſenſim & longo uſu medicaminum ſanati. 157
LVI. J. Henrici Schulze *de emphyſemate* Reſp. *Car. Criſtoph. Puſch* Hall. 1733. emphyſematum a cauſa interna natorum, exempla & pathologiam tradit. 187
LVII. J. Jacob Weltin *de aneuriſmate vero pectoris externo hemiplegiæ ſobole* Baſil. 1750. Exemplum cum theoria morbi conjungit. 199

DIS.

DISSERTATIONUM
CHIRURGICARUM
SELECTARUM,
PARS SECUNDA
DE MORBIS COLLI.

XLVII.
DISSERTATIO CHIRURGICA,
DE
LUXATIONE NUCHÆ.

Quam Præſide

B. D. MAUCHART=P. P. O.

Tuebatur

THEOPH. ERHARD. SCHMID

TUBINGENSIS.

Tubingæ 27. Septembris anno 1747.

PRÆFATIO.

SEcundam hic ſiſto partem tractationis de articulatione capitis cum prima atque ſecunda colli vertebra, quam ſcil. ante decendium peculiari ſic proſecutus ſum diſputatione, ut, maxime ligamentis illorum oſſium fuſe ac diſtincte traditis, non modo partem anatomiæ haud ignobilem dilucidaſſe, forſan & locupletaſſe mihi videar; ſed & ſimul varios uſus, ſtrictim quidem, interſperſerim. Crevit tum ſub calamo pagellarum numerus, ut quæ pro inſtituti ratione addenda ampliuſque deducenda fuiſſent phyſiologica coactus fuerim abrumpere. Unde jam paucis ea ſupplere primum animus eſt phyſiologica, quæ proxime connectuntur cum primaria præſenti tractatione luxationis nuchæ: idemque thema dehinc ad incudem revocare Medico-Chirurgicam. Sponte fluet ex his momentoſa conſectariorum biga: quod non adeo facilis atque frequens ſit, ut vulgo reputant, luxatio nuchæ: ſi vero acciderit, quanto cum periculo, quantaque curationis difficultate ſit conjuncta? Quæ in contextu ſubſequo præſentis diſſertatiunculæ in parentheſi per liter. numeral. I. Romanam notantur, ſe referunt ad nuperrim. diſp. de articulatione capitis. Conatibus noſtris adſpiret Deus benigniſſime!

§. I.

C*Apitis articulatio cum prima & ſecunda colli vertebra eſt firma, fortis, imo validiſſima*. Suæ quidem partes in obfirmanda hac oſſium compage debentur quoque ipſis iſtis oſſibus, qua ſubſtantiæ ſoliditatem & amplitudinem, atque proceſſuum cum ſinibus harmoniam, uti & muſculis vaſiſque ſuo loco recenſitis; *ligamentis* tamen longe maxima & *præcipua colligandi* atque *retinendi vis* eſt *vindicanda*. Hæc enim a potiori gaudent notabili tono atque robore, quod aliquam quidem extenſionem, ſed modicam admittit, violentæ nimiæque reſiſtit. Alia tamen aliis ſunt craſſiora, compactiora, magis tendineſcentia, imo cartilaginea.

Vis itaque non modo valide *vinciendi*, ſed & externæ *reſiſtendi* violentiæ *debetur* potiſſimum conferto *agmini fibrarum tenacium*, arctiſſime junctarum & ſibi implicitarum, ligamentum conſtituentium; (I. §.21.18.19. &c.) tum & *multitudini variorum ligamentorum* invicem complicatorum, vel ad eumdem uſum conſpirantium: (I.§.18.26.24.&c.) imo *nonnullorum brevitati*, cum craſſitie ac multitudine fibrarum tendinearum combinatæ: (I.§.21.12. in initio, 10.). Ac denique *plurium* in diverſa ejuſdem oſſis regione *adhæſioni*, exemplo proceſſus dentiformis ligamentorum alarium, (I.§.21.) ſuſpenſorii: (I.§.24.) cruciformis (I.§.18.19.20.).

Itaque occipitis os non modo cum atlante ſed & epiſtropho firmiſſime nectitur, & Atlas cum epiſtropho: epiſtrophus vero cum tertia reliquiſque vertebris, ut molem totius capitis tum ſuſtineret columna vertebrarum rectius ſtabiliuſque, tum capitis motum illa ligamenta debite per-

 mit-

mitterent, dirigerent atque firmarent. *Pondus* vero *capitis* etiamſi in adulto nonniſi ad ℔ xii. accedere ſupputemus, ob hanc tamen rationem magis gravitat verſus anteriora, atque ſic retinaculis per ligamenta & muſculos tanto magis indiget, quo baſis, cui inſiſtit caput, vertebrarum ab ipſo centro gravitatis ponderis, ſive capitis impoſiti remotior eſt verſus poſtica, & caput in anteriora magis propendere labique ſinit. *Explicari hinc poſſunt phænomena: cur* caput ſtatim antrorſum nutet ſomnum in ſedendo ineuntibus? *Quod* ſtantibus & caput deprimentibus, ſ. antrorſum flectentibus ad certum uſque flexionis gradum, hic motus non perficiatur à muſculis flexoribus capitis, ſed ab ipſo hujus pondere, atque ſic eo tempore muſculi capitis extenſores ſoli moderentur atque dirigant illam flexionem: *nec non cur* illi, qui longa ſtatione aut ambulatione nonnihil breviores facti, ſubſequente decubitu, per tempus proportionatum, videantur priorem recuperaſſe proceritatem *(a)*?

§. II.

Sed & propter multiplicem capitis motum validiſſimis variiſque opus fuit ligamentis. *Caput* enim *movetur vel* ſuper Atlante tantum, levi extenſionis quodam ad poſtica & flexionis ad antica motu: *vel* caput una cum Atlante movetur ſuper epiſtropho ac reliqua vertebrarum columna. Atlas tunc ſequitur unice motum capitis, nec alium ſibi proprium obtinet. *Caput* igitur *& Atlas junctim moventur* (α) flexione directa, verſus antica (β): flexione laterali, verſus colli latus dextrum atque ſiniſtrum: (γ) extenſione, vel recta, quum in anteriora flexum caput atque collum relevantur in lineam perpendicularem: vel ſupinatoria, quando caput verſus poſtica valde reclinatur (δ): rotatione, quando caput & Atlas ſuper epiſtropho horizontaliter ad latus dextrum atque ſiniſtrum alternatim moventur & arcum deſcribunt (ε): motu varie mixto & ſimultaneo: e. g. flexorio antico & laterali: flexorio & rotatorio: extenſorio & rotatorio.

§. III.

Os occipitis Atlas & epiſtrophus *junguntur ſaltem per Syndeſmoſin*, quam alii quoque Synnevroſin vocant, ſive per ligamenta; *epiſtrophus* vero in baſi corporis ſui cum tertia vertebra *inſuper per Synchondroſin*, ſ. interjectam cartilaginem ligamentoſam: hæc enim vertebra magis figi ac ſtabiliri debuit, ut caput non modo firmius inſiſteret, ſed & gyrari ſuper epiſtropho poſſet, & circa hujus axem, ſ. proceſſum dentiformen rotari. Atlas vero non potuit cum epiſtropho per interponendam cartilaginem conferruminari, inſtar reliquarum vertebrarum, quæ hoc modo cohærent arctiſſime, quoniam rotationem ſuper epiſtropho debebat exercere.

Species articulationis horum oſſium, reſpectu figuræ & motus *varia* eſt. Oſſis occipitis c. Atlante per enarthroſin, quatenus apophyſes condyloideæ oſſis occipitis in ſinuatas cavitates Atlantis recipiuntur cum motu manifeſto, quamvis leviore. Arthrodiæ vero rationem tuetur articulatio Atlan-

(a) Hæc duo poſteriora phænomena recenſet ac dilucidat Winslow in Memoir. de l'Academie des Sciences Edit. Amſteld. An. 1720. p. 103. 105. & An. 1730. p. 501.

Atlantis in ſuis apophyſibus articularibus inferioribus, cum eiſdem epiſtrophi ſuperioribus, quæ tamen concurrunt etiam ad motum Atlantis rotatorium ſuperficie ſua latiore, & in latus externum declivi.

Singularis vero & ſine pari *eſt proceſſus dentiformis cum Atlante articulatio*, axem cum rota referens, unde *Fallopio* (*b*) *trochoides* appellata, atque ad ſpeciem ginglymi communiter relata. Epiſtrophi articulatio cum prima & ſecunda colli vertebra pariter ginglymo accenſetur, quatenus ſuſcipit ſuper apophyſibus ſuis articularibus, leviter convexis, Atlantem, corporis vero ſui prominula parte inferiore ſuſcipitur in ſinuatam ſuperficiem corporis tertiæ vertebræ ſuperiorem.

§. IV.

Oſſa igitur *illa tria*, quæ præſens thema reſpiciunt, non modo firmiſſime connectuntur, §. 1. ſed etiam pluribus variiſque *ligamentis vinciuntur*, *ita ut* extenſionem & relaxationem ad certum uſque gradum naturaliter admittant, motuſque varios illorum oſſium, quibus implantantur, dirigant, modificent atque ſecuriores reddant. Manifeſtum præbet *exemplum proceſſus dentiformis*. Cum enim plurimi interſit, hujus capitulum turbinatum, medullæ ſpinali ſubjectum, oblevari atque ſic obfirmari, ut ne in motu gyratorio Atlantis circa hunc axem, is durius impingat in medullam ſpinalem, aut plane errabundus ultro citroque vagetur, aut accedente vi externa e cardine ſuo femina (*c*), ſive ligamento tranſverſo dicto, excutiatur facile; ita quoque proſpexit DEI providentia, ut capitulum totum hujus proceſſus dentiformis obtegeretur ligamentis, cruciformi, alaribus, ſuſpenſorio, faſcia longitudinali poſtica: medulla vero ſpinalis propriis inſuper involucris membranaceis circumdata muniretur ulterius: ipſe vero proceſſus dentiformis, corpori epiſtrophi conſolidatus paucis a nativitate annis, ſatis robuſtus validum conſtitueret axem, in latere colli ſui poſtico gracileſceret & ſinuata excavaretur inciſura, cui ſic profundius atque ſtabilius inhæreret ligamentum tranſverſum, ſicque vel proceſſus ille ad poſtica, vel Atlas ad antica facile luxari impediretur: per conſequens etiam diſtractioni ac ſeceſſui perpendiculari Atlantis capitiſque ab epiſtropho, & vice verſa, efficaciter ſe opponerent ligamenta tam interna cruciforme, vaginale, faſcia ligamentoſa poſtica: quam externa, articularia, obturantia, perpendiculare externum anticum, interſpinale poſticum perpendiculare.

§. V.

Imprimis vero ſollicite *cautum eſt*, *ne Atlas majorem*, quam par eſt, *rotationis arcum emetiri poſſet*, atque ſic luxationem à ſecunda vertebra incurrere, unde gravis, quin funeſta tam medullæ ſpinalis compreſſio, quam nervorum atque vaſorum ſanguineorum diſtractio imminueret. In hunc finem conſpirant quidem & alia ligamenta, vaginali, prout & ipſa ratio dictitat, & experimentum abs me factum confirmat. Solutis enim omnibus illis ligamentis, quæ modo ad hunc uſum conſpirare dixi, & integro relicto vaginali

(*b*) Gabr. Fallopius Obſerv. anat. in 8vo. Paris 1562. p. 13. b.

(*c*) Cardinem feminam appellant, qui recipit alterum inſertum cardinem, maſculum dictum.

ſi ligamento, Atlantem obſervavi tamen non multo plus, ac naturaliter ſolet, manu mea gyrari, multo minus in circulum plene rotari potuiſſe.

§. VI.

E præmiſſis itaque patet, quod ſeceſſus trium horum oſſium, occipitis, Atlantis & epiſtrophi a ſe invicem, ſ. luxatio, neque facile, neque frequenter accidat, licet magna aliquando vis diſtractionis & fortiſſimæ flexionis adhibeatur. Unde *in* omnibus quos ſecui, *ſuſpendio enectis*, & illo maxime pariter, quem vere nuper elapſo cultro anatomico publice ſubjeci, *ne umbram luxationis* per totam colli vertebrarum columnam obſervavi, licet carnifices, caput ſuſpenſi violentiſſime diuque ad antica deprimant, atque ideo & ipſi & omnes ſpectatores ſibi perſuadeant, omnibus tali modo ſuſpenſis cervicem eſſe fractam, ut vulgo loquuntur, ſ. luxatam.

Diſertis conſentientem verbis habeo celeberr. Anatomicum, *Columbum*, „ (*d*) cum enim, inquit ille, articulatio capitis cum vertebris luxationem „ nullo pacto patiatur, eſt namque capitis luxatio lethalis, curavit natura „ ejuſmodi eſſe ligamenta, quæ partes haſce adeo arcte fideliterque contine„ rent, ut difficillima ſit horum luxatio. Licet vulgo exiſtiment in iis qui „ ſuſpenduntur, longamque litteram ſuſpenſi efficiunt, caput luxari: quam „ ſententiam ego profecto inanem eſſe falſamque deprehendi, neque ſemel „ dumtaxat, ſed ſæpius Patavii, Piſis, Romæque.

An igitur celeb. Pariſienſ. chirurgus *Petit*, vulgari ſaltem famæ, an propriis obſervationibus, accurate inſtitutis innixus *contrarium recte ſtatuat*, neſcio? Is vero nativo idiomate, quod latine ſic reddo, ſcripſit: (*e*) Obſervamus in tantum non omnibus ſuſpenſis, quo prima colli vertebra penitus (*entierement*) ſeparata ſit a ſecunda; hæcque ipſa fortaſſe cauſa eſt adæquatiſſima & efficaciſſima mortis illorum. In Galliis quidem ſolent carnifices ſingularem alium collo ſuſpenſi injicere laqueum, cujus extremum deſcendit per dorſum, & inter pedes ſuſpenſi antrorſum deducitur, atque ad ſuperiora reflectitur uſque ad collum, ubi laqueo, qui collum circumdat, implicatur & nodo obfirmatur. In anſam hujus laquei, inter pedes ſuſpenſi dependentem carnifex immittit ſuum pedem, & laqueum ſic non minus pede fortiter deprimit, quam manu caput ſuſpenſi. Sed non video, cur ex hac ſuſpendii methodo facilius & frequentius luxatio nuchæ debeat oriri?

§. VII.

Quamvis autem cum pleriſque Autoribus & ipſo etiam Petito hactenus contenderim, Atlantem vix ac ne vix quidem ab occipite quantacumque vi, & ab Epiſtropho non facile poſſe divelli, ſeparari, luxari; Tantum tamen *abeſt*, *ut negem luxationem nuchæ*, *vel exiſtere poſſe*, *vel & actu aliquando contigiſſe*, ut non modo hactenus allegata ligamenta præter naturalem admittere extenſionem ſed & omnino rupturam ſubire poſſe ultro confitear, ſed illas nonniſi ſumma vi, motu celerrimo aucta, inductas. Fortiſſimum tendi-

(*d*) Reald. Colombus de Re Anatom. Lib. III. c. 2. p. m. 194.

(*e*) Jean Louis Petit Traité des maladies des os, in 8. à Paris 1723. Tom. I. p. 67.

tendinem achillis utrumque in uno homine a violentia ſaltus diſruptum retulit & contra ſcepticos defendit ſupra laudatus *Petit* (*f*), illumque caſum individualem in celeb. nempe ſaltatore, Cochoix, mihi confirmavit Sereniſſimi noſtri ducis chirurgus celeberr. Dn. *Belair*, qui dicti illius Saltatoris Berolini jam degentis, & agilliſſime ſaltantis, pedes examinavit Berolini paucos ante annos, eaque deprehendit veſtigia, quibus de veritate caſus abs Petito recenſiti, ſed ab aliis in dubium vocati, certus eſt factus. Alium ad huc caſum alterutrius tendinis achillis ſaltu pariter medii rupti effert idem *Petit* in libro de morbis oſſium laudato: nec non rupti ligamenti tibiæ fortiſſimi, e patella deſcendentis, a caſu. Per caſum hominis ex alto ruptum femoris ligamentum robuſtiſſimum & internum & externum recenſet celeberr. *Platner* (*g*). Imo quod plus eſt, non deſunt caſus fractorum & ipſorum oſſium a violentiſſima tenſione ſubitanea tendinum, illis oſſibus inſertorum, quales & ipſe ſupra laudatus commemorat *Petit* loc. cit.

§. VIII.

Ad *luxationis nuchæ tractationem* ergo nunc proprius accedens, omnium primo paucis expediendum reputo, quid per nucham, quid per luxationem intelligam? *Nucha*, vocabulum veteri Latio incognitum, denotat medicis locum colli poſterioris, ſ. cervicis, ſuperiorem, in medio ſcrobiculo quaſi excavatum, uno alteroque pollice infra os occipitis, qui ſicut externe ab integumentis communibus atque muſculis, interne ab atlante & epiſtropho ſubſtratis efficitur. Locus, tenſionibus rheumaticis & cephalalgicis moleſtiſſime haud raro vexatus.

Luxationem voco, oſſis e ſede ſua naturali & articulo ſeceſſum & deviationem ab altero, cui debebat eſſe junctum, unde Gallis etiam audit *deplacement*, & Germanis, *eine Auſweichung*, *Verrenckung*. Poſſunt igitur omnia oſſa, quæ motum ſubeunt in articulis plus minus evidentem luxationis ſubjectum fieri. Reliqua vero oſſa, quæ vel mediantibus ligamentis, vel cartilaginibus, vel per ipſam ſubſtantiam oſſium in ſuturis, harmonia, gomphoſi junguntur, ſine motu, proprie non dicuntur luxari, ſed ſeceſſum, avulſionem, ſeparationem pati. Callis *un Ecartement*.

§. IX.

Luxatio ut alibi, ſic etiam heic varia poteſt eſſe: vera, *perfecta*, totalis, quando os ex cavitate, ſinu, ſuperficie alterius oſſis penitus ſeceſſit: *imperfecta* ſubluxatio communiter dicta, quando non penitus excidit os ex alterius ſinu, ſed aliqua parte adhuc ſubſtitit: *complicata* ſive conjuncta cum vulnere externo, vel fractura: *ſimplex* ſine fractura, & vulnere, item in reſpectu ad unum, vel plura oſſa, hinc & duplicata, plurium e. g. vertebrarum: *determinata*, ſpecifica hujus vel illius oſſis, e. g. epiſtrophi, maxillæ inferioris, oſſis humeri &c. *Proprie* vero *luxatum dicitur* illud *os*, quod ſedem ſuam mutavit, quodque directione naturali permanenti: e. g. vertebra ſecunda colli dicitur luxata, quando a prima & tertia vertebra colli penitus ſeceſſit: os humeri luxatum, quod e cavitate glenoidea capitis ſcapulæ prolapſum eſt, &c.

§. X.

(*f*) Idem Petit Memoir. de l' acad des ſciences An. 1722. edit. Amſtel. & in allegat. tract. de morbis oſſium. Tom. II. §. 15. pag. 291. &c.

(*g*) Joh. Zach. Platner. Inſtit. chirurg. ration. in 8. Lipſ. 1745. pag. 806.

§. X.

Quodnam e tribus illis oſſibus, vel occipitis, & per conſequens totum caput, vel Atlantis vel Epiſtrophi *luxari poſſit*, *ſoleatque* jam diſpiciam? Si os occipitis finibus articularibus primæ colli, vertebræ elabi aut extrudi poſſit, continget & proprie vocabitur luxatio ipſius capitis. Atqui vero multi tam veterum quam recentiorum Anatomicorum atque chirurgorum aſſerunt, (*h*) tantum non impoſſibilem eſſe hanc luxationem, & ipſa articulationis conditio confirmat: quoniam (α) per tot ligamenta robuſta alligatur atlas occipiti (β). Proceſſus occipitis condyloidei in finibus atlantis aliqua profunditate gaudentibus, conduntur (γ). Impetus externus, luxationem inferens, tam facile in atlantem, ſub prominente toto occipite, latentem, non redundat (δ). Ipſa vis impetus tantum non efficit in vertebram & articulum capiti proximos, ac in remotiores (ε). Capitis ſuper atlante mobilitas reſtringitur ad levem flexionis & extenſionis motum, cum atlantis ſuper epiſtropho motus longe ſit amplior (ζ). Ligamenta, quæ caput & atlantem connectunt, ſunt brevia eoque ipſo & extenſioni & rupturæ minus ſubjecta (η). Proceſſus dentiformis ligamentis validiſſime occipitis oſſi & atlanti affixus, hunc fortiter apprimit & colligat occipiti (θ). Nulla proſtat, quantum novi, certa & accurata obſervatio de tali luxatione capitis, cum e contrario luxationis primæ a ſecunda, ſecundæ a tertia &c. ſuppetant ſpecimina a variis cauſis, lapſu, ictu, verberibus. Unde aſſenſum meum eo uſque ſuſpendere cogor, *Vido Vidio*, *Paræo*, *Palfino*, *Heiſtero* &c. aſſerentibus talem dari capitis a prima vertebra luxationem, donec certis me convicerint exemplis.

§. XI.

Caput vero & *atlantem una ſecedere*, ſubluxari & luxari poſſe ab Epiſtropho, magna vi adhibita, tam a priori, quam a poſteriori conſtat. Superficies enim apophyſium articularium Atlantis & Epiſtrophi, ſibi reſpondentium, planior eſt & motus amplior, maxime rotatorius, & ligamenta quædam, utrique vertebræ communia, partim laxiora, partim debiliora ſunt. Sed tamen *vertebra ſecunda* non poteſt *vel ad latera*, *vel antrorſum*, idque multo minus, *luxari* propter dentiformem proceſſum intra arcum anteriorem atlantis aſſurgentem ac validiſſime tum atlanti, tum oſſi occipitis per varia ligamenta, quæ ſuis locis recenſui, fortiſſime connexum, niſi vel ſummo & incredibili fere impetu cuncta hæc rumpantur ligamenta, vel proceſſus dentiformis diffringatur in adultis, aut abrumpatur & evellatur quaſi infantibus; ad poſteriora vero vel directe vel & oblique poteſt Epiſtrophus recedere. De tertia reliquiſque colli vertebris, luxationi obnoxiis mei non eſt inſtituti hoc agere loco. Singularis & rariſſimus, obſervante *Riolano* (*i*), *coalitus duarum ſuperiorum colli vertebrarum* in milite ſupplicio ſtrangulationis mulctato, qui tamen libere caput in omnem partem moverit, majorem adhuc difficultatem, imo impoſſibilitatem redarguit luxationis harum vertebrarum ab invicem. An vero hic miles motum capitis rotatorium ſuper atlante, an ſuper tertia colli vertebra exercuerit aut alibi, Riolanus neque dicit, neque ex relatione poteſt erui.

§. XII.

(*h*) Columbus de re anat. L. 3. C. 2. 1123. R. Petit des Maladies des os T. I. p. 64. Platner. Inſtit. chir. rat. p. 751. §.

(*i*) Joh. Riolanus Encheirid. anat. L. 6. C. 11. d. 440.

§ XII.

Exempla luxationum capitis & nuchæ, ſi quæſiveris in chirurgorum libris, oppido *rara*, imo *rariſſima* deprehendis: mihi pluſquam quinquaginta evolventi celebres chirurgiæ ac obſervationum chirurgicarum Scriptores ne unica obvenit obſervatio luxationis veræ capitis, ſ. receſſus ab atlante, reliquarum vero luxationum, nuchæ & colli vertebrarum pariter pauciſſima. Neque ſolent per Dei gratiam, ejuſmodi caſus funeſti frequentius ingruere.

Lectori haud ingratam fore ſpero *recenſionem aliquot* ſaltem *caſuum notabiliorum* e beati Parentis meaque ipſius praxi, ac denique a Petito deſumtorum. In mea diſſertatione inaugurali ante quinque luſtra heic Tubingæ ventilata de *Hernia incarcerata*, primum hoc propoſui corollarium de rariſſima nuchæ luxatione: In conflictu ebriorum nocturno ruſticus quadratus accipit aliquot ictus circa caput, & duriora veritus, auſugit ea pernicitate pedum, quæ vel celerrime decurrentem equum anteverterit. Hic ſpatium ſemihoræ emenſus domumque reverſus, exuta ſuperiori tunica admotaque ſcala petit cubiculum amaſiæ puellæ, & ibidem aliquandiu commoratus, ordinem rixarum recenſens, ac de ſe nihil quicquam, ſitim ſi excipias, conqueſtus. Reverſus eadem via domum 150. prope paſſuum, ſcalam ſecum aſportavit. Elapſa abhinc hora in lecto, accumbente una fratre juniori, corripitur convulſionibus (*hat nach der auſſag des bruders ſehr gewütet*) & ſpatio quatuor horarum præſentibus parentibus moritur. Corpus exanime a medico vicino legaliter apertum exhibet ſanguinem extravaſatum hic ibi ſub cute capillata & pericranio, item ſuper dura matre circa os temporale ſiniſtrum aliquot uncias ſanguinis nigri grumoſi; hic ibi contuſionum veſtigia in dura matre, parvamque inter ioris cranii tabulæ fiſſuram in confinio ſuturæ lambdoideæ & ſagittalis: Vaſa piæ matris ſanguine grumoſo infarcta: Super principio medullæ ſpinalis guttas 12. & 15. ſanguinis grumoſi: Sugillationem cutis & muſculorum in nucha: luxationem ſive ſeceſſum vertebræ atlantis & epiſtrophi, qui pollicem facile admiſit, cute quamquam integra: tertiam quartamque colli vertebram vacillantes quidem, ſed tamen adhuc connexas.

§. XIII.

Alter caſus luxationis, abs me obſervatus ante ſedecim annos ita ſe habet: Veredarius, æt. 50. an. quadratus, ebrius, noctu circa decimam, ſcalas ædium deſcenſurus, præceps ſuper antennam, qua deſcendentes tanquam ſuſtentaculo utuntur, in aream delapſus, nemine advertente: Per horam fere ſibi minime conſcius, jacet capite antrorſum inclinato & ſemper propendente: deportatur in ſtabulum vicinum: mane, ſenſuum adhuc expers, defertur in hypocauſtum, manibus pedibuſque vere reſolutus, qui prius ſaltem e crapula videbatur, feces alvinas & veſicales dimiſit neſcius. Circa meridiem ad ſe redit, nonniſi de nuchæ cordiſque dolore conqueſtus. Circa undecimam noctis moritur placide. Nulla antea excretio ſanguinea, reſpiratio ſatis adhuc libera, mane pulſus myurus, veſperi ſenſibilior. Caput iterum moverat, ſed non ſine nuchæ dolore. Primarius aulæ chirurgus, Dn. Belair ſecuit cadaver, ſpectantibus D.D. Gœckelio, Planero, chirurgo cubiculario Bamberg meque ipſo, aliiſque.

Nulla læſio externa per totum ſpinæ tractum, nulla ecchymoſis. Vaſa duræ matris turgidiſſima. Exemptis cerebro, cerebello & medulla oblongata, ſan-

guinis fluidi protinus larga effuſio & promanatio e magno foramine occipitis. Nulla alia læſionis veſtigia. Cutem in nucha detractam excepit lata & profunda intra muſculos ſugillatio ſanguiniſque ſtaſis. Luxatio notabilis 4tæ colli vertebræ a 5ta, ſic ut apophyſis ſpinoſa utriuſque vertebræ tantum diſtaret ab altera, ut pollex facillime potuerit huic inſeri interſtitio. Nulla oſſium fractura. In latere etiam, & anterius, vertebræ adhuc connectebantur. Num ligamenta & muſculos vis lapſus diſruperit penitus, ut lacerationis relicta veſtigia fere innuebant, aut culter chirurgi, vertebras denudaturi incidendo, rodendo, ſolverit, vel utrumque concurrerit, evidenter haud patet? Ex ipſa tamen ſtructura non modo, ſed facto etiam, me monente experimento, apparuit e veſtigio, quod vertebræ colli, quarum apophyſes ſpinoſæ imbricatim ſibi incumbunt, ibidem tam facile cultro haud ſolvantur.

§. XIV.

Tertius caſus recenſetur abs Petito, l. c. p. 65. Puerum, ſeptennem fere, vir quidam, animi luſuſque gratia, capite ſic prehendit, ut altera manu ſub mentum pueri, altera ſuper occiput applicita, ſuſtulerit, ſub jocoſo prætextu formulaque loquendi populari: Se ipſi avum ſuum eſſe monſtraturum: Puer, pedibus vix e terra ſublatis, in aere ſuſpenſus reniti corpuſque plurimum agitare cepit, capiteque luxato confeſtim mortuus eſt. Non addidit Petitus, an poſt mortem inſpectus ſectuſque fuerit puer, nec qualis quantaque luxatio? Sed tragicam ſubjungit ſequelam: quod ſcilicet huic facto accurrens vicinus Pater, vindicta exardeſcens fugientem patratorem malleo ephippiariorum petierit, hujuſque extremo acutiore ſecante, in ſcrobiculum nuchæ (dans la foſſette du cou) injecto, tamque profunde impacto inter primam & ſecundam colli vertebram, ut medullam transfoderit ſpinalem, e veſtigio extinxerit.

§. XV.

Accedendum jam eſſet ad plenariam ejuſmodi luxationum doctrinam ſemioticam, pathologicam atque therapeuticam. Cum vero hæc in chirurgorum libris abunde proſtent, nolo hanc crambem recoquere, ſed *aliquot* ſaltem *eligam momenta*, quæ vel nonnullorum prejudicia & errores perſtringant, vel obſcuriores paſſus dilucident, vel obſervatores in ſectionibus legalibus inſtruant excitentque.

Itaque *quoad diagnoſin* & phænomena conſtitutiva luxationis & ſeceſſus capitis e finibus articularibus atlantis, ſi quidem unquam accidere poſſit, in aprico eſt, illum non modo antrorſum, & retrorſum, ſed etiam ad latera poſſe fieri. In duobus prioribus modis caput antrorſum detorqueri & mentum jugulo quaſi affigi oportere, ſed non in laterali ſeceſſu, cum tamen authores promiſcue tradant luxatum caput ad antica defigi. Tanta vero in omni luxatione tali non poteſt non concurrere medullæ ſpinalis, nervorum, vaſorum atque ligamentorum partim diſtractio & laceratio, partim compreſſio, ut de ſignis luxationis prius vix diſpicere queat chirurgus, ſi vel maxime facto præſens fuerit, quam æger animam efflaverit.

§. XVI.

§. XVI.

Craſſiſſimus error eſt *diagnoſticus* non vulgaris magis, quam dolendus, *quando* medici ac chirurgi in ſectionibus legalibus *pro ſufficienti* & pathognomonico luxationis *ſigno venditant* talem *primæ a ſecunda vertebra diſtantiam*, cui apicem digiti potuerint inſerere. Cum tamen naturaliter, abſque ulla luxatione, hoc fieri poſſit, uti in Diſſert. de articulatione capitis §.9. & 15. monui; quin imo, ſi vel maxime ligamenta inter Atlantem & Epiſtrophum eo loci interjecta vim aliquam extenſionis majoris paſſa ſint, vertebræ vero ſuis ſedibus non ſint dimotæ, ne ſubluxationis quidem, multo minus luxationis nomen meretur.

Miſere non minus *impingunt* illi, *qui* vel in privatis, vel legalibus inſpectionibus, *ex cutis integritate*, tumoris & ſugillationis abſentia *latentem* ſub herba *anguem prætervident*, & nullam adeo gravem injuriam externam ac duriora inflicta fuiſſe verbera judicant, atque ſic aliquando, labore hoc incruento ſecure nimis defuncti, ſectione, & profundiore ſuperſedent inquiſitione. Cum tamen per infinita compertum ſit exempla, & diſtorſione per lapſum, aut aliam vim, & ab ipſis inflictis verberibus extus nullum comparuiſſe læſionis veſtigium, ſed nihilominus ſub integumentis graves ſanguinis extravaſati ſtaſes. Taceo, quod non ſtatim ab inflictis verberibus cutis in rubedinem & livorem aut tumorem tranſeat, quales tamen aliquo poſtea tempore demum exurgunt in vivis & ipſis etiam demortuis.

§. XVII.

Nec majori jure *licebit e cutis integritate, ad partium ſubjacentium argumentari immunitatem, reſpectu ſolutionis continui*. Viderunt mecum omnes philiatri in nuperrima ſectione publica juvenis robuſti, manu carnificis per ſuſpendium enecti, quod funis collo circumductus, quo præfocatus fuit, nullam cuti labem, niſi ſulcum impreſſerit, ſub cute vero & membrana pinguedinoſa non modo ſimilem ſulcum tranſverſalem inſculpſerit muſculis ſterno-hyoideis & ſterno-thyroideis, in latere dextro maxime, ſed & eoſdem muſculos in latere externo ſic perfricuerit, attriverit atque laceraverit, ut fruſtum e muſculis quaſi exſectum & laceratione deperditum reliquerit aliquem hiatum & lividam ſugillationem circumquaque. Pariter Celebr. Anat. Profeſſor Altorfinus, *Weiſs.* (*l*) notavit militem, laqueo ſuſpenſum, tantam à fune ſtrangulatorio vim paſſum eſſe, ut cartilago cricoidea, quæ ceteras laryngis cartilagines craſſitie & denſitate ſuperat, aſperamque arteriam præ reliquis vel maxime apertam ſervat, in multa diffracta ſit fruſtula, quæ partes vicinas membranaſque tracheæ ita ſimul laceraverant, ut inferior tracheæ pars a larynge prorſus abrupta ſit & ſanguis copioſus non modo per os & nares effluxerit, ſed etiam intra bronchiales pulmonum ramos illapſus ſit. Mirum haud eſſe, pergit *Weiſſius*, carnificem in ſtrangulando hoc milite multum temporis & laboris impendiſſe, antequam robuſtum hunc juvenem aura privaret, cum in iſta tracheæ regione omnium difficillima ſit ejus compreſ-

(*l*) Joh. Nic. Weiſs, in Program. anat. ad publicam anatomiam invitatorio, Altorf. 1745. p. 14.

ſio, atque rotunda & annularis cricoideæ cartilaginis forma: factum hinc eſſe, ut *muſculi* ſterno-hyoidei & ſterno-maſtoidei inſimul a laqueo comprimente *diſrupti* ac *lacerati* fuerint, *cute* licet *externa* adhuc *integra*.

E primo caſu luxationis rariſſimæ §. 11. recenſito patet *neque* hoc *eſſe abſolutæ neceſſitatis* phænomenon, *ut vertebra* licet valde diſtracta, *ſtatim ab altera ſecedere & vere luxari debeat*, per conſequens motum capitis aliquandiu ſalvum liberumque poſſe remanere, adeoque nec vitium conformationis, in præternaturali vel depreſſione, vel elevatione extus comparere.

§. XVIII.

Prognoſin cautiores medici in leviore etiam viſa luxatione, *dubiam* ſemper facient *in* omnibus *illis caſibus*, qui *cum notabili externa vi* conjuncti fuere: commotio enim vehemens, quæ ſimul in totum caput, & cerebellum maxime ac medullam ſpinalem, horumque vaſa redundavit ſanguinea, varias ſanguinis ſtaſes, extravaſationes, ſubſtantiæ cerebelli molliſſimæ conquaſſationem, inflammationes, gangrænam facili negotio poteſt accerſere. Hæcque cauſa eſt, cur, qui neque ſtatim a luxatione perierunt, neque poſt repoſitionem luxatæ vertebræ interituri fuiſſent, aliquot diebus poſt nihilominus extinguantur. Si vero facta ſit gravis arctiorque medullæ ſpinalis per vertebram luxatam compreſſio, etiamſi illa, per artem & reductionem vertebræ citiſſime liberetur, ſic tamen meatus, tubuli, medullæ tenerrimi collapſi & conglutinati, ſi non & ex parte rupti manent, ut ſpirituum animalium tranſitus intercipiatur, atque ſic fatalis paraplegia ſubſequatur. Par enim eſt ratio cum illo eventu, quem autopta confirmat Celebr. *Morgagnus* (*m*) ſcil. referens, quod lynceus ille Anatomicus, *Valſalva* canibus pluries nervorum truncos, qui ad latera arteriæ aſperæ per collum deſcendunt, filo arcte conſtrinxerit, ac illico iterum ſolverit, canes vero intra aliquot dies mortui fuerint eodem modo, ac ſi illi nervi fuiſſent amputati; adeoque, qui abſolutam lethalitatem gravioribus, ſubitaneiſque medullæ ſpinalis lacerationibus, diſtractionibus & compreſſionibus tribuunt, & hanc mortis neceſſitatem in ſuis judiciis medico-legalibus prætexunt, neminem facile habebunt contradicentem.

§. XIX.

De vi externa, quæ tales inferat luxationes, inſigui, pleraque quæ proſtant ſpecimina teſtantur. *A ſolo ſpontaneo aut præternaturali muſculorum motu nullam* ego quidem novi profectam nuchæ *luxationem perfectam*, nec proficiſci poſſe puto. Dolorificæ torſiones atque tractiones ſpaſmodico-convulſivæ, aut violenti atque pernices motus voluntarii, extenſorii, flexorii atque rotatorii muſculorum, hiſce oſſibus movendis deſtinatorum, atque hinc vertebrarum, ſi placet luxationes imperfectæ in praxi medico-chirurgica eveniunt aliquando. Retulit mihi beatus Pharmacopæus *Mayer* teſtis fide dignus, non modo autopta ſed & expertus ipſe Rupertus, qui pluſquam triginta annos commoratus eſt in orientali India,

(*m*) Joh.Bapt.Morgagnius Adverſ.anat.II.anim.adverſ.3. p.70.

dia, apud Amboenſes uſualem eſſe contra corporis artuumque gravitatem, laſſitudinem, rheumatiſmos atque catarrhos &c. certam totius corporis, circa articulos præcipue, frictionem & tractionem extenſivam, quam *Ramaſſen* appellent, atque pro operis coronide ſcitiſſimam, ſumma velocitate exercitam ope manuum, capitis violentam rotationem, ut ſub *artificiali* hac, ſed & *tranſitoria*, *luxatione* homo quaſi in ecſtaſin raptus vix ſentiat, ſciatque quid ſecum agatur donec e veſtigio caput in debitum ſitum fuerit reductum ab eodem homine.

Academici Pariſienſes (*n*) referunt de quodam viro, qui in venatione *caput* ſibi dextrorſum *detorquens* magna cum violentia, (s' etant detournè la tete du cotè droit, avec un grand effort) & multum operæ ac laboris impenderit, donec caput in naturalem ſitum reſtituere valuerit, & ab eo tempore jugiter valetudinarius evaſerit, cum nec reſpirare, nec deglutire ſine magna difficultate potuerit: imo 15. abhinc menſibus diem obierit ſupremum. Sectione autem deprehenſum fuiſſe: aortam extraordinarie dilatatam, magnum aneuryſmalem ſaccum in ſubclavia dextra, œſophagum & tracheam inſigniter preſſos a ſacco hoc aneuryſmali, claviculas divaricatas (ecartèes) & fruſtum oſſis, quod in ſterno deſiderabatur, incluſum ſacco aneuryſmali. Sed difficile conceptu eſſe, quomodo os eo potuerit ingredi? Quamvis plura in hac obſervatione poſſint deſiderari, imprimis vero an & quid circa articulationem capitis cum prima & ſecunda colli vertebra p. n. ſit repertum? Id tamen, quod intendimus, abunde probat, nimirum a ſpontaneo violento motu poſſe luxationem nuchæ imperfectam induci.

§. XX.

Raram & pene inſolentem anginæ ſpeciem proponit *Hippocrates* (*o*) quæ oritur *e vertebrarum colli ſuperiorum inclinatione* aut *perverſione* per cauſam internam ſpontaneam: refert enim ibidem inter affectiones angina laborantium, quod cervicis vertebræ modo plurimum, modo prope fuerint, ut intro vergerent: collumque ipſum qua parte cavitatis internæ ſignificationem præ ſe ferebant, contactu dolorem ſenſiſſe. Cuidam vero affectum ipſum paulo infra os, cui dentis nomen eſt, pertigiſſe, nec ita præcipitem, quibuſdam etiam majori ambitu circumſcriptum fuiſſe. Qui ſi ſecundam vertebram, dentem adpellatam, non attigerit, fauces nulla inflammatione tentatas fuiſſe, ſed recta proceſſit, iis ne membrorum quidem reſolutionem accidiſſe. Quibus vero in alterutram partem tumores decumbebant, ii ea ex parte unde, vertebrarum inclinationes fiebant, nervorum reſolutione tentatos atque inde verſus alteram tractos fuiſſe. Hæc autem maxime adparuiſſe in facie, ore & eo, quod ad gurgulionem eſt interſepto.

Galenus fuſe commentatus eſt paſſim in hunc locum, præcipue in Lib. de locis affectis L. 4. c. 4. p. m. 24. b. ſſ. Intricatum hunc *Hippocratis* locum explanare præſens inſtitutum non patitur. Sufficit in rem noſtram ab eo diſerte memorari, ac a *Galeno* confirmari, vertebrarum colli ſuperiorum obſervatos fuiſſe ſeceſſus, & vel inclinationes ad anterio-

(*n*) Hiſtoire de l' Acad. des ſciences, An. 1700. Edit. Amſtel. p. 50. §. 6.

(*o*) Hippocr. de morb. vulg. L. 2. S. 7. Edit. Foeſian. in fol. Ffurt. 1621. p. 1016.

riora, vel perverſiones ad poſtica, vel & receſſus ad latera, eoſque omnes ſine injuria externa, aut violentia illata inductos, cum effectu anginoſo & nervorum reſolutorio ſive paralytico.

Itaque his colli vertebris, varie ſic inclinatis, & plus minus ſubluxatis, competit eadem diſtinctio & diviſio, quam *Hippocrates* & reliqui *veteres* Medici ad vertebrarum ſubluxationes gibboſas adhibuere: ſcil. κύφωσις, quando ſpina in poſteriorem partem convertitur, λόρδωσις, quum in priorem, Σκωλίωσις, quum in latus inclinat. Extra hæc quartum vitium in ſpina incidit, quod σεῖσις vocatur, ubi omnes vertebræ in loco manent, ſed earum compages dimovetur (*p*).

§. XXI.

Gibboſæ tales *vertebrarum deviationes*, uti in dorſi vertebris quidem eveniunt ordinarie ſic nihil obſtat, quo minus etiam *in vertebris accidant colli*, & e ſimili quidem cauſa interna. Vidi anno præterito puellam ruſticam 20. fere annorum, cui per rheumatico-eryſipelaceas congeſtiones in nucha ſucceſſive adeo extrorſum fuére ſubluxatæ & κύφωσιν paſſæ ſecunda & tertia colli vertebræ, ut inſignem menticulum in nucha elevaverint, caput v. ad anteriora ſic detorſerunt, ut mentum jugulo quaſi adglutinatum eſſet, caputque manibus meis erigere non valuerim. Deglutitio quidem non erat valde læſa, ſed aſſumptio liquidorum, quæ per fiſtulam ſugere cogebatur.

§. XXII.

Mirum poſſet multis videri, *quod* ab *una alterave colli vertebra* e ſuperioribus, loco motis, imo vel imperfecte ſaltem *luxatis tantum* immineat *malum*? Cum tamen ſtupendæ gibboſitatis, & incurvationis ſpinæ occurrant exempla, uti apud *Palfinum* (*q*), *Cheſelden* (*r*) &c. Sed diverſitas momentum ponitur (α) in ſucceſſiva, paulatina incurvatione apud gibboſos, quæ fit ſine concuſſione & forti diſtractione nervorum medullæ ſpinalis & vaſorum (β). In luxationis imperfectione gibboſorum, cum vertebræ non penitus a ſe invicem recedant (γ). In loci ſpinæ differentia: *gravior* enim eſt omnis *vertebrarum luxatio*, *quo ſuperiorem magis ſpinæ locum occupaverit*, ob interceptum ſpirituum influxum in nervos plures e medulla ſpinali prodeuntes. Unde luxatio ſecundæ vel tertiæ colli vertebræ pernicioſior eſt, ob nervos diaphragmaticos, e tertio quarto & quinto pari cervicalium nervorum coalitos. Singularis vero inſuper ſubeſt ratio, cur vertebrarum colli luxatio, ſive perfecta ſive imperfecta, ſit majoris momenti. Vaſa nempe vertebralia, quæ decurrunt per foramina apophyſibus tranſverſis inſculpta, tunc plus minus notabilem patiuntur diſtractionem, preſſionem, circulique ſanguinis perturbationem (δ). Sed vero & ipſa gibboſitas, a cauſa interna pedetentim inducta, ſi nimium increſcat, aut medullam ſpinalem intercipiat per angulum rectum vel acutum, (luxationem & preſſionem anguloſam vocavit Galenus) producit tandem magis magiſque partium infra locum globoſæ

(*p*) Galenus in Hippocr. de Articulis, Parte II. p. 203. Comment. 3. c. 4. de ſpinæ vertebris.

(*q*) Palfin, Anatomie chirurgicale. Tab. 6.

(*r*) Cheſelden, Anatomy, edit. tert.

boſæ luxationis poſitarum, reſolutionem ſ. paraplegiam, fatalem denique & triſtem, niſi remedio locus ſuperſit.

§. XXIII.

Denique verba facere decet de *luxationis nuchæ Therapia*. Arctis vero hæc includitur cancellis. De perfecta enim luxatione valet tritum illud:

Contra vim mortis non eſt medicamen in hortis,
Interdum docta plus valet arte malum.

Quis capiti imminentem propulſet mortem? Quis laceratam reſarceat medullam ſpinalem? Quis interceptum ſpirituum commeatum, nervorumque compreſſos reſeret tubulos? Quis tempeſtive ſatis advolet chirurgus niſi caſui præſens, & quid e veſtigio ſit moliendum ſatagens, ut malum in herba, quod dicunt, ſuffocet, atque vertebram, quam citiſſime reſtituat ſuæ ſedi? E tanta malorum complicatione fit, ut ægrum vel mortuum, vel moribundum offendat chirurgus.

Quamdiu tamen vel *ſcintilla vitæ* emicat: *Medicus otioſum ſpectatorem agere non debet*, ſed quamocyſſime repoſitionem luxatæ vertebræ moliri.

§. XXIV.

Abſolvitur hoc negotium extenſione, contraextenſione & rectificatione.

Nolo prolixe neceſſarias hic encheireſes & inſtrumenta proſequi, quibus autores uti ſolent. Quæ *Chiron noſter Germanus*, Celeb. puto *Heiſterum* in ultima editione ſuæ chirurgiæ latinæ in hanc rem monita inculcat fundatiſſima, liceat & mea facere.

In *ſemiluxatione*, & levi detorſione, labor reductionis multo erit *facilior* & expeditior, quemadmodum reſpectu eventus felicior.

In σεῖσει (§. 29.) vertebrarum, qualis in primo caſu abs me allegato (§. 11.) obtigit, *nulla* plane *opus* eſt *extenſione*, & ne quidem *rectificatione*, ſed tanto majori diligentia & artificio impediendi, ne luxatio vertebris ita vacillantibus ſuperveniat a capitis vel levi quadam inclinatione aut rotatione, & diſtenta vel lacerata ac diſrupta plane ligamenta roborandi atque conſolidandi. *Situs* colli capitiſque perpetuo erectus, perpendicularis ſedendo, caputque dorſo ſedilis applicando jugiter & affigendo, vel alia machina, faſciave dividente (*s*) ſervari debet.

In caſu *luxationis cum fractura* vertebræ complicata opus eſt difficultatum & periculi pleniſſimum. Sane circa fruſtorum coaptationem oportet caute mercari, ne impingant in medullam ſpinalem.

§. XXV.

Venæ ſectione in brachio, pede, larga, quin, pro ſubjecti conditione, repetita opus eſt quam maxime in omnibus ejuſmodi ſeu perfectæ ſeu imperfectæ luxationis caſibus, qui ab externa violentia acciderunt: ad ſtagnationes & extravaſationes ſanguinis in meningibus, cerebro, cerebello & ſuper medulla ſpinali, ejuſque vicina vel fientes vel ex parte jam factas, præveniendas atque diſcutiendas. Eodem fine perneceſſarios judico ſacculos, *epithemata*, fotus calidos ex herbis cephalicis, reſolventibus tonicis, vino incoctis, toti raſo capiti & nuchæ diligenter imponendos. *Medicamenta interna* ſunto temperantia, diluentia, reſolventia: nervina *diæta* tenuis abſtemia.

T A N T U M.

CO-

(*s*) Qualem vid. in Heiſt. Chir. lat. Tab. 9. fig. 1. & 2. 37. fig. 20. aut Baſs *von Bandagen* Tab.

COROLLARIA.

1. NUcha pars & locus eſt corporis momentoſus, ob inſignem apparatum muſculorum, vaſorum, nervorum, ligamentorum.

2. Hinc tenſio rheumatica, ſpaſmodica, inflammatoria ibi moleſtior, gravior atque periculoſior.

3. Periculoſiſſima vero ſunt ejus vehemens concuſſio, fortior contuſio, profundum vulnus.

4. Si vulnerans inſtrumentum, pungens, ſecans & vel minimus globulus ſclopetarius penetraverit inter caput & primam vertebram, aut reliquarum interſtitia, in tunicas medullæ ſpinalis, aut ipſam hujus ſubſtantiam, imminent convulſiones vel ipſa mors: exemplo ictus, quo venatores acuto cultro, in primæ & ſecundæ colli vertebræ poſticum interſtitium defixo feras exanimant e veſtigio. Vocant: *den Genichſang geben.*

5. Perſonæ ſenſiliores & rheumatiſmis obnoxiæ frigidiuſculum & agitatum aerem nullibi gravius ferunt quam in nucha.

6. Frigida nuchæ affuſa, ad hæmorrhagiam narium ſiſtendam, plus aliquando damni attulit, quam emolumenti.

7. Non modo ſetaceum, aut fonticulus nuchæ, remedium præſtant efficaciſſimum in variis affectibus capitis externis ac internis, ſed & veſicatoria ac cucurbitulæ ſcarificatæ.

8. Balſama nervina, & ſola aliquando axungia caſtorei nuchæ illita, ac impoſita dehinc calida ſplenia vel ſacculi ſicci, e nervinis parati egregiam exhibent virtutem nervinam & paregoricam in affectibus dolorificis, ſpaſmodicis, capitis, nuchæ, colli, brachiorum.

9. Solvi aliquoties & relaxavi hac methodo impotentiam deglutiendi, vel a ſpaſmo, vel a nervorum obſtructione & hinc orta levi paralyſi profectam, cum nulla vel alimenta, vel medicamenta per aliquot dies potuerint deglutire ægroti.

10. Et ſpaſmo, & paralyticæ ſegnitiei diaphragmatis, a vitio nervorum phrenicorum pendentibus nullibi felicius applicantur remedia, quam in nucha, & lateribus colli.

11. Qui nervorum cervicalium ſuboccipitalium, ſpinalis acceſſorii Williſii ampliſſimas diſtributiones, varios conſenſus, & complicationes cum portione ſeptimi paris dura, intercoſtali, vago & nono pari conſiderat, facile intelliget longe lateque diffuſum nuchæ conſenſum cum toto capite atque collo, & quæ hinc fluunt conſectaria pathologico-therapeutica.

12. Circa tumores nuchæ cyſticos extirpandos cautum oportet eſſe, cum aliquando radices egerint profundas, in medullæ ſpinalis uſque tunicas, vel ſaltem muſculis, tendinibus, ligamentis, ad & ſubjacentibus valde ſint irretiti.

DIS-

XLVIII.

DISSERTATIO MEDICA,

DE

CAPITE OBSTIPO,

Quam Præſide

BURC. DAVID MAUCHART P. P.

Publice tuebatur

GEORG. FRID. JÆGER

SCHORNDORFFIENSIS.

Tubingæ 14 Decembris anno 1737.

Σ. Θ.

DE *Capite Obſtipo* dicturo, quantum per ingenii tenuitatem fieri poterit, neceſſarium mihi viſum fuit, ut primo loco vocabuli obſtipi originem, vim atque ſignificationem ſollicite enodarem atque excuterem: non ſaltem quod in omni diſciplina, onomatologia explicata, felicius ad rerum cognitionem deducamur, ſed &, quod putem, vocabulum ipſum non adeo tritum eſſe, nec ejus notionem per ſe omnibus patere, ut examen philologicum, ceu ſuperfluum, ſicco pede tranſire debeam. *Vocabuli obſtipi examen.*

Etiamſi vocabulum *obſtipus* apud autores latinos, quantum ego quidem memini, non occurrat, niſi junctum vocabulis caput, cervix adeoque adjective tantum adhibeatur, idemque ſignificet ac caput obliquum, ſive in humerum reflexum, *ein Haupt, ſo man auf die Seite beugt, ein krummer Halſs;* tamen id Lexicographi ceu Subſtantivum quoque annotant, intelligentes idem, quod nos ſub voce germana *ein Krumm-Halſs*, id eſt, hominem, cujus caput eſt obſtipum, cujus collum eſt rigidum, inſtar ſtipitis, aut incurvatum.

Obſtipus autem a verbo obſtipare venit. Obſtipare verticem apud Plautum idem ſignificat, ac caput rigidum & inflexum tenere. Obſtipare à verbo ſtipare formatur: de cujus origine plura v. apud Becmannum de originibus linguæ lat. p. 473. & in Fabri Theſauro. Quod Latinis eſt obſtipum, id *Græcis* λοξὸς, ὁ, ὁ, maxime, γαυσὸς, obliquus, curvus, non rectus &c.

Verſum ex *Arati Phænomenis* ſtellam leonem deſcribentis.

Λοξὸν δ' ἐςὶ κάρη νέυοντι δὲ πάμπαν ἔοικεν
Α'κρὴν ἐις Ε'λίκης ὀρὴν. &c.

ſic latine reddidit *Cicero*:

Obſtipum caput & tereti cervice reflexum
Obtutum in cauda majoris figere dicas.

v. *Cicero L. II. de Nat. Deorum.*

De vocibus σκολιὸς & γαυσὸς autem plura legi poſſunt *in Scapulæ Lexico Græco-Latino* & *Caſtelli Lexico Medico*, quippe quæ tam de omni incurvatione & obliquitate in genere, quam & in ſpecie de partium oſſearum tortuoſitate uſurpantur. Perlepide atque ſcite utuntur autores phraſi capitis obſtipi, quando ſigna atque characteres diſtinctivos & quaſi proprios certarum hominum actionum, animi affectuum, morum atque geſtuum depingere atque ante oculos ponere volunt. Sic *Suetonius* arrogantiam Tiberii arguens, ſcribit de eo *cap. 68.*

Incedebat cervice rigida & obſtipa: adducto fere vultu, plerumque tacitus: nullo aut rariſſimo etiam cum proximis ſermone &c.

Horatius Serm. L. II. Sat. V. ubi captatores teſtamentorum inſidioſoſque adulatores informat, canit:

-- *Davus ſis Comicus atque*
Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti
Obſequio graſſare.

Miles apud *Perſium Satyr. III.* philoſophiam atque literarum ſtudia contemnens, de attentis atque cogitabundis ita pronunciat:

-- Quod ſapio, ſatis eſt mihi, non ego curo
Eſſe, quod Arceſilas, ærumnoſique Solones
Obſtipo capite, & figentes lumine terram
Murmura cum ſecum & rabioſa ſilentia rodunt.

Unde & vocabulum hoc transfertur ad geſtus iſtius hominum generis, qui æque in inceſſu fucoſam pietatem affectant, ac in omnibus ſuis actionibus:

Itemque ad ſubdolos exploratores, ſimulatores fraudumque architectos:

Et denique ad perſonas ignobilis atque inconcinnæ corporis ſtaturæ; unde & *Scaron* Poeta Gallus cecinit:

Parmi les Torticolis
Je paſſe pour des plus jolis.

Torticolis autem ſubſtantive & adjective ſumitur idemque ſignificat Gallis ac Germanis *ein Krumm-Halſſ* & *ein krummer Halſſ*. Voce ipſa tamen non occurrente niſi ſtilo ſimplici, comico, ſatyrico adhibito. vid. *Diction. de la langue Françoiſe de P. Richelet. Basle* 1735.

Caput obſtipum morbus. Sed mittenda hæc ſunt,

Medico mihi *Caput obſtipus ceu morbum tibi ſiſtere mens eſt, lector benevole, morbum, inquam, malæ conformationis, quo cui invito cervix cum capite antrorſum & tranſverſim in alterutrum humerum violenter diſtortum & reclinatum eſt, ita, ut vel plane non ſive proprio voluntatis motu, ſive alieno auxilio accedente, retrahi queat, vel retractum, tamen proprio motu erectum detineri nequeat, quin potius ſemper in alterum latus denuo retrahatur cadatque.*

Morbus ab authoribus neglectus, rarus & gravis eſt. Et cur? Quemadmodum plurimi anatomicorum truncum humanum neglecta atque omiſſa colli conſideratione in tres ventres diviſerunt, ita quoque horum methodum ſequentes tantum non omnes, à quibus hiſtorias morborum conſignatas habemus, ſingulos affectus in morbos ſupremi, medii & infimi ventris diſtribuerunt, nulla ratione habita ad morbos collum & cervicem occupantes. Patet hinc cur nullus de capite obſtipo in ſyſtematibus medicis ſermo ſit? Cur *Bootius* caput obſtipum inter affectus omiſſos recenſuerit? Eſt vero & hic affectus per ſe rarus. Modo allegatus *Bootius* ſemel tantum eum ſibi obſervare licuiſſe dicit, & *Henr. Meibomius in Præfat. ad Obſerv. Med. de affectibus omiſſis hujus Bootii* affirmat, talia non temere in praxi occurrere & vix ab hiſtoricis Medicis, niſi à *Platero* & chirurgo Gratianopolitano *apud Riverium* annotata legi. Unde vulgum etiam (qui plerumque, quæ quotidie non occurrunt ad τὰ Θεῖα refert) in his incantamenti ſuſpicionem aut ad minimum veneni habere ſolere. Sed nec eo levior morbus, quo rarior eſt.

Thematis electi rationes. Ais igitur, cur tu proinde propria experientia non edoctus audes ſcribere de morbo tam raro, tam gravi, a pauciſſimis annotato, a nemine explicato? Dicam: eo ipſo & eo magis placuit thema, quo rarius eſt, & a nemine, quantum ego novi, hactenus ex profeſſo pertractatum. Dein ſcias velim affectum hunc thema practicum fuiſſe nuperrime mihi *a Gratioſa facultate medica* in examine rigoroſo reſolvendum propoſitum. Si hinc præceptoribus licuit & placuit in materia adhuc obſcura & minus cognita ingenii mei vires tentare, cur non & ipſe ego publicum pro gradu Doctoris obtinendo ſpecimen editurus tentem quid valeam? Accedit, quod hic ipſe morbus duobus fere abhinc annis

nis crucem fixerit & adhuc figat primæ caveæ in patria Medicis in III. ſubjecto quodam necdum penitus devictus, mihi vero licuerit eſſe adeo felici, ut cum ipſis de eo conferendi, ejus hiſtoriam colligendi conſiliaque introſpiciendi facultas gratioſe conceſſa fuerit. Collegi denique ſimiles aliorum obſervationes & caſus analogos, quotque invenire potui, & in hanc, quam tibi ſiſto, L. B. & quam æqui bonique conſulas *Diſſertationem* transtuli.

Autores qui de capite obſtipo ſcripſerunt & ſub quibus titulis.

Sub diverſis nominibus atque titulis ſuas de noſtro morbo obſervationes nobis reliquerunt ſcriptores Practici. Phraſi *capitis obſtipi* utuntur *Tulpius in obſervat. L. IV. c.* 58. *Illuſtris Salzmannus in Act. Phyſ. Med. Vol. II. Obſ.* 98. *Wepferus in obſervat. de affectibus capitis iu contextu obſervationis* 64. *quam de perturbatione cerebri inſcribit.* Ipſius vero morbi hiſtoriam affert idem *Wepferus obſerv. III.* ſub titulo *Convulſionis particularis*, quam & in textu *Tractum* vocat. *A Platero Obſerv. L. I. p.* 133. vocatur morbus *ſpaſmi ſpecies, in qua caput ad ſiniſtrum latus torquebatur*: *A Boneto in ſepulchret. L. I. Sect.* 13. *obſ.* 33. *capitis in ſiniſtram partem Convulſio. A Roeslero* vero *colli Paralyſis in Eph. N. C. Dec. I. ann.* 3. *obſ.* 324. *A Nuckio Collum incurvatum in Experimentis Chir. experimento* 26. *A Schenkio collum tortuoſum, inflexum in Obſerv. ſuarum L. I. fol.* 99. *A Bootio Capitis Diſtortio in Obſ. de affectibus omiſſis cap.* 5. ubi obſervatio ex *Riverio* allegatur. In *libris germanico idiomate ſcriptis* affectus mentio fit ſub titulis *von Krummn Halſsen, von verdrehten Halſsen, vid. Heiſters Chirurgie*, ubi ſimul allegata legi poſſunt, quæ *Solingen, van Meekren, Roonhuyſen* de eo nobis conſignata reliquerunt. Et ſic habe tibi ſimul, L. B. omnes, quotquot ſollicite inquirenti mihi innotuerunt, autores, qui morbi, cujus hiſtoriam ſine ulteriori mora exponendam jam aggredior, mentionem fecerunt.

Differentiæ morbi ab aliis affectibus.

Dubito, an in deſcriptione morbi noſtri pag. 5. exhibita ſufficientes notas, ſigna atque characteres attulerim, quibus ipſum omni tempore & ſub omnibus circumſtantiis cognoſcere, & de omni alio conſimili & agnato morbo dignoſcere queas; hinc præcipuas aliquot differentias huc ponendas eſſe neceſſarium eſſe judicavi.

Sic differt à capite obſtipo ille morbus, quem Germani etiam vocant *ein krummer Halſs*, & qui eſt ſpecies Rheumatiſmi aut Eryſipelatis collum ſive cervicem occupantis, calore, rubore, febre; curationis facilitate, durationis brevitate & cæt. agnoſcendi & diſtinguendi.

Nec confundes cum affectu noſtro illam convulſionis ſpeciem, quam ſpaſmum flatulentum, aut tenſionem & crampum, germanice *einem verrenckten Halſs*, vocant, ſi cogitas, oriri illum ſimul & ſemel à violenta & ex improviſo facta muſculorum caput moventium contractione & cito iterum remittere.

Neque illud caput dicendum eſt obſtipum, quod ſub motibus ſpaſmodicis ſive univerſalibus ſive particularibus diutiuſcule ad unum latus plus, quam ad alterum intortum & obliquum figitur atque detinetur.

Multo minus antrorſum ad ſternum & coſtas capitis tractio, incurvatio & inclinatio in decrepitis, in iis, quibus muſculi abdominales accurtati ſunt, quibus ſpina dorſi rigida & incurvata eſt, uti exinde perpetua capitis incurvatio ad ultimas coſtas allegatur in *Eph. N. C. Dec. II. ann.* 6. *obſ.* 161. vocari poteſt caput obſtipum.

Phænomena antecedentia.

Cauſas morbum noſtrum diſpoſitive, excitative & directe antecedentes paucas ex aliorum obſervationibus allegare poſſum; ſed nec omnes poſſibiles, quas fingere facile poſſem, huc ponere neceſſarium eſt.

A na-

A nativitate obſtipi fuerunt ægri, quorum mentionem faciunt *Roonhuyſen & Tulpius*. Hinc diſpoſitio hæreditaria; morbi & variæ injuriæ externæ, quas tempore graviditatis mater perpeſſa eſt, huc facere poterunt. Varii errores circa infantum & puerorum educationem commiſſi accuſari merentur: maxime vero frigus ad corpus infantum vario modo admiſſum. In genere enim longa & certa experientia conſtat, infantes, quos in lecto & extra lectum aeri frigido exponunt, quos ſuper lapides frigidos ſedere ſinunt & cæt. rigiditatem, contracturas, diſtorſiones & incurvaturas incurrere, germanice *werden krummſtarrig*.

Collum autem, ut jam de omni ætate loquar, magno errore minus contra frigus defendimus ac omnes reliquas corporis noſtri partes, præprimis noctu in lecto, reliquo corpore bene tecto, æſtuante & tranſpirante, neque lecti ſtragulis neque capitio munitum eſt: hinc frigus libere in illud agit: ad morbum noſtrum diſponit, vel illum actu producit. Hinc forte venit, cur quidam flexuoſa cervice cubitum euntes, altero mane rigida & obſtipa cervice ſurrexerint? Intelligitur etiam, cur hyeme, cur poſt peracta itinera tempeſtate pluvia, nivoſa aut per regiones frigidas e. g. per Alpes, cur in trajectibus trans mare & lacus, cur poſt ſubitaneas aeris maxime calidi in frigidum mutationes, cur in ſubjectis harum & frigoris impatientibus, cur in ſubjectis ad ſudores proclivibus, cur poſt rudes labores peractos aut vehementiores corporis motus, cur flantibus certis ventis, hoc eſt, qualitates aeris explicatas advehentibus & cæt. obſervetur morbus?

Qui & annotatus fuit in ſubjecto, quod antea capite ſolito altius poſito dormire neceſſe habebat, quod non niſi difficulter aut & plane non in ſiniſtro latere decumbere poterat, quod veſtes & maxime collare ſtringi ægerrime aut nullo modo ferebat.

Hunc & produxit vehementior animi motus teſte *Meibomio in præfatione ad Bootium*. *Wepferus in ſuo de capitis affectibus libro obſerv. 64. de perturbatione cerebri* inſcripta dicit de ægro ſuo: quando nunc tædioſus eſt, caput obſtipum fit, alias caput pro lubitu movet: *& Bonetus L. I. S. 13. O. 33.* de ægro ſuo nihil refert, niſi quod fuerit melancholicus.

Omnium vero frequentiſſima hujus morbi occaſio ſunt deſtillationes, defluxiones catarrhoſæ in occiput, nucham, cervicem, humerum, glandulas faucium, partes colli externas: maxime vero recurrentes & cum febre, tenſione violenta, diſpoſitione ad abſceſſum conjunctæ, aut & neglectæ & inepte tractatæ. Coryzam, ſtuporem capitis diuturnum, rigiditatem anteceſſiſſe memorant. Per unguentum quoddam mercuriale, quod ab empirico acceptum, collo aliquoties ob, neſcio quas, eruptiones illiverat *Bootii* ægra, morbum hunc ſibi accerſivit & ex alio ſimili emplaſtro recidivas paſſa eſt. Fermentum quoddam venereum intra corpus deliteſcens originem mali præbuit in ægrum *in Riverianis obſervationibus* notato. Et ſane ſunt mihi rationes, cur inquirere moneam in examine morbi, annon patiens ipſe, anno ipſius parentes lue venerea infecti fuerint olim? mercurialibus medicamentis uſi fuerint? Tandem & aliæ injuriæ externæ ceu cauſæ inveniuntur e. g. ictus circa colli partes recepti, onera graviora capite geſtata, lapſus graviores.

Cariem oſſis occipitis & ſuperiorum colli vertebrarum non ut phænomenon antecedens, ſed ut concomitans exponit quidem *celeberrimus D.D. Salzmann*. Sed cum bis id obſervaverit, quæſtio foret, annon forte caries

ries iſta cauſa fuerit capitis obſtipi? ad quam tamen potius negative quam affirmative reſponderem. Colli vertebrarum ſubluxationem non allego, cum ſi fiat, cum aliis graviſſimis ſymptomatibus conjuncta ſit: tamen aliæ circumſtantiæ morbum interdum concomitantes ejus ſuſpicionem movere poſſunt, quales fuerunt ex. gr. in ægroto, cujus hiſtoriam *Ill. Salzmannus* deſcribit, ſtupor & ſenſus imminutio in extremitatibus inferioribus notabilior quam in ſuperioribus.

Supra jam pag. 5. morbum noſtrum ita deſcripſi, ut ex ſignis ibi allatis non obſcure cognoſci poſſit: & ſane quibuſvis hominem capite obſtipo incedentem intuentibus patet facile, omnibuſque agnoſcentibus, ideo erectum & celſum hominis caput conſtitutum eſſe, ut Creatoris ſui cognitionem, cœlum intuens capere poſſit, omniaque in ipſius figura non modo ad uſum, verum etiam ad venuſtatem apta facta eſſe. *Phænomena conſtituentia & concomitantia.*

Quibuſdam autem iiſdemque plurimis caput obſtipum eſt cum rigiditate atque tenſione ſumma ad alterutrum latus, ut neque voluntario motu neque manuum opera, neque per alium violentia quoque adhibita in rectum aut oppoſitum ſitum ſenſibiliter retrahi impellique queant: aliis caput non adeo obſtipum eſt, quin libere & ſponte ſua in quamcumque partem & in latus oppoſitum id movere poſſint, ſed niſi ſtudio caput erectum ſervare annitantur, aut quamprimum ſui obliviſcuntur, in alterutrum illud latus iterum delabitur, aut & violento & involuntario motu, velint nolint, in priſtinum vitioſum ſitum retrahitur: nonnullis, niſi manu ſuccurrant, caput in locum ſuum reducere atque dirigere non licet, qua ablata ſtatim in alterum illum ac difformem ſitum revertitur.

Attentione iterum dignum eſt, quod caput quibuſdam & quidem plurimis continuo ſine ulla intermiſsione nocteſque dieſque & eodem modo & gradu obſtipum ſit, aliis vero & paucioribus non niſi per paroxyſmos quaſi aut periodos obſtipum fiat: ad illorum claſſem referendi eſſe videntur, quibus nullum plane capitis motum amplius exercere licet, ad horum vero claſſem, qui proprio voluntatis motu quaquaverſum caput ſuum movere poſſunt. Ita enim *Meibomius* de altero ſuorum ægrorum ſcribit in *præfatione dicta:* „ Neque vero ſemper eodem modo ſeſe habebat, ſed per „ paroxyſmos nunc pejus nunc melius, ita, ut interdum non niſi levem „ quemdam capitis motum & tremorem quaſi, magis tamen verſus ſiniſtrum latus animadverteres.

Quibuſdam intermiſſiones non ſunt niſi nocturnæ, morbo interdiu redeunte, & moleſtius afficiente; tamen *Wepferus* affirmat *loc. cit. obſ. III.* pridem hunc tractum noctu tantum afflixiſse ægrum ſuum, nunc etiam interdiu: ſed conſtantioris & recentioris obſervationis eſt, caput paulo minus obliquum apparere, ſi ægrotus in lecto decumbat. Videtur enim certus caloris gradus morbum aliquo modo mitiorem reddere; nam & minus diſtortum putant eſſe collum, quando ex. gr. pelle leporina probe munitum eſt.

Porro Tirolenſem quemdam morbus invadebat potiſsimum circa cœnæ & prandii tempus: „ Memini, ait *Meibomius*, cum primum ori bolum im„ mitteret, tanto impetu invaſiſſe malum, ut abire menſa inpranſus & ce„ dere vicino demenſum ſuum cogeretur. Habebat idcirco, quoties men„ ſæ aſſidebat, ſedile quoddam cum appendicibus in ſuperiori parte ita ſtu„ dioſe paratum fulciendo capiti ejuſque involuntario motui præcavendo. „ Mirabar circa ordinarium cœnæ, prandii autem potiſſimum tempus, pa-

„ ro-

„ roxyſmos ingruere. Sed extra ordinarium illud cibi ſumendi tempus li-
„ cet comederet, non exacerbabatur. Huc & tranſcribendum eſſe puto, quod *Bootius* de femina 56. annorum juxta capitis diſtorſionem vaporum ſuffocativorum in guttur aſcenſu ſimul vexata annotavit, quod ſcil. „ ſi
„ inter comedendum, ac dum ipſa buccellam aliquam deglutiebat, illa
„ duo ſymptomata, nimirum diſtorſio capitis & vaporum aſcenſus, in idem
„ momentum coinciderent (id quod fiebat aliquando) in præſentaneum
„ ſtrangulationis periculum incideret: quum alioquin vapores illi alio tem-
„ pore deglutitionem nullo modo impedirent.

Dolor capitis, colli, cervicis, humeri, ſcapulæ, dorſi in uno vel utroque latere obvius, vix notabilis aut & nullus morbo junctus eſſe obſervatur, interdum levis capitis ſtupor, gravitatis aliquis ſenſus & cæt. adſunt.

Partes quoque modo nominatæ & his vicinæ, ſine dolore tangi tractarique poſſunt, nullo quoque vitio externo, in ſenſus incurrente, levem tamen aliquem tumorem collum occupantem in ſubjecto quodam apparere nuperrime obſervatum fuit. Tanto cum impetu etiam interdum caput trahi annotarunt, ut manu ſuccurrere cogeretur æger, veritus, ne plane intorqueretur.

Decubitus in lecto in latus obſtipum quibuſdam impoſſibilis, aliis moleſtus, nonnullis indifferens eſt. Jungebatur in ægro *apud Riverium* continuus mandibularum motus, ſic ut lintea continuo inter dentes habere cogeretur, quæ identidem mordens brevi comminuebat. *Bootius* de ægra ſua recenſet, quod in ſingulis reſpirationibus pectus illi deorſum trahi videretur, & veluti chorda ab umbilico ad ſternum pertinente, valide verſus ventrem convelli.

Adeſt aliquando ſimul reliquarum cervicis, humeri & brachii partium rigiditas, aliquando tota ſpina eſt rigida. In pluribus incurvationes, prominentiæ ſpinæ dorſi, variæ cyphoſeos & rhachitidis ſpecies junctæ obſervantur.

Alter toto ſemper corpore ad illud latus propendulo, ad quod obſtipum latus reclinatum eſt, ſtare, ſedere, incedere cogitur: alteri tractio tanta eſt, ut continuo lapſum in illud latus minetur, neque niſi baculo innixus aut pondere gravi multarum librarum humero impoſito erectus obambulare poſſit. Iterum nonnulli aliorſum aut ad latus oppoſitum reſpicere volentes neceſſe habent, ut totum ſuum corpus moveant atque circumvertant, & alii e terra nihil tollere poſſunt, niſi toto corpore in eam procidentes aut flexis poplitibus ſeſe excipientes. Aliis e contrario licet eſſe adeo felicibus, ut non ſolum edant, bibantque & dormiant inſtar ſanorum, ſed & quibuſvis corporis exercitiis ſubeundis ſuſtinendiſque pares, apti promptique ſint; prout ſcil. caput plus, minus obſtipum eſt; in uno enim vix obliquum apparet, in altero autem adeo ad latus ſiniſtrum ex. gr. intortum eſt, ut mentum ad humerum dextrum reflexum ab eo quaſi ſuſtentetur, prout graviora vel leviora, plura vel pauciora ſymptomata junguntur, prout cauſa morbi comparata eſt, prout denique diætetica & therapeutica auxilia in uſum vocantur.

Ætiologia. Examinantibus quænam corporis noſtri partes morboſe affectæ capitis obſtipi cauſam proximam ſuſtineant, apparet colli, capitis vicinarumque partium cutem, muſculos, glandulas, humores in genere, ligamenta, oſſa accuſari poſſe & debere.

Cutis ex fibris mirabili ordine intertextis compoſita tendi, contrahi, cor-

corrugari, accurtari poteſt, hinc & ſibi annexa trahere, adducere: ea ergo portione, quæ eſt intra baſin maxillæ inferioris & claviculam in uno latere valde tenſa & multum abbreviata, caput verſus pectus in illud latus trahi neceſſe eſt. Talis effectus maxime ſequi ſolet combuſtiones varii gradus imprimis illas, quæ cum notabiliore partium deſtructione atque deperditione, aut & copioſiore ſuppuratione ſuccedente accidunt. Conſumtis enim ita iſtis plicis in membrana adipoſa plicæ atque rugæ cutis quoque obliterantur atque pereunt, ipſaque cutis fundo ulceris aut vulneris firmiter ubique accreſcit; hinc minus ac ante laxa priſtinam ſui extenſionem atque dilatationem non amplius admittit, multo minus cedere poteſt, aut capitis motus in oppoſitum latus ſequi. Hinc & forte cicatrices in collo obviæ hic ſtare atque accuſari poſſunt.

Platyſma myoides pectoris parti ſupremæ, claviculis, collo anteriori & laterali, faciei inferiori *v.Tab. Anat. Euſtachii XXX.* fibris tendinoſis oblique verſus mentum directis incumbens, baſi maxillæ inferioris tenacius adhærens, ubique cum cute interventu membranæ celluloſæ accretum, in alterutro latere ſpaſmodice verſus inferiora convulſum, tractum, induratum, corrugatum &c. totum caput concutere & verſus pectus oblique trahere poteſt.

Qui *Clino-ſterno-maſtoideorum* muſculorum originem eorumque obliquum aſcenſum & inſertionem in proceſſum maſtoideum ante oculos ſibi ſiſtunt, facile & à priori judicare poſſunt, illos præ omnibus aliis muſculis & reliquis partibus caput obſtipum reddere poſſe: & ſane ejus cauſam ut plurimum in iis hærere experientia confirmat. Negarunt quidem nonnulli maſtoidi muſculo partes caput movendi & tantum firmitudinis ergo, & ut erectum ſervarent caput, datos eſſe dixerunt. v.*Th. Bartholini Epiſt. Med. Cent.II. epiſt.36.* Sed quemlibet in ſe experiri poſſe puto, eos, ut de aliis motibus, quos præſtant, jam nihil dicam, quando utrinque ſimul agunt caput, maxime verſus poſteriora reclinatum, recta antrorſum flectere, quando vero in uno tantum latere, caput oblique deorſum verſus alterutrum humerum trahere atque adducere. Hinc maſtoidei hi muſculi ut antagoniſtæ conſiderari poſſunt: caput enim in ſtatu ſano à dextro maſtoideo ad latus dextrum adductum, à maſtoideo ſiniſtri lateris in ſitum erectum atque ad latus ſiniſtrum reduci ac dirigi poteſt, & ſic vice verſa.

Obſtipum ergo erit caput e.g. in latere ſiniſtro, quando maſtoideus ſiniſter dextro eſt fortior: Triplici autem modo potiſſimum fortior fieri poteſt & ſolet: 1. Quando ſpaſmodice trahitur dextro non convulſo. 2. Quando paralytice reſolvitur maſtoideus dextri lateris ipſo paralyſi non relaxato: 3. Quando rigidus, aridus, corrugatus, abbreviatus, induratus, calloſus & cæt. eſt, dextro manente ſano.

Quæ de maſtoideis muſculis dicta ſunt applicari poſſunt & debent ad reliquos muſculos, qui in alterutro latere agentes caput & collum ad latus & oblique flectunt, aut ad minimum in tali eorum flexione cooperantur, nimirum *Splenios*, *Complexos majores*, *Complexos minores*, *Scalenos*, *Longos Colli*, *Tranſverſales*, *Spinales*, *Intertranſverſales*, *Intervertebrales Douglaſſii*, *portionem ſerrati poſtici ſuperioris annexam coſtæ primæ in nonnullis ſubjectis v. Winslow Anat. T.II.* §.1155. *& Heiſt.Anat.* §.330. *in not.* quorum omnium ortus, ſitus, progreſsus, inſertiones brevitatis cauſa & tanquam aliunde cognitos hic non deſcribo.

Intelligunt etiam conſiderantes reliquorum capiti ac collo inſertorum at-

que jam nominatorum muſculorum uſus, quatenus caput collumque in ſitu erecto ſtabiliunt obfirmantque, vel inclinationem naturalem & flexionem verſus anteriora & verſus latera moderantur atque impediunt, vel in oppoſitum ſitum reducunt, uti & quatenus caput cum collo ad pectus adducunt, vel tractioni ad poſteriora reſiſtunt; an & qui præciſe muſculi, quomodo & ſub quibus circumſtantiis ad morbum noſtrum producendum concurrere poſſint.

Reliquorum capitis muſculorum mentionem non feci, quia illos non ſolum ad uſus flexionis lateralis ineptos credo, ſed etiam quod in genere caput non videantur movere, niſi ſuper primam vertebram. Rectos laterales enim, obliquos minores, quibus una cum obliquo majori uſum caput oblique movendi alias adſcribere ſolent, rectos majores poſticos, rectos minores poſticos nullum alium niſi rotationis motum capitis ſuper vertebra prima exercere poſse: obliquum majorem vero notante etiam *Cel. Heiſtero in nota e. ad* §. 327. muſculum primæ vertebræ eſſe & ipſam circa proceſſum odontoidem movere, atque ope rectorum maj. antic. & rectorum min. antic. caput non niſi ſuper vertebram primam antrorſum moveri; ex ſitu atque inſertionibus ipſorum horum muſculorum, manifeſtum eſſe exiſtimo.

Glandulæ conglobatæ, quas & lymphaticas vocant, lympham glanduloſam ſecernentes per totum collum & maxime ejus partes laterales diſperſæ, ſitæ ad muſculos colli exteriores, imprimis ad latus muſculorum maſtoideorum, inter horum interſtitia, ad apophyſin maſtoideam, ad occiput, ad vertebras colli, ad venam jugularem internam per collum abeuntem, obſtructæ, infarctæ, tumefactæ, lympham vitioſam ſecernentes & muſculis communicantes uti morbi ita plurium ejus ſymptomatum cauſa eſſe ſolent. *Lympha* enim acrimonia, ſpiſſitudine, copia *peccans* in fibrarum muſcularium interſtitiis, in muſculorum tunica celluloſa, in ipſo eorum corpore in alterutro latere tardius circulans, ſubſiſtens, ſtagnans, extravaſata muſculos ibi diſtendit, tumidos reddit, decurtat, tendit, ſpaſmodice trahit. Hinc & ipſum caput attrahitur.

Quemadmodum vero & materia talis morboſæ lymphæ non raro jam ante in ipſis humoribus, glandulis ad ſecernendum allatis, latet; ita *omnium corporis noſtri humorum* in genere in examine cauſarum ratio habenda eſt, imprimis vero liquidi in arteriis & venis lymphaticis circulantis.

Quicquid jam dicendum foret de *Nervis* muſculorum, caput collumque ſuſtentantium atque moventium, in alterutro latere à materia aliena irritante vellicatis, ab irregulari ſpirituum animalium influxu convulſis, tenſis, ſtrictis, aut & obſtructis, compreſſis, diſtortis, diſtractis, ad tranſmittendum liquidum nerveum ineptis redditis, paralyticis factis ex quacumque alia cauſa ex iis hauriri atque intelligi poteſt, quæ ſupra pag. 14. de ſpaſmo & paralyſi muſculorum ibi nominatorum in medium prolata fuerunt.

An *ligamenta* tam omnibus vertebris communia, quam primæ, ſecundæ vertebræ atque occipiti propria præternaturaliter conſtituta morbi cauſa eſſe poſſint, quæſtio eſſe videtur reſolutu difficilis. In ſectione cadaveris ab *Illuſtri Salzmanno in Eph. N. C.* expoſita ligamentum poſticam duarum vertebrarum ſuperiorum partem connectens juſto laxius, & ligamentum apophyſin odontoidem cum oſſe occipitis connectens ruptum deprehendebatur.

Nec

Nec tamen ideo hanc ligamentorum conſtitutionem cauſam capitis obſtipi fuiſſe dicere poſſumus, quia deprehenſa aliarum partium vitia eodem jure accuſari debent. Interim cum dicta ligamenta juxta alios uſus in ſtatu naturali occiput atque colli vertebras nectant atque firment, ut in neutram partem inclinare poſſint, fieri poteſt, ut relaxata aut rupta variam capitis flexionem præternaturalem admittant, aut tamen muſculis trahentibus non amplius ut ante reſiſtant. *Roonhuyſen* à ligamento, neſcio quo, præternaturali caput oblique antrorſum trahente atque detinente capitis obſtipi cauſam quoque derivandam eſſe putat.

Oſſa in morbis malæ conformationis tantum non ſemper accuſamus: & ſunt, qui omnem deformationem externam ſolum ab aliquo diſtorto oſſe originem ſumere perperam exiſtimant. v. *Theod. Kerkringius Obſerv. anat.* 45. Tantum vero abeſt, ut his temere ſubſcribam, ut potius falli putem. Ideo in oſſium mala conformatione cauſam capitis obſtipi non facile quærerem, niſi in illis ſubjectis, quibus ab ineunte ætate adeoque jam in utero matris caput obſtipum fuit. Si enim in provectiore ætate oſſa capitis atque colli diſtorqueri, dislocari aut quocumque modo, & ex quacumque cauſa ex ſano in morboſum ſtatum abire debeant, graviſſima ſymptomata, qualia cum capite obſtipo eſſe non obſervantur, excitari, aut ſubitaneam mortem ſequi neceſſe eſt. Attamen attentione quam maxime digna eſt & modo dictis repugnare videtur obſervatio pag. 9. & 10. jam allegata, qua *Illuſtris Dn. Salzmannus* in biga ſubjectorum quibus collum, dum viverent, obſtipum erat, poſt mortem non modo os occipitis, ſed & colli dorſique vertebras carie correptas exeſaſque deprehenſas fuiſſe affirmat. De colli vertebrarum ſubluxatione pagina modo allegata dictum fuit.

Anatomia Practica quid deceat?

Quid *Anatomia Practica* circa morbum noſtrum detexerit non niſi *Illuſtris Salzmannus* toties laudata obſervatione, cujus contenta huc pertinentia ob chartæ anguſtiam jam tranſcribere non licet & *Bonetus* conſignatum reliquerunt. In ſiniſtro cerebri ventriculo maxime, ſcribit hic poſterior in *Sepulchret. L. I. S. 9. & 13. Obſ. 31. & 33.* „ Morbi tam „ contumacis mortiſque cauſa exſtabat, copioſa ſcil. ſanies cum muco ac „ materia putreſcente inibi contenta; cui adſcribendum, quod ſpaſmis „ ejuſce lateris initio affligeretur, capite nimirum ac collo in id latus inclinato.

Phænomena conſequentia.

Quemadmodum in phænomenorum conſtituentium recenſione dictum fuit, ſymptomata caput obſtipum concomitantia valde diverſa eſſe; ita & jam hic apparebit, phænomena conſequentia non una eademque eſſe adeoque diverſam pro ſubjectorum diverſitate prognoſin formari debere. Nullum in hiſtoria medica atque chirurgica proſtat exemplum, quo morbum hunc ſponte ſua nullis plane medicamentis adhibitis ceſſiſſe conſtet, niſi quidem diætam attenuantem, incidentem, qua ſola Vir collo tortuoſo laborans duodecimo tandem anno reſtitutus eſt intra 40. dies, referente ex *Weckeri obſervationibus Schenckio Obſerv. L. I. de paralyſi p.* 99. retuleris inter medicamenta. Auxilia vero medica atque chirurgica in uſum vocantibus diverſa fuerunt fata: quidam perfecte curati fuerunt malo nunquam redeunte; alii e contrario ſemper levi aliquo morbi veſtigio relicto in integrum reſtitui non potuerunt, nonnulli non niſi palliative curati fuerunt malo a prima ſua cauſa aut & alia denuo excitato, aliqui gibboſi facti ſunt, plurimis incurabile manſit malum, unus & alter convulſionibus ſupervenientibus ſuccubuerunt.

Curationis autem in tantum vel in totum ſpes eſt, ex. gr. quando caput leviter modo obſtipum eſt, nec impedit, quo minus mentis corporiſque munia exerceri queat, quando morbi cauſa cognita ita comparata eſt, ut ſive in fluidis ſive in ſolidis hæreat, medicamentis aut manu chirurgica corrigi atque tolli poſſit, quando malum nondum inveteratum eſt; ubi tamen notandum, quod ſupra ex *Obſervationibus Schenkii* notatum eſt: quando cauſa externa recidivas non inſtituit, & quæ ſunt aliæ huc facientes & pertinentes circumſtantiæ, quarum prolixiorem recenſionem brevitatis cauſa omitto. Contraria autem modo dictis ſi adfuerint; morbi in ſanitatem mutatio non obtinetur. Convulſiones & mors ſequi poſſunt, ſi a materia acri, putrida, cauſtica & cæt. morbus ipſe productus fuerit.

Phænomenorum Explicatio. Qui ſupra dicta rite perpendunt, phænomenorum in hiſtoria morbi allatorum rationem facile reddere poſſunt: hinc unius atque alterius phænomeni reſolutionem atque explicationem inſtar omnium eſſe poſſe arbitror:

Quibus aeris gelidi affectus in noſtrum corpus cogniti ſunt, obſcurum eſſe non poteſt, cur frigus vario modo ad corpus admiſſum ſub phænomenis antecedentibus toties accuſaverim? Frigus enim ſtringit fibras ſolidas, tendineas, muſculares, denſat, exſiccat, contrahit, ita, ut ægre poſtea ad priſtinam figuram remeare queant, humores cogit, denſat, glandulas præter naturam ſtringit, effectus inde dependentes producit, catarrhos, rheumatiſmos, obſtructiones, inflammationes facit, nerviſque inimiciſſimum eſt.

Cur defluxio capitis collique catarrhalis & maxime maſtoideum muſculum occupans omnium frequentiſſima capitis obſtipi cauſa ſit? Ex iis quæ pag. 15. de lympha peccante dicta ſunt, clarum eſt, & maxime, ſi ſimul attendamus, quod muſculus in alterutro latere in continua contractione & abbreviatione conſtitutus muſculum oppoſitum violenter trahat, adeo ut nimis tenſus atque elongatus relaxetur, ſuumque tonum naturalem amittat, & actionem antagoniſtæ contrariam exercere non poſſit.

Qui norunt violentos animi affectus nervos, ſpiritus, muſculos mirabili & efficaciſſimo modo, ſed & non ſemper explicabili, mutare, figere, depravare poſſe, ideo vero ſimul omnes morbos producere valere, perſpectum etiam habent, cur & quomodo capitis obſtipi cauſa eſſe potuerint? Sed non niſi idioſyncraſiæ individui adſcribendum eſſe puto, quod unguentum ex mercurio, alias quidem toti nervoſo generi ſummopere infeſto, præparatum & collo inunctum morbi recidivarumque cauſa fuerit: ſunt enim in mundo hominum millia, qui unguentis mercurialibus ſæpius inuncti nullaminde muſculorum, tendinum aut nervorum labem atque reſolutionem paſſi ſunt.

Qui glandularum infarctarum, tumidarum, obſtructarum & cæt. rationem habent, concipere poſſunt, cur collare arctius ſtringi, cur in latus affectum decumbere moleſtum ſit? Quin & ex glandulis ita affectis humorum inæqualem diſtributionem, eorum circa vertebrarum corpora, cartilagines inprimis, apophyſes, ligamenta nimia abundantia affluxum & collectionem, exinde vero ſpinæ rigiditatem, incurvationes & cæt. derivare poſſunt. Cur nonnullis lapſus in illud latus, quo caput obſtipum vergit, imminere videatur? Cur non erecti, niſi baculo innixi & cæt. incedere queant? rationem jam reddidit *Platerus*.

Cur

Cur in iis, quibus caput periodice obſtipum fit, inter comedendum exacerbetur? Non adeo miramur: quia idem in Opiſthotono & emproſthotono affectis obſervamus & a motu muſculorum maxillam moventium accelerato fieri non obſcure derivamus. Sed cur *Bootii* ægram alteram præciſe circa prandii cœnæque tempus, nec extra illud, etiamſi comederet, paroxyſmus invaſerit? Altioris eſt indaginis. Hæc vero ſufficiant.

In *Therapia* præcipuam Medici intentionem eſſe debere caput obſtipum, ſi poſſibile, in ſitum poſitumque naturalem reducendi, nemo eſt, qui ignorare poſſit. Quem ſcopum, ut obtineat plures & diverſæ ipſi ſunt indicationes, quas in methodo medendi ſequi debet. Has brevitati ſtudens ſingulatim jam hic non recenſeo, ſed mox ad Therapiæ ſpecialioris expoſitionem progredior, eo magis, cum generaliores illæ indicationes una cum indicatis facile exinde derivari atque formari poſſint. *Therapia. Indicationes.*

Regulæ diæteticæ, quas medicus de capite obſtipo conſultus vel præſervative vel palliative, vel curative præſcribere poteſt, potiſſimum a diverſa cauſa morbi petuntur.

Admonendi ſunt infantum curam habentes, ut errores circa eorum educationem committi ſolitos, & mox ſub initium hiſtoriæ morbi accuſatos, ſollicite evitent. *Fons Diæteticus.*

Quibus frigus infenſum eſt, caveant, ne illud ad corpus admittant, vel ſtudeant qualitates aeris exceſſu ſuo malum producentes oppoſitis inductis emendare: inprimis vero collum contra aeris injurias præmunire atque e. g. pelle leporina probe tegere aſſueſcant. Quæ cautio etiam in ſubjectis catarrhalibus defluxionibus vexatis adhibita ſuo effectu non carebit. Quibus ab animi affectibus caput obſtipum factum eſt, vel quibus per paroxiſmos quaſi ex hac cauſa obſtipum fit, ipſi cavebunt, ſi quidem ſibi temperare poſſunt, ne malum ſua illa culpa exacerbent, aut paroxyſmi reditus occaſionem præbeant. Melancholicis contrarii affectus maxime ſpei & deſiderii excitari debent.

Si applicata externa corpori morbi cauſa fuerint, removenda ſunt, aut efficacia eorum atque indole cognitis contraria applicanda. Sin alius morbus in cauſa fuerit, cur caput obſtipum ſit, diæta, qualis in illo morbo in genere convenit, inſtitui debet.

Quando affectus ab humore craſſo & glutinoſo, à lympha ſpiſſiore & cæt. originem ducit, ſola diæta attenuante & incidente curari poterit. Parciore enim victu h. e. ſola aqua & melle ægrum à Medico Andrea Albio intra 40. dies cum magna adſtantium admiratione perfecte ſanitati reſtitutum fuiſſe affirmat *Schenckius L. I. fol. 99. & 135.* Eadem hæc cura fere iiſdem verbis legitur apud *Foreſtum L. X. obſ. III.* Mel autem in medicamentorum atque alimentorum claſſe ſtat, mulſaque antiquiſſimis nihil fere celebratius fuit; nec ſatis dici poteſt, quanta & quam laudabilis melli inſit incidendi, attenuandi, aperiendi, abſtergendi & cæt. virtus, & quam egregie propter virtutem ſuam ſaponaceam in quoſcumque humores agere poſſit. Ubi humorum acrimonia mali origo atque occaſio eſſe deprehenditur, ſalſa & quævis acria evitanda ſunt, cibus ſimpliciſſimus omnique acrimonia carens aſſumendus eſt, maxime vero ex lacte ejuſque ſero, ſi ferre æger poſſit, vivere convenit. Unde & vinum non ſemper convenire patet.

Nec quieti nimis indulgendum eſt, ſed exercitia corporis quotidie & mode-

moderate inſtituenda ſunt, ut ſpina dorſi aut & reliqua membra propter morbum non raro ad rigiditatem diſpoſita, eo magis flexibilia maneant atque conſerventur.

Fons pharmaceuticus. Caſu, quo caput obſtipum præcedentem defluxionem catarrhalem ſequitur, ejus curatio, ſi quidem mature conſultum fuerit, tentanda eſt per uſum diutius continuatum medicamentorum internorum contra ipſam fluxionem valentium, ſc. moderate calidorum, diaphoreticorum, diſcutientium, reſolventium, antiſpaſmodicorum, nervinorum, qualia juxta alia ſpecifice ſunt Nitr. Cinnab. Lumbr. terr. pp. Milleped. pp. C. C. phil. calcinatum & cæt. Decocta ex ligno ſaſſafr. rad. chin. ſarſap. & cæt. liq. C. C. ſuccin. elix. aperit. cl. eſſent. pimpin: alexiph. Stahlii & cæt. Externe lateri affecto ſimul relaxantia, humectantia, diſcutientia, emollientia, nervoſo generi appropriata applicari debent ſub forma fumigationis, fomenti, embrocationis, epithematis, linimenti cataplaſmatis, unguenti, emplaſtri & cæt. talia fieri poſſunt ex. gr. ex. lign. rhod. ſaſſafr. maſtich. oliban. ſtœchad. citr. herbis nervinis, ſpirit. lumbric. terr. matrical. acido formic. ſerpyll. ſapone veneto camphorato, emplaſtro ſaponato Barbette, ol. lumbric. caſtor. rut. axung. human. can. caſtor. unguent. nervin. reſumtiv. lumbricis vivis & cæt. His ſine fructu adhibitis aquarum medicatarum atque thermarum uſus ſuadendus eſt, de quibus infra.

Si ab unguento mercuriali collo inuncto morbus venerit, medicamenta non in latere obſtipo, ſed in oppoſito applicanda ſunt, nam muſculi lateris, in quod reclinatum eſt caput, conſiderari poſſunt & debent, ut pars ſana attrahens muſculos alterius lateris à mercuriali remedio paralyticos factos. Curatur tale obſtipum caput remoto nec unquam amplius applicato iſto remedio, mercurio, qui intra corpus ſe forte inſinuavit, expulſo per laxantia & cæt., medicamentis contra paralyſin in genere laudatis.

Fermento venereo, à quo morbus quoque obſervatus fuit, purgantibus, ſudoriferis, ſalivatoriis, ſpecificis correcto, expulſo, ipſa mali curatio obtinetur. In ſubjectis, ubi venerei quid latere poſſe ſuſpicio eſt, antivenerea mitiora in uſum vocanda ſunt. Quando à cute ambuſta tenſaque, à muſculis rigidis, induratis, emaciatis & cæt. à nervis tenſis, à ſpaſmo caput obſtipum eſt, omnia, quæ contra ambuſta hoc caſu valere poſſunt, quæ emolliunt, relaxant, humectant, externe adhiberi debent, quorum ſpecialior indicatio ex ſupra laudatis & ſimilibus medicamentorum claſſibus peti atque hauriri poſſunt. Spaſmo autem ſimul mederi debemus internis antiſpaſmodicis, nervinis, antepilepticis. Lateri paralytico confortantia, nervina, tonica, cephalica varia ſub forma applicanda ſunt interno ſimilium medicamentorum uſu non neglecto: maxime autem conveniunt frictiones cum ſpiritibus penetranti & ſtimulante virtute præditis, & balneis, de quibus mox dicetur. Glandularum infarctum atque obſtructiones incidentibus, aperientibus internis, alvum laxantibus interpoſitis tollere allaborandum eſt.

Requiruntur autem plerumque curæ integræ pro diverſitate ſubjecti adornandæ: neque harum unica ſemper ſufficit. Laudari merentur juſcula medicata ex cochlear. Naſturt. fumar. chærefol. beccabung. & cæt. recentibus, aut & horum ſucci expreſſi, decocta infuſioneſque ex rad. lapath. acut. ſcrophular. cichor. tarax. Ar. & maxime ſquinæ, foliis ſcolopendr. medicamenta ex ſalibus, cinnab. marte, mercur. ſulphur. antimon. in ſubſtantia, vario modo

præ-

præparata, apte combinata inter ſe aliiſque mixta: omnium autem maxime aquæ medicatæ, minerales aperitivæ. Nec obliviſcendum eſt medicamentorum exterius applicandorum glandulas deobſtruendi quocumque modo idoneorum.

Eadem hæc contra humorum lymphæque ſpiſſitudinem valere patet, & eo certius, cum ſpiſſitudo fluidorum ſæpiſſime glandularum obſtructionis cauſa ſit. Acrimonia autem maſſæ fluidæ & imprimis lymphæ in genere peccare deprehenſa per ſua indicata ad inertiam reduci debet. Particularis acrimonia cognita ſua correctoria ſpecifica poſtulat: quorum omnium notitia tanquam aliunde cognita brevitatis cauſa hic ſupponitur.

Efficaciſſimum denique remedium capitis obſtipi eſt uſus thermarum externus. Agunt enim, ut balnea in genere in fluida & ſolida & ab omni fere morbi cauſa allegata indicantur. Depurant maſſam humoroſam vitioſis partibus ſcatentem ipſumque venereum virus expellunt *v. Ill. Frid. Hoffmanni opuſc. phyſ. med. T. II. p.* 221. & 474. obſtructiones reſerant, fibras ſolidas rigidas emolliunt, relaxant, contra ſpaſmum & paralyſin valent. Cum vero thermæ omnes non ſint unius ejuſdemque naturæ, ſed principia & qualitates diverſas in ſinu ſuo contineant, cauti eſſe debemus in earum applicatione, ſelectum cum judicio inſtituentes, quænam potius huic, quænam alii morbi cauſæ magis conveniant.

Intentio autem primaria thermarum uſus contra morbum noſtrum eſt, vel debilitatem, flacciditatem paralyſinque membranacearum, nervoſarum, tendinoſarum, muſculoſarum colli capitiſque partium expugnandi, profligandi, vel eaſdem partes exſuccas, criſpatas, tenſas, corrugatas, duras, rigidas leniendi, emolliendi, relaxandi, explicandi.

Duplici huic ſcopo ſimul ſatisfaciunt thermæ noſtræ ferinæ moderate calentes, non ferventes, inodoræ, inſipidæ, aqua puriſſima, leviſſima conſtantes, nullis manifeſtis, niſi ſubtiliſſimis ſpirituoſis & ſaponaceis, & ad oculum demonſtratis principiis mineralibus gaudentes. Quotidiana etiam & certiſſima experientia conſtat, iſtas non ſolum partium obrigeſcentiam, contracturas, ſpaſmodicas conſtrictiones tollere, ſed etiam partibus flaccidis & vere reſolutis robur addere. Subſtitui poſſunt thermis ferinis aliæ ad illas accedentes & in patria noſtra maxime Zellenſes, aliæque, in Bohemia Toeplicenſes, in Sileſia Hirſchbergenſes, in Rhetia Piperanæ, in Haſſia Schlangenbaadenſes. *v. Diſſert. de Thermis ferinis atque Zellenſibus ſub præſidio B. Zelleri anno* 1729. *Tubingæ* defenſa. De methodo utendi his thermis jam nihil dico: moneo ſaltem, quod inſeſſus non ſufficiant, ſed ſimul embrocationes partis affectæ requirantur, & quod ipſarum thermarum uſus internus, ſi ſubjectum ferre poſſit, ſimul jungendus ſit. Embrocationes tamen non ſemel tantum, ſed ter quaterve in die adhiberi debent: nec multum intereſt, an deſtillatione thermarum ex alto inſtar pluviæ cervix, capite pannis calidis bene tecto, irroretur, an affuſione earum ex alveolo aut per epiſtomium: quo tamen ceciderit & irruat aqua ex altiore loco, eo vim exſerere majorem probe penſitet medicus.

Denique etiam videndum eſt, an praxis confirmet, quæ de thermarum uſu prædicavi. Unicus *Platerus* harum mentionem facit; & hinc credidi operæ pretium eſſe, ut verba ipſa huc tranſcriberem. „Cum à ge-
„ neralibus & topicis, inquit, nullam ſentiret mutationem æger, proprio
„ conſilio thermas adiit ſulphureas, quarum uſu levamen aliquod, ita, ut
„ ca-

„ caput minus rigide, quam prius in latus tunc torquere cogeretur, ſenſit.
„ Altera vice conſilio meo thermas ſulphureas adire debebat, ſed adiit Leu-
„ cenſes valleſianorum, atque in iis balneando moram ſeptimanarum trium
„ traxit, multumque ſudavit, atque aqua illa calente, cervicem continuo
„ perfundere juſſit, & per epiſtomium irroravit. Sed reverſus è thermis, ca-
„ put non amplius in ſiniſtrum latus tractum, ſed rectum manens oſtendebat,
„ adeo, ut in ſiniſtrum latus jam nulla ratione poſſet vertere.

Egregium noſtrarum ferinarum thermarum effectum vidimus hoc ipſo anno in biga Ill. Subjectorum; alteri horum manſit quidem colli rigiditas, ſed tantum abeſt, ut caput adhuc ad humerum reclinatum ſit ut ante, ut potius vix amplius & inconſideratius intuentibus obſtipum appareat: alteri non ſolum collum non amplius rigidum eſt, ſed & caput ſponte ſua aut manuum opera in ſitum naturalem reducere licet.

Aliunde, ſed & certe, ſcio, aquis ſoteriis in Gallia, *les eaux de Plombieres*, dictis in uſum, modo de noſtris thermis dicto, vocatis caput obſtipum perfecte curatum fuiſſe. Similem effectum promittunt quoque ab uſu fontium gallicorum *de Balance en Languedoc*, *de Bourbon l' Archambault*, *de Bareges*.

Dum hæc ſcribo, reminiſcor aquas illas *de Plombieres* confortando vires ſuas exercere credi, & hinc non lateri affecto, h. e. illi, in quod caput reclinatum eſt, ſed oppoſito & paralytico applicatas fuiſſe. Hinc ſi in uſum vocare quis velit alias thermas terra minerali, calcaria aut martiali & cæt. abundantes, ſuaderem, ut embrocationes tantum in latus infirmum aut paralyticum fiant.

Intelligi etiam ex dictis poteſt, an, quæ & quomodo balnea arte præparata & alias contra paralyſin laudata e. g. ex formicis & earum myrmecio, aut ex ſummitatibus pinaſtri cum aqua fontana decoctis & cæt. capiti obſtipo mederi queant.

Fons chirurgicus. Fonticuli atque Setacea omnino in uſum trahi poſſunt, quando caput obſtipum a fluxionibus, a lympha acri & cæt. originem ſuam habuit. & adhuc magis veſicatoria ad nucham, ad ſcapulas, ad brachia poſita, quia ſpaſmo & paralyſi ſimul mederi ſolent. Sed niſi mature hæc auxilia adhibeantur, laudabilem effectum non auderem promittere.

Quemadmodum in genere partium vitioſarum figura atque ſitus in contrarium atque naturalem mutatio duobus modis obtineri affirmatur διαπλάσει ſcil. & ἐπιδέσει, formatione atque deligatione, ita etiam tentare debemus; an ipſis adhibitis caput obſtipum in ſitum, quem naturaliter habere debet, reduci queat.

Ex diaplaſi ſeu ea figuræ atque ſitus emendationis methodo, quæ manibus partem ſæpius & paulatim contrectando, comprimendo, reponendo & cæt. perficitur, multum auxilii ſperare vix poſſumus, nec ſemper, ubi rigiditas ex. gr. ſimul adeſt, habet locum.

Epideſis autem ſeu ea vitioſi ſitus correctio, quæ fit per faſcias, quibus pars in contrarium vitioſo ſitum atque figuram adducitur retineturque, ne in figuram ſitumque vitioſum iterum deflectere poſſit, in ſubjecto quodam caput obſtipum habente adeo non uſquequaque fruſtranea fuiſſe, ut caput poſtea erectius geſtaret, obſervata fuit.

Vario autem artificio faſciæ, ferulæ, ligamenta, machinæ fabricari atque fieri poſſunt, quibus in latere, in quod caput non intortum eſt, applicitis, aptatis, firmatis, nec facile poſtea remotis impediri poteſt, quo minus caput in latus, quo vergere aſſuevit, reclinari poſſit.

Nu-

Nuckius atque *Solingen* ter quaterve ſingulis diebus ex inſtrumento Torques dicto ab ipſis, & in *Heiſteri Chirurgia* deſcripto atque depicto quadrantis horæ ſpatio ſuſpendere patientem jubent, & tamdiu ita continuare, donec caput priſtino ſtatui fuerit reſtitutum. Verum etiam ſimul fatentur aliquando hoc malum tam altas egiſſe radices, ut propter ſummam muſculorum contractionem & duritiem hac methodo non curari poſſit. Sed nec poſſe ſufficere talis ſuſpenſio per quadrantem horæ aliquoties in die inſtituta videtur: experientia enim docuit, faſcias, quibus partem in ſitu continere, vel quibus illam in alium ſitum dirigere volumus, continuo noctesque dieſque geſtari debere, nec a corpore removeri, niſi poſt longum temporis intervallum & partibus in ſitu iſto perfecte obfirmatis.

Non, niſi duo caſus ſunt, quibus ad ſcalpellum confugere vel neceſſe eſt, vel licet: uno, quo cutis adeo tenſa eſt atque corrugata, ut oleo atque unguentis relaxari non potuerit: altero, quo muſculus maſtoideus in alterutro latere adeo exſiccatus, contractus atque induratus eſt, ut nulla arte emolliri atque flexibilis reddi poſſit.

Celeb. Heiſterus admittit tertium caſum, ubi ſcil. caput obſtipum a ligamento quodam præternaturali venit: Sed cum talis ligamenti magnitudinem, ſitum, connexionem & cæt. haud facile dignoſcamus; tanto circumſpectiorem oportebit eſſe chirurgum in molienda hujuſmodi ligamenti diſſectione.

Si in cute modo vitium hæreat, ſimplex ejus inciſio ſufficit. Hæc tranſverſalis eſſe debet, & ibi præciſe fieri, ubi maxime criſpata atque corrugata cutis eſt. Hinc quando in uno atque altero loco ita contracta eſſe deprehenditur, plures quoque inciſiones adhiberi debent. Studendum autem eſt, ut inciſio, quantum poſſibile, in colli parte inferiore prope claviculas fiat, ne poſtmodum nata cicatrix colli pulchritudinem defœdet. Cavendum quoque eſt, ne vena jugularis externa temere lædatur. Maxime autem notandum eſt, tale vulnus longe aliter tractari debere ac alia vulnera; illius enim labia diducenda, horum vero adducenda ſunt. Major talis vulneris hiatus obtinetur, quando mox poſt operationem abſolutam, & inter ejus curationem caput ligatura aliqua aut quocumque modo verſus oppoſitum latus inclinatum ſervatur, ipſumque vulnus linteis carptis infarcitur, & dein ut vulnus membranæ curatur. Quibus obſervatis ampla ſimul cicatrix, quæ hic neceſſario requiritur, generatur.

Quando caput obſtipum propter muſculorum maſtoideorum rigiditatem ac calloſam duritiem ad naturalem poſitum figuramque nulla arte reduci potuit, tunc aliud remedium non ſupereſt, niſi operatio, qua ipſe muſculus reſcindatur integer. Quam ut recte atque feliciter adminiſtret operator, neceſſarias nonnullas cautelas obſervare debet. Reſecatur vero commodiſſime muſculus, ubi inſertionem ſuam in ſternum atque in claviculam habet; hinc ſcire debet Chirurgus, maſtoideos non ſolum parti ſterni ſupremæ atque extremæ, ubi cum clavicula articulatur & claviculæ parti ſterno proximæ, utplurimum annexos eſſe, ſed & interdum ibi diviſos eſſe in duos aut etiam in tres diſtinctos faſciculos aut muſculos, tertiam claviculæ partem occupantes v. *Euſtachii Tabul. Anat. XXVIII. XXXII. XXXV.* Neceſſe quoque eſt, ut vivam memoriam atque cognitionem partium circumjacentium teneat atque poſſideat, & hinc vaſorum ſub claviculis decurrentium ſubclaviorum, & ex his oriundorum

quorumdam ramulorum, aſpræ arteriæ & ipſi annexarum partium & ad ejus latus aſcendentium vaſorum, œſophagi & diſperſorum nervorum atque vaſorum ſanguineorum plurimorum ramuſculorum.

Diſnecti autem poteſt muſculi unio cum clavicula & ſterno vel ope applicati cauterii potentialis vel ope ſcalpelli: verum moleſtiſſimam talem cauteriorum admotionem, & ob ſummos dolores convulſioneſque periculoſiſſimam fuiſſe experientia docuit teſte *Nuckio*. Patet hinc, neque cruſtam per lixivium coctum, ut locus inciſionis notetur, ne nervi tendineſque pungantur vel dimidiato diſcindantur, ſed toti diſſecentur: nam uti in genere nervus ſectus vel punctus ita, ut paucarum modo fibrillarum ipſum componentium cohæſio ſoluta fuerit, ferociſſimos dolores, miras convulſiones & cæt. excitare ſolet; ita & nervis in hac operatione magis punctim quam cæſim læſis vehementes cervicis, faciei, brachiorum convulſiones ſequutas fuiſſe obſervatum fuit.

Duplici methodo autem operationem perficere docent, una, qua ſcalpellum aut forfex ſubtus muſculum intruſum ab interioribus ad exteriora movetur atque dirigitur, altera, qua extrinſecus cultello in muſculum inciſio fit. Priorem modum *Solingen* prolixius in ſua chirurgia deſcribit: verum iſthac tali cultelli aut forficis intruſione muſculum parteſque circumjacentes multo facilius atque periculoſius lædi atque dilacerari debere neceſſe eſt; hinc poſterior methodus huic anteponenda & in praxi omnino adhibenda eſt. Atque ſic quæſtio non amplius prolixe diſcutienda eſt: an operatio ſcalpello, an forfice perficienda ſit? Scalpellum vero eo magis præferendum eſſe puto, quia id in manu inter ſecandum dirigere poſſumus, ut volumus, neque cum illo tam facile, uti cum forfice, partes adjacentes lædimus, neque caput, muſculo ope ſcalpelli diſſecto, tanto cum impetu reſiliret, ac reſiliiſſe dicitur a *Roonhuyſen* & *van Meekren*.

Hiſce cautelis obſervatis, atque reliquo apparatu chirurgico præparato patiens ſedili inſidere jubetur, atque ipſius caput a famulis ita retrorſum, ſi poſſibile, reclinatum tenetur, ut collum mentumque multum elevata ſint, maſtoideus diſtinctius appareat, & operator locum inciſionis probe notare queat, qui in infima colli parte ad ſterni partem ſupremam atque extremam & ſupra claviculæ os, ubi ſcil. muſculus adhærere dictus fuit, determinandus eſt. Tunc inciſione tranſverſali a parte exteriore h. e. ab aure verſus jugulum in cute facta ipſe muſculus adacto penitius & animoſius, ſed & caute, ſcalpello ſimul & ſemel, ſi ſcil. poſſibile, nec interpolatis vicibus integer atque tranſverſaliter præſcindi atque reſecari debet. Operatione ſic facta, hæmorrhagia, ſi quidem notabilis ſuperveniat, ſiſtenda eſt, vulnus linteis carptis & plumaceolis medicamentis convenientibus imbutis adimplendum, & ut reliqua vulnera ſimilia curandum eſt. Nuſquam vero plus amplitudini cicatricis proſpiciendum eſt quam hic. Cautelæ quoque in cutis inciſæ curatione allatæ atque laudatæ exacte obſervari debent. Puto etiam vulnere jam conſolidato & capite obſtipo curato faſciis atque ligaturis capiti poſtmodum diu adhuc applicatis impediri debere, quo minus in alterutrum latus inclinari poſſit.

Momento poſt operationem hanc feliciter peractam caput obſtipum cum impetu in naturalem ſitum rediiſſe atque reſiliiſſe & perfecte curatum fuiſſe *Roonhuyſen* atque *van Meekren* memorant.

Tulpius autem conqueritur, quod operatione peracta tamen aliquandiu inveterata inclinatio in latus affectum permanſerit.

Tan-

Tandem, ut in compendio ſiſtamus totum, quem hucuſque ſub incudem vocavimus, affectum, ſuaſor fuit *Dn. Præſes*, imitaturi nuper propoſitum in Diſp. cui titulus fuit: *Medicina in nuce*, exemplum, alia licet methodo, in ipſo tamen contextu laudatæ Diſſertationis allegata. Si locus ſuppetiiſſet, aliqua inſuper corollaria fuiſſent addita, quibus actio maſtoideorum, rectorumque lateralium muſculorum, nec non explanatio prætenſi ligamenti p. n^lis, diſciſſique penitus maſtoidei, ſalvo nihilominus manente, immo reddito hinc, capitis motu, aliquam accepiſſent lucem. Sed dabitur fortaſſe his alias locus & occaſio.

CAPUT OBSTIPUM,

Obſtipitas, detorſio, diſtorſio Capitis, *krummer Halſſ*, *Torticolis*.

DEFIN. *Capitis involuntaria & permanens, l. inclinatio verſus alterutrum humerum, l. detorſio horizontalis, ſemicircularis abſque inclinatione.*

DIFFERENTIA:

Ab emproſthotono, opiſthotono, tetano differt inclinatione laterali.
Recens: habituale: connatum.
Perpetuum: periodicum.
Idiopathicum: Sympathicum.
Paralyticum: Spaſmodicum.
A cauſa in-vel-externa.
Cum, l. ſine dolore.
MORBUS conformationis in poſitura vitiata.

SUBJECTUM MORBI:

Caput collumque.
CAUSÆ: muſculi flexores colli capitiſque, maxime maſtoideus, & rectus lateralis, platyſmamyoides: tunica maſtoideorum propria: colli cutis, glandulæ conglobatæ, vertebræ, ligamenta, nervi.

CAUSA PROXIMA IMMEDIATA:

Alterutrius maſtoidei l. debilitas, relaxatio, paralyſis, tranſverſalis diſciſſio: l. ſtrictura, ſpaſmus, convulſio: nervorum l. obſtructio, paralytica, l. irritatio ſpaſmodica; cutis denſatæ, corrugatæ, ligamenti p. n^lis. tractio.

CAUSÆ REMOTIORES:

Ætas tenera, embryonis & infantis diuturnus perverſus ſitus, decubitus, malus habitus, diſp. hæred. ſubita, violenta capitis flexio, rotatio.
Frigus incaute, ſubito admiſſum collo, nuchæ.
Affectus triſtitiæ, indignationis, iræ, gravior.
Catarrhus, rheumatiſmus, ſpaſmus, convulſio, achores ſuppreſſi, arthritis vaga: paralyſis l. hemiplexia muſc. alterius lateris.
Colli ictus, contuſio, vulnus, combuſtio gravior: cicatrix profunda, rugoſa, ſtrictior.
Venerea, Mercurialis malignitas, obſtructio, irritatio.
Vertebrarum colli ſubluxatio, caries.

DIAGNOSIS.

Pathognomonice, per definit. & differentias ſupra.
L. cum, l. ſine tenſione, tractione dolorifica, ſtupore, tumore externo.
Rotatio l. gyratio capitis, atque flexio in latus alterum plus minus impedita.
Spaſmodicum, aut ab alia violenta tractione, non ſinit, l. ſaltem dolorifice, caput manibus erigi, paralyticum vero facile.

PROGNOSIS.

Chronicum, rebelle, ordinario eſt.
Inveterati tamen curæ felicis ſuppetunt hiſtoriæ.
Si a rheumatiſmo, ſpaſmo, facilior cura.
Si a nativitate, paralyſi, carie difficilior.
Si a corrugato, l. per ligamentum p. n^le. tenſo muſculo, una inciſione, ſatis profunda, ſubito reſtituitur caput.
Subitaneum in febre, c. difficili deglutitione, nullo tumore exiſtente, lethale. Hipp. S. IV. §.35.
Metaſtaſis ad ſpinam dorſi. Plater.

THERAPIA: INDICATIONES.

Morbi: Obliqui capitis reductio in rectum.
Cauſarum obſtructiones reſerare; affluxum materiæ peccantis revellere, derivare, evacuare: ſtricturas ſpaſmodicas relaxare, emollire, demulcere: atonia & paralyſi laborantes partes roborare: Dyſcraſiam humorum corrigere, ſpecificam ſcorbuticam, Veneream ſpecificis tollere.
Symptomatum:
Dolores nimios mitigare, ſopire.
Convulſionibus ſtatim obviam ire.

FONS DIÆTET.

Refrigeratio colli, ſubitanea maxime, cavenda, illudque potius temperato calore perpetim fovendum.
Victus tenuis, incidens, &c. cauſæ & ſubjecto accommodus.
Salita, acria, flatulenta, vinum (excepta atonia) cereviſia craſſior, vitanda.
Mulſam commendat experientia.
Ira, triſtitia proſcribantur.
Motus corporis placidus, frequens, equitatio.
Decubitus in lecto rectus, ſupinus, latere affecto pulvinaribus ſuffulto exaltato, conducunt.

FONS PHARMACEUT.

Evacuantia:
Leniter purgantia, frequentius.
Diaphoretica.
Apophlegmatizonta.
Alterantia:
Aperitiva incidentia: Salia neutra, Cinnabarina. Mercurius d. Millep. pp. Rad: Ar. p. - Ir: fl. Caſtoreum. Succinata. Rad: Sarſap. Chin. L. Saſſafr. Spir: Sal: Ammon. Aquæ, minerales Tainacens. Selteran. Mixt: S. L. Tinct: Antim: acr. Empl: reg: B. de-Ran. c. Mercur: Vig. diaph. M. - de melit. - de beton. Spir. Vin: camph.
Antiſpaſmodica: Nitroſa. Pulv: March. epilept: Mynſ. Liq: C. C. ſucc. Ol: anim. Dipp. Sal. vol. ſuccin. Extr. pœon-caſtor. - Papaveracea: Cinnab. Antimon. rectif. Extus emollientia: Ol. coct. caſtor.-lumbr.-e. Fl. Slot. Axungia caſtorei, hominis Ungt. de alth. - nervin. Auguſtan.-De hyoſc.
Catapl. Fotus emoll.
Tonica, roborantia, analeptica.
Tincturæ Martiales, Tinct. Antim. acr. Liq. C. C. ſuccin. Herb. Salv. chamædr. chamæpit. beton: ſtoech. arab. Schœnanth. Fl. anthos, -roſ. r. Maſtich. Olib. Ambrata. Croc. Solis. Aq. mineral. Martialis Swalbac. Uberkingens, Bergens. &c. Thermæ, l. aperitivæ, l. emollientes, l. Tonicæ, pro re nata, per inſeſſus ad nucham uſque & embrochas.

FONS CHIRURG.

Frictiones colli, nuchæ, ſpinæ dorſi calidæ.
Inunctiones dehinc e ſupradictis.
Cucurbitulæ ſcarificatæ in dorſo, humeris.
V. S. revulſoria in pede, derivatoria in jugulo.
Veſicatoria in humeris inter ſcapulas.
Hirud. applicatio ad anum, in ſuppreſſis, turgentibus hæmorrhoid.
Fonticulus brachii, lateris affecti, in catarrhoſis &c. ſetaceum in nucha.
Clyſmata emoll. nervina, alvo ſiccæ, medullæ ſpinali circa lumbos & inferius affectæ.
Suſtentatio capitis in ſitu recto, ope manuum, faſciarum, machinarum, continua, diuturna, valida.
Corrugatæ cutis, & ſtrictioris cicatricis inciſio, dilatatio.
Platyſmatis myoid., Ligamenti p. nlis. Maſtoidei, conſtringentis, detrahentis, diſciſſio plenaria ſuper ſterno & clavicula, ope ſcalpelli, forficis, circumſpecta, ſimultanea, totalis.
Subluxatio capitis & vertebrar. colli ſcite corrigenda, citoque.

CAUTELÆ PRACT.

Status ſtricturæ ſpaſmodicæ & laxitatis paralyticæ probe diſtinguendus.
Aliquando medela potius lateri oppoſito adhibenda. Morbo primario, fomiti, præcipue occurrendum.
Vis embrocationis caute moderanda.
Diſſectio muſculi tenſi ſimultanea & totalis ſit, ne fibræ reliquæ integræ convulſivam incurrant tractionem.
Hinc & eſcharotica minus tuta, nec apta.
Sub inciſione vaſa colli majora caute vitanda.

AUCTORES.

Arnold. Bootius de affect. omiſſ. C.V. p. 14.
Henr. Meibomius in præfat. ad Boot.
Nic. Tulpius obſ. med. L. IV. C. 58.
Ant. Nuck in Exper. chir.
Job. à Meekren in obſ. med. chir.
Henr. à Roonhuyſen Heyl-Curen. obſ. 22.
Fel. Platerus obſ. L. I. p. 133.
Wepfer. in obſ. de affect. capit. obſ. 3. 64.
Guil. Ballonius conſil. medicinal. L. I.
Chriſtoph. Rœslerus in E. N. C. Dec. 1. ann. 3. obſ. 324.
Salzmannus in Act. phyſ. med. vol. II. obſ. 98. &c.

TANTUM.

DIS-

XLIX.

DISSERTATIO MEDICA, DE STRUMA OESOPHAGI, HUJUSQUE COALITU DIFFICILIS AC ABOLITÆ DEGLUTITIONIS CAUSIS

Quam Præſide

B. D. MAUCHART P. P.

Tuebatur

PHIL. HENR. BEUTTEL,

BLAVIFONTANUS.

Tubingæ 29. Maii anno 1742.

PRÆFATIO.

PLurimis quidem, eiſque graviſſimis, circumſepta eſt difficultatibus dogmatica medicinæ theoria, ac judicioſa praxis; Crucem vero inter has maxime figit ſpecialiſſima & individualis cauſæ morbificæ, quam vocamus, immediatæ, latentis, obſcuræ, intricatæ, ac ejuſdem ſubjecti, cui inhæret, ſagax indagatio. Sicuti vero non, niſi ſublata cauſa, tollitur effectus, ita omnes ingenii ac judicii vires intendere medicum oportet, ut eam, ſi non demonſtrativa, probabili tamen quavis ratione prudenter eruat. Jure igitur meritoque dolemus in quamplurimis medicorum ſcriptis diverſarum adeo & numeroſarum unius ejuſdemque affectus morbifici, in diverſis ægrotantibus obviarum cauſarum neque diſtinctam ſatis, neque claram utplurimum haberi ſemioticam: imo ex ipſis hiſtoriis medicis, ſatis perfunctorie paſſim conſcriptis, ne quidem a ſagaciſſimo vel ipſo Æſculapio veroſimilem vix, nedum certam exſculpi poſſe theoriam, ob inſufficientem & mancam phænomenorum enumerationem.

Quam ob rem & operæ pretium facturos exiſtimamus, qui obſcuras atque rariores morborum cauſas clariori vindicent luci data opera, & nos præſenti hoc ſpecimine, quod ſingularem deglutitionis impeditæ ac abolitæ cauſam pertractat, aliquam a benevolo lectore gratiam inituros ſperamus.

Per deglutitionem intelligimus illam in œconomia humana actionem, e naturali ac animali (a), mixtam, qua mediante ad faucium iſthmum appellentia ſolida ac fluida, in decenti proportione ad commeabilitatem conſtituta, per canalem œſophagi deſcendunt, deprimuntur (b), & in ventriculum naturaliter promoventur (c). Quam varia autem huic deglutitionis actui natura ſapientiſ-

(*a*) Scil. quæ partim volentibus nobis inſtituitur, dirigitur, modificatur: partim etiam nolentibus & non advertentibus perficitur.

(*b*) Aſſumpta, ſolida maxime, non ſimpliciter & ſola vi gravitatis ſuæ deſcendere per œſophagum evincunt hujus ſtructura muſculoſa, coarctatio circa orificium ventriculi ſuperius, experimenta ac obſervationes practicæ. Videtur id etiam innuere deglutitionis etymologia, cujus nempe primitivum eſt obſoletum illud glutio, deſcendens a gluo, quod idem eſt ac ſtringo.

(*c*) Hæcque eſt deglutitio perfecta, κατ᾽ ἐξοχὴν dicta. Imperfecta & ſemiplena poſſet dici, quando in œſophagum deglutita exeunt hujus foramine p.n. ac vulnere in cavum pectoris aut abdominis. Qualem caſum vidit Præſes in cadavere phthiſici, arroſi ſcil. & eroſi œſophagi, ac ſua alimenta & medicamenta eructantis in cavum pectoris. Imperfectæ deglutitionis ſpecimen præbet noſtrum quoque thema, ubi deglutita non penitus in ventriculum perveniunt, ſed, obice poſito, propius vel remotius a ventriculo, morantur & hærent in œſophagho, donec vomitu rejiciantur. *Improprie* & *analogice* ſaltem *deglutitio* vocatur, deviatio & illapſus ille ſolidorum vel liquidorum intra laryngem & aſperam arteriam, *wann einem etwas in die unrechte Kehl gekommen*; ſuevico idiomate noſtro vocamus *das Verkurnen.* In nulla alia lingua, quantum novimus, rotunde & unico vocabulo expreſſum habemus hoc ſymptoma. Nec minus improprie dicuntur deglutiri nebula, fumus &c. Sed & inanis umbratilis illa poſſet vocari deglutitio, quam, nullo præſente deglutitionis objecto, vel ſtudio & pro lubitu, vel e variis cauſis, actionem hanc ſolemus exercere, ut in caſu prolapſæ & elongatæ uvulæ.

ſime largitur media ac inſtrumenta , & quam intricata eſt ac difficilis ejuſdem explicatio phyſiologica , tam variis etiam atque numeroſiſſimis , tamque difficilibus & abſconditis paſſim læditur p. n. modis atque cauſis, ut, qui cuncta hæc complecti & pro dignitate voluerit exhaurire , integros librorum tomos facile repleverit.

In nuce comprehendemus ſumma modo harum læſionum capita : Vitio ſcil. 1. *Labiorum oris plane deficientium , coalitorum , prætumidorum , vulneratorum , paralyticorum . Unde ſi non ipſa ſtricte dicta deglutitio , tamen aſſumptio impeditur.* 2. *Maxillæ inferioris , ſpaſmo obrigeſcentis : luxatæ : fractæ : paralyticæ.* 3. *Linguæ vulneratæ : ad radicem præciſæ : nimium aut ſiccæ, aut tumidæ : tumore ſcirrhoſo , excreſcentia , ranula gravatæ : paralyticæ .* 4. *Faucium ex angina tumentium , inflammatarum : infarctarum tumidis tonſillis , polypo narium retropendente, uvula tumida & elongata ſ. prolapſa , epulide, inhærentibus peregrinis : excoriatarum ac exulceratarum .* 5. *Veli palatini ac uvulæ eroſorum, conſumptorum , quo caſu liquida aſſumpta facile per nares regurgitant.* 6. *Epiglottidis, debite non obtegentis, nec perfecte occludentis glottidem .* 7. *Pharyngis & œſophagi in inflammatione : tumore : abſceſſu : aphthis : vulnere : coalitu : compreſſione : conſtrictione* (d) *ſpaſmodica, convulſiva.* 8. *Oeſophagi inſuper, in obſtructione ab inhærente bolo, ſpina , oſſiculo &c. anguſtia : occalleſcentia: coalitu : compreſſione ab extus : paralyſi .* 9. *Diaphragmatis circa finem œſophagi nimium ſe ſtringentis .* 10. *Ventriculi in ejuſdem orificii ſuperioris compreſſione, coarctatione per ſteatoma, ſcirrhum , verrucam majorem .*

E copioſiſſimis hiſce, aliiſque, quæ fortaſſe ſuperſunt, exemplis, illud potiſſimum pro themate præſenti elegimus , quando propter œſophagi compreſſionem a tumore glanduloſo , ſcirrhoſo , quem Strumam œſophagi *libuit vocare* (§. 14). *deglutitio impeditur ac tandem , maximo cum vitæ periculo , aboletur pertinaciſſime : adjungemus vero ſimul & alteram læſæ deglutitionis cauſam , quæ cum ipſo hoc compreſſivo tumore glanduloſo ſæpe concurrit , alias etiam ſola peccat ,* coalitum ſcil. œſophagi . *Faxit Deus ut circa enodandum gravem atque rarum hunc affectum ita verſemur , ut qualeſcumque meditationes noſtræ in Ipſius honorem vergant & ægrorum ſolatium !*

§. I.

(*d*) Curioſum eſt experimentum Hœchſtetteri, paraſitis, aliena quadra vivere ſuetis, infeſtum : Quando infuſio per noctem radicis recentis ſymphyti in vino malvatico , poſtridie decantata & affatim hauſta ruſtico bibenti fauces brevi poſt præcluſiſſe & maximam deglutiendi difficultatem, iterum vero ſolutam aceto in hauſtu propinato , intuliſſe refertur, in Joh. Phil. Hœchſtetteri rar. obſ. medicinal. Dec. 3. c. 5. p. 253.

§. I.

OEſophagus, ſ. gula eſt canalis muſculoſo-membranaceus, a faucibus ad ventriculum extenſus, ingeſta ſolida atque liquida ad ventriculum tranſmittens atque dirigens. *Stomachus* etiam audit nonnullis, aliis vero hic denotat vel extremum œſophagi, vel & ipſum ventriculum.

§. II.

Ex anatomia œſophagi nihil huc trahemus, niſi quod directe & ſpecialiter ad thema noſtrum pertinet. *Oeſophagus* extenditur a medio colli ad diaphragma. *Situs* eſt retro tracheam & ante vertebras colli dorſique (*e*). In thorace parum *inflectitur* dextrorſum, ob adjacentem aortam, ſed mox rurſus in ſiniſtram reflectitur. *In* ſuo *principio* pharynge, per modum infundibuli *expanditur*, in toto *reliquo tractu* cylindrum cavum, *æqualis fere diametri*, æmulatur, cujus *latera* quidem, extra deglutitionis actum, *collapſa* ſunt & ſibi contigua, in ſuum tamen cavum facile admittit in homine adulto digitum indicem l. auricularem, citra violentam diſtractionem. *Extremum* ejus *inferius*, ventriculo inſertum, *coarctatur* a decuſſatis muſcularibus fibris muſculi inferioris diaphragmatici.

Tunica ejus *muſculoſa*, robuſta diverſis fibrarum ſtratis conſtat: quæ in externa ſcil. decurrunt ſuperficie, maxima parte ſunt longitudinales, non tamen omnes ab uno extremo ad alterum exporrectæ: quæ his ſubjacent, oblique ſunt tranſverſales: has ſubſequens fibrarum ſtratum obtinet ſitum magis tranſverſalem: intimæ vero contraria directione anteriores obliquant. Omnes ſe decuſſant plurimis in locis admodum irregulariter, ut nec annulares omnino, nec ſpirales ſint (*f*).

Patet hinc non modo, œſophagi actionem eſſe muſcularem, uti jam olim agnovit Cicero: (*g*) *Stomachum*, inquiens, *agitatione & motibus linguæ, cum depulſum & quaſi detruſum cibum accepit, depellere: ipſius autem partes eas, quæ ſunt infra id quod devoratur, dilatari, quæ autem ſupra, contrahi*; ſed etiam e naturali harum muſcularium fibrarum actione contractoria in œſophagum, ab aſſumptis vacuum, parietes ejus internos ſibi jugiter appropinquari. Quæ, in ordine ad p. n. œſophagi conſtrictionem & coalitum, non vana eſt ſpeculatio.

(*e*) Situs œſophagi hanc deſcriptionem retinere voluimus e Winslow Expoſ. anat. in 4 Paris 1732. p. 685. §. 157. quod ſic litem ipſe celeber. vir compoſuiſſe videtur, dum is olim in Hiſt. acad. reg. An. 1715. edit. Amſtel. p. 315. prætenderat: Tracheam non directe jacere ante œſophagum, ſed inclinari magis dextrorſum, & lateraliter appoſitam eſſe œſophago, cum alii hunc deſcripſerint directe ſubjacentem tracheæ. conf. celeb. Heiſteri comp. anat. not. 46. Atque ſic Winslowius videtur per ſubſequas inquiſitiones deprehendiſſe variationem ſitus, ad quam & alii provocant anatomici.

(*f*) Ita ſolicite deſcribit Jac. Benign. Winslow, Expoſit. anat. p. 606. §. 159.

(*g*) M. Tullius Cicero de nat. deor. L. 2.

§. III.

Tunica œſophagi *nervea* dicta, quæ muſculari ſubjacet, in aliquot lamellas dividua, multis *irrigatur vaſculis ſanguineis* atque *glandulis*, multo amplior eſt muſculari tunica, ſed in plicas, juxta longitudinem decurrentes, corrugata, ut ideo, tranſverſim diſſectus, œſophagus referat tubum in tubo, ſ. canalem canali inſertum. Intima tunica, villoſa ſ. cruſta villoſa communiter appellata, papillis exilibus atque breviſſimis inſtructa, lento mucoſo humore imbuta & pariter in plicas & ſulcos, uti nervea, eſt convoluta.

§. IV.

Maxime vero huc faciunt, quæ extus adjacent adhærentque œſophago *glandulæ* non modo *gaſtricæ*, conglobatæ, ſiniſtro ventriculi orificio vicinæ, ſed & *dorſales* circa quintam dorſi vertebram œſophago adhærentes, utplurimum ſub illo, ſubinde ad ejus latera, e quibus omnibus non minus, ac bronchialibus & trachealibus glandulis liquidum ſubſalſum, e thyroidea vero, quam nidum ovulorum verminoſorum conſtituit, ovula vermium, pro charactere vitali, chylo in ventriculo impertiendo atque digeſtione promovenda, per nervos ductus excretorios in œſophagum & ventriculum derivat *Vercellonius*. (*h*)

Dorſales haſce glandulas *Veſalius* modo glanduloſum corpus, modo glandulas binas dixit, nunquam perpetuas, ſed ſubinde, frequenter, ſæpe duntaxat inveniri. (*i*) Quamvis ergo celeberr. anatomici Columbus, Vidius, Laurentius, Bauhinus, Riolanus, Whartonus, Bartholinus, Verheyenus &c. ita de his loquantur, quaſi ſemper & ordinario adeſſent; Tamen celeberrimi Viri Sylvius, Heiſter, Morgagni eas interdum ſaltem reperiri, per frequentia convicti extiſpicia, recte ſtatuunt, (*k*) & *Præſes* hujus diſſertationis non modo nuperrime in anatomia publica cadaveris feminini ne veſtigium harum glandularum, omni adhibito ſtudio, ſed & alias ſubinde non potuit invenire, quamvis deinceps in aliis repererit, quod & Heiſtero accidit atque Morgagnio. (*l*) Neque obſtat *Whartoni* monitum: has glandulas in poſtica ſede inter œſophagum & thoracis vertebras aliquando adeo occultari, ut vix, etiam ſedulo inveſtigantium oculis appareant. (*m*) Non enim adeo ſunt minutæ, & quaſi inviſibiles atomi.

Magnitudine, numero & figura variant hæ *dorſales glandulæ*. Ad *phaſeoli magnitudinem* accedunt ordinario, ſubinde hanc ſuperant, prout vel numero plures adfuerint, vel pauciores: nucis avellanæ magnitudine, ſuo incluſæ putamini, & figuræ globoſæ aliquoties obſervavit eas Præſes, præſertim ſi non niſi unica adfuerit. Quoad colorem, conſiſtentiam, ſtructuram ſimillimæ videntur glandulis conglobatis paſſim obviis. Ductus ex

(*h*) Jac. Vercelloni diſsert. anatomico-med. de glandulis œſophagi conglomeratis 4. Aſtæ. 1711.

(*i*) Andr. Veſalius de Fabrica corp. hum. L. 3. C. 4.

(*k*) Jo. Bapt. Morgagni Epiſt. 9. §. 52. edit. c. Valſalvæ operibus in 4. Venet. 1740.

(*l*) Id. ibid. it. Laur. Heiſteri compend. anat. edit. quart. T. 2. p. 27. §. 389.

(*m*) Th. Whartoni Adenograph. C. 17.

ex hiſce dorſalibus glandulis, in œſophagum terminatos, quique humorem pro illius interna lubricatione, & ventriculi digeſtione juvanda, plorent, ſuſpicati quidem plurimi ſunt anatomici, interque hos ipſe primus acutiſſimus Veſalius: imo Vercellonius l. c. tenues ejuſmodi ductus ſe detexiſſe aſſerit. Verum oculatiſſimi Profectores alii, e. g. Heiſterus, Morgagnius, aliique hos alioſve ductus excretorios, in œſophagum hiantes, invenire non potuerunt.

§. V.

Unde ergo ipſe Morgagnius ſententiam, quam a Veſalio, Fantono, Verheyeno, fluctuans quidem adhuc, mutuatus erat olim, (*n*) de lubricanda œſophagi via per haſce glandulas dorſales, deſeruit, quod interea canaliculi & ductus earum excretorii nulli eſſent certo demonſtrati, e contrario autem e glandula quadam, œſophagi lateribus appoſita, p. n. quidem indurata, in vacca exeuntes valde notabiles & lympha turgidiſſimos repererit lymphæ ductus, ut hinc ſupra memoratas dorſales glandulas in homine ejuſdem eſſe indolis reputet; (*o*) Quorſum jam ante etiam reſpexit *Whartonus*. (*p*) Nolumus vero harum glandularum qualicumque uſui diutius jam inſudare. Sufficit ad præſentem ſcopum, illas reperiri frequenter in homine, & œſophago circa quintam thoracis vertebram adhærere.

§. VI.

Potius in rem noſtram faciunt *obſervationes anatomico-practicæ*, a variis authoribus fide dignis, *de* harum *œſophagi glandularum*, maxime dorſalium, *ſtatu morbifico* factæ, quarum quidem plures ex auditu & relatione, vel & per traducem quaſi authoris ex authore, aliquæ vero per certam habentur & confirmantur autopſiam. Unde non modo *Riolanus*, qui Morgagnio ob hanc cauſam vapulat, (*q*) ſed quamplurimi alii videntur redarguendi, quod nec ipſi hoc obſervaverint, neque authores citaverint, quibus conſtitutio talis harum glandularum p. n. in ſectionibus ipſis cadaverum apparuit.

Riolanus e. g. (*r*) ſæpe, inquit, ita intumeſcunt (glandulæ dorſales) ut potibus & liquidioribus alimentis viam intercludant, non item ſolidioribus: item, (*s*) imbutæ & tumefactæ aliquo humore, magnum impedimentum adferunt deglutitioni. Quæ Riolanum ex *Laurentii* hiſtoria anatomica, ſuppreſſo hujus nomine, hauſiſſe arguit Morgagnius loc. cit. lit. o. Undenam vero literatiſſ. Morgagnius & ex qua editione oper. anat. Laurentii hæc habeat? Nec non in qua editione *Diemerbrœckii* Anatomes extet: quod hic tres quatuorve caſus in propria obſervatos praxi, im-

(*n*) Joh. Bapt. Morgagni Adverſar. anat. III. animadverſ. 3, p. 5.

(*o*) Idem in Epiſt. 9. §. 42. c. Valſalv. oper. edit. Eand. ſententiam fovet Isbr. Diemerbrœck Anat. L. 2. C. 16.

(*p*) Th. Whartoni Adenograph. C. 17.

(*q*) Morgagnius in modo cit. Epiſt. 9. §. 46. p. 284.

(*r*) Joh. Riolani Anthropogr. L. 3. C. 14.

(*s*) Joh. Riolani Encheirid. anat. L. 4. C. 15.

impeditæ deglutitionis per tumidas haſce glandulas dorſales obſervaverit? non patet. Certe in noſtris exemplaribus, Illius in 8. majori Francof. An. 1595. hujus vero in 4to Genev. 1679. editis non occurrunt, quæ Morgagnius allegavit.

De illis porro tam *Diemerbrœckius*, quam *Bartholinus*, aliique prædicant, quod ab humorum affluxu ita nonnunquam intumeſcant, ut nimium comprimendo & anguſtando œſophagum, tranſitum alimentis præcludant, hominemque fame & ſiti enecent: (*t*) it. quod ſubinde ſic intumeſcant, ut potibus & alimentis liquidioribus viam intercipiant. (*u*) An *Palfinus* certo, & per factam cadaveris ſectionem, reſciverit, quod alia femina, cujus meminit ipſe, (*w*) laboraverit & occubuerit eodem tumore & ſcirrhoſitate glandularum œſophagi dorſalium, fortiſſime hinc compreſſi & conclutinati? non eſt in aprico: Non enim aliud de femina hac refert, niſi quod eam viderit occubuiſſe eodem modo, quem ſcil. Verheyenus de alio retulerat ægro.

§. VII.

Per ipſas demortuorum ſectiones robur addiderunt ac certitudinem aliorum conjecturis, quos nunc ſubjiciemus, Viri celeberrimi ac fide digniſſimi: *Tulpius* (*x*) qui de vidua cujuſdam naupegi ſic refert: Succrevit huic paulatim, ex deſtillatione, humilis ac latus tumor: inſidens firmiter, lateri aſperæ arteriæ, paulum ſupra jugulum. Hinc impediri evidenter ſpiritus, & tandem tantopere deglutitiones: ut circa ſummum tumoris incrementum, vix quicquam amplius tranſmiſerit gula: niſi forte exiguas aliquas lactis vaccini guttulas: quarum ope nequaquam ubi reſtaurarentur vires, majoris opis indigæ: emarcuit neceſſario corpus: & exceſſit, non invita, e vita. Diſſecto autem cadavere, & denudata convenienter cute, offendimus hunc tumorem, ad inſtar carcinomatis, colore lividum & radicibus diffuſum, per quamcumque colli partem. Potiſſimum vero circa gulam: premendo eam tam arcte, ut ex complicatis ipſius tunicis excreſcerent intus varia filamenta: obturantia, intricata ſua textura, uſque eo perviam hanc fiſtulam: ut ne ferreum quidem ſpecillum, per eam nobis licuerit tranſmittere. Intumuerant adhæc, à perenni pituitæ curſu, tam vehementer glandulæ, in medio thorace, gulæ extrinſecus appoſitæ: ut nemo miraretur amplius, mulierem hanc incidiſſe non modo in ſummas anguſtias, verum in famem inexpugnabilem, & noviſſime in ineluctabilem mortem.

§. VIII.

Verheyenus vidit e tumore & ſcirrho glandularum, quæ circa quintam thoracis vertebram ipſi œſophago à parte poſteriore adnaſcuntur, patientem præ inedia miſere obiiſſe, omni ſcil. via cibo potuique ad ventriculum

(*t*) Isbr. Diemerbrœck anat. C. H. L. 2. C. 16.

(*u*) Th. Bartolin. anat. quartum renovat. L. 2. C. 12. p. 448.

(*w*) Jean Palfin Anat. du corps humain P. 1. Tr. 3. ch. 11. p. 272.

(*x*) Nic. Tulpius in obſ. med. L. 1. C. 44. p. 82.

lum præcluſa. Aperto autem cadavere reperit latera œſophagi, ob vehementem compreſſionem, coaluiſſe, ipſumque ejus tubulum ſub glandulis iſtis abiiſſe in corpus ſolidum. (y) Celeberr. *Heiſterus* virum ſecuit, qui nihil cibi aut potus amplius deglutire poterat, propter obſtaculum quoddam, quod non in faucibus, ſed in thorace percipiebat. In hoc hanc glandulam (dorſalem nempe œſophago adhærentem) ad ovi gallinacei magnitudinem auctam reperit, unde œſophagus ita comprimebatur, ut nihil amplius tranſire potuerit. (z)

§. IX.

Dexterrimus quondam apud nos chirurgus, orbi literato non ignotus edita obſtetricum ſchola, *Hebammen-Sehul*, Chriſtoph. *Vœlter*; in obſervationibus ſuis chirurgicis, quas in modo laudato libro, Stuttgardiæ An. 1722. edito paſſim allegat. p. 48. 50. 63. 201. 350. & typis imprimendas deſtinaverat, morte vero præventus reliquit in manuſcripto, caſus habet aliquot huc ſpectantes: quorum nonnullos in ſimili, de qua hactenus ſermo fuit, œſophagi compreſſione fundatos arguere licet, binos vero alios ſectio poſt mortem inſtituta detexit circa orificium ſuperius ventriculi obvios:

Scilicet primo viri Eſslingenſis, Criſtoph. Weſchii, circa cujus orificium ſuperius ventriculi reperta eſt excreſcentia (*ein Gewächs*) e dura pinguedine viſa concreviſſe, quæ arcte occluſit modo dictum ventriculi orificium. (*a*) Secundo: Senatoris Canſtadienſis, Joh. Bechtlin, in quo orificium ventriculi ſiniſtrum ſcirrhoſo tumore circumcirca obſitum, & tam arcte conſtrictum fuit repertum, ut nihil quidquam tranſire potuerit, & hinc ventriculus & inteſtina plane vacua fuerint.

§. X.

Ante octodecim annos menſe Junio *Præſidi* obtigit ſequens caſus Stuttgardiæ in equiſone, æt. 42. ann. qui ſexennio prius, ex ictu equi in rigionem epigaſtricam, ſputo laboravit ſanguineo, nullum vero dehinc porro ſenſit incommodum, alias quidem longis vexatus intermittentibus febribus. A ſeſquimeſtri, poſt tuſſim catarrhalem, deglutitio fit difficilis & dolorifica, cum ardoris ſenſu, & dolore ſub attactu, in ſcrobiculo cordis, ut jejunum invitus ſervare cogatur. Nulli ructus, nec nauſeæ, nec vomitus. Regio epigaſtrica ſæpe inflatur. Nulla tuſſis neque diſpnœa. Nullum juxta ſpinæ dorſi tractum percipit dolorem. Appetitus viget: alvus naturalis. Nullus p. n. ptyaliſmus. Nulla unquam laboravit infectione venerea.

Suſpicatus tum eſt Præſes œſophagi ſtrumam ſubeſſe (hæc, & quæ ſequuntur, ſunt ejus verba concepta in Ephem. pract.) circa orificium ventriculi ſuperius a glandulis ibi infarctis tumidiſque. Præſcripſit Is d. 5. Jun. potiunculam laxativam ac aperitivam, lenem. Sed copioſe hinc alvo purgatus æger mul-

(y) Phil. Verheyen corp. hum. anat. L. 1. Tr. 3. C. 14. p. m. 201.

(z) Laur. Heiſterus in comp. anat. T. 2. §. 389. p. 27.

(*a*) An hoc ſteatoma hæſerit circa orificium ventriculi ſiniſtrum immediate ſupra? an infra diaphragma? ex hiſtoria & contextu non diluceſcit.

multo quidem facilius deglutivit, aſt in cardialgiam incidit, quam tamen eclegma ex abſorbentibus, demulcentibus, ſtomachicis atque oleoſis brevi ſuſtulit: Sibi vero denuo d. 7. Jun. revocavit æger itinere nocturno; Intereà deglutione liquidorum & pultaceorum manente facili. Repetat priorem linctum. D. 8. Jun. toto die heſterno bene habuit, comedit bibitque ſatis commode: alvo etiam dejecit. Hoc autem mane ab offa, paulo ſpiſſiori, ſenſus prunæ ardentis ſub ſcrobiculo cordis. ℞. Mucil. ſem. pſyll. aqu. menth. extr. drachmas ſex. Spec. diair. ſ. drachmam unam. Sacch. penid. unciam dimidiam. Sir. pap. err. Violar. Aq. naph. roſ. ana unciam ſemis. aq. til. uncias duas. Ol. amygd. d. rec. expr. unciam. M. hauriat ſæpe cochlear unum. Scrobiculo cordis imponat Empl. e theriaca. D. 11. Jun. tuſſis ſicca, cum ſtricturis gulæ. Fœtor oris putidus. Cardialgia remittit. Deglutitionis obſtaculum jam propius eſt laryngi, quam orificio ventriculi. ℞. Hb. veron. Fl. hyperic. pap. err. an. *Mſs.* Sem. fœnic. drachm. unam. Rad. liq. unc. ſemis. M. C. D. pro apozemate mane & veſperi. ℞. Liq. C. C. ſuccin. Eſs. croci. Eſs. balſ. Hoffm. ana ſcrupulos duos M. d. 30. gt. quovis ſihorio. D. 15. Jun. tuſſis bina nocte omnem intercepit ſomnum, cum multi viſcidi muci rejectione. ℞. Extr. croci-pap. err. ana ſcrup. dimidium; maſſæ pil. de cynogl. gr. ſex, Sir. pap. err. unciam unam, Diacod. croc. Myns. Sir. fl. tunic. ana drachmas tres, Aq. til.- ceras. n. ana uncias tres-fœn.- menth.- roſ. ana unc. ſemis. D. ſubinde unum, l. duo cochlearia. Ad diem uſque 22. Jun. ter repetiit hanc mixturam, unde tuſſis multum remiſit placiduſque ſomnus viribus exhauſtum ſubinde refecit. Materiæ purulentæ fœtidiſſimæ ſub tuſſiendo rejectio. D. 28. Jun. a medicamentis interea quieſcere voluit. Jam cardialgia denuo cum tuſſi humida illa & purulenta infeſtat. Unde præſcriptum Eclegma e ſpec. diair. ſ. ſperm. cet. oxymel. ſquillit. Sir. balſam. & pap. err. &c. D. 10. Jul. Ab hoc eclegmate minus ſucceſſit excretio, hinc proprio motu ſubſtituit æger mixturam d. 15. Jun. præſcriptam. Hac veſpera erectus in lecto ſedens atque bibens ſonum crepantis, fractæve coſtæ in hypochondrio dextro clarum & ipſe & adſtans puella audivit. Inde tuſſis frequentior, & ſputum, ut antea, purulentum, fœtens. D. 12. Jul. In lecto decumbenti ſimilis fragor & crepatura obtigit in collo, cum rejectione, mox inſequente, grumorum ſanguinis, non puris. Vires fractæ, caro fere omnis conſumta. Deglutitio, circa pharyngem tantum facilis. ℞. Extr. croc.-helen ana ſcrup. ſemis, Sir. balſam. unc. ſemis-pap. err.-veronic. Ol. amygd. d. rec. expr. ana unciam unam cum dimidia, Bol. arm. pp. drach. ſemis M. D. D. 15. Jul. poſt agonem mortis 24. horarum expiravit, ſcena morbi non ſingulariter mutata uſque ad ultimum halitum.

§. XI.

Corpus exanime ſectioni altero ſtatim die ſubjecit Præſes, aſſiſtentibus chir. Mollvviz ejuſque famulo. Corpus erat ſceletiforme: Omentum, longe dependens in regionem hypogaſtricam, ſine veſtigiis herniæ, inteſtinis ſuperjacens ac pluribus in locis p. n. adhærens. Inteſtina, tenuia maxime, livido-rubra, gangrænoſa, excepto recto. Meſenterii glandulæ naturales, paulo tamen majores. Pancreas, omnino naturaliter ſe habens. Hepar magnum, lobo maximo gangrænoſum, in eoque veſtigia vomicæ, haud ita diu ruptæ. Hic ibi in ſubſtantia grandines, ſ. parvæ vomicæ, cum aliquot hydatidibus. Cyſtis fellea repleta bile tenaci, fuſco-flava. Lien friabilis, pu-

tridus. Renes, ureteres, veſica ſecundum naturam ſe habuere. Ventriculus aere turgidus, non collapſus, non inflammatus. Pylorus naturalis. Orificium ſuperius cinctum pluribus glandulis, lentium magnitudine & figura, ſcirrhoſis.

Oeſophago, duos pollices ſupra orificium ventriculi, *adhæſit glandula*, inſtar conglobatæ, unius pollicis diametrum habens, fuſco-nigra, recondens materiam paris coloris, tenacem, nonnihil purulentam, cujus vero nullus ductus, qui œſophago infereretur, deprehendi potuit. Hucuſque naturalem ſervavit œſophagus capacitatem, ac cavitatem, aſt paulo ſuperius, *circa quintam* fere *dorſi vertebram*, ita *coarctatus* erat & *calloſus*, ut tenuem ſtylum vix admitteret. Coalitus hicce duorum pollicum longitudinem emetiebatur. Adſcendendo juxta ductum œſophagi, idem ille, paulo amplior iterum, continuit ichorem purulentum. Toto hoc tractu livor gangrænoſus partium cohærentium, aſperæ arteriæ &c. ſpectabatur. Commune aliquod orificium, l. ſinus ex œſophago in aſperam arteriam, l. pulmones non occurrebat. Oeſophagum ſectione proſequi non licuit in collo ob metuendam cadaveris defœdationem. Vertebræ dorſi immunes, illæſæ. Diaphragma naturale. Pulmones utrinque adhærentes pleuræ, non grandinoſi, ſed inflammati, ſero ſpumoſo potius, quam ſanguine repleti. Cavum pectoris nullo refertum liquido. Cor flaccidum, exſangue. Polypi mucoſo-fibroſi in omnibus quatuor vaſis majoribus. Thymus, ut par, ſe habebat.

§. XII.

Supereſt caſuum biga valde notabilis. Alterum enarrat *Mangetus* (*b*), alterum *Ruyſchius* (*c*). Sic autem ille: Circa quintam thoracis vertebram ipſi œſophago a parte poſteriore adnaſcuntur quædam glandulæ, ſæpius binæ, magnitudine & figura phaſeolum referentes; aliquando plures, ſed minores & in unum corpus glanduloſum concretæ: quarum uſus videtur œſophagum intus humectare pro faciliore ciborum tranſitu. Vidi ex harum glandularum tumore ac ſcirrhoſitate patientem præ inædia miſere obiiſſe, omni ſcil. via cibo potuique ad ventriculum præcluſa. Aperto autem cadavere reperi latera œſophagi ob vehementem compreſſionem coaluiſſe, ipſumque ejus tubulum ſub glandulis iſtis abiiſſe in corpus ſolidum.

Ruyſchius vero ex recenſione Medici *Mennes*, Phyſici & Conſulis civitatis Hulſti, caſum & curationem allegat viri, æt. 30. an. nec Baccho, nec Veneri illegitime litantis unquam, qui ante triennium corripiebatur tum obſtructione tonſillarum, tum relaxatione uvulæ, tum hæmorrhoidum cæcarum doloribus, tum earum fluxu notabili; Quæ ſymptomata quidem medelis appropriatis depellebantur. Verum continua renovantium caterva ſymptomatum, uti tuſſis ferina, hæmorrhoides, catarrhi ſuffocativi natales non tantum producebant prodigioſiores (*d*) ſed etiam ſecum ducebant ſummam œſophagi coarctationem circa quintam & ſextam colli vertebram accreſcente indies deglutitionis impedimento, uſque eo, ut niſi ſumma cum mole-

(*b*) Jac. Mangetus in Theatr. anat. fol. Genev. An. 1716. L. 2. p. 251.

(*c*) Fred. Ruyſchis Adverſ. Anatomico-Medico-Chir. Dec. 1. obſ. 10. p. 24. ſeqq.

(*d*) Verba & conſtructionem Authoris, Mennes, ſervavimus maxima parte. Si quis ſtylum ipſius, taxare voluerit, verborum Ciceronis Medicorum, Celſi, meminerit: Morbos non curari verbis, ſed remediis.

ſtia, ſummo deglutitionis conamine ſolummodo fluida, attamen anxie, valeret aſſumere nutrimenta. Illa œſophagi coarctatio in pejus vergens continuo, metus diuturnus ſuffocationis atque fames ægrum redegerunt ad incitas. Unde per 14. dies, maximo incommodo, nullo fructu, toleravit a quodam Medicinæ candidato intruſam turundam, grandiorem latitudine aperturæ œſophagi, longitudine ſpithamæ (l. c. p. 29.) unguento quodam oblitam, &, ne deſcenderet in ventriculum, fræno ad auriculas alligatam. Affectam partem ſuppoſuit ſæpe laudatus Mennes in tunica glanduloſa œſophagi, aliiſque faucium gutturiſque glandulis præſertim circa quintam aut ſextam colli vertebram, ubi tres notabiles illæ glandulæ, ſecum a Verheyeno obſervatæ, ac deſtinatæ ad humectandum in deglutitione gulam. Die 2. Aprilis exploravit œſophagum ſpina balænæ, cujus extremitas præcincta fuit ſpongia, oleo imbuta, atque deprehendit circa quintam aut ſextam colli vertebram obſtaculum tale impermeabile, quod ulteriorem deſcenſum inhibuit. (p. 28. in principio).

Inito cum Ruyſchio ac Boerhavio conſilio cura inſtituitur ad ptyaliſmum præparatoria, dein ipſa lenis ſalivatoria, denique ſudorifera & balneatoria a 6. Aprilis ad 12. Maii feliciſſime abſoluta. Nimium abriperet ſpatium plenior hujus curæ Medico-Chirurgicæ hiſtoria & repetitio. Recurrent quoque ad calcem hujus diſſertatiunculæ quædam, ad ingenioſiſſimum hujus curæ Menneſianæ paradigma accommodata therapeutica. Quorſum ergo, & ad ipſum fontem ipſa Ruyſchii adverſaria, B. L. ablegamus.

§. XIII.

Jam vero egregia hæc *obſervatio Menneſiana an eadem* ſit, quoad locum affectum in œſophago & cauſam, *cum illis, à Tulpio, Verheyeno, Heiſtero, Mangeto &c. notatis?* (§. prioribus 7. 8. 9. 10.) ſive an impedimentum deglutitionis, in adverſariis allegatum, hæſerit in ipſis glandulis œſophagi dorſalibus, & non potius multo ſuperiore ejus loco, in colli regione, vel ideo maxime dubium videtur, quod locus impedimenti ab ipſo autore bis terve determinatur ad locum œſophagi circa quintam ſextamve vertebram colli, a qua regione multum adhuc diſtant glandulæ dorſales illæ, atque ideo etiam linimentum, quo collum inungi calide debuit, (p. 33. die 27.) ex ung. pomat. uncia una ſemis. Ol. ſuccin. albi ſcrupulis duobus-lavend. drachma ſemis.-nuc. moſch. expr. drachma una. ſpic. nard-ind. uncia una, præſcriptum videtur.

Tamen, quoniam author p. 26. de parte affecta diſſerens, deſignationi glandularum œſophagi circa 5. vel 6. colli vertebram, immediate ſubjungit hæc verba: ubi tres illæ notabiles glandulæ, mecum à Dom. Verheyen obſervatæ: harum vero ſitus circa 5. 6ve dorſi vertebram, non colli, obvius eſt, præterea etiam p. 27. ubi de cauſa agit, glandulas ſupra nominatas, (tunicam ſcil. glanduloſam œſophagi, aliaſque faucium gutturiſque glandulas, imprimis illas circa 5. aut 6. vertebram colli, p. 26. allegatas) fungoſitate ad molem & coarctationem excretas (excreviſſe) ſupponit atque ſuſpicatur: imo circa guttura fauceſque omnes ſolidæ partes inventæ dicuntur naturales, excepto vitio uvulæ per abſciſſionem decurtatæ olim, & jam nodoſæ, ac tonſillarum inflammatarum, neque notabiliter tumidarum, ſed induratarum; non ſine gravi ratione arguit perſpicaciſſ. *Morgagnius* (e) errorem quem-

(e) Morgagni Epiſt. c. Valſava oper. edit. 9. §. 46.

quemcumque l. authoris, l. typographi ſubeſſe, &, loco colli vertebrarum, dorſi ponendas fuiſſe. Quibus rationibus duæ poſſunt aliæ ſuperaddi: Np. primo authorem, Dn. Mennes, tamen aliquouſque in œſophagum immittere potuiſſe illam balænæ ſpinam, ſpongiola armatam in apice, ipſius vero pharyngis originem in collo non, vel parum ſuperare quintam colli vertebram. Secundo refertur p. 29. turunda grandior, longitudine ſpithamæ œſophago intruſa & per 14. dies noctesque fuiſſe relicta. Jam ergo ſi longitudinem hanc turundæ ad pharyngis & œſophagi tractum metiamur, apparet manifeſte, quod obex deglutitionis in œſophago debuerit hærere circa quintam dorſi potius, quam colli, vertebram.

Sed non diſſimulamus aliud adhuc, quod ſubeſſe videtur, gravius dubium: nimirum *an* in *hoc caſu* omnino ſit accuſanda *glandularum*, *œſophago* extus *connexarum* aliqua *intumeſcentia* & indureſcentia, cum ipſa autopſia litem dirimere nequiverit? Et vero omnia phænomena recenſita pariter explicari queant per ſolam glanduloſæ œſophagi tunicæ, circa illum offenſionis locum, turgeſcentiam, aut omnium tunicarum ſtricturam, vel parietum internorum œſophagi coalitum, qui & a præſide §. 11. aliiſque per ſectionem fuit obſervatus. Quæ noſtra mens ſit circa diagnoſin hanc ancipitem, infra §. 21. diſpaleſcet?

§. XIV.

Ex hactenus allatis evincitur, dari inter alia deglutitionis impedimenta tale, quod oritur ab intumeſcentia glandularum œſophagi dorſalium p. n. unde canalis œſophagi ſic comprimitur atque ſtringitur, imo coaleſcit, ut ingeſtis, & denique ne fluidis quidem exceptis, via ad ventriculum præcludatur, hominique fame ſitique pereundum ſit. Quemadmodum vero glandulæ colli conglobatæ, ac thyroidea præſertim, notabiliter tumefactæ *ſtrumas* κατ' ἐξοχὴν dictas conſtituunt, ac laryngem aut tracheam comprimunt (*f*) atque ſic ſtrumarum ſubjectum cum tantum non omnibus medicis glandulas agnoſcimus (*g*): imo ſtrumas aliis adhuc partibus tribuunt, uti in maxillis & hepate *Blancardus* (*h*): brachio adnatum tumorem magnum ſtrumam vocat *Schenckius* (*i*): ingentem vero in coxa tumorem, Benivenius (*k*): ſtrumam urethræ, impedientem urinæ excretionem E. N. C. (*l*). Strumas toto corpore diſperſas *Pechlinus* (*m*): tumorem glanduloſum ſcirrhoſum, ad duorum pugnorum magnitudinem majorum, in ſpatio ſuperiori, quo cor ſpectat, inter utrumque ventriculi orificium ſectione detexit & *ſtrumam ſto-*

G 2 *machi*

(*f*) Vidit Præſes, in ſectione poſt mortem enormiter ſtrumoſæ virginis, tracheam circa 3. 4. 5. ſextumque annulos infra laryngem ita compreſſam ac coarctatam ab enormi, e cyſticis cartilagineiſque tumoribus in ſtupendam molem coagmentata prolifera ſtruma, ut trachea ibi non niſi anguſtiſſima rimula, quæ nec tenuiſſimum graminis foliolum tranſmiſiſſet, patuerit pro aeris tranſitu.

(*g*) Conf. Gabbrielli in append. ad An. 4. Dec. 3. E. N. C. p. 183.

(*h*) Steph. Blancard. Anat. pract. c. 2. obſ. 1. p. 193.

(*i*) Jo. Schenck obſ. med. L. 5. p. 723. b.

(*k*) Jo. Beniven. Exemp. med. obſ. c. 14. p. 160.

(*l*) E. N. C. Dec. 2. An. 10. obſ. 113. p. 207.

(*m*) J. N. Pechlinus obſ. 31. L. 3. p. 481. ſ.

machi vocavit *Franckenau* (*n*); ita per rationes & exempla ſatis fundatum reputamus diſſertationis hujus titulum & appellationem *Strumæ œſophagi.* Igitur ſtruma œſophagi nobis dicitur tumor atque juncta ſæpe ſcirrhoſa induratio glandularum œſophagi, vel dorſalium (§. 4.) vel aliarum ventriculi orificio ſuperiori vicinarum, impediens ac tandem penitus abolens deglutitionem aſſumptorum.

Per coalitum œſophagi intelligimus tam perfectam & omnimodam tunicæ internæ œſophagi p. n. aliquo loco & tractu ejus interno concretionem, cohæſionem & quaſi conferruminationem, ſicque coalitum in facto: quam anguſtationem, contractionem, coarctationem cavitatis œſophagi, magis magiſque arctiorem, à cauſa ordinario intrinſeca & domeſtica œſophagi, ſicque coalitum in fieri. Utriuſque tractationem conbinabimus, quod revera ſæpius in corpore jungi ſolent, ac ſignis diagnoſticis & methodo medendi in plurimis conveniunt. Pandemus ergo utriuſque affectus primo phænomena antecedanea, conſtituentia & conſequentia: Secundo Pathologiam: Tertio Therapiam.

§. XV.

Phænomena antecedanea ſunt: œſophagi ſitus, reſpectu corporum vertebrarum, quibus ſuperjacet, & tracheæ, cui in variis ſubjectis, l. ſubjacet, l. adjacet: (§. 1.) incurvatio, ſ. deflexio ad dextram primo, dein ad ſiniſtram: (§. 1.) Naturalis parietum collapſus & ſubſidentia. (§. 1.) Ætas virilis atque ſenilis maxime ſubeſt huic affectui. Teſtantur id obſervationes, conſentit ratio, cum in his ætatis periodis & ſolidæ & fluidæ partes in ſtatum p. n. magis magiſque deſciſcant (*o*). Temper: melancholicum, phlegmaticum. Sexus maſculinus præ feminino. Aer gelidus, borealis, quatenus in genere ad defluxiones atque ſtaſes catarrhales concurrit. Ciborum majores boli aſſumpti: alimenta acria, fervida, duriora, aſpera: fruſta glaciei deglutita. Potus gelidus, glacialis, calidis fervidiſque cibis, aut alias æſtuanti corpori ingurgitatus: ſpirituoſus, acidus, adſtrictivus. Aſſumpta heterogenea, cauſtica, venena, ſpinæ l. oſſicula œſophago inhærentia, aut, in tranſitu ſaltem, excoriationem, vulnuſculum, ulcerationem, ſtaſin inflammatoriam, cicatricem relinquentia. Ipſæ pariter externæ injuriæ lapſus, ictus, contuſionis, graviorum, medio l. pectore, l. dorſo exceptæ. Œſophagi vulnus cicatrice conſolidatum ſtrictiore. Vomitus frequens, laborioſus, præſertim acidiſſimæ amurcæ. Catarrhi frequentes, habituales. Aphthæ & variolæ, per œſophagi canalem diffuſæ (*p*). Angina. Diſpoſitio ſcrophuloſa. Infectio faucium venerea. Hydrophobia (*q*).

(*n*) Georg. Franc. de Franckenau E. N. C. Dec. 3. An. 5. & 6. obſ. 175. p. 401.

(*o*) Huc pertinere videtur non modo caſus, quem in ſe ipſo ſene obſervatum deſcripſit Felix Platerus obſ. L. 1. p. 212. Sed & alii loc. cit. enarrati. Fortaſſis & ille, in viro quodam 56. ann. Joh. Frid. Zittmanni med. forens. Centur. 4. caſ. 98. p. 1086.

(*p*) Gulæ coalitus à variolis legitur in E. N. C. Dec. 2. A. 9. obſ. 45. p. 80. it. act. Hafn. Vol. 1. obſ. 109. p. 190.

(*q*) Act. Hafnienſ. Vol. 5. obſ. 114. p. 308. in hydrophobico œſophagus valde anguſtus & conſtrictus, ejuſque orificium exile.

§. XVI.

Phænomena conſtituentia & concomitantia. Sub initium affectus, ægris videtur primo aliquid ciborum in œſophago reſtitiſſe, quod ſuperhauſto potu, vel novo bolo detrudere conantur. Secundo alimenta aſſumta in uno ſaltem latere œſophagi deſcendere nonnullis videntur, & quidem ſiniſtro plerumque. Tertio ſenſum mutui adſcenſus & deſcenſus obicis illius in œſophago percipiunt. Dehinc malum ingraveſcit & deglutitio aſſumptorum magis magiſque impeditur; obſervavit hæc in variis ejuſmodi ægris ſupra laudatus Vœlter.

Aſſumta quidem per os, fauces, pharyngem & aliquo uſque per ipſum œſophagum ſatis expedite procedunt, tum vero ſubſiſtunt, hærent in via œſophagi, l. ſuperiori, l. media, l. inferiore. Ibi ſentitur obex, remora, qui ſolidiora præſertim, vel plane non tranſmittunt, vomitu e gula laborioſe ac moleſtiſſime repercutienda, vel ægerrime ſaltem, lente, ægerrimo & repetito deglutitionis molimine, noſtrates vocant *mit Worgen*, & tandem in ventriculum deſcendere ſinunt, vel in totum, vel in tantum. Moleſtam ægri circa hunc locum ſubſiſtentium in œſophago ingeſtorum percipiunt ſenſationem, preſſionis, ſtricturæ, ardoris, anguſtiæ, anxietatis, aſthmatis, ut ſub illis, irritæ, aut laborioſiſſimæ, deglutitionis conatibus ipſa facile animi deliquia, in ſenibus maxime, ſuperveniant. Mollia, liquida, exili quantitate aſſumta diutius liberum, vel certe non adeo moleſtum, ſervant commeatum, denique vero ne guttula amplius permeat. Unde ſitis atque fames miſere torquent & conficiunt ægros, Tantalo quaſi infeliciores: tanto ſcil. moleſtius, quanto vegetior ordinario perſtare ſolet appetitus, imo ſitis cum ipſa faucium exſiccatione vehementius urgere, ut eas ideo frigida jugiter colluere & irrigare cogantur (r).

Ad ultimum ſubinde, aliquot ante mortem diebus, plane nec eſuriunt, nec ſitiunt amplius. Cæterum ordinario dolorem experiuntur nullum, niſi in ipſo deglutitionis conamine circa ſedem & locum obicis in œſophago, vel orificio ventriculi ſiniſtro; nonnulli etiam in nucha & ſcapulis aliquem patiuntur. Fecum alvinarum atque veſicalium quantitas magis magiſque imminuitur. Urina, quæ redditur, lixivioſa eſt. Totum corpus emaciatur, facies lurido colore defœdatur, vireſque exhauriuntur. Ructus, raro quidem aſſurgentes, ſubinde cum moleſtis in œſophago ſtricturis & ſenſu ardoris eniti conantur.

Tuſſis, ſuperveniens hærentibus in œſophago cibis, remedio eſt aliis, motu concuſſorio, promotorio: aliis decubitus in dorſo ſupinus deſcenſum alimentorum per œſophagum facilitat (s). Liquidum, quod ſolidiuſculis aſſumtis & in œſophago morantibus ſuperbibere ſolent tanquam vehiculum, juvat nonnullos ab initio affectus, alios vero in majores conjicit anguſtias. Applicatio tubuli, quem deſcripſit Fabricius Hildanus, vel ſpinæ balænæ, (confer. §. 25.) & detruſio in œſophagum ad uſque ventriculum, in

(r) Vœlter in obſ. chir. ſupra, §. 9. citatis refert; virum in tali affectu, ultimis fere 14. diebus, ne guttulam quidem amplius in ventriculum deglutire potuiſſe, ad ſitim vero fallendam & fauces humectandas in os aſsumſiſse quolibet fere momento aquam frigidam, ad libras 4. ſingula hora, ſed ſtatim iterum exſpuiſse.

(s) F. Plateri obſ. L. I. p. 212. & p. 211. ubi bina hæc habentur exempla.

in tantum ſolatur ægros, ut, ſtatim poſtea, juſculum, vinum, pulticulam liquidiorem, ovum ſorbile aliaque fluida deglutire queant, occluſa tamen brevi iterum via in priorem recidant anguſtiam. Medicamenta lubricantia, oleoſa, mucilaginoſa aliquot, ſed leve & inconſtans impertiunt levamen.

§. XVII.

Phænomena conſequentia. Graviſſimus chronicus atque periculoſus eſt affectus, ab initio levis & nullius momenti viſus. Ordinario ſtadium ſuum extendit ad ſeſquiennium, aliquando citius terminatur, & quidem ordinario ad lentam mortem ex inedia, fame ſitique diuturnis cum atrophia & conſumptione totius corporis. Mirum inter hæc eſt, quod nonnulli per 8. uſque 14. dies ne guttulam liquidi amplius deglutire valentes, vitam tamdiu protrahere valeant. Aliquibus tandem, aliquot ante mortem diebus, loquela aboletur, ut ſcribendo animi ſenſa cogantur aperire. Denique, mentis ſemper compotes, expirant placide. Poſt mortem ſectio detexit non modo, quæ ſupra allegavimus in §.*6.* uſque ad 12. incluſive, ſed & alia: e.g. cavum ventriculi ac inteſtinorum vacuum, eorumdem inflammationem, ſcirrhos inteſtinorum atque hic ibi anguſtiſſimas coarctationes, pulmonum inflammationes &c. Quamvis ergo funeſtum à potiori hic affectus ſortiatur eventum, & tandem ne palliativæ quidem curæ locum relinquat; e caſu tamen Ruyſchiano, §.12. à nobis relato, conſtat, ſalivatoria cura feliciter reſtitutam fuiſſe, quæ difficillima erat, deglutitionem, à ſimili, quam pertractamus, cauſa; itaque nec in poſterum omnis ſpes curationis eſt abjicienda. Tamen, ſi malum per longas invaluit moras, obſtaculum deglutitionis nimium induruit, aut œſophagus aliquo, quin toto, tractu, penitus & tenaciſſime coaluit & quaſi conferruminatus eſt, nulla plane curationis ſpes videtur ſupereſſe.

§. XVIII.

Pathologia. *Struma œſophagi* eſt morbus conformationis in magnitudine aucta glandularum œſophagi dorſalium, & circa ejus inſertionem in ventriculum obviarum, cui ſubinde accedit vitium qualitatis, ſcirrheſcentiæ ac indurationis. *Coalitus* & concretio œſophagi morbus eſt pariter conformationis, in cavitate œſophagi, quam naturaliter oportet totam eſse perviam, hoc vel illo loco nimis coarctata, aut penitus deleta, concretis parietibus internis œſophagi. Poteſt hic uterque affectus ſeparatim obtingere, ſtrumam vero facile coalitus excipere ac conſequi. Effectus, qui utrinque reſultat, morbificus, eſt ſymptoma impeditæ, moleſtæ, ac tandem abolitæ deglutitionis.

§. XIX.

Subjectum ſtrumæ œſophagi ſunt illæ ipſæ glandulæ dorſales œſophagi §.4. vel & orificio ventriculi ſiniſtro adjacentes, tumefactæ, turgidæ, lympha viſcida, ſalino-terreſtri infarctæ, magis magiſque increſcentes, & œſophagum, cui partim ſubjacent, partim à latere adhærent, comprimentes, atque ſic obicem & repagulum tranſituris ingeſtis objicientes: idque tanto

magis

magis, quod hæ glandulæ (α) non ſaltem contiguæ, ſed connexæ ſunt œſophago (β). A tergo & lateribus ſubditas habent vertebras dorſi, turgeſcentibus glandulis cedere neſcias (γ). Adjacentem aortæ truncum, valide vibrantem & reſiſtentem, lateraliter oppoſitum habent (δ). Ab antica vero facie non minus tam à trachea, quam mole pulmonum premuntur atque coercentur. Atque ſic in œſophagi cavum, naturaliter connivens & collapſum quaſi, vis glandularum tumidarum comprimens ſe exſerit. Annon hinc diluitur ſpecioſa, quæ formari poſſet, objecto? Quod, quantacumque harum glandularum fingatur intumeſcentia, minus agere in œſophagum poſſit comprimendo, quoniam ſufficiens præſto videatur eſſe cavum, pectoris ſcilicet, in quod ſe poſſint expandere.

§. XX.

Subjectum vero *coalitus* & anguſtiæ œſophagi, citra hanc compreſſoriam vim externam, de qua modo diximus, ſubinde accidentis, ſunt hujus tunicæ internæ, nervea præcipue, breviore vel longiore tractu magis magiſque ſe ſtringentes, & tandem concretæ non aliter, ac aliquando fit in coalitu vaginæ uteri, ductus naſalis, qui lachrymale liquidum in nares infundit, in concretione foraminum anteriorum narium &c.

Sicuti vero ex eis, quæ §. 16. allegavimus, phænomenis ipſe locus & tractus ſpecialiſſimus hujus vel compreſſionis, vel alius anguſtiæ œſophagi facile & per propriam ægri ſenſationem in tentamine deglutitionis innoteſcit, maxime ſi acceſſerit ipſa œſophagi exploratio per inſtrumenta §. 25. deſcribenda: ubicumque enim applicita hæc in œſophago ſubſiſtere coguntur, ultra detrudi renuunt, vel certe cum notabili difficultate promoventur uſque in cavum ventriculi, ibi locus eſt offenſionis, ibi ſubjectum morbi ſpecialiſſimum.

§. XXI.

Ita vero res eſt altioris indaginis: *an deglutitionem intercipiat ſola glandularum* intumeſcentium atque comprimentium *moles? An*, ſine hac, *ſimplex* parietum *œſophagi* internorum *coalitus? An* vero *utrumque* vitium ſimul coincidat in unum eumdemque, vel & diverſum œſophagi tractum? Tentabimus eruere veroſimilem aliquam diagnoſin. Removemus primo omnes reliquas difficilis deglutitionis cauſas, tranſitorias & permanentes, per ſua ſigna facilius dignoſcendas, e. g. ſpaſmodicæ conſtrictionis, paralyticæ debilitatis, inflammationis, abſceſſus, inhærentis ſpinæ, oſſiculi &c. de quibus in præfatione jam diſſeruimus, ut, ita his per remotionem excuſſis, non ſuperſint aliæ, niſi, quarum in limine hujus §. meminimus, cauſæ.

Primo quidem videntur eſſe aliqua *utriuſque vitii ſigna communia* & æquivoca e. g. lentæ & ſucceſſivæ generationis, chronicæ durationis, tranſitus ingeſtorum difficilis, vomibundæ regurgitationis aſſumtorum, modi patiendi & moriendi communis. Juſtam tamen *ſuſpicionem glandularum ſtrumoſarum* omnino movent, ſi, (α) morbi catarrhales chronici, frequentes præceſſerint (β): tanta œſophagi non ſit anguſtia, quæ nec liquidi quicquam, nec inſtrumentum exploratorium tranſmittat (γ): mediante tali inſtrumento tractus obſtaculi brevior & quaſi monticulus quidam percipiatur ſuperan-

dus,

dus, mox vero dehinc libere progrediatur inſtrumentum (δ); æger in deglutitione, utcumque adhuc ſuperſtite, ſibi videatur lateralem aſſumtorum deſcenſum in œſophago ſentire (§. 16.).

Contra vero *coalitum* & concretionem *œſophagi* magis *patefacere* videntur (α). Prægreſſæ cauſſæ manifeſtæ, œſophagi vulneris, arroſionis, exulcerationis, abſceſſus, aphtharum & variolarum internarum (β): anguſtia œſophagi longius ſpatium emetiens, inſtrumento exploratorio detegendum (γ). Major reniſus, pertinaciuſque obſtaculum, detrudendo huic inſtrumento ſe opponens. Denique ſi ſigna ſtrumæ œſophagi aliquandiu præcedant, & vero ſigna coalitus bina, ultimo loco recenſita, ſubſequantur, tunc utriuſque caſus atque mali concurſum arguimus ac complicationem.

§. XXII.

Circa *ſtrumæ* & *coalitus œſophagi cauſas* & proximas & remotas brevioribus licebit nobis eſſe, quod hæ jam §. 15. ſunt præmiſſæ, illæ vero ex his facile deducuntur. Nimirum quicquid ſanguinem & lympham harum glandularum œſophagi ad ſtagnationem, ſtaſin & ſpiſſitudinem diſponere poteſt, illud infarctum, intumeſcentiam, indurationem, ſcirrhoſitatem illis affert, tanquam proximam ſtrumæ œſophagi cauſam. Ita pariter quæcumque cauſa, œſophagum extus valde diuque comprimens, conſtringens, latera ejus interna jugiter ſibi invicem apprimit, atteritque: vel internam œſophagi ſuperficiem excoriat, arrodit, exulcerat, conſtringit, corrugat: vel tunicæ nerveæ calloſam & ſcirrhoſam indurationem, ſtricturam atque intumeſcentiam infert; illa non poteſt non in œſophago cavi anguſtationem & coarctationem, ac denique plenariam obliterationem inducere.

§. XXIII.

Symptomatum explicationem brevibus hanc adornamus: *fame ſitique* torqueri ægros mirum non eſt, cum tandem ne liquida amplius in ventriculum deglutire valeant alimenta, interea vero nihilominus & ventriculus appetitu vigeat, & multum humidi, etiam laudabilis, per inſenſibilem tranſpirationem atque urinam diffletur, & reliqui in corpore humores majorem ſubeant attritum, atque acrimoniam contrahant, ut ſic *faucium ſumma ſiccitas*, totius corporis *conſumtio* & *ſtaſes* denique ſanguinis *inflammatorio-gangrænoſæ* ipſaque *mors* ſubſequantur. *Cur* aliqui ultimis diebus *nec ſitiant amplius*, *nec eſuriant*, mente tamen conſtantes, cauſam eſſe reputamus, gangrænæ ventriculi in ſphacelum tendentis, & nervos ventriculi reddentis inſenſiles. *Cardialgiam*, quæ nonnullos vexat, derivamus vel ab acrimonia liquoris gaſtrici & flatulentia ventriculi, vel ab irritatis nervis gaſtricis, maxime ſi circa orificium ſiniſtrum ventriculi laceſſantur, permantur ſtringanturve abs glandulis ibidem intumeſcentibus, ſcirrhoſis, vel in ſuppurationem tendentibus. Summas *anxietates* & *lipothymias* ſupervenire intenſiſſimis illis, & irritis tamen, deglutiendi moliminibus nemo mirabitur, qui attenderit, ab inhærente & defixo quodam aſſumto, præcipue ſolido, intra æſophagum, partim laceſſiri, atque premi tracheam, partim in conſenſum trahi per inſurgentes motus excuſſorios & e gula vomibundos ingeſtorum, atque hinc tuſſim tum excitari: par-

partim ob concurrentia ſubinde, ultimo certe decubitus tempore, polypoſa cordis, majorumque ejus vaſorum concrementa, ſumme debilitatos tales ægros non poſſe non in anguſtias & animi deliquia deficere.

Deſcenſus ingeſtorum lateralis per œſophagi canalem videtur adſcribendus compreſſioni hujus laterali magis, ab annexis tumidiſque dorſalibus glandulis, quæ non in omnibus ſubjectis, quod aliqui anatomicorum quidem, ſed falſo, prætendunt, ſub œſophago, ſed aliquando ejus lateribus affiguntur: ut ſic in latere œſophago compreſſo, minor exiſtat ſenſatio, in oppoſito autem, minus, vel plane nondum preſſo aliquatenus via ingeſtis pateat, ſenſuſque perſtet integer. Si aliquis tractus notabilior atque lateralis œſophagi intus in callum induruit inſenſibilem, trajicientia ibi ingeſta pariter non ſentiuntur in hoc, ſed oppoſito latere.

Obicem deglutitionis in œſophago *mox adſcendere mox deſcendere* viſum (§. 16.) ſic nobis imaginamur, ut, vel in moliminibus deglutiendi, atque fibrarum œſophagi longitudinalium tunc facta abbreviatione, appendix earum glanduloſa tumida p. n. ſimul elevetur & ad ſuperióra trahatur tantiſper, fibris vero illis iterum relaxatis, inferiora petát, ſic mox aſcendere, mox deſcendere videatur: vel revera etiam impedimentum modo altius, modo inferius eſſe queat, e glandulis magis intumeſcentibus ſive dorſalibus illis, ſive aliis, orificio ventriculi proprioribus: vel & vitium organicum immobile quidem perſtet, ſed conjungantur ſubinde, in laborioſa hac deglutitione, ſtricturæ œſophagi ſpaſmodicæ in tractu ejus modo ſuperiore, modo inferiore. Si vero extra deglutitionis actum aliquid ſic motitari videatur in œſophago, cadet vel in ructus, vel in vermes, adſcenſum e ventriculo molientes ſuſpicio.

§. XXIV.

Therapia: indicationes ſunt l. palliativæ, l. curativæ. *Palliativæ* quum cauſa mali l. plane non, l. non ſtatim & directe tolli poteſt, interim tamen ſymptomatibus occurrendum eſt urgentibus, velox atque gravius morbi incrementum impediri, ac majores moleſtiæ mitigari debent. Itaque res eo redit palliative, ut via ad ventriculum patula, quantum licet, ſervetur ingerendis alimentis atque medicamentis: Si vero hoc impetrari nequeat, alio quovis modo reficiatur atque nutriatur ægrotus, ſaltim aliquandiu Viarum *lubricationi*, emollitioni *ſerviunt: Eclegmata* e mucilaginoſis, oleoſis &c. exigua, ſed frequentiore doſi abliguriendis atque deglutiendis, in forma liquidiore propinandis, ſubinde renovandis, ne ranceſcant, aut aceſcant e. g. Mucilag. Sem. Lini, pſyllii, cydon. extracta c. Aq. malv. chæref. violar. &c. Ol. amygd. d. rec. expr. Ol. lini depurat. Butyrum recens, & cacao: ſperma ceti. Sir. de alth. pap. err. paralys. Emulſiones e Sem. 4 frig. maj. pap. alb. card. mar. amygdalis. *Platerus* (t) hanc cum fructu adhibuit formulam. ℞. Ol. amygd. d. Butyr. rec. ana ℥ß. Mucil. ſem. lin. extr. aqu. viol. ʒij. Medullæ ſem. cucurb. & melon. rec. ana ʒj. Sacch. penid. ℥iß. M. Capiat cochlear unum cubitum iturus & mane alterum, ſenſim deglutiendo. *Vœlterus* (l. cit. §. 9). bigam hanc medicaminum inſigne levamen attuliſſe ægris deprædicat: R. Ol. amygd. d. ℥iß. tinct. tartar. ʒß. mixt. f. Lud. ℈j. aqu. maſtich. Fuchs. ʒvj. Sperm. cet. ℈ij. Sacch. canth. ʒiß. M. D. quavis ho-

(t) F. Platerus Obſ. L. 1. p. 213. f.

hora cochlear unum probe antea agitatæ hujus mixturæ, l. ſolum, l. cum brodio gallinæ pingui calidoque, Item: ♃. Ol. Amygd. d. Sir. de alth. pap. err. Oxymel. ſquillit. ana ℥j. tinct. tartar. ʒiß. aqu. rad. angel.-ſplenet. Mynſ. ana ℥iß. Mixt. f. ℥ij. Sperm. cet. ʒj. Sacch. canth. ʒvj. M. D. ſæpius unum cochlear e brodio gallinæ pingui & calido.

Extus *collo* applicare juſſit *Vœlterus epithemata calida* e rad. ebul.-ir. flor.-lapath. maj. ana ℥j. Cort. aurant ℥ß. Pulv. cort. querc. (*Gerber Lohe*) ʒvj. Hb. plantag. maj. Flor. ſamb. ana Mj. Nid. Hirund. ℥iij. lap. medicament. Crol. ℥j. ſal. comm. ʒij. M. C. C. Coq. in vini rubri & aceti ana ℔iv. ad remanent. duar. tertiar. Col. calidæ intingantur lintea quadruplicata, l. ſpongia major, expreſſa applicentur circa collum: (*u*) *Platerus* vero loc. mox citat. Ol. amygd. d. Butyr. rec. & axung. gallinæ. *Mennes* (*v*) adhibuit Ung. pomat. ℥iß. Ol. ſuccin. alb. ℈ij. lavend. ʒß.-nuch. moſch. expr. ʒj. ſpic. nard. ind. ℥j. M. f. Linimentum, externe ad focum collo illinendum. Num vero tales colli perunctiones aliquid, multumve, præſtent ad vitium œſophagi, in cavo pectoris deliteſcens, vehementer dubitamus? Unde *Galeni* conſilio (*x*) potius aſſurgimus, qui topica dorſo juſſit applicare in affectibus æſophagi.

Faucium moleſtiſſimam *ſiccitatem* temperamus frequenti collutione per aq. frigidam, ſimplicem, vel ſucco citri acidulatam, vel nitratam. Viribus proſtratis, *lipothymiis* ſuccurrimus mixtura ex aqu. 4. cord. ana ℥iß. nanphæ, e typh. cerv. per ſe deſtillat. ana ʒij. Eſs. ambr. liq. ℈j. Sir. berb. ʒiij. M. D. ſubinde cochlear unum, in ore aliquandiu detinendum, dehinc iterum exſpuendum, ſi deglutiri nequeat. Aut tenuis mucilago, ſimili adhibenda modo, e ſem. pſyl.-cydon. aqu. roſar. & viol. extracta, addito Sir. r. id. Regioni cordis atque carpis epithemata ex aqu. carbunc. applicentur.

Tuſſi, ſi quæ conjungitur, deſtinabimus externe litus ex Ung. pot. rubro & pectoral. Emplaſtrum de ſperm. ceti: Interne linctum ex Ol. amygd. d. Sperm. cet. ſpec. diair. ſ. Diacod. croc. Mynſ. it. Apozema e Fl. pap. err.-paralyſ. Hb. veron. Hyſſop. Rad. Liquir. Anis. ſtellat. *Cardialgiam* mitigabimus, externe: balſamo ex Ol. nuciſt. expr. ℥ij. Ol. dl. ſuccin. menth. ana ℈j. Axung. caſtorei ʒj. M. Illinatur regioni epigaſtricæ & huic oppoſitæ in dorſo, vel cerato e Theriac. Andr. & Ol. nuciſt. expr. Imponantur ſicci calidique ſacculi ex Hb. abſinth.-aneth.-abrot.-menth. Fl. chamom. rom. &c. Interne, ſi nimirum aliqualis adhuc ſuperſit œſophagi permeabilitas, mixtura & ſpecif. ceph. M. ℈ij. aqu. menth.-chamom.-pap. err. ana ℥iß. Liq. anod. min. Hoffm. ʒß. Sir. pap. err. ℥ß. &c.

§. XXV.

Indicationi *palliativæ* media etiam ſuppeditat *fons chirurgicus*, quæ ſcil. canalem œſophagi, aliquo ſuo tractu coarctatum, reſerant ad aliquod tempus, vel, continuo intra œſophagum relicta, viam ſervant patulam. Eo jam digitum intendimus §. 16. ſcilicet *inſtrumento* vel *flexili*, *vel* jam ita *incurvato*, ut fauces & œſophagum facile ſubeat, oleoſis imbuto & in œſophagum detruſo, ſtrictiores vias caute diducimus ac ampliamus. Poſt extra-

(*u*) Scopo lubricandi, emolliendi minus accommodata ſunt hæc epithemata, ſed adſtringendi potius & reſolvendi.

(*v*) Joh. Mennes in Ruyſch. Adverſar. Anat. 1. p. 33.

(*x*) Rationem cur? Illuſtravit P. Paw in not. ad Veſal Epit. anat. p. 105. ſ. anatomico facile hariolandam.

extractionem talis inſtrumenti ſtatim ſuccedere ſolet, uti Vœlterus aliique ſunt experti, deglutitio liquidorum, ovorum ſorbilium &c. brevi quidem denuo intercepta. Poſſunt ſolentque in hunc finem adhiberi bacillus radicis liquiritiæ recentis longior, juſtæ craſſitiei, in extremitate inferiore in mollem quemdam penicillum contuſus ac diſcerptus: Aut ſimili modo ſe habens virga tauri junioris exſiccata: aut virga cetacea, quam in deglutitione, impedita a paralyſi vel tumore orificii ſiniſtri ventriculi, ſuadet ad cibos in ventriculum deprimendos *Williſius*. (*y*) Aut ſpina balænæ, cujus extremo inferiori ſpongiola firmiter eſt alligata, quali uſus eſt *Menneſius*, plus ſemel jam laudatus: Aut tubulus *Fabricii Hildani* (*z*) quo pluries feliciter uſus eſt in œſophagi compreſſione Vœlterus.

Alia adhuc *Methodus Capivaccii* (*a*) prioribus *videtur præſtare*, ſi nimirum fiſtulæ, in œſophagum detruſæ ultra locum obſtaculi, vel & in ipſum uſque ventriculum impellatur dehinc alimentum liquidum. Verba ejus hæc ſunt: cum ægri deglutire nequeunt, cannula immittenda intra gulam ut fiat cibariorum deglutitio. Sed quando adeſt inflammatio in illa parte, nimis irritatur. Propterea conſulo, ut non, niſi maxima neceſſitas urgeat, ad cannulam hanc confugiatis. Probo magis, ut paretur aliquod inſtrumentum, ad modum fiſtulæ, quod imponatur prope œſophagum & præterea aſſit veſica, munda, repleta potione nutriente, & hæc veſica appoſita ſit fiſtulæ, ut in clyſmis fieri ſolet: impetu quodam veſica comprimatur, ut etiam cum impetu potio illa deducatur ad œſophagum. Quoſdam deſperatos, ob famem, fiſtulæ hujus beneficio reſtitutos vidi. Specialia quoad materiam, ſtructuram, longitudinem, craſſitiem &c. hujus fiſtulæ non addidit Capivaccius.

Aſt videtur nobis in hos uſus utiliter adhiberi poſſe *ſyringa* quam ejus inventor, *Roncalli*, *Vermicularem* appellat & iconibus illuſtrat (*b*). Nimirum conſtat ejus hæc ſyringa annulis ſpiralibus, ex argento fabrefactis, eo modo, quo catheter, flexilis dictus, parari ſolet: (*c*) In eo differens, ſyringa hæc funiculo ſerico, ſ. faſciola tenui & anguſta, e ſerico texta, (Italis bindello, Germanis *Biendel*, *ſchmales Band*,) quæ cera & pauca reſina obducitur, extus arcte circumvolvatur, hujus extrema firmiter allingentur extremitatibus ſyringæ, & dehinc manu, l. tabula ſuper tabulam in orbem fricetur, atque lævigetur. Pro noſtro autem ſcopo ampliorem obtinere debet cavitatem vermiculari ejuſmodi tubulus, in extremitate inferiore clauſus in conum longiorem deſinere, & in hujus ſummis lateribus utrinque oblongo foramine hiare, ut apex, ceu cuneus, viam ſibi aperiat per œſophagi anguſtias, feneſtræ vero laterales injectum in ſyringam liquorem vel alimentoſum, vel medicamentoſum, dimittant in œſophagum atque ventriculum. Tubuli flexilitas inſerviet

H 2 faci-

(*y*) Th. Willis Pharmac. ration. P. I. S. 2. C. I. p. 25.

(*z*) Fabricius Hildanus Obſ. Cent. I. obſ. 36. Videtur autem tubulus hicce ſi non in genere, tamen in ſpecie ad noſtram œſophagi anguſtiam juſto amplior eſſe ac craſſior, ut & ſpongia præfixa.

(*a*) Hieron. Capivaccius pract. med. Francof. An. 1594. L. I. p. 358. cap. 53. ubi de angina tractat.

(*b*) Franc. Roncalli exercitatio medico-chir. de nova methodo extirpandi caruncula & curandi fiſtulas urethræ. in 8. maj. Brixiæ. 1720. p. 118. & 162.

(*c*) Iconem exhibet Laur. Heiſterus in recentiſſ. ac nitidiſſ. chirurg. latina Tab. 27. fig. 6. item cannulæ flexilis Tab. 5. fig. 9.

faciliori ac blandiori applicationi: arcte circumducta faſciola, ut annuli ſpirales minus diſtrahantur aut rumpantur. Niſi obſtaculum in œſophago nimis validum pertinaxve fuerit, nihil officiet flexilitas minorque hujus tubuli rigiditas in adigendo & propellendo eo per totum, quouſque libet, œſophagi tractum.

Quid, *ſi* talis *tubulus relinquatur*, uti alias in veſica ſolet fieri, diutius per unum, alterumque diem *œſophago immiſſus*, & ejus orificium ſuperius, funiculo extra os propendente obfirmetur, ne forte profundius juſto totus ſe demittat & abſcondat tubulus? Ita ſine impedimento, quoties lubuerit, poſſent ope alicujus ſyringæ in hunc tubulum impelli alimenta & medicamenta: is autem poſtea extractus probe purgari. Si ex auro confectus ſit tubulus, minor eſt, quin nullus, inquinationis metus a tranſeuntibus liquidis, vel alluentibus domeſticis œſophagi, acribus acidiſve humoribus.

§. XXVI.

Quodſi tamen inſuperabile ſit hoc obſtaculum, nullique plane inſtrumento atque tubulo tranſitus concedatur, (*d*) vel & hoc modo corpus tantum nutriri nequeat, quantum requiritur, quæſtio exurgit de *clyſmatibus nutrientibus*, ano injiciendis, mediante ſyringa, probe tamen mundatis & deterſis prius inteſtinis craſſis? Rationes pro & contra, ingenioſe ventilatas præſertim à celeber. Viris, Dnn. de *Littre* & *Lemery* (*e*) non recoquemus. Nobis videtur non tuto ſaltem, ſed etiam cum aliqua ſpe ſucceſſus tentari poſſe præpoſterus hic nutriendi modus, quoniam primo à variis authoribus, bis etiam ab ipſo Præſide, obſervata ſunt vaſa lactea e craſſis inteſtinis exeuntia in hominum cadaveribus, brevi à morte ſectis: Secundo, ſi vel maxime talia non ſemper & in quolibet occurrant individua, in venas tamen horum inteſtinorum ſanguineas, quin & lymphaticas abſorberi ex parte poſſunt injecti liquores nutritii. Tertio ſubinde contingit, ut valvula coli tranſmittat vel tandem appellentia e colo in ileum clyſmata, &c. Quarto nihil opus eſt ulteriore, injiciendorum per clyſmata, liquorum nutrientium e. g. brodii carnis, lactis, præparatione & digeſtione, quales ventriculus & duodenum præſtant ceteris alimentis atque chylo. Sed tamen haud reticebimus caſum à *Tulpio* notatum, (*f*) in femina, cui ob gulæ paralyſin deglutitio erat abolita, atque ideo, cum repudiaret commendatum Capivaccii tubulum, quo mediante alimenta per œſophagum licuiſſet in ventriculum deferre, juſcula carnis nutritiva ano fuerunt injecta, inſtar cliſmatum, inteſtinis antea ſatis deterſis, ipſa vero ægra vitam nihilominus ultra ſeptimum diem haud protraxit. An ex inſufficientia nutritionis? An alia cauſa? expreſſe non determinatur.

§. XXVII.

(*d*) Inexpugnabilem ejuſmodi obicem ſupra retulimus e Tulpio §. 7.

(*e*) Hiſt. de l'acad. royal. des ſcienc. Anni 1717. pag. 25. Edit. Amſtel. chap. ſur les lavemens nourriſſants.

(*f*) N. Tulpius in obſ. med. L. 1. C. 42. p. 78.

§. XXVII.

Ad indicationes palliativas pariter ac curativas è *fonte diætetico* ſpectant, tam quæ remotive præcipiuntur vitanda, quam quæ poſitive ſunt agenda. Calor nimius hypocauſti & atmoſphæræ, nec minus etiam aer frigidus, borealis, vitari debent & temperari. Nimius corporis motus, ſtragula lectique graves plumacei. Coitus, ira, mœror ſollicite caveantur: utpote quibus partim vires, jamjam ſatis exhauſtæ, gravius proſternuntur, partim intempeſtivo ſudore prolecto, humidi in corpore defectus augetur: partim humores ultra inſpiſſantur: partim ſpiritus animales atque ſanguinis circulus turbantur. Alvus tanto minus ducenda aut ſtimulanda videtur, quo minus habet, ob longam inediam, quod excernat, niſi vel flatus, vel ſcybala indurata, &c. blandam ſibi vindicent ſubductionem. Ex alimentorum cenſu exulent omnia, quæ peccant craſſitie, mole, duritie, ſiccitate, atque ideo per arctiorem œſophagum trajicere nequeunt; aut aromatica, ſpirituoſa caliditate, ſalina & acri ſtimulante qualitate nimis excalefaciunt, ſtimulant, exiccant: aut ſtyptica, adſtrictiva qualitate magis coarctant œſophagum.

E contrario alimenta potius ſint fluida, blanda, bene nutrientia e. g. brodia carnis vitulinæ, bubulæ, gallinaceæ: juſcula, quæ vocant, conſummata: gælatinæ tenues e raſur: C. C. Eboris, in juſculis calidis ſolutæ. Cremores hordei, avenæ. Lac dulce bubulum, humanum e mamma ſugendum. Pulticulæ tenues ex amylo, amygdalis. Cremor lactis vaccini cum albumine ovi & ſaccharo canarienſi, in pulverem redacto, frigide, cochlearis unius quantitate, per diem aliquoties abliguriendus. Ova ſorbilia. Vinum bonæ notæ, album, oligophorum. Cereviſia hordeacea tenuis, bene defœcata. Decoct. hordei, paſſular: min. Dactyl: exoſſat. Sem: fœnic. Rad: liquir. &c. Pectus atque dorſum veſtimentis probe muniantur. Somno, quantum licet, indulgeant, animumque erigant.

§. XXVIII.

Indicationes vero *curativas* nunc ſtrictius proſecuturi oſtendemus, quousque nodum hunc, gordio intricatiorem, ſolvere malumque radicitus tollere liceat. Aliæ ergo reſpicient glandulas tumidas ac induratas, œſophagum extus valide comprimentes: Aliæ concretionem coalitumque œſophagi. In anteceſſum tamen monemus, in hac cura omnium primum eſſe, in tempore venire & venienti malo potius obviam ire, quam radicato ſe opponere. In caſu igitur *ſtrumæ œſophagi*, ſive quacumque hujus compreſſione à corpore glanduloſo has formamus indicationes, quarum executio poterit utplurimum eo ordine, quo proponuntur, inſtitui, mutari tamen & ſuſpendi ex parte, cum eo invaluit deglutiendi difficultas, ut ne guttulæ amplius nec alimentorum nec medicamentorum tranſitus in ventriculum concedatur. *Indicatio curativa* (1). *Revellere, derivare affluxum ad glandulas tumidas, impedire tumoris augmentum*. (2). *Incidere, attenuare, reſolvere infarctum atque tumorem harum glandularum*. (3). *Lubricare, emollire canalem œſophagi*. (4). *Dilatare patentiorem reddere œſophagum*. (5). *Patulum ſervare eumdem*.

§. XXIX.

§. XXIX.

In caſu vero *conſtricti* & *coarctati œſophagi* à calloſa tunicarum internarum ſtrictura & increſcente magis magiſque *coalitu*, in aliquo ſaltem œſophagi, non toto, tractu, *indicatio curativa* eſt. (1). *Emollire*, *relaxare ſtrictas tunicas*, *internis & externis*. (2). *Oeſophagum ſucceſſive ac prudenter dilatare*. (3). *Dilatatum conſervare*. (4). *Fortaſſis & lenibus ſepticis provide calloſam duritiem erodere*, *diminuere*, *tollere*, *parieteſque œſophagi internos coalitos*, *cathæreticorum cuneis aperire*.

§. XXX.

Revulſionem præſtant: *Evacuantia*: In principio mali, viribus adhuc integris, ſubjectis plethoricis, ventilationibus ſanguinis adſuetis, venæſectio in pede, vel brachio: Aut cucurbitulæ ſcarificatæ in humeris, ſcapulis. *Laxantia*, *purgantia* per epicraſin. *Enemata* lubricantia, ſtimulantia. *Mercurialia*, ſalivationem blandam procurantia. *Diaphoretica* atque *diuretica*. *Frictiones* artuum frequentes & aſperæ: In nonnullis *veſicatoria* brachiis imponenda. De cura ſalivatoria plura ſubjiciemus ſequente §. 36. ſeq.

§. XXXI.

Reſolutionem, *inciſionem* tumidarum glandularum ſuſcipimus: *Externe*: frictionibus calidis, frequentibus, à prima dorſi vertebra ad primam lumbarem, quas excipiant ſtatim illinitiones calidæ. ℞. ung: agrip.-nervin: auguſt. ana ℥ij. ol: nuciſt: expr. ℥iij. ol: dl. ſuccin-junip. philoſ. ana ʒß. Camphoræ ʒj. M. Emplaſtrum longius atq. latius dorſo imponatur: ℞. Empl: de ran: c: mercur. Vig. reg: Burrh. in port. anat. Malax. ol: tartari: fœtid. Item *epithematibus*, *ſacculis* calidis, in vino coctis ex Hb. ſerpil. origan. hyſſop. rorismar. abrotan. Fl. ſambuc. lavend. melil. Rad. angelic. ſcrophular. ononid. bryon. & camphora. *Balnea*, naturalia, & artificialia, viribus reſolvendi imbuta, thermæ, calore moderato, inſeſſione uſque ad collum, longiore uſu, non contemnendam quæſitæ reſolutioni ſymbolam addent. *interne* reſolventia ſunt: Rad. 5. aper: maj. ari, ir: flor. cal: arom. ſcrophular. ononid. gentian. Zingib. Piper longum, cardamom. caryoph. cinnam. crocus, millep: ppt. ſalia alcalina fixa & volatilia. ſalia media. Cinabar merc. d. mixt. ſ. Lud. TR. tartar. TR. vener. acris. ſp. ſal. amm. aniſat. Aquæ minerales, Selterana, Bergenſis noſtras. Aq. deſtill. ſambuc. chæref. hyſſopi, meliſſ. hepat. nob. matricar.

§. XXXII.

Indicationem *emollitionis & lubricationis* tertiam §. 28. & primam §. 29. obtinebimus partim per ipſa alimenta, §. 27. commendata, partim per medicamenta butyracea oleoſa, gelatinoſa, e. g. butyr: majale, recens, inſulſum, butyrum cacao, in juſculo carnis pingui ſoluta: ol. oliv. optimæ notæ ol. amygd. d. rec. expreſſum: mucilagines e ſem. pſyll. cydon. lini, aqu. malv. ceraſ. n. fl. paralyſ. &c. extractas & remixtas ſir. dialth. violar. paralyſ. &c. Gelatinam tenuem tremulam e raſ. c. c. & ebor. cum paſſul. min. rad. alth. fl. paralyſ. & violar recentibus, amygd. d. excort.

& fla-

& flaved. rec. cort. citri debite paratam, ac tantill ſir. viol. vel rub. id. edulcoratam. Omnia hæc vel ipſa mediante deglutitione, utcumque ſuperſtite, ad locum obſtaculi in œſophago deferuntur, vel mediante ſpongiola, inſtrumento præfixa, & ejuſmodi lubricantibus imbuta §. 25. vel mediante ſyringa impelluntur. Jungi quoque poterunt externi litus, juxta tractum ſpinæ dorſi per thoracem, calide & frequenter infricandi ex ung. de alth. ol. e fl. Slot.-lumbricor. axung. human. quin & cataplaſmata ex emollientibus atque oleoſis parata, & veſica ſuilla excepta, dorſo admoveri in illa regione, quæ reſpondet obſtaculo deglutitionis in œſophago.

§. XXXIII.

Indicationem *dilatandi*, *patentiorem reddendi œſophagum*, juxta §. 28. nro. 4. & §. 29. nro 2. illuſtravimus jam abunde §. 25. ſcopo quidem tum palliativo ſaltem, ut ſcil. ad aliquod minimum tempus & poſt ſingulas immiſſiones inſtrumentorum, ibi laudatorum, in æſophagum, porta denuo aperiretur alimentis atque medicamentis ingerendis. Nihil vero obſtat, quo minus & curativam indicationem ſimul intendamus, atque una fidelia duos parietes dealbemus. Sicut enim per repetitas & frequentes explorationes urethræ ac veſicæ urinariæ, mediante ſpecillo aut cathetere, aut viarum lacrymalium, per ſpecillum Anellianum, præternaturales horum canalium anguſtiæ ſtricturæ, calloſæ magis magiſque diducuntur & ampliantur. Ita non vana ſpes affulget, fore ut exoptata ſimilis ſors quoque ſit redundatura in canalem œſophagi anguſtiorem, maxime ob calloſarum tunicarum ſtricturas coarctatum. Sed tamen & heic nec timide nec temere! Nimis enim violenta intruſio & propulſio, craſſioris maxime inſtrumenti, dolores & anxietates vehementer adaugebunt, & metum crepaturæ ad perforationis œſophagi circa locum obſtaculi incutient, aut nimio ſuperficiei internæ attritu excoriationem, exulcerationem variaque hinc pendentia mala & incommoda inducent. Unde patet lente feſtinandum, inſtrumenta primo adhibenda tenuiora, dein per gradus craſſiora, illaque ſuſpenſa manu ſic eſſe verſanda, & ultro citroque intra œſophagum agitanda, utut anguſtiorem ejus meatum denique ſubeant atque ſuperent: Extracto autem iterum inſtrumento confeſtim & per vices propinanda eſſe talia lubricantia & emollientia medicamenta, qualia laudavimus paragrapho antecedente. Quoties hanc dilatationem repetere liceat, vel oporteat? Definiet & tolerantia ægri, & neceſſitas reſtaurandæ deglutitionis, hujus ſucceſſus & eventus, quibus omnibus prudenter ſe accommodabit medicus.

§. XXXIV.

Cum autem *cardo rei* vertatur in eo, ut non per vices tantum, & brevi intervallo, ſed jugiter atque conſtanter *via*, *ſemel reſerata*, *maneat* ſatis *patula*, juxta indicationem quintam §. 28. & tertiam §. 29; Itaque primarias indicationes, ipſi cauſæ debitas, ſimul attendendo, e. g. reſolutionis, emollitionis, non modo iterum iterumque commendamus methodum ſuperiore paragrapho deſcriptam; ſed & faciendum tentamen, quod jam ad calcem §. 25. tetigimus, relinquendo ſcil. tubulum artificialem in cavo œſophagi. Ideam hanc ſubminiſtravit nobis analogia methodi chirurgicæ, in anguſtioribus

bus fiſtuloſis ſinibus apertis ſervandis, arctioris urethræ dilatatione, canali lacrymarum naſali obſtructo & coalito, poſt factam reſerationem pervio ſervando &c. ubi nimirum per immiſſas turundas, cereas candelas, ſpecilla, catheteres, jugiter in illis anguſtioribus cavis relictos, viæ aperiuntur non modo, ſed diductæ etiam ac apertæ ſervantur. In curandis ſcil. radicaliter obſtructionibus & concretionibus mox memorati naſalis ductus, quæ maximum chirurgo negotium faceſſere ſolent, unicum ſupereſt incruentum effugium, quod Præſidi toties jam feliciter ceſſit, aliique fortaſſis inter arcana ſervarent, ipſe vero, illam in proximum invidiam deteſtatus, in hac ponit methodo: ut ſpecillum illud argenteum Anellianum, debite immiſſum per lacrymale punctum ſuperius, ſaccum lacrymalem atque ductum naſalem, in cavum narium uſque adactum per aliquot dies continuos relinquat, poſtea extrahat per idem punctum lacrymale, injectiones deterſivas traumaticas blandas impellat ſyringa anelliana in illas lacrymales vias, atque tum denuo vel e veſtigio, vel brevi poſt ſpecillum immittat, immiſſumque ſervet aliquandiu.

Quamvis autem turunda craſſiuſcula intra coanguſtatum œſophagum, ſpatio 14. dierum relicta (§. 12. circa medium) nihil, præter moleſtiarum augmentum effecerit in illo caſu, in adverſ. Ruyſch. obvio; alia tamen cauſa ſubeſſe videtur, quam quæ noſtræ huic methodo præjudicet. Molle enim tale corpus, nullaque vi expanſiva præditum, turundam puta, non poſſe ſatis expandere canalem anguſtiorem in proclivi eſt. Num vero liceat huic ſubſtituere aliam, e ſpongia, per conſtrictionem filorum, aut alio modo, compreſſa & compactiſſima reddita, oleo amygdalar. in ſuperficie & obiter delibuta, in ipſum œſophagi locum anguſtiſſimum propellenda, filo tamen longiore extra os propendente, inſtructa, ut ſuo tempore retrahi poſſit, quo ſcil. modo vulnera, ſinus, cuniculos fiſtularum feliciter & abſque dolore ampliant chirurgi, diſceptatio foret non de lana caprina?

Inſtrumento chirurgico, diducendis atque dilatandis anguſtioribus cavis, adhiberi ſolito, quale vocant *ſpeculum* oris, ani, uteri, aut alii ſimili in præſentem caſum attemperato nullum ideo locum conceſſimus in ſuperiore paragrapho, quod ob oris atque faucium rationem œſophagique ſitum, huic non ſatis profunde poteſt immitti. Sed non diffitemur, magno futurum incommodo canalem, utcumque tenuem ac flexilem, aliquandiu in œſophago faucibus ac ore retinendum, juxta methodum per nos proxime ſtabilitam. Sed remedium, quod ſupereſt unicum, & tutum ſatis & jucundum eſt habendum!

§. XXXV.

At ſi quando neque per hæc ſcopus attingi queat, vel ne tentanda quidem ſint, in illo caſu, quo ſuſpicamur plenarium arctiſſimumque coalitum ac indurationem calloſam parietum internorum œſophagi, quæ nec reſolventibus cedere ſolent, nec emollientibus remediis, ſupereſt indicatio, quam §. 29. commate quarto protulimus, nempe *lenioribus ſepticis* calloſam duritiem & coalitum œſophagi abſumentibus, erodentibus medicamentis ſucceſſive ac provide tollendi. Quod quidem tentamen ut difficultatibus graviſſimis haud deſtituitur, ita tamen, amore proximi, in caſu hoc deſperato, annuente ægro, ſub debitis cautelis facere quidni liceat? Lenia ejuſmodi ſeptica erunt: rad. ir. fl. ariſtol. rot. gentian. ari. aloe, eu-

phor-

phorbium, cineres clavellati, alumen uſtum, viride æris &c. Qualia cum melle in conſiſtentiam ſolidiorem cocta, in figuram glandis, vel aliam ovatam efformata tenuem, debent ad locum uſque obſtaculi in œſophago deglutiri vel detrudi; ut ibi ſenſim ſenſimque emollitum atque fuſum hoc remedium energiam ſuam exſerat cathæreticam. Quæ vero cum ſe diffundat ad ſanos etiam œſophagi parietes internos, tanto magis requiret aliquanto poſt tempore collutionem, deterſionem, emollitionem per gargariſmata & injectiones in ipſum œſophagum. Imo tempeſtive tunc etiam explorandæ ſunt œſophagi anguſtiæ, num inſtrumentis, ſupra allatis, tranſitum magis magiſque concedant? Si nimius dolor, inflammatio, febris, ſpaſmi e cathæreticorum uſu immineant, abſtinendum eſt ab illis, vel blandioribus pugnandum. Quid, ſi & ultimi hi conatus therapeutici ſint irriti? In magnis & voluiſſe ſat eſt! Interdum docta plus valet arte malum!

§. XXXVI.

Denique jam *curationis Mennefianæ*, ad finem §. 12. allegatæ, *per ſalivationem* feliciter præſtitæ ulterior eſt injicienda mentio. Per ſalivationem & ptyaliſmum intelligimus copioſam, frequentem & tantum non continuam, aliquandiu durantem ſalivæ excretionem ex ore faucibuſque, qualem ut aliquando ſponte evenit, ita remediis, utplurimum mercurialibus, provocare ſolemus. Hac mediante cura ſalivatoria non modo Mennes deſperatum illum ægrum, difficillima deglutitione laborantem feliciſſime reſtituit, ſed & celeberr. ille quondam Lipſienſis Profeſſor *Bohnius* (*g*) analogam inſtituit curam. Ita vero is habet: indicans curæ ſalivatoriæ eſt ſerum virulentum, imprimis venereum, aut viſciditate atque acrimonia ſingulari alias depravatum: quemadmodum quondam in tumore œſophagi feminæ cujuſdam, ſine dubio à glandularum vicinarum, in ſpecie œſophagæarum, intumeſcentia exorto, abſque ulla malignitatis venereæ ſuſpicione me ſalivationem cum euphoria adminiſtraſſe recordor &c.

Quamvis vero e brevi nimis hac recenſione non audeamus determinare, an præſumptus à Bohnio tumor ille revera extiterit in illis œſophagi glandulis dorſalibus, & non æque in aliis vel pharyngis, vel œſophagi extremi prope orificium ventriculi, vel & ipſo thymo prætumido, uti ab ejus incremento in pugni magnitudinem, & induratione ſteatomatoſa, poſt mortem inventis, deduxit ſenſum, de quo inter alia querebatur juvenis phthiſicus, quaſi œſophagus occluſus eſſet, & in eo tumor hæreret, tranſiturus in apoſtema, Jo. Melch. *Verdries* (*h*); huc tamen omnino ſpectat, quam ſalivatione mercuriali ſuſcepit, fauſta curatio.

Hæc eſt Herculis clava, quo varia morborum monſtra domantur, non modo de venerea infectione ſuſpecta, ſed & alia, ubi, quod Bohnius ex parte notavit, ſerum viſciditate & acrimonia peccat in univerſum non modo, ſed & ſpecialiter in certis glanduloſis locis ſtagnat, accumulatur, ſpiſſeſcit, & denique induratur. Licet vero durum, moleſtiſſimum, quin & ſubinde periculoſum ſoleat eſſe hoc remedii genus, duro tamen nodo durus eſt quærendus ac opponendus cuneus. Non immorabimur hic generalibus præceptis & cautelis circa ſalivatoriam curam ſollicite obſervandis, utpote à tot celeberr. authoribus abunde traditis: ſed ſpecialiora ſaltem reſpectu præſentis noſtri affectus pertractabimus.

(*g*) Joh. Bohn. de offic. med. dupl. p.1. c.15. p. 293.

(*h*) E.N.C.Cent.7. obſ.90.p.432. ſeq.

§. XXXVII.

Videtur autem hæc cura ſalivatoria minus quadrare in calloſa canalis œſophagi concretione ſ. plenario coalitu, quod nulla, vel exigua, ſpes ſit, per ſalivationem emolliendæ calloſitatis & cohæſionis parietum internorum œſophagi liberandæ & divellendæ; idque tanto minus, quod propter deglutitionem penitus abolitam, & omnino ſic denegatam medicamentorum aſſumptionem, nec debita præparatio ad hanc curam ſalivatoriam, nec directio & moderatio ipſius jam inſtitutæ adornari debite poteſt. Quæ vero difficultas eadem eſt in altero etiam noſtro caſu, ubi per glandulas externe adhærentes tumefactas adeo comprimitur œſophagus, ut nihil quicquam tranſire valeat. *An* ergo tum nihilominus *ſalivationem*, per *inunctiones externas* mercuriales, modicas, excitare liceat, grave problema eſt? Certe oportebit moderate, non nimis frequenter unguentum tale illinire carpis cubitiſque, & ptyaliſmum in modica quantitate, ſed eo diutius, conſervare, donec, favente ſecunda fortuna, inter hæc ſucceſſive magis ſe aperiat œſophagus, vel ſaltem per immiſſa inſtrumenta dilatari patiatur. Videat ergo ipſe prudens medicus, quid, quomodo, quando quibuſque, & hactenus prolatis, & jam ſuperaddendis, pugnandum ſit remediis?

§. XXXVIII.

Itaque, ſi fieri poſſit, *curæ ſalivatoriæ præmittatur*, debita *præparatio*, per lenia clyſmata, laxantia, purgantia, balnea, interpoſitis diapnoicis. Purgante mercuriali arcano, quod e connubio antimon. & merc. compoſitum adhibuit Mennes, ſed non diſerte revelavit, ſuperſedere forſitan ſecure poterimus, cum alia tot in promptu ſint, viribus prædita haud inferioribus. An vero vomitus, quos ſimul excitavit illud medicamentum, hic tuto ſemper provocentur, dubitamus (*i*)? De hinc moderatæ doſes l. mercurii dulcis rite parati l. alius panaceæ mercurialis uno alteroque die poſſunt propinari, donec ſalivatio excitetur, quæ tamdiu ſibi eſt relinquenda, vel & novis mercurii præbiis reſuſcitanda, donec affectum deſideratum ediderit, & denique l. ſponte ceſſaverit, l. purgantibus, diaphoreticis &c. ſopita fuerit. Durante ſalivatione fauces colluantur ſæpe calido, demulcente ac deterſivo gargariſmate; tenues avenæ cremores propinentur ſubinde & decocta aperitiva, demulcentia. Ad finem curæ adhibeantur enemata, & medicamenta alvum blande ſubducentia. Aliquando etiam ſudores proliciantur, & denique reſtaurativis, analepticis, ſobria diæta finis toti imponatur curæ. Sicque & jam diſſertationis eſto.

F I N I S.

EPI-

(*i*) Beat. Jo. Zeller, venerandus poſt cineres Præſidis ſocer in diſp. priore de morbis ex ſtrictura glandular. p. n. natis p. 9. & 10. & alibi paſſim quidem meminit glandularum œſophagi tumidarum, & hinc enatorum ſymptomatum variorum, e. g. doloris gravativi à ſcrobiculo cordis per medium pectus, dyſpnœæ, aſthmatis, tuſſis, raucedinis, catarrhorum, inprimis v. etiam p. 10. §. 9. abolitæ deglutitionis, ubi vomitorium fruſtra fuerit exhibitum. Aſt cum non præciſe, quaſnam intellexerit œſophagi glandulas, imo e contextu videatur innuiſſe ſaltem internas œſophagi glandulas miliares tunicæ nerveæ, nec de cetero caſum noſtrum data opera proſecutus ſit, omiſi ejus citationem in prioribus aliorum exemplis, à nobis allegatis.

L.

EPISTOLA MEDICA,

GEORGII DETHARDING,

AD DD.

LUC. SCHROECKIUM.

DE

METHODO SUBVENIENDI SUBMERSIS PER LARYNGOTOMIAM.

Roſtochii 8 Maii anno 1714.

VIR ILLUSTRIS AC MAGNIFICE,

FAUTOR ADMODUM COLENDE.

EA cum Amoris ſit indoles, ut occultari ad tempus non vero celari diu poſſit, quin ignis ſuppreſſi inſtar luculentiori flamma tandem compareat; non miraberis, ſi meus in *Te* Amor, quem nomen *Tuum Tuuſque* favor à multis retro annis genuit & fovit, cancellis privatis, quod hactenus factum, includi ſe ulterius neget, ſed reſponſoriarum loco, quas ultimis *Tuis* die decimo quarto Calendarum Martii ad me datis Schedium hoc epiſtolicum typis impreſſum mittam, & quam honorificum, quam proficuum, quam jucundiſſimum mihi commercium iſtud litterarium ſit, ab omnibus conſpici contendam. *Principi tibi medico* quippe ſi placuero honorum crediderim ſatis mihi acceſſiſſe, quantumvis, quæ *Tua* eſt animi probitas ac magnitudo, *Tu* noveris tenuitati meæ aliquid dare. Opportune certo litteræ tuæ mihi redditæ fuerunt, quando de conſultore meditabar, cum quo meditationes meas, de methodo ſubveniendi ſubmerſis per *Laryngotomiam* conferre poſſem. Anſam talia perpendendi ſuggeſſit ſectio in cadavere militis præſidiarii ante paucas ſeptimanas publice inſtituta, qui fugam tentans, dum foſſam mœnia cingentem glacie tunc tectam ſuperare voluit, miſer ſubmerſus eſt, & hinc Theatro Anatomico ceſſit in prædam. Ceu inde nata eſt occaſio plurimis, imprimis his, qui aſclepiadeæ arti ſe dicarunt & almam noſtram decorant, interiora corporis humani curatius inſpiciendi; ita mihi peropportunum accidit, ut convincere omnes potuerim, fallacem imo nullam eſſe illam opinionem, ac ſi ſubmerſi pereant ex aquis illis, quæ ſub lucta vel commoratione in undis tam in pulmones ac vel maxime in ventriculum irrepſerint, nec ante reſtituantur, quam aquæ illæ per ſubverſionem ventriculi fuerint iterum excluſæ. Opinio, quæ diu ex merito ſuo catalogo pſeudodoxiæ epidemicæ fuiſſe inſerenda, niſi auctoritas virorum non incelebrium ſcriptis ſuis illi accedentium deterruiſſet alios. Nec enim, multæ cæteroquin fidei, *Platerus*, ad mentem meliorem reducere potuit homines, quantumvis candide ſcripſerit, ſe in ſubmerſorum ventriculis non ſemel ſed multoties vix quicquam aquæ obſervaſſe, & abhinc ſubjunxerit, non mori ſubmerſos, quod aquam affatim & nimium bibant, quamvis vulgo illud credatur. Pariter non levis fuit illatio excellent. D. *Wepferi*, quando inciſa aſpera arteria caſtoris in fluvium præcipitati & ſuffocati nullam aquam e pulmonibus exprimere potuit, quod concludat in animalibus in undis ſuffocatis nihil prorſus liquoris per laryngen intra aſperam arteriam admitti. Et quid clarius dici potuit ac quando celeberrimus *Waldſchmidius teſte obſerv.* 153. *Anni VI. Dec. II. Miſcell. Med. Phyſ.* ſcribit: in ſubmerſis ne guttulam quamdam aquæ in ventriculo aut in thorace reperiri unquam potuiſſe. Tantum vero abeſt, ut abhinc quamvis ſero, ſapuerint etiam doctiores, quin paſſim in libris medicorum non infimæ laudis obſervare liceat veſtigia antiqui erroris, & vel ex methodo, quæ in ſalutem ſubmerſorum inculcatur, innoteſcat, quarum nempe illapſum, ſi non pulmones, ventriculum tamen adeo replere, ut reſpirationi locus porro non ſit, ex cu-

jus impedimento tandem mors. Quod ſi vero naturæ conſultis perplacuerit, de mortis genere, quod ſubmerſi ſuſtinent, judicare antiquo more, quid mirum ſi vulgus retineat phraſes ſuas: *daſs die Leute im Waſſer ertrinken, daſs ſie erſauffen!* Et ab aquarum, potarum mole aut excuſſione larga fata ſubmerſorum dimetiantur? Citius quippe Herculi clavam, quam vulgo ſemel ceptam, & per tot ſecula hæreditario quaſi jure acceptam, ſententiam excuſſeris. Merentur vero eo magis laudem conatus *Beckeri* medici non per Alsfeldenſem modo tractum, ſed per orbem celeberrimi, qui maſcule & condigne huic torrenti ſe oppoſuit, & in tractatu: *de ſubmerſorum morte ſine pota aqua* &c. Dianam iſtam non modo oppugnavit, ſed, quod de doctioribus mihi promitto, adeo conculcavit, ut nemini horum magis arrideat. Vides, *Vir optime*, quos habeam præceſſores, & quam jucundum mihi fuerit, in modo memorata Anatome non modo veſtigia illorumdem premere, ſed fidem eorumdem roborare, & antiquam de aquarum præſentia in ſubmerſis hæreſin αὐτόπτης proſternere. Videbatur, fateor, cadaveris memorati primus conſpectus non parum opinioni vulgari accedere. Abdomen erat prætumidum, umbilicus prominebat, ilia erant diſtenta, thorax elevatus, de ſcrobiculo cordis vix veſtigium aliquod; nec alii inde contuentium ſermones quam hi, *es müſſe viel Waſſer in Leibe ſeyn, er müſte haben viel eingeſchlucket, ehe er verſoffen*; aſt vanitatem ſuſpicionis hujus, ceu prædixeram, detegebat inciſio ventris, dum nulla in hoc aquarum veſtigia nec ex ventriculo, quamvis & hic admodum videbatur diſtentus & ſurſum prominebat, præter dimidiam circiter menſuram cereviſiæ, quam miles hic paulo ante fata ſua hauſerat, quicquam effluxit. Facile vero intelligere erat, quinam fuerit protruſi abdominis author, quandoquidem ventriculus detruſus, ſibi adjacens colon itidem detruſerat & cum hoc adjacentia inteſtina iliis commendaverat: cui demerſioni quis negaret hepar depreſſum pondus addidiſſe, qui novit & ventriculum & hepar vel ex ſitu ſuo diaphragmatis imperio ſubeſſe? Quod dum nomino, ſimul addo hujus horizontalem magis ſitum (convexitatem quippe ſuam depoſuerat) apparuiſſe memorabilem & fido indicio, inſpirationis momentum in defuncto fuiſſe ultimum. Venter ergo ab aquis hauſtis liber. Tanto vero majori lubidine anhelabant ſpectatores thoracem inſpicere firmiſſime ſibi perſuadentes, pulmonum interanea aquarum fore plena; *Es ſey der Menſch gleichwohl ertruncken, ſo müſte Waſſer im Leibe ſeyn.* Monui antequam ſternum ſolveretur, æque pulmones aqua fore vacuos, imo magis adhuc ac ventrem; ſed pulmones fore diſtentos admodum & repleri omnem cavitatem thoracis ab illis; quam prognoſin meam remotio ſterni confirmavit. Omne enim ſpatium pectoris pulmones occupaverant, ipſi in ſuperficie ſua vaſculis ſanguiferis turgidiuſculis elegantiſſime picti. Vel ſolus autem contactus, renitens quidem ſed citra fluctuationis ſenſum, quemvis informabat, hanc pulmonum elevationem ab aquis contentis haud eſſe. Ne quid vero dubii in animis ſpectantium remaneret, incidi juſſi arteriam aſperam, ex qua non aqua, quod ſperaverant, ſed ſpumoſus ſanguis languide ſtillabat coloris coccineo intenſioris, ex quo pulmonum veſiculæ ſenſim ſubſidebant, quæ penitus conciderant, cum altero mane ad demonſtrationem me accingerem, teſte inſimul liquore illo ſpumoſo qui collum inquinaverat. Diſperiit itaque ſententia de aquarum præſentia in ſubmerſis mortiſque in his habita cauſa ex animis ſpectatorum, ſed in mente mea ſubnatæ ſunt meditationes, an juſtum ſit ſubmerſos, ceu ita fieri aſſolet, vel habere pro derelictis? Aut curam

ram exſpectare à vulgo & hujus methodo rotationis ? Annon diſcuſſio opinionis de aquis educendis novam ſuggerat indicationem, quomodo illis ſubvenire poſſit medicina ? Annon de ſubmerſis valeat, quod in multis aliis morbis Hippocrates commendat quos pharmaca non juvant, ut ferrum ſanet, & chirurgia iſtis ſolatio eſſe debeat ? Spernant alii eaſdem imo rideant, ex quo velint titulo, mens inde anxia & de ſalute proximi ſollicita tam facile non acquieſcit. Tuque patieris *Fautor optime* in ſinum Tuum ut cogitata mea effundam. In opprobrium verti poſſet mihi ſi dixerim: Medicos de ſubmerſis parum fuiſſe ſollicitos, niſi me & forte an alios methodo medendi in ſubmerſis adhibenda ſollicitos tot libri, ceu dicuntur, practici, quod de corvis ajunt, illuſiſſent hiantes. Quod ſi illa auferas, quæ Aetius L. VIII. c. 49. in gratiam naufragorum attulit, & in hoc abſolvuntur, ut ſubmerſi capite collocentur prono, digitorum irritatione ſollicitetur vomitus, & abdomen manibus durius contrectetur, parum vel nihil juvaminis pro ſubmerſis in libris Medicorum exſtabit. Sunt equidem, qui interne vomitoria, aquas ſpirituoſas, externe ſuffumigia & calidum lectum ſuadent; aſt ſi mens mea me non fallit, hæc aut ad ſubmerſos minus quadrant, aut, quod circumſtantiæ credere jubent, commendantur in aquam præcipitatis, ſed confeſtim ſemivivis extractis, quos ſalvare non adeo difficile. Vulgus provolat ad Euporiſton ſuetum, imponit ſubmerſos cupæ & hujus volutatione illos exercet, magnam, quod ajunt, aquarum copiam ut e corpore proliciant. Non negaverim, leges ipſas Medicis obicem ponere in plurimis ſubmerſorum quo minus in revocandis ſubmerſis ſe exerceant, quando in aquas præcipitati, & dum extrahuntur vita quaſi privati, haud ante ſunt deportandi, quam Magiſtratus illos legaliter conſpexerit, *ehe ſie beſehen worden*, licet interea, quam ille advenerit tempus ſubveniendi magis magiſque diſpereat. Nec tamen & hoc diffiteri poſſum, haberi ex aqua protractos, quando mens ceſſat, motus abeſt, reſpiratio perit, pro demortuis & conclamatis non modo a vulgo; *was ſolle man an todte Cörper wenden, Todte würden damnoch nicht wieder lebendig*: ſed perquam multos medicos & ad horum exemplum chirurgos famæ metu nolle quædam in illis tentare & riſui adſtantium ſe exponere. Ad *Tuum* vero provoco, *Vir Illuſtris*, Tribunal, annon Antiſtitibus Sanitatis, ceu medicos veros ſalutare decet, competat undique officio ſuo invigilare, & pro omnibus viribus ſubmerſis etiam ultra ultimum halitum ſubvenire ? Annon amor proximi duplici vinculo teneat medicos conſtrictos, ut, quamvis videantur res anguſtæ, eo fortius agant, inſiſtant ac quævis pro ſalute demerſorum moliantur ? Non dicam turpe, ſed mollius loquar, indecorum quivis appellaverit, medicos ac chirurgos hos attingere nolle, tanquam mortis vinculis inſolubiliter conſtrictos, quos tamen indefeſſa Parentum, Cognatorum aut aliorum advolantium cura tandem ab orco revocat, & in vitam redire cogit. Non ferit citra tacitam reprehenſionem oculos medicorum libellus a Parocho quodam divulgatus, cui titulus: *Neue Kunſtgriffe, wie man ertrunckene könne wieder zurechte bringen* &c. quo methodum exponit, quam mater ſua in ſubmerſis, pro mortuis habitis, adhibuerit, & qua plurimos ſibi concreditos reſtituerit, ceu obſervationibus ſatis curioſis methodum illam obſignat. Exſpectare enim fas erat talem a medicis, qui norunt, ut ajunt, Artem medicam eſſe artem medendi humanæ valetudini; aut ſi ipſi methodum illam primi non tradiderunt, tamen exercere & imitari illam decet, ſi non melior detur, vel

melio-

meliorem noverint. Valeat, quando aliter rem aggredi non lubet, regula illa, quæ paſſim in morborum dubiorum curatione ineunda commendatur, & medicus, ad ſubmerſum vocatus, ſe prognoſtico muniat. Quos Amor proximi verus cogit; quos a *Deo* ipſis impoſiti officii ratio angit; quos deſiderium & lacrymæ cognatorum movent, hos ſpero *Tecum Vir magnifice*, mihi acceſſuros fore; ut non æque abjiciant animum, ſicubi ad ſubmerſos acceſſerint, quamvis omnia videantur conclamata. Nec vero adeo difficile erit, quantum ego ſentio, de methodo convenire, qua ſubmerſis poſſit ſalus parari. Pereunt etenim, qui ex ſubmerſione obeunt, aeris non defectu, ſua abundantia, non exſpirando, ſed inſpirando. Non ovum ovo ſimilius, quam phænomena in ſubmerſis conveniunt cum ſingulo inſpirationis actu. Quivis enim paulo curioſior in ſe ipſo obſervaverit, dum inſpirat, Thoracem ſuum elongari, ſurgere. Abdomen, illa turgida fieri hæcque omnia ita conſtare, quamdiu vel aerem attrahat, vel aerem ingreſſum ipſe cohibeat. Eadem vero in ſubmerſis; modo quod illic placidius & tacite magis inſpirando omnia ſurgant, in mergentibus rapidius ac violenter; illic prominentiam ſubſidentia iterum excipiat in exſpiratione, hic prominentia abdominis & thoracis elongatio perſtet, omniave ſerventur in ſtatu expanſo. Digitum huc intenderint eſt ut credam illos, qui ſubmerſorum mortem ſuffocationem vocaverunt, & æque ſubmerſos perire ac laqueo ſuffocatos pronuntiarunt; tam hæc genera mortis inter ſe conveniunt & vel ſola abdominis elevatio in ſuſpenſis a morte reſidua analogiam confirmat. Extenduntur ergo pulmonum ab aere veſiculæ, elongantur bronchia, premuntur & comprimuntur vaſcula ſanguifera per pulmonum compagem diſperſa, & quamvis ſub bronchiorum iſta elongatione magis pateat ſanguini via in vaſis majoribus, tam huic qui per vaſa bronchalia, (arteriam & venam bronchialem ita appellare liceat,) quam iſti qui per Arteriam ac Venam pulmonalem circulat, nec tamen in capillaribus curſus ſanguinis æque obtinet, quin in his ab aeris præſentia & ſe expandendi lubidine compreſſus ſubſiſtat latex ille purpureus, nec ergo ad ſiniſtrum ventriculum pro ulteriori decurſu perveniat. Ex quo dum in circulo ſanguinis neceſſario remora gravis, reliqui quoque vitales motus ceſſant, & ſenſim mors obrepit. Ad Nitrum aereum provocare velle, a cujus defectu vita ceſſet, vel eo minus crediderim *Tibi* placere poſſe, quod ſub tanta aeris præſentia, ac in ſubmerſis adeſt, major quoque foret nitri illius quantitas, atque quæ a deſiderio flabelli, refrigerii, olim collectæ fuerunt, pro reſpirationis neceſſitate, rationes, dudum cum æſtu cordis ſunt exſtinctæ, ut ab his mortem in ſubmerſis derivare velle vel de his coram *Te* diſſerere merito abſtineam. Conferre vero ad aeris incluſionem perſuaſiſſimus ſum ipſum metum, qui homines corripit, ſicubi in aquas incidunt. Dum in quovis timore ex objecto levidenſi quoque oriundo nemo non obſervaverit inſpirationem turbari, i. e. inſpirationem accelerari & protrahi, exſpirationem vero conciſam dubiam hinc & brevem ſatis eſſe: quidni inſpiratio fiat largior, & aer qui ingreditur affatim hauriatur? Quando mors inſtare ex præcipitio illo videtur, & fluidum aqueum ſit locum aerei occupaturam. In quo vero Præſidium illud arcendi ac excludendi quam præoccupando & præcludendo viam, ne acceſſus pateat? Mira certe nunquam non eſt vigilantia circa vias has aereas & tener ſatis ſenſus Tracheæ, ne quidquam cum aere intret, de quo teſtari poſſunt omnes quorum Trachæam vel ſolidi vel liquidi quidquam (perinde enim eſt, & ab

utro-

utroque conatus eliſorii ſurgunt) intrare conatur, ceu ut noſtrates ajunt, *wann man etwas in den unrechten Halſs bekommt.* Vel maxima cautela ergo opus eſt, ubi aquæ hominem circumſtant, ne aqua in pulmones irruat: conatibus eliſoriis equidem ut exeat, ſed fruſtra ſollicitanda. Totum defenſionis momentum quivis mecum fatebitur Epiglottidis officio abſolvi, utpote quæ & ſitu ſuo confirmat ſe operculum eſſe viarum in pulmones & mobilitate ſua teſtatur, ſe elevari ac deprimi poſſe. Niſi coram *Te, Vir Illuſtris*, rem meam agerem, cui quæ de illa dici poſſunt, trita ſunt ac longe notiſſima, auderem aſſerere nondum hanc (ceu Anatomicis eam appellare placuit) Cartilaginem eſſe condigne examinatam, nec mobilitatis ſuæ rationem ſatis diſcuſſam, vel eo minus quod omnes circumſtantiæ perſuadeant ad illam conferre ſtillicidium Uvulæ, quo rigiditas vix ceteroquin evitanda arceatur. Abſtineo vero ab his & quæ huc facere poſſint, ne a ſcopo aberrare ac tua patientia abuti velle cuiquam videar. Sufficiat indicaſſe epiglottidem hanc eſſe partem illam ſolidam, quæ fluido illi aereo non modo imperat, ne elabi tam facile e pectore queat, ſed quin ne minimum ejus elabatur arctiſſime impedit, tam juſta eſt laryngis ab illa occluſio. Quod ſi jam aſſeruero cardinem reſtitutionis ſubmerſorum in illa verti, me non falli mihi perſuaſerim, adeo Anatomica partis illius ſtructura allatæ Pathologiæ ſubſcribit, & quantum ego conjicio, lucem uberrimam affundit huc enim eſſe reſpiciendum. Huc omnia collimare debere, ut epiglottis pateat, ſicubi ſubmerſus quidam reſtituendus, perſuaſiſſimus ſum. Si quid eſt, quod dudum hoc, ut attendiſſent, medicos potuiſſet adducere, illæ ſunt methodi, queis citra fallaciem ſubmerſis, vita ad ſenſum privatis, ſalus fuit reddita. Intendo ſubverſiones corporis & vomitus intruſione digiti in fauces concitatos. Non me fugit, ceu ſupra jam hæc innui, commendari à *Foreſto* viro multæ praxeos in *Obſ.* 26. *L. XV. Obſ. Medicin.* tum dococtum hordei non excorticati cui ficus & glycyrrhizam addit, & pro faciliori adhuc excluſione (intendit quippe vomitum concitare) butyri & ſacchari tantillum admiſcet, cum decoctum florum chamomillæ &c. quæ conſilia adeo placuere *Sennerto* medicorum primicerio, ut haud mutatis verbis illa in praxeos *L. II. P. III. C.* 3. repetat & commendet, modo quod addat vinum meracius vel mulſam adhibendam eſſe, & etiam alias aquas vitæ. Nec Borelli me latet conſilium, qui excitandos eſſe ſubmerſos vult ſpiritu vini cum mica panis cordi admovendo, in quo ipſi ſubſcribit Lipſienſium Æſculapius *D. Chriſt. Joh. Langius teſt. cap.* 14. §. 8. *Praxeos ſuæ medicæ*; ut omittam allegare analeptica alia vel interne vel externe ut admoventur ſuaderi ſolita. Sed quis unquam crediderit, hiſce mediis ſubmerſum in aquis, cui omnis ſenſus & motus deeſt, fuiſſe reſtitutum? Qui intelligit nullam in iſtis hominibus deglutiendi eſſe poteſtatem, hinc fruſtra æque his fluida, ut deſcendant, infundi ac quibuſvis demortuis, quin ex ore iterum & confeſtim effluant. Notius eſt ac quod notiſſimum, ad ciborum vel potus per fauces in gulam tranſitum non ſolam ſufficere mechanicam earumdem partium ſtructuram & connexionem, qua infundibulum videtur referre, ope cujus ſuperius infuſa libere delabantur in ventriculum; nec ſufficere ſolam gravitatem vel cibi vel potus, ut de his quidquam deſcendat, quin accedat opus eſt pharyngis per muſculos Spheno-Pharyngæos extenſio & hujus ſtylo-pharyngæorum ope expanſio, quo cibis liber ſit aditus; à quo dum cephalo-pharyngæi ſpatium coarctant ac oeſophagæus ſe contrahit, cibi ulterius oeſophago commendantur, ut hujus motu periſtaltico per-

gant demum in ventriculum. Quis vero hæc in ſubmerſis obtinere, vel ut obtineant ſperare poterit, in quibus omnis motus ceſſat, ipſeque director ſatis angitur? Jam dum in moribundis notare licet non levem ſub deglutitionis actu difficultatem, adeo ut mulierculas non effugiat ex ſigno hocce de mortis præſentia concludere: *Es ſey gethan mit dem Patientem, es wolle nicht mehr hinunter, er könne nichts mehr hinab bringen* &c. Quidni ceſſaret omnis deglutitio in ſubmerſis, in quibus æque ac in demortuis quoad motus ſpontaneos adornandos, quamdiu in illo ſtatu ſubſiſtunt, eadem impotentia. Taceo ſub epiglottidis ad laryngis occluſionem ſtrictura intenſiori, oeſophagæum quoque muſculum arctius adduci, quo inſimul via, in ventriculum tendens, ſit aquis circumfuſis præcluſa. Non mihi perſuadere poſſum, fore adhuc quemdam, qui adhucdum hæreat circa prætenſam deglutitionem, vel abhinc fortean, quod vel ipſe obſervaverit ſubmerſis fuiſſe quædam propinata, vel ex obſervationibus aliorum hoc didicerit: dicerem enim ſubmerſos iſtos comparandos eſſe cum illis, de quibus obſervationes Foreſtianæ paulo ante memoratæ loquuntur, i. e. non penitus ſenſu vel motu deſtitutis. Infantula enim, quæ decocto ex ficubus fuit reſtituta, nondum quin ſubmerſa fuerit colligere eſt ex verbis auctoris quando ait: illam alte dormiviſſe, anhelitum vix traxiſſe & aſperam arteriam vix aerem admiſiſſe. Pariter de illis, quos decocto florum chamomillæ reſtituit, refert, de vita illos periclitatos eſſe; uni ex illis quod extra mentem ſine loquela fuerit, tunc demum decoctum illud propinatum fuiſſe, quando ad ſe rediit. Nec ergo hi ſimilesve ad catalogum vere ſubmerſorum, de quibus mihi ſermo, referri poterunt. Calidum lectum, amplexus calidos, epithemata analeptica, ſuffumigia &c. non invideo ſubmerſis, aſt! Quis vult ut credam ab his ſubſidiis quempiam in vitam rediiſſe, qui in aquis diu hæſit, & animam ex mente omnium egit. Propero ad præſidia ſecuriora, à quibus jam olim ſalus acceſſit ſubmerſis, & quæ hodienum non citra effectum aliquando in uſum vocantur. Submerſionem corporis innuo, proritationem vomitus & abdominis contrectationem. Aquarum proliciendarum ergo hæc olim æque fuiſſe ſuſcepta & hodienum in illum ſcopum inſtrui non negaverim, addo, aquas plus minus largo flumine ſub iſtis exercitiis profluxiſſe, aſt abhinc non ſolatium; ſed verum ſubſidium, & reſtitutio quæ ſubſequitur ab excluſione aeris eſt, qui in pulmonibus hæret, & qui his encheireſibus, ut obtineat, ſollicitatur, dum aquas quæ profluunt ex veſtium commiſſuris prodire jamdum ſolers *Platerus* obſervavit. Quod ſi omnium aliorum, *Vir Magnifice*, ac Tuum circa hoc aſſertum promittere mihi poſſem aſſenſum, nulla foret ulteriori deductione vel probatione opus. Ignoſcas ergo rogo vel illorum gratia ut mentem meam latius exponam. Ita cum reſpiratione noſtra comparatum eſt, ut tam inſpirationi ſubſerviant muſculi ac exſpiratio itidem ſuis abſolvatur carnibus; quod ſi vero de robore horum muſculorum quæſtio ſit. Diaphragma quo inſpiratio obtinet (præter quod muſculi intercoſtales interni & triangularis illi accedant) longe ſuperet vires tum ſerratorum poſticorum quam ſacro-lumborum ac intercoſtalium externorum, quibus expirandi actum abſolvere incumbit. Imo aer ſub diaphragmatis actione irruens, pulmones, ac his mediantibus cavitatem thoracis replens arduum adhuc magis exſpirationis actum reddit. Eſt inde quod ſubſidiarium in exſpiratione operam navent carnes abdomini impoſitæ, quandoquidem harum conſtrictione, quæ ex mirabili fibrarum carnearum ſitu ad omnes angulos fit, interanea abdominis premuntur, quæ ſpatium itidem

affe-

affectando, cum alibi non liceat, in diaphragma inſurgunt, & partem hujus tendinoſam, ſub inſpirando horizontalem magis factam, urgent ut cedat, & in convexum ſitum redeat. A quo dum initium fit exſpirationis, facilius hanc omnem abſolvunt memorati muſculi in dorſo & coſtas inter collocati. Vix melius hæc obſervare licet ac in riſu paulo profuſiori; ceu in quo ſubſultus illi abdominis cum ſuccuſſatorio diaphragmatis motu ſe invicem excipiunt, & æque tremulum illum aeris in pulmonibus motum ac ſoni in larynge modulationem afferunt. Dum ergo tantum pondus eſt, quod à muſculis abdominis exſpiratio obtinet, perſpicuum ſtatim fit, à compreſſione duriori harum partium, quæ in ſubmerſis fit, exſpirationi quoque litari, quæ eo magis illic neceſſe eſt, quod non modo in pulmonibus aer hæreat, ſed quod hic ab epiglottidis clauſura contineatur, hinc majori harum partium preſſione pro obtinenda excluſione opus ſit. Quod ſi integrum, examinare jamdum methodum vulgo jam familiarem, qua ſubmerſos cupæ imponunt & hujus volutatione illos agitant, vel inviti agnoſcamus, comprimi non modo abdomen, ſed revera concuti, & undiquaque viſcera illius, ut in diaphragma ruant, cogi. Accedit pronus corporis ſub volutatione iſta ſitus, quo jam dum ſponte fit in membranam hanc intergerinam conatus & ex hoc pondere preſſionis augmentum. Eadem ratio valet quoad conſilium *Benedicti Veronenſis*, qui cruribus ſuſpendi ſubmerſos jubet. Quod porro alteram attinet encheireſin in revocandis ſubmerſis familiarem, qua digitus intruditur faucibus pro vomitu excitando, vel ex mente plurimorum, ut abſorptam aquam ſubmerſi reddant: in aprico eſt parum ſolatii imo nullum inde ſubmerſis acceſſurum fore, quia ventriculus deſideratas aquas non ſervat, niſi intruſione hac ipſa epiglottis contrectetur & moveatur, ut iterum ſurgat, quo obtento & aere exploſo reſpiratio & cum hac vita redit. Non-poſſum, quin mentionem adhuc faciam methodi iſtius, quam in libello ſupra memorato legere eſt. Commendatur vero ſub prono corporis ſitu frictio dorſi à cervice deorſum verſus, in abdomine vero à pube ad umbilicum inſtituenda. Quamvis enim itidem hic auctor aquas velit educere, facile tamen quivis ipſi hunc errorem condonabit, quod medicarum rerum minus fuerit peritus: imo ſuo tempore medicis pleriſque idem fuerit familiaris. Ipſa tamen methodus laudem meretur & applauſum. Nititur illa, quantum ego capio, fundamentis anatomicis, & quod omnes circumſtantias reſpicit excluſionem aeris per actum exſpirationis, quatenus non modo pronus injungitur ſitus, de quo paulo ante monui, quod conferat ad hoc negotium, ſed pariter abdominis non promiſcua & vagabunda, ſed talis commendatur compreſſio, quæ viſcera cogit in diaphragma. Pariter, quod dorſi frictionem concernit, hæc ceu fit circa illos muſculos quibus exſpiratio, ſicuti obtinere debet, eſt peragenda, ita concinne ſatis ex monito autoris ſuſcipitur deorſum, quando fit ſecundum longitudinem ſpinæ. Capita vero horum muſculorum ſpinæ ſunt affixa, tendines autem coſtas tangunt, ac tali modo ut coſtæ retrorſum & ſurſum trahantur, à quo exſpiratio ſuccedit, frictione illa intenditur.

Ceu ergo omnia, a quibus ſubmerſis verum unquam acceſſit ſolatium, eo collimant, ut aer ſolito avidius hauſtus, & in pulmone detentus ex Thorace iterum excludatur, condonabis, *Vir Optime*, ſi & mentem meam jam de methodo ſubveniendi ulterius exponam. Nec enim crediderim adeo difficile eſſe, conſideratis omnibus phænomenis in ſubmerſis occurrentibus, certo quidquam de illa determinare. Quatuor autem momentis judicaverim totum reſtitutionis negotium abſolvendum eſſe. (I). Juſta corporis

collocatione. (II). Simultanea compreſſione Abdominis & Dorſi frictione. (III). Irritatione in faucibus inſtituenda. (IV). Aſperæ Arteriæ inciſione. Quod ad juſtam corporis collocationem attinet, in eo facile acceſſerim omnibus, quod capite depreſſo & pedibus elevatis ſubmerſi ſint collocandi, imo hunc ſitum eo magis proficuum judico, quod ab illo ex ſpontaneo Viſcerum abdominis pondere retruſio diaphragmatis, in qua cardo ſalutis vertitur, facilitetur. Aſt non mihi imperare poſſum, ut credam pronum in faciem ſitum eſſe neceſſarium, quin exiſtimem reſupinationem prono illi ſitui præferendam eſſe caputve paulo reclinandum. Non me tantum movet communis illa in omnibus difficulter ſpirantibus & obvia obſervatio, facilius illis aeris eſſe iter, quando dorſo incumbunt: ſed quia ſub reſupinatione collum extenditur, iſthmi hinc in faucibus parallelus cum Larynge ſitus ac inſimul elongatio aſperæ arteriæ, hinc quoque Laryngis, a cujus occluſione totum negotium dependet, tantilla extenſio. Pronus e contra ſitus ſimul flexuram capitis & iſthmi faucium compreſſionem infert, ex qua, quamvis non omnimodo negotium exſpirationis impediatur, tamen prægravatur. Accedit, quod longe ſuavius ſub reſupinatione iſta, reliqua modo memorata momenta obtineri queant, citius de ſucceſſu reſtitutionis judicari, & ſi paulo ad ſe redierit ſubmerſus, citra omnem moleſtiam in ſitu illo relinqui poſſit, niſi quod jam caput altius pedes ſubmiſſius collocare conveniat. Subveniat vero ſub ſitu illo commendata abdominis compreſſio, quam ſi ſub forma truſionis inſtituere placeat, utraque manu a regione pubis ventrem ſurſum cogendo ad umbilicum uſque, facilius ſpes obtinendi ſcopum affulgebit. Non minus, quando oleo quodam manus oblinire occaſio ferat, quale etiam amor miniſtret, ſi modo illo abdomen mollius tractari poſſit. Repetendam eſſe illam truſionem, nec ab hac tam cito remittendum, ipſa res loquitur. Terendum abdomen in ſubmerſis, terendum, nec adſtantes tædeat. Idem de frictione dorſi ſtatuendum eſſe mecum affirmaveris, modo quod hujus frictio non ſine quadam difficultate a nucha ad os ſacrum uſque ſit continuanda. Corrigitur inſuper & tollitur frequenti iſta contrectatione rigor ille fibrarum in partibus his muſculoſis a frigore, hinc tetanica fibrillarum ſtrictura reſiduus, ut promptius officium ſuum, exſpirationi quod debent, adimpleant. Quandoquidem autem ſupra demonſtratum fuit, ſub demerſione aerem, epiglottidis ſtrictura, firmiter ſatis in pulmonibus incarcerari, eſt, ut omnibus modis hujus apertio deſuper procuretur. Tentent, qui velint, intruſione digiti illam laceſſere, præferendam eſſe dixerim irritationem pennæ cacumine inſtituendam, aut ſicubi ad manus foret, rectius illud fieri poſſet peniculo illo ventriculi vel inſtrumento repurgatorio quod vulgo *die magenborſte*, vel *den magen-Kratzer* appellant. Certe tum pennarum apices ac in peniculo ſetæ molliores dum prominent, ſub reciproca illa intruſione ſeſe limbo epiglottidis inſinuare & hujus elevationem promovere potis admodum ſunt. Quod ſi ſenſus internus penitus nondum defecerit, non poterit non ex titillatione illa moleſta, pro hujus remotione, ſubverſio fieri ventriculi, ſub qua cum in faucibus motus tremulus ſimul concurrat, aliqua etiam ſpes affulget epiglottidem trahi, & hanc, dum jamdum ab aere incluſo premitur promptus abhinc aſſurgere. Nec vero ab ulla memoratarum encheireſium tantum ſolamen in ſubmerſis revocandis promittere mihi poſſum, ac ab *laryngotomia* ſive inciſione aſperæ arteriæ. *Tibi*, ſi ulli alio, *Fautor Venerande*, conſtat, operationem hanc cum virtute hoc habere commune, quod laudetur ſed algeat. Tradiderunt illam jamdum vete-

res

res chirurgi, repetunt eamdem recentiorum libri chirurgici, commendant iſtam peritiores medici ſub metu ſtrangulationis anginoſorum; ſed quam pauci his temporibus vivunt, qui affirmare audeant ſe incisionem aſperæ arteriæ ſuſcepiſſe, vel quod ſuſcepta fuerit, conſpexiſſe! Ridemus illos ex antiquioribus qui inde, quod inciſæ cartilagines, oſſeæ quia indolis, conſolidari iterum nequeant, inciſionem hanc reformidarunt: miramur alios, quod ſe deterreri paſſi ſint ab hæmorrhagia, cum diviſio membranulæ annulos hos connectentis vix guttulam ſanguinis fundere queat: ſed quo velamine noſtram abſtinentiam tegere velimus ego equidem non video. Nolo etenim, id quod medicis alias ſolemne, in chirurgos omnem culpam rejicere, quaſi his noſtris temporibus obſoletæ ſint effatu dignæ operationes chirurgicæ, quia non reperiantur eximii chirurgi ſicut decerent, qui calleant anatomen ac tuto noverint perforare, atque id genus operationis tuto moliri, ceu chirurgos formidinis imo imperitiæ ita inſimulat *Hieron. Fabricius in libro de operationibus chirurgicis*. Vereor enim, ne ſint, qui ad laudabile monitum amiciſſimi tui *Bohnii* Machaonis Lipſienſis, *in libr. de officio medici*, a medicis ipſis deſiderent, ut Herculea manu operationes chirurgicas exerceant, & qui Hippocratis filii eſſe contendunt, ut parentis ſui præclara in chirurgicis facinora ſolertes imitentur. Addiderim vel maxime tunc medicos ad operationes chirurgicas conſtringi, quando occaſio præceps moras omnes & omnem turpem arrogantiam damnat, id quod de laryngotomia in ſubmerſis per omnia valet. Illud, quod inciſionem hanc ipſam omnibus & ſingulis medicæ artis peritis commendat, ſive chirurgi ſive medici fuerint, eſt, quod in hanc cadant omnia illa requiſita, quæ a remedio ſive pharmaceutico ſive chirurgico nunquam non expetuntur ac deſiderantur, i. e. ſubvenit laryngotomia ſubmerſis *cito*, *tuto*, *& jucunde*. Lenta remedia & ſegnes medicos nolebat ſemi-ſubmerſus Alexander & ſi quid opis, ſi quid artis in medicis pro ſubmerſis eſt, afferant hoc ipſum, quantocius res poſtulat, quando vitæ increſcit per ſingula momenta periculum. Nolo ex prioribus repetere omne momentum reſtitutionis ſubmerſorum collocatum eſſe in exploſione iſtius aeris, qui ſub demerſione ex metu non adeo culpando in pulmones fuit receptus, ne crambem ter jam coctam apponere nauſeamve vel tuis oculis vel cuidam lectorum creare videar. Nec citius ego quidem noverim aliquod remedium, ac quod inciſione hac paratur. Aer in bronchiis hærens, & pulmonum ſubſtantiam infarciens, patulam ex apertura hac videt elabendi viam, ad quam non modo ſpontanea ſua elaſticitate invitatur, ſed indefeſſa abdominis compreſſione, aut aufugiat, monetur. Sub fuga jam ejus pulmonum veſiculæ ad ſe redeunt, ſanguis qui ſubſtiterat hac veſicularum prolapſione exprimitur in ramos venæ pulmonalis majores, facilius ſubſequitur arterioſus, cui itidem viæ erant præcluſæ & dum de novo ſanguis in auriculam ſiniſtram & hinc in cordis ventriculum ruit, novus ſtimulus paratur, redintegratur denuo curſus ſanguinis, & vita, ſub circulo hoc redintegrato, ſe reſpiratione gratiſſime prodit. Abſtineo de periculo laryngotomiæ monere, quam vanum, imo quam nullum hoc ſit. Sola cutis eſt, quæ inciditur & tantillum membranulæ cultello dividitur. Nullus metus vel ab imperitiori ſectione adeſt, adeo hic deſunt rami vaſorum ſanguiferorum, a quibus hæmorrhagiam exſpectes, muſculi a quorum divulſione voci detrimentum timeas, nervi a quorum dilaceratione ſenſus turbari poſſet. Nec ipſa occluſio vel conſolidatio a reſtitutione ſubmerſi neceſſaria ſcrupulum injicere poteſt. Utrumque negotium impoſitione emplaſtri vel unguento quodam balſamico citra

omnem

omnem remoram perquam facile obtinetur. Doloroſam hanc operationem eſse fruſtra a ſubmerſo exſpectaveris, in quo ſenſuum hebetudo ſumma eſt. Vel hinc, ſi non aliunde, commendanda foret hæc operatio, quia ſine omni vel ejulatu vel patientis gemitu tranquille inſtitui poſſit, ex quo ſi chirurgus ad *Bronchotomiam* cæteroquin contremiſceret, commode admodum, quomodo exercenda ſit, in ſubmerſis valeat addiſcere. Uncis vel hamulis pro deducendis vulneris labiis, ceu olim hos amarunt chirurgi, illoſve *Jul. Caſſer. Placentinus in lib. de org. voc. p.m.* 122. in memoratum finem depictos offert, opus non eſt. Sufficit digitorum ope integumenta inciſa dimovere, ut cartilagineorum annulorum per membranas commiſſio & locus infra laryngem, pro inciſione paranda, pateat. Determinari hic ſolet, nec incongrue, quo glandula thyroidem fulciens ſecurius evitetur, inter tertium & quartum annulum, computo a cartilagine annulari inſtituenda. Quod intruſione cannulæ alatæ & perforatæ poſt ſectionem in ſubmerſis indigeat, dubitaverim, quamvis in anginoſis illa ſit pro aeris tranſitu per aliquot dies hic ſervando neceſſaria, uſque dum ſcilicet taliſmodi ægri ſpiritum iterum ordinaria via trahere valeant, & præcluſæ ab inflammatione fauces iterum pateant. Curæ hæ ipſæ ad ſubmerſos non pertinent, utpote in quibus ſpiritus ille brevi temporis intervallo redibit; id quod tamen per momenta vel horas determinare velle arduum judico, adeo tempora ſubmerſorum ad vitam redeuntium variant. Epiglottide allevata iterumque patula extraordinaria hæc via occludi citra moleſtiam vel doloris magnum ſenſum poterit. Non alienus forem ab hoc conſilio, ſicubi rigidior epiglottidis occluſio aperturam adhucdum denegaret, reſpiratio tamen per novam hanc viam tantillum ſuccederet, ut ſub exſpiratione per vices digito obturaretur foraminulum inflictum, quo redux ex bronchiis aer ipſe ſibi viam antiquam aperiat, quam perpetim abhinc ambulet; quod ſi mens ſubmerſi & vires illud permittant, tuſſis inſimul imperari poſſet. De ſubmerſo ſtrenue in vitam ſic revocato, non eſt quin medicus vel chirurgus vel ambo multas ſibi laudes, multaſque gratias promittere, in animo vero de debellata in ſalutem proximi formidine, gaudere poſſint. Cum e contra *illi*, (verba ſunt Placentini) *qui intentatam laryngotomen relinquunt, pro inhumanis, inexpertis, formidoloſis, imo pro homicidis ſint habendi.*

En ergo *Fautor Venerande* illa quæ *Tecum* communicare non modo conſtitui, ſed de quibus *Tua* monita exſpectare promptiſſimus ſum. Primum mea juſſit, quam *Tibi* debeo obſervantia, alterum *Tua* ſperare jubet autoritas ac de rebus medicis ſtatuendi peritia. Inſimul pro invitatione ſuaviſſima, in literis *Tuis* ultimo ad me datis facta, ut nomen ſocium *Illuſtri* veſtro collegio addam, cujus *Tu* Graviſſimus præſes es, obſtrictiſsimus ſum & *Tuo* omnem hanc rem committo arbitrio, qui noveris quid humeri mei valeant, & an horum acceſſu ſolaminis quiddam atlantibus *Tuis* evenire queat. Ego tenuitatis meæ, ſi quis alius, conſcius, præter promptitudinem & conferendi omnia in collegii uſus, quæ a me proficiſci poterunt, lubidinem, afferre nihil poſſum. Cæterum *Te Deo*, Patri benedictionum, voto calidiſſimo commendo, ut *Te* in ſeros annos, in ſolatium artis medicæ, patriæ, familiæ, omniumque bonorum ſervet ſalvum ac incolumem. Perge favore *Tuo* & literis *Tuis* exoptatiſſimis me recreare, qui perennaturus ſum.

F I N I S.

DIS-

LI.

QUÆSTIO
MEDICO-CHIRURGICA,

Quam Præſide

M. ANT. BERGIER D. M.

Tuebatur

J. BARBEU DU BOURG

Sub hac verborum ſerie

AN TRACHEOTOMIÆ NUNC SCALPELLUM, NUNC TRIGONUS MUCRO.

Pariſiis 8. Februarii anno 1748.

I.

TRachæa ſive aſpera arteria ductus eſt partim cartilagineus, partim membraneus, per quem aer pulmones ſubit, a pulmonibus regreditur. Admiſſi emiſſique aeris grata vice diu carere vita nequit; hinc primariis vitæ organis merito accenſetur pulmonalis fiſtula, inde vero perperam creditum quodlibet ipſius vulnus lethale. Eſt ubi trachææ vulnere peſſumdetur ipſius actio; eſt ubi illæſa officio ſuo deſit, læſa eodem ſat belle defungatur. Trachæa quidem in totum ſecta, ſubducit ſe extremum inferius, preſſumque ab adjacentibus partibus muneris ſui obliviſcitur, adeſtque præ foribus fatum ineluctabile. Aſt ubi quantumvis amplo vulnere ita læditur, ut æqua tranſmittendo aeri via pateat, nihil fere minus lethiferum. Id ratio ſuadet; id ipſum evincunt obſervata certiſſima. Frequentiſſimi quippe medicis & chirurgis occurrunt caſus hominum, quorum alii a latronibus confoſſi diſciſſam reportarunt aſperam arteriam, nec minus poſtea ſanati fuere; alii vitæ pertæſi violentas ſibi manus intulerunt, mox etiam nonnulli inductam trachææ vulneratæ ſuturam dilaceraverunt, pertinacius vero commiſſis iterum glutinatiſque arte chirurgica vulneris oris, hi tandem inviti a morte vindicati, illi ſibimetipſis reconciliati vitam perpeti didicere. En etiam quod magis mirum primo intuitu videri queat: nonnemo, inſigni trachææ parte abſciſſa & ablata, plurimis tamen annis ſupervixit, licet grandioris vulneris labia ad ſe invicem adduci nunquam potuerint, ſed hiulcum foramen ingens remanſerit, ſpongia uſque tegendum; quod ſibi viſum teſtatur Svvietenius. His nititur certiſſimis fundamentis trachæotomiæ (ſeu bronchotomiæ aut laryngotomiæ dicere mavis) operatio, qua ſcilicet ægris ſpiritum vix ac ne vix quidem ore trahentibus, trachæa conſulto inciditur, ut ea redintegretur functio, quam diutius intermitti lethale eſt.

II.

Impedimentum tranſmittendo aeri duplex imprimis in trachæa ſuboriri poteſt. Sive enim cavum ipſius offerciat inopino caſu intruſum corpus extraneum; ſive ejuſdem orificium appreſſis invicem parietibus coarctet tumor aliquis, ac præſertim phlegmonodes: dirum utrobique ſuffocationis periculum. Prius nonnunquam incurrunt qui laſcivientes inter epulas, cibis ore pleno, in riſus inconditos temere exſolvuntur. Tunc quippe ſurrecta ſubito epiglottide ſimulque laxatis vocalibus (Ferrenii) fidibus, facile deviantia ciborum fruſta, fructuum oſſicula, aut ſimilia quævis, hiulcum glottidis oſtium errore ſubeunt irremeabili; hinc enim rurſus ſuperas ad fauces evadere poſſe ſpes adeo exigua eſt, ut ſæpe ipſa ægri conamina ſtrangulationem celerare potius quam bolum evocare queant. Nec minus incumbit malum, ſicubi laryngem glanduláſque ſupremæ parti aſperæ arteriæ circumpoſitas vehementer invadit inflammatio, ut fit in *Cynanche*. Quo quidem in morbo Hippocratica illa occurrit reſpiratio ſublimis, ſcapularum præcipue muſculis auxiliantibus exercita. Supra dor-

ſum erectus, jamjam ſuffocandus æger, amicorum dum implorat opem, pro voce quaſi ſibilum edit. Sævit acutiſſimus dolor, ac niſi præſentiſſimum adſit auxilium, morbus in horas exacerbatur. Vacillat pulſus, cruore ſuffuſi prominent oculi tuberantes, ore contineri impos lingua velut fune ſuſpenſis exſeritur, fervent dulci aeris refrigerio defraudati pulmones, Tantalus alter obvias hiando vix captat auras, advolantemque pernicibus alis mortem ſummas inter anguſtias opperitur.

III.

Ad extremos morbos extrema exquiſita remedia optima docet Hippocrates. In utroque caſu ſupra memorato una ſalus miſeris nullam, niſi gutture ocyus inciſo, ſalutem ſperare. Congruunt tamen unicuique ſpeciei cautelæ propriæ, aliud atque aliud inſtrumentum. Ubi extraneum quid interiori aeris ductui præter naturam inſidet, experientiſſimi chirurgi quo ſe modo gerant, en accipe. Caput ægri in lecto aut in ſella idonea reſupinati probe firmat miniſter quidam a tergo poſitus. Ipſe autem chirurgus coram adſtans, medio fere jugulo, ab uno circiter pollice infra cartilaginem thyroideam ad ſternum uſque, cutem cum ſubjectis muſculis ſcalpello ita diſſecat, ut binis treſve digitos, imo ferte quatuor in proceris corporibus, adæquet longitudo vulneris, cujus oræ mox a miniſtrorum altero per injectos hamulos graviter diducuntur; tum ſpongiæ aut carpti linamenti ope abſtergitur cruor omnis, quo facilius in conſpectum findenda prodeat trachæa. Ac tandem tres quatuorve annulli cartilaginei ſecundum colli longitudinem inciduntur; atque ita quidquid ibidem intruſum deprehenditur, per immiſſum ſpecillum, volſellamve aut hamulum foras protrahitur quam ſolertiſſime. Quo peracto, nihil aliud ſupereſt, niſi ut expurgatum diligetur glutineturque vulnus, cujus labia ſibi invicem commiſſa, quaſi ſponte ſua coaleſcent. Hac ratione fruſtum boleti cocti, quod viro jocanti ſimulque juſculum in quo varia condimenta non deerant affatim ingurgitanti, in trachæam cum imminente ſuffocationis periculo inciderat, feliciter effodiit Heiſterus. Hac eadem arte fabam e cujuſdam gutture extraxit Ravius, ægrumque ſoſpitem in vado conſtituit. Nunc quoad anginam plura conſideranda veniunt, tum quæ medicum conſilium ac prudentiam, tum quæ chirurgicam operam miniſteriumque reſpiciant. Tempus imperandæ trachæotomiæ idoneum caute ſecernere non cuivis datum eſt. Quandiu reſolvendæ inflammationis juſta ſpes affulget, quidvis prius tentandum quam operatio inſtituatur, apparatu ipſo adeo formidoloſa, exituque nunquam non anceps. Rurſus ſi phlegmonem jam exceperit gangræna, infarctaſve immeabili ſanguine pulmonales arterias doceat pulſus debilis, vacillans, intermittens, cum extremorum frigore; egregium remedium ne gratis infametur præpoſtere adhibendo. Graviſſimo quippe morbo conflictatis rite ſuccurrit trachæotomia, non in mortis agone conſtitutis. Nec minori attentione ac ſolertia perpendi meretur locus affectus. Si nimirum circa laryngem, aut in trachææ parte ſuperiori inflammatio hæreat, ſubjectas partes audeto laceſſere. Si vero ſecundum trachææ longitudinem verſus pulmones ſerpat inflammatio, quod fere ex ipſo ægri ſenſu cognoſcitur, deploratis jam rebus, ab ea opera ſuperſedendum, unde fructus nullus expectari debeat. At ſi dubii aliquid circa morbi ſive præſentem ſtatum ſive ſedem propriam, atque adeo circa ipſius trachæotomiæ opportunitatem

ſu-

ſubeſſe videatur; medico forte etiam tunc ſatius fuerit a ſuſpecta medicatione abſtinere, ne eum jugulaſſe putetur, quem ſua ſors confecerit, ipſi autem ægro longe præſtabilius in certo lethali cynanche anceps quam nullum remedium experiri; porro medicis orthodoxis rumores ante ſalutem ponere grande flagitium cenſemus. Ubi igitur ingraveſcens angina medelam omnem eludit, naturali glottidis oſculo nimiopere coarctato, nova quaſi glottis ab arte petatur etiam atque etiam ſuademus; Albucaſique, Caſſerio, Heiſtero, &c. calculum addimus, pro imperitis aut meticuloſis, imo prope homicidis eos habituri, qui dum operationem ſæpe valde ſalutarem temere negligunt, ægros fidei ſuæ creditos morti addicunt indubiæ. Ant. Braſſavolus propriis manibus, detrectante chirurgo, ſquinancici cujuſdam jamjam animam exſpiraturi trachæam incidit, orcique e faucibus eripuit; & non ſolum hac vice, ſed & alias pluries idem ſe felici cum ſucceſſu tentaſſe ſcribit. Eodem præſidii genere Benivenius a ſe ſubtractum morti anginoſum aſſerit. Nec minus auſpicata audacia celebratam, tum in hortulano, tum in milite, trachæotomiam teſtatur Ren. Moreau. Sic etiam apud Scotos Martinus, apud Anglos Keen, apud Hiſpanos Virgili, idem tentare auſi, eamdem laudem, reſtitutis ægris, promeriti ſunt. Jam igitur macte animo, civicam quiſquis coronam reportare cupis. Ægro quantum licebit apte conſtituto, interſtitium tertii & quarti annuli cartilaginei pertentando indice quæratur; eoque loci chalybeus mucro trigonus*, argenteum indutus canaliculum, in cavum aſperæ arteriæ uſque uno ictu adigatur. Mox educto mucrone, canaliculus religato ad poſteriora funiculo firmatus, emplaſtroque perforato obtectus, ſuperinducta rariori quadam tela, tamdiu relinquatur in vulnere, donec ablata cauſa quæ hanc operam exegerat, expeditior ſorbendo per veram glottidem aeri via pateat. Id autem facili pernoſcitur experimento, dum nempe canaliculi orificium admoto digito obturatur.

IV.

Enchireſeos utriuſque ratio in promptu eſt. Ubi noxiæ rei educendæ cauſâ operatio inſtituitur; ut ominoſo trachæa liberetur obturamento, juſtæ amplitudinis requiritur apertura, quam quidem ſecans inſtrumentum rite præſtiterit, nequaquam vero trigonus ille mucro aſperam arteriam modico tantum foramine pungens. Interea vix ullus ſubeſt ſanguineæ derivationis metus; intromittendi canaliculi nulla prorſus neceſſitas; ſtatimque ab operatione peracta, vulneris labia ſibi invicem committere licet, brevi coalitura. Ubi vero ægros præfocans, acerba cynanche proximam intentat necem; non adeo magna trachææ inciſione opus eſt, libera ut redeat aeris uſura: lineæ unius aut ſeſquilineæ diameter eſto. Plagam vero prius glutinari nefas, quam morbi ipſius cauſam efficaci medela ſuſtulerit: hinc relinquendus in vulnere canaliculus: præterea inflammationem e vicina arceſſi propagarique in præcipiti eſt. Minus itaque ex re in eo caſu foret ſcalpelli uſus, a quo nimis operoſa ſectio, & quaſi partitis vicibus peragitur, majori proinde cum dolore, nec exiguæ derivationis metu. Dum vero mucrone illo chalybeo uteris, propere unoque ictu cum integumentis & muſculis ipſa trachæa quantum ſatis hiat, ſimulque intromiſſum adeſt canaliculus; unde ſeſe nobis amica operæ ſimplicitate mire

* Vulgo *trois-quart.*

probat Deckeriana hæc methodus. Præter cauſas ſupra allegatas, nunc exterius compreſſæ, nunc interius obturatæ aſperæ arteriæ, tertium proponit eumque non abſurdum Trachæotomiæ uſum Dethardingius, ut ſcilicet efficaciori cor elanguidum ſtimuletur irritamento. Si quis forte aquis extractus, non dudum expiraſſe videatur, huic quam citiſſime aſpera arteria vel triquetro veraculo (ſi præſto ſit) vel lanceola, vel etiam cultello vulgari, utcumque aperienda; dein per inflictum vulnus, ſive adhibito tubulo qualicumque, ſive etiam ore nudo, ſpiritus ſtrenue immittatur. Quod ſi mature fiat, expanſis hac arte pulmonibus, motuſque cordis exuſcitato, redivivum hominem miraculi inſtar ſiſtendum expertus ſpondet vir clariſſimus. Nos profecto in hujuſmodi caſu trigonum mucronem ad manum adeſſe ita optamus, ut moroſam in inſtrumenti delectu ſedulitatem magis interea damnemus; ſummum enim in mora periculum eſt, nulluſque aut floccipendendus inflammationis aliorumve accidentium metus.

V.

Negabant antiqui læſas cartilagines poſſe coaleſcere; ſed error ille jam pridem evanuit. Verebatur etiam Aretæus, ne per Trachæotomiam anginoſa augeretur inflammatio: non quidem vanus iſte error; attamen duo ſunt quæ nos adverſus eum quadantenus obfirmare debeant. Primo quod infra locum affectum fieri utplurimum queat aſperæ arteriæ ſectio. Deinde quod non ſtatim inflammentur vulnerum labia. Vulnus hæmorrhagiam immediate concitat, quæ ſanguinem potius ab inflammatis partibus revellere, (quod opportune admodum in ea ipſa operatione ſibi contigiſſe refert Martinus) quam uberiorem copiam huc derivare potis ſit. Mox ſiſtitur hæmorrhagia, tum ob retracta compreſſaque arteriolarum oſcula, tum ob coagulum quoddam ſtillantibus, ſicque aeri oppoſitis, guttis inductum. Tandem excluſus inde ſanguis circumfuſa vaſcula gravat & obſtipat, unde inflammatio. Hinc obſervationibus innumeris compertum eſt vix ante tertium ab inflictis vulneribus diem ingruere pendentem ab ipſis inflammationem, quod ſane tempus in tam præcipiti morbi impetu lucrifacere non exigui momenti putandum eſt, cum præſertim efficaciſſimis remediis exhibendis locum dare valeat. Sunt etiam, qui trigoni mucronis uſum omnino reprobent; dum enim, inquiunt, magna vi in trachæam mobilem facileque vacillantem adigitur, periculum eſt, ne aut deviet inſtrumentum ſatis craſſum, aut poſterior cum anteriore lædatur trachææ paries. Id vero non timuit peritiſſimus Heiſterus; reque ipſa nullum hujuſmudi periculum imminet, modo ne obtuſa acie, aut rudis chirurgi manu, operatio inſtituatur.

Ergo trachæotomiæ nunc ſcalpellum, nunc trigonus mucro.

F I N I S.

DI-

DISPUTATIONUM
CHIRURGICARUM
SELECTARUM.
PARS TERTIA
DE MORBIS PECTORIS.

LII.

DISSERTATIO
MEDICO-CHIRURGICA,
DE
CANCRO MAMMARUM,
EUMQUE
NOVA EXTIRPANDI METHODO.

Quam Præſide

D. J. SERRURIER P.P.

Tuebatur

GERARD. TABOR,

MOENO-FRANCOFURTENSIS

Trajecti ad Rhenum 19 Maii anno 1721.

I.

Diu in eligendo diſſertationis inauguralis themate dubii hæſitavimus, nova enim in medium proferre ingenii tenuitas prohibebat; theoreticorum vero tricis ſe immiſcere valde abhorrebat animus; omnia, nullam cum & in praxi clinica connexionem ac utilitatem habentia, ſecundum celeberrimos noſtri ævi medicos, curioſa & extra forum medici practici poſita æſtimantes: interim, nobis hæcce penſitantibus, frequens mammas ſexus ſequioris cancro obſeſſas & ferro exſtirpatas videndi occurrebat occaſio; & cum inter varias exſtirpandi methodos operationem hanc inſtrumento quodam, nullibi adhuc, ni fallimur, deſcripto aut delineato peragi videremus, in animum nobis induximus occaſione hujus inſtrumenti cancrum mammarum pro materia diſſertationis eligere & nonnulla de hoc morbo, ea, qua poſſumus, brevitate & perſpicuitate proferre: bene quidem memores, nos in cancri deſcriptione, affectus, quoad ſymptomata, diriſſimi, quoad cauſas, hactenus fere obſcuriſſimi, & quoad curam, valde periculoſi, laborem ſuſcipere, quem humeri noſtri perferre vix valeant. Cum vero excellentiſſimum *Stahlium* alioſque celeberrimos medicos in hoc jam præeuntes habeamus, eo facilius nos ad exoptatum finem trita eorum veſtigia ſequentes, pervenire, eſt, quod ſperamus. Ad ipſam itaque tractationem cancri mammarum greſſum facientes a *Supremo Archiatro* humillima petimus mente, ut huncce laborem in ſanctiſſimi ſui nominis gloriam & adflictarum ſalutem cedere jubeat: te autem, B. L., ea, qua decet, obſervantia rogamus, ut omnia benevolis oculis & æquo ſuſcipere animo, melioraque, donec tempora dabunt pennas, expectare velis.

II.

Per Latinorum cancrum, Græcorum Καρκῖνον ſeu Καρκῖνωμα (*ἀπὸ τῦ καρκῖνυ, καὶ νέμειν*) Gallorum, chancer ſeu cancer; Germanorum, Krebs & quæ ſunt aliæ ejus denominationes intelligimus vel tumorem mammarum ſcirrhoſum, durum, inæqualem, coloris lividi aut ſubnigri, magna eminentia circumquaque habentem vaſa, dolore caloreque gravem; vel corruptionem earumdem ſphaceloſo-ulceroſam.

III.

Dividere ſolent cancrum in ſimplicem & nondum exulceratum, qui occultus ab Hippocrate 6 Aph. 38, & ab aliis apoſtemoſus nuncupatur, ac cui ſæpe, ſed male, carcinomatis nomen tribuitur; & qui ſcirrhoſam tantum formam cum concurrente tamen dolore, calore &c. præ ſe fert: vel in exulceratum, eroſum, apertum ac manifeſtum, qui, exeſa cute, in ulcus, cujus labia fœda ſunt & inverſa, abit, fætidamque ſaniem cum ſanguine corrupto ſtillat; is proprie carcinoma audit.

IV.

IV.

Differt a ſcirrho eſſentialiter: in ſcirrho enim haud raro reſolutio partium obſtructarum obtineri poteſt; in cancro vero non item propter plenariam partium affectarum deſtructionem.

V.

Diſtinguendus eſt porro cancer a tumoribus & nodis mammarum, qui lactantibus contingere & brevi iterum tempore evaneſcere ſolent; quando autem hi nodi diu ſubſiſtunt, nec tempeſtive diſſipantur aut reſolvuntur, in ſcirrhoſam tandem abeunt collectionem, cancro proximam.

VI.

Diſtinguendæ etiam ſunt ulcerationes mammarum, oris labiorum duris præditæ & male ſpirantes; ab ulcerationibus, lividas vaſorum ambientium inflationes conjunctas habentibus, propriumque demum conſtituentibus cancrum.

VII.

Signa quod attinet, cancer occultus in ſua origine cognitu admodum difficilis eſt; in principio enim ſimplex tantum ſcirrhus eſt, qui, cum in progreſſu in cancrum degeneravit, luculentiora & indubitata poſtea præſentis cancri exhibet ſigna. Nam tumor tunc magis magiſque augetur, & in majorem molem attollitur, cum ſumma tactuique renitente duritie. Accedunt dolores ardentes, lancinantes & graviſſime pungentes, patientem quaſi per paroxyſmos excruciantes. Color ad nigrum vel fuſcum inclinat. Vaſa circumjacentia inflantur, & varicoſam lividamque faciem, cancrorum pedibus ſimilem, exhibent.

VIII.

Quando cancer hactenus clauſus aperitur & exulceratur, vocatur cancer exulceratus & apertus; ſubſequitur tunc in ambitu ulceris durities. Labia ejus turgida, inflata, eroſa, inverſa cum colore modo livido & quidem hoc communiſſime, modo roſeo & rutilante, adſpectuque horrido ac abominabili evadunt. Effluit ex ulcere materia tetri coloris atque odoris, ſi ſcilicet craſſioris exiſtentiæ apparet; quando vero tenuior ac liquidior eructatur, flaveſcens aut ſubcruenta eſt, valdeque corroſiva. Adeſt devoratio partium vicinarum tam abientium, quam ſubjacentium cum inſigni ulceris fætore, ita, ut ad coſtas & in ipſum thoracis ſpecum per intercoſtales muſculos eroſio ſæpe pergat. Torquentur patientes dolore vehementi punctorio, qui noctu exaſperatur ſemper, ſaltem per intervalla. Vaſa circumpoſita, turgida, varicoſa & nigricantia apparent. Magnam ſanguinis copiam mamma cancro obſeſſa ſæpe ſtillat. Accedunt animi deliquia, graviſſimus animi angor & nonnunquam ipſa mentis vacillatio. Vigiliæ & inſomnia anxia, metus & terroris plena, patientes affligunt. Invaleſcente dolore febris ſuccedit manifeſtior. Appetitus utplurimum valde

pro-

proſtratus, rarius inordinate auctus, occurrit; & a paulo copioſiore ciborum aſſumtione graviter afficiuntur patientes. Perit odor. Reſpiratio eſt difficilis; & tandem, niſi illis occurritur, mors ſequitur.

IX.

Sedem habet dirus hic affectus plerumque in mammis feminarum, etſi Bidloo mammæ virilis cancro obſeſſæ in exercitat. Anatomico chirurg. mentionem fecit: in primis vero illæ, quæ animi pathematibus valde obnoxiæ & deditæ ſunt; porro, quæ ataxiis, obſtructionibus, aut ceſſationibus menſium laborant, frequentius aliis ſuccumbentes deprehenduntur. Sunt autem mammæ partes præter epidermidem, cutem facile dilatabilem & pinguedinem multam ex albicante glanduloſa fabrica medium potiſſimum mammæ occupante, cui tubuli ſeu ductus lactiferi per anaſtomoſes juncti & cum arteriis & venis communicantes interpoſiti ſunt, conſtructæ; quæ ſecundum recentiores mere vaſculoſa eſt, ita ſcribente, Cl. *Ruyſchio*, Theſ. Anat. III. p. 31, ſe ſcilicet in medio portionis mammæ muliebris morboſæ, tumefactæ & ſpongioſæ obſervaſſe mollitiem quamdam, qua poſt extirpationem liquori immerſæ, tam numeroſa vaſcula a vinculo diſſoluta ſeſe videnda exhibuiſſe, ut tota fere illa portio videretur vaſculoſa. Arterias internas a ſubclaviis, externas autem ab axillaribus recipiunt mammæ, quæ deorſum in thoracem dimiſſæ, per intercoſtalia & ſterni loca egreſſæ, mammis commiſſæ, epigaſtricis communicantes in miras contorſionum ſpiras ſecundum Cl. *Boerhaave* abeunt; & tandem lactiferos tubos recta emittunt exiguos, qui uniti majores, denique vaſa lactifera majora, latiora in anguſtum deſinentia atque arctiſſima fiſtula in papilla exeunt, ita tamen, ut ex arteriis per lactifera in papillam, ab hac per galactophora in arterias, fit itus & reditus; ac tali modo glanduloſam iſtam mammarum fabricam conſtituunt. Venæ, quæ ad mammas pertinent itidem duplices ſunt, ſcilicet internæ & externæ, quarum priores a ſubclaviis, poſteriores ab axillaribus ortum ducunt. Nervos accipiunt mammæ a dorſalibus ſpinalis medullæ.

X.

Hiſce explicatis jam ad cauſas & geneſin obſcuriſſimi hujus hactenus affectus explicandas tranſgredimur: ubi quidem multas ac peculiares huic tumori explicando cauſas ab auctoribus aſſignatas invenimus, quas vero omnes brevitati ſtudentes ſilentio præterimus, certo certius perſuaſi, neminem meliorem ac dilucidiorem cancri pathologiam huc uſque tradidiſſe, quam excellentiſſimus *Stahlius*; cujus itaque nunquam ſatis laudandi viri ſententiam, uti in aliis medicinæ partibus, ita & hic amplectimur. Multum interim etiam ad ſaniorem de cancri geneſi conceptum formandum contribuit neotericorum anatomicorum indefeſſe & ſtrenuo labore detecta glandularum ſtructura: ſtatuentium ſcilicet glandulam conglobatam ex arteriis, venis, nervis, duplicique vaſorum lymphaticorum genere, (altero, quod depluit liquidum in cavum quoddam commune, folliculus, dictum; altero, quod hoc iterum reſorbeat) in reticularem plexum formatis, in glomerem convolutis ac membrana vaſculoſa tectis, conſtare; ſi vero tales innumerabiles jungantur, per vaſa communia adunentur, ut unuſquiſque folliculus communicet cum plurimis, omnes tamen ter-

terminentur in unum ductum communem, ut pendeant inſtar uvarum à racemi ſtipite, omneſque poſtea nectantur tegmine communi, evadere tunc glandulam conglomeratam.

XI.

Quod ſi jam in tali glandula vel a cauſſa externa, uti vehementibus mammarum contuſionibus & compreſſionibus; vel a cauſſa interna, quo referuntur decubitus ſanguinis fortiores ad has partes, lactis coagulationes, hæreditaria diſpoſitio &c. ſtaſis & coagulatio contenti liquidi exoriatur, materia ita in glandula impacta & per canaliculos minimos ſenſim ſenſimque expulſis liquidioribus & remanentibus craſſioribus tranſgredi non potens, accumulatur, illam opplet, membranam coercentem tendit & expandit: quod ſi in unaquaque glandula fieri concipias, una glandula verſus alteram premetur, vaſcula intermedia comprimentur, capacitas eorum coarctabitur, parietes accedent in mutuos contactus, & ita tandem formatur *ſcirrhus*, durus, inæqualis ac renitens; cum autem collectio hæc ſcirrhoſa ſua ſpiſſitudine ad corruptionis velociorem ſucceſſum minus diſpoſita eſt, neque affluxus humorum copioſior, ut largiore ſtaſi formata inflammationi locus eſſet, continuat: fit inde, ut dicta hæc ſtaſis diu abſque ulteriore prævalida irritatione ſibi relicta ita incorrupta duret.

XII.

Quando vero ſcirrhoſa hæcce ſtaſis & coacervatio ætate, augmento & motu vicinorum ita movetur, ut vaſa vicina ad margines Scirrhi inflammari incipiant, tunc evadit maligna, induitque indolem ac naturam *Cancri Occulti*; indurantur ſcilicet magis magiſque glandulæ, cum vaſis circumjacentibus ſanguiferis intumeſcunt & inflammantur.

XIII.

Si nunc in tali ſtatu vel ſua ſponte, tempore, vel in congruis medicamentis; in primis ubi in ſubjecto concurrit humorum pravitas, cacochimia, vitia in animo, diæta & regimine, major affluxus humorum ad haſce partes ita affectas excitetur, materia in corruptionem ruere & glanduloſas tunicas inficere incipit, omniaque in deteriora ac tandem in *Cancrum Exulceratum* ſeu ulcus putridum abeunt. Quia vero in mammis & ſanguis & lac vehi ſolet, duplex hinc oritur corruptio; altera videlicet acido ſalina fermentativa nititur corruptione lactis in mammis præſente, ſiquidem chylus & lac alias in acidam corruptionem eſſentialiter ac facile inclinant, cujus cohærens caſeoſa portio ſalinam, acrem, ſubtilem aſſumit corruptelam: altera ſanguinis corruptione & diſſolutione, unde naſcitur putrilago fætida, corruptiva & ſphaceloſa, quæ glanduloſam & tunicaceam partium texturam depaſcit & ſolvit; quæ tamen a priori, utpote prævaleſcente corruptela, in velociori ſui putreſcente progreſſu ac diffuſione coercetur ac temperatur: concurrentibus ad hoc in primis etiam motibus circa & intra partem affectam tonicis, conſtrictoriis & condenſatoriis, quorum beneficio copioſi affluxus tam ſanguinis quam lacteoſeroſæ materiæ mirifice cohiberi, vel ad minimum impediri ſeu imminui

poſ-

poſſunt; unde etiam tales perſonæ in collo, facie, brachiis, ſcapuliſque adſpectum talem plane ſtrictum & contractum præ ſe ferunt: immo, in ipſis mammis ſimilem exhibent, ita, ut reliqua quidem mammæ portio denſa ac tenſa tactui occurrat, plexus vero glanduloſi eidem ſeſe offerant inſtar plurium nodorum, ſtricturis modo dictis, veluti diſtinctorum.

XIV.

Quando vero malum exacerbatum ſenſum graviſſime afficit, & hoc caſu major affluxus ſanguinis oboritur, turgeſcunt mammæ & tunc maxime temporis erumpit copioſior, purulenta, ſanioſa, ichoroſa, varii, ſed fere tetri coloris atque odoris, materia: ipſa autem hac intumeſcentia ramificationes vaſorum comprimuntur, ut liber ille affluxus ſanguinis per illas progredi non valeat; immo motorius actus circa partes affectas, naturæ, quæ valde abhorret a corruptione illa putredinoſa & eidem quantum poteſt, reluctatur, unde non modo dolores & ſenſus acerbiores, ſed etiam anxietates & ipſius mentis anguſtia conjunguntur, eſt, inquam, inſigne illud inſtrumentum, mediante quo penetratio materiæ intimior intercipitur & quaſi circa ſolam ſuperficiem ita tenetur, ut neque copioſus affluxus, materiam ulteriori corruptioni ſubminiſtrans, fieri, neque uberior refluxus corruptelæ ad interiora, quæ alias præmature latiorem diffuſionem corruptionis poſt ſeſe traheret, ſequi poſſit.

XV.

Cum vero interim putrilaginoſa, ſulphurea e ſanguine conſiſtentia ſalſedinem illam alterius materiæ exacerbat & acriorem reddat, ut tanto magis corroſiva atque ſenſus irritativa evadat; fit inde, ut eroſa non ſolum glandularum textura per innumera illa foraminula copioſa humiditas, ſed etiam corroſis majoribus vel minoribus vaſis ſanguiferis major vel minor hæmorrhagia erumpat; fieretque hoc adhuc uberius, niſi partim ſtrictura ante dicta interna & in ambitu muſculoſarum partium vicina, partim ipſa intumeſcentia glandularum, partim ſpiſſeſcentia & coagulatio humoris, corruptionem ejus veluti antecedens, modum hic faceret. Hæc interim materiæ exſudatio inquinat ſuperficiem ulceris adeo, ut nulla ibi nova concretio, aut ſtructura debita in ſolidum, locum inveniat.

XVI.

Senſus vero ipſe, prout materiæ corruptio, modo acrior & copioſior, modo minor fit, gravius aut mitius afficitur. Ipſa quoque ſpaſticorum motuum exacerbatio circa & intra hanc partem inducit ſæpe numero majorem ſenſus affectum, ut adeo tunc temporis dolor lancinans, vibrans, tendens, premens, urens atque rodens tanto magis ſæviat. Affluxus etiam auctior, & inde prognatus tumor & inflatio partis ſolito major ex eodem fundamento, nempe propter tenſionem majorem inducit quoque ſenſus intenſionem, ut tali tempore longe major ardor, imo & lancinatio atque compunctio ſentiatur.

XVII.

Quando vero jam jam diu inhærens malum eo perventum eſt, ut in ſinus atque foveas dehiſcat, aut eliquatis paulo mollioribus tunicis, inæquales tales protuberantias in ulcere poſt ſe trahat, reſtaurationis atque coalitus omnem quaſi ſpem præcidit, & naſcuntur inde, læſionibus ita conſtitutis, ob maximam reſiſtendi difficultatem & incertitudinem actus & affectus apud patientes ſummæ inquietudines, vigiliæ, pavores, anxietates, vagæ debilitationes, immo lipothymiæ, ſpaſmi impetuoſi, tremores, motus convulſivi, mentis alienationes, triſtitiæ, taciturnitas & cetera; verbo, omnia talia conſectaria, quæ res, in ſtatu ſumme ancipiti conſtitutas, decet.

XVIII.

Quoad prognoſin in genere notandum eſt, quod omnes cancri ſive ſint occulti, ſive aperti admodum periculoſi & curatu valde difficiles exiſtant: in primis autem per medicamenta eos radicitus curare velle irritum & infelix plerumque deprehenditur conamen. Cancri occulti virulentia ad multos annos in corpore latere poteſt, donec agentis & patientis proportio conveniens eam in actum traducat. Quo major tumor, eo graviora ſymptomata præſto ſunt. Cancrum occultum ſecundum divum ſenem ſect. VI. Aph. 38. incuratum relinquere melius eſt, quam (medicamentis) curationem ſuſcipere. Facilius curatur; qui ab externa, quam interna cauſa oritur. Cancer, qui ſectione extirpatur, radicitus auferendus, alias adhuc ulterius ſerpit; indeque eos tantum ſecundum Galenum com. in Aph. 38. eſſe chirurgia exſtirpandos, qui in ſumma cute conſiſtunt, quoſque poſſumus una cum radicibus ipſis eximere. Accidit quandoque, ut poſt exſectionem mammæ alterutrius & altera cancro afficiatur, in primis, ſi malum a cauſſa interna ortum duxit. Menſium & Hæmorrhoidum ceſſatio ac ſuppreſſio omnia pejora reddunt.

XIX.

Curam cancri & occulti & aperti varii cujuſcumque ævi medici remediis aggreſſi ſunt, quæ ſi omnia hic deſcribere ſuſciperemus, limites diſſertationis multum tranſgrederemur: ſufficit hinc quorundam ſaltem recentiorum methodos cancrum medicamentis tractandi paucis recenſuiſſe.

§. XX.

Commendat Cl. *Bohnius* in cancro non exulcerato, ſi ſub cute adhuc lateat, & in principio exiſtat, ac a cauſſa externa dependeat, primum, repellentium moderatorum uſum & quidem talium, quæ abſque vi adſtrictoria manifeſta agunt, v. g. Herb. plant., pyrol., portulac., umbilic. vener., Geran. Robert., rad. Conſolid. mai., Lentes aceto incoctæ, argilla aceto temperata, lamina plumbea, quæ ſola aut progreſſu temporis mercurio incruſtata tumori cancroſo ſtrictius alligatur; ung. alb., empl. de ſpermat. ranar., diapomphol., de minio & ſacch. Saturn. quibus, ſi dolor acrior,

opium

opium & opiata admiſcere convenit. E quibus diverſas concinnare licet formulas, e. g.

℞. *Succ. ſolan.*
Plantag.
Geran. aa. ℥ j.
Ol. Nymph. cum omphac. ppt. ℥ ß.
Sacch. Satur. ʒ ß.
M. F. Fotus.

Vel

℞. *Pulv. Ranar. Virid.*
Cancror. aa. ʒ ij.
Ung. de tribus.
Popul. aa. ℥ j.
Ol. ranar. ℥ iij.
M. F. Unguentum.

Vel

℞. *Empl. Diapomphol.*
De ranis cum merc. aa. ℥ j.
Ol. Hyoſciam. expreſs. q. ſ.
M. F. Emplaſtrum.

Quibus fruſtra adhibitis reſolventia jungenda ſunt, non tamen fortia, ſed mitiora & repellentibus ſemper temperanda, v. g. herb. ceterach. agri. mon., lens paluſtris, ſcabioſ., perſicar. ſuccus, coriandr. ſucc. pulv. ranar. limac., & cancror. fluviatil. lithargyr. tut. pomphol. plumb. uſt., mercurius vivus, hujuſque cum plumbo amalgama, it. camphor. in exiliſſima tamen quantitate, ung. & empl. diapomphol., de ranis cum mercurio v. g.

℞. *Empl. de ſpermat. ranar. ℥ j ß.*
Amalgam. Saturn. ʒ j ß.
Pulv. ranar. ʒ j.
Cum ſ. q. Ung. Diapomphol.
F. Unguentum.

Vel

℞. *Succ. ſolan.*
auri Virg.
Coriand. aa. ℥ j.
Ol. roſ. ℥ vj.
Terebinth. venet. ʒ ij.
Acet. roſat. ʒ ß.

Agitentur in mortario plumbeo, addendo

Cancror. combuſt. ʒ ij.
Ceruſs. ʒ j.
M. F. Linimentum.

Quamvis tamen nec his remediis cancer cedat, ſed magis magiſque increſcat, neutiquam, prout in aliis tumorum generibus fieri ſolet, maturatio ſuſci-

ſuſcipienda, cum cauſſa hujus tumoris continens in pus converti nequeat, ſed potius per putrefactionem magis corrumpatur, ejuſque vis corroſiva intendatur. Quod ſi vero cancer aut per ſe aut per abuſum medicamentorum in ulcus corroſivum ac putrefactivum degeneravit, nunc exſcindendus eſt: aut ſi exſcindi amplius non poteſt, tum ſaltem dolor ejus & nimia ingraveſcentia moderanda, quod perficitur topicis, quibus addenda abſtergentia moderatiora v. g. empl. de plumb., de carne bubul., ung. medicamentoſum, aqua de pomis putridis deſtillata.

§. XXI.

Cl. Boerhaave cancrum occultum, qui exſtirpari nequit, quietum relinquere, & ſymptomata ejus ſaltem mitigare jubet; prius perficitur locum (1) defendendo ab omni externo per plumbata & narcotica.

℞. *Gumm. Ammon.*
Galban.
Sagap.
Opopanac. aa. ℥ *ij.*

Leni igne in teſt. ſolut. depura, tum admiſce

Vitell. ovor. bene concuſs. no. IV.
Ceræ citrin. ℥ *ij.*
Farin. rad. Bryon. alb. ℥ *iij.*
Ol. infuſ. Rutæ q. ſ.
F. S. a. Emplaſtrum.

(2) Cauſſam cognitam minuendo, corrigendo, avertendo, quo lenia purgantia ex blandis vegetabilibus, mercurialibuſque faciunt, parva & ſæpe geminata doſi data.

℞. *Mercur. Dulc. gr. XV.*
Diagryd. gr. xiij.
M. F. pulv., capiat ſemel in ſeptimana.

(3) Diluentibus, aperientibus, blandis ſubalcalicis, decoct. ex Bardan. chin. foenicul. petroſel. ſarſap. ſcorzon. &c.

℞. *Antimon. Diaphor. non ablut. gr. viij.*
Spermat. Cet. ʒ *j.*
M. F. pulv., Div. in ij. doſ. ſumat unam mane & veſperi.

(4) Vitando, quæ ſumta vel applicata vicem cauſſæ gerunt. Symptomata ſecundum eumdem iiſdem, dolor autem opiatis mitigantur. In cancro exulcerato, ſi tolli nequeat, commendat, illum ſæpe mundando, plumbata leniſſima adhibendo & dicta uſurpando lenire.

℞. *Aqu.*

℞. *Aqu. ſtillat. papav. Rhoead.*
Roſar.
Sambuc. aa. ℥ *ij.*
Sacch. Satur. ʒ *j.*
Tr. *Opii* ʒ *j.*
V *Theriacal.* ℥ *ij.*
M.

Vel

℞. *Aceti Lithargyriſat.* ℥ *vj.*
Ol. roſ. ℥ *iv.*
M. F. Nutritum.

Quibus ulcus ſæpiſſime abluendum.

XXII.

In cancro occulto Excellentiſsimus *Stahlius* univerſalium tempeſtivum commendat uſum; laxationes nempe frequentiores e rhabarb. helleb. nigr. epithym. fumar. polypod. : V. S. porro, præcipue alias quoque conſuetam, bis forte in anno circa æquinoctia. Juxta hæc convenire interne abſorbentia cum leni diaphoreſi interdum interpoſita; eſſentiam ſuccini quoque non pœnitendi effectus eſſe putat. Externe pauciſſima admittit, præfert omnibus frequentem uſum ſpiritus vini camphorati, non tam loco immediate dolenti, quam late circa, immo primo velut eminus mammæ imponendi. In cancro ulcerato ſeu aperto tres format indicationes; prima eſt *mundificatio*, ubi vero cauſtica, acria & ſeptica diſſuadet, & balſamicis quantocyus inſiſtendum eſſe putat: in levioris corruptione ambitus oleum laterinum aut ſimilia empyreumatica cum oleo ovorum temperata non nullius eſſe efficaciæ. Altera indicatio eſt *corruptionis inhibitio*, quæ fit ſecundum celeberrimi viri mentem vel per balſamica generaliora, vel per ſpecialiora; e generalioribus a valde acribus cavendum, unde olea deſtillata & ex his parata balſama ſulphurea &c. rejicienda ſunt, incitant enim & ſenſum & inteſtinum ſanguinis motum, ut inflammationes præſentius excandeſcant: ſi tamen inflammationis & putridæ corruptionis vis prius fuerit enervata, habent uſum moderate uſurpata. Optimum eſſe remedium myrrham, cui nullum æquandum aut anteponendum in cohibenda corruptione ſanguinea; ſicut in cohibenda ſalina corruptione, tanto magis vero in corruptione partium fibroſarum & quaſi exſangium laudem ſuam mereri ſuccinum. Ex his duobus remediis eſſentiam concinnat compoſitam, addendo pro circumſpecto judicio circumſtantiarum aliquid olei traumatici, ſubtilis nervini, terebinth. cypr., aut modicum balſami alicujus peregrini, peruviani aut copaju., interponendo nunc & tunc aliquid eſſentiæ hyperici ſaturatiſſimæ, modicum eſs. Elemi, ita tamen, ut omnem fiduciam totius efficaciæ ponat in ſuccinum ad partes exſangues, in myrrham vero ad partes ſanguiferas. Tertia indicatio therapeutica eſt *affluxus cohibitio*, quæ per adſtringentia non commode præſtatur; per diſcutientia intenditur quidem, ſed non perficitur; ſolis internis purgantibus, diaphoreticis, diureticis fruſtra tentatur. Hinc ſecundum eumdem excellentiſſimum *Stahlium* diſpiciendum eſt de tali remedio, quod cohibeat quidem effluxum & eo ipſo affluxum copioſum ſucceſſive retineat, & quod neque

neque ſtrictura nimia retropulſionem materiæ ad interiora promoveat, neque poſitiva aliqua qualitate fomitem corroſioni ſuppeditet, ſed potius acrimoniam corroſivam mitiget & obtundat: unde autem tale remedium deſumi debeat, hoc quidem valde difficile non vero penitus impoſſibile eſſe judicat; notum enim eſſe ex chymicis experimentis, quod acrimoniam acidam & corruptionem atque colliquationem putridam nihil efficacius, certius, præſentius corrigat & hoc præſtet ſine novæ accretionis acceſſione, quam bene depuratus & ab empyreumatica nimia oleoſa acrimonia liberatus ſpiritus vini, qui acidiſſimos liquores inſipidos reddit, immo invertere poteſt, ut aciditatem hic rurſus demonſtrare artis ſit: corruptiones putridas in totum cohibere, factas reprimere quotidiani ejus effectus eſt; uſum ejus in corpus & tranſitum in & per ſanguinem ſine noxa, niſi maximæ menſuræ enormitate excedat, quotidie videmus: ſimpliciſſimum ejus effectum utiles humores leviter ac leniter condenſandi, acres auferendi, tota dies teſtatur. Tenuiſſimam reſolutionem & ſub forma tali tenerrime reſoluta per inſenſibiles atomos diſtributionem corpuſculorum reſolutorum balſamicorum omnes monſtrant ſenſus, adeo, ut reſinoſa corpuſcula ita extenuata in ipſos poros facile mixtionem cum humoribus & congreſſum cum fibris partium exſerere poſſint: ac ita in nullo negotio taxandus veniat ejus uſus, excepto ſolo ſenſu, quem, ſimulac partem attigit, facit, de quo tamen nullum timendum periculum. Si jam mediante ſpiritu tali medicamentum pro conditione ac præſente affectus ſtatu concinnaretur, evadet tale, quale in aliis fruſtra quæritur: unde teſtante Stahlio eſſentia myrrhæ & ſuccini prudenter proportionatæ, præmiſſis & conjunctis quæ decent, & cum debita uſurpatæ continuatione plus ſemel præſtiterunt, quod vix quiſquam ſperare auſus eſſet; ſed cavendum, ne quid improvide & imperite committatur, ab intempeſtivo enim aut improportionato uſu modo myrrhatæ modo ſuccinatæ eſſentiæ inflammatio, tumor & ſuppuratio quaſi effrænantur. Sp. camphoratum leniter crocatum affectum talem ſedando & graviſſimam inflammationem imminuendo admodum utilem deprehendit; ulcera ſcilicet talia ſiccis linteis tegere & his alia Sp. camph. imbuta, ſpirituque prius iterum exhalita, imponere ſolet, cavendo ante omnia, ne camphora intra ulcus temere immittatur. Quod *conſolidationem* tandem concernit, non ſine fundamento judicat, quod, ut in aliis ulceribus mundificatis & ad conſolidationem recte diſpoſitis inſiſtendum ſit conſervationi balſamicæ, ut ita æqualiter reſtauratio fieri poſſit: ita & in hoc effectu nihil aliud, quam ſimiliter balſamica locum habere ad ſimilem affectum obtinendum. Hiſce interna conjungit, ubi ſecundum eundem conducunt tum lenia laxantia, præſertim cum temperatis gummi-reſinis remixta, tum etiam ſuccinum cum pauca eſſentia myrrhæ largioribus doſibus ſæpe uſurpatum; it. uſum florum ſulph. vel ſulph. in mortario triti, quod omnia deſtillata ſuperat, nullo modo rejiciendum eſſe, & ſæpiſſime unciam unam ſulph. plus effeciſſe, quam multa alia artificioſa medicamenta, ſub uſu autem ſulphuris medicamenta diapnoen & ſeceſſum promoventia adhibenda. Internum etiam nitri uſum prudentem præſertim cum lenibus diureticis, arcano duplicato, tartar. vitriolato mixtum valde utilem deprædicat. Et hæc ſunt, quæ excellentiſſimus *Stahlius*, quo ſagaciorem, prudentiorem ac feliciorem in omnibus medicinæ partibus nulla unquam dabit ætas, in cancro commendat; profecto, ſi ſpes medicamentis aliquid efficiendi in hocce affectu adhuc

quæ-

quædam ſupereſt, nulla meliori ac tutiori methodo, quam hac jam deſcripta, id effici poſſe plenarie perſuaſi ſumus.

XXIII.

Mentio quoque facienda illorum remediorum, quæ ab auctoribus tanquam ſpecifica certiſſima contra cancrum efferuntur laudibus: ita *Alliot* arcanum ſuum alcalino ſulphureum, quod cancri domitorem appellat, fuſius in actis Hafnienſ. vol. 1 p. 140. commendat.

XXIV.

Notum eſt etiam pulvis *Fuſchii* Itali, Med. Norimberg., contra cancrum, cujus deſcriptionem Dan. Sennert. Prax. Lib. IV. Part. 111. Sect. 1. cap. 7. tradit: quo auctor talem ſibi comparavit famam, ut ab omnibus tunc temporis medicus cancri vocaretur; cujus tamen uſum Hildanus Cent. VI. obſ. 22. 80. 81. valde diſſuadet.

XXV.

Nec reticendum illud a *Borello*. Hiſt. & obſerv. rar. Cent. 11. obſ. 51. communicatum ſecretum, ulteriorque experientiæ commendandum, ſicuti & ea, quæ ratione & experientia ab aliis maximopere laudantur, nimirum aurum diaphoret. Poterii, martialia diverſimode præparata, millepedes cum lumbricis terreſtribus, nec non vera Baſilii Valentini Tr. antimonii.

XXVI.

Noſtris tandem hiſce temporibus magna hinc inde de remediis, quæ Dn. Conſiliarius *Kortholt*, Regiomontii in Pruſſia, contra cancrum poſſidet, deprædicantur encomia; de quorum felici & exoptato effectu tam in cancro naſi, quam labii inferioris &c. non ſolum fuſius in actis Breſſavienſ. agitur; ſed excell. D. D. *Salzmann*, anatomiæ & chirurgiæ Profeſſor apud Argentoratenſes celeberrimus, fautor ac præceptor pie venerandus & cui toti, quoad ſpiritus hos reget artus, devote obſtricti ſumus, in epiſtola humaniſſime ad nos miſſa mentionem etiam facit duorum cancrorum exulceratorum & jam latius ſerptorum feliciter hiſce remediis, omnibus admirantibus, Argentorati curatorum: quod itidem D. D. *Sachs*, Profeſſor ejuſdem Univerſitatis celeberrimus, fautor honoratiſſimus, in litteris ad nos datis affirmat, ſcribens, ſe cum D. Nentero & D. Kolbio, primo cancrum labii inferioris, deinde cancrum mammæ primo occultum, poſtea apertum ſatis inſignis magnitudinis, & tandem cancrum mammæ eximiæ capacitatis cum remediis Conſil. Kortholti tractaſſe & feliciter curaſſe; ſeque in tractandis his affectibus obſervaſſe, quod omnia acida fortiora interne & externe nihil proſint, e contra vero alcalia fixa penetrantiora optime ſeſe gerant, ſub horum uſu alvum ſucceſſivis vicibus per laxantia ſelectiora, inter quæ præprimis extract. Helleb. nigr. hic eminere, & per anticatarrhalia lignoſa purgandam eſſe; exoptatum autem conſolidationis fundamentum in ante dictis caſibus jeciſſe liquorem quemdam acidum correctum, it. ung. acido quodam alteratum: conſolidatio-

dationem ipſam promoviſſe Balſ. Arcæi ; duritiem vero glandularum pro viribus per empl. Diabotanon emollitam fuiſſe. Dolemus, quod nobis Amſtelodami degentibus ob temporum anguſtias non licuerit a Dn. Conſiliario Kortholt hæcce remedia petere, & illorum efficaciæ periculum in fœminarum cancro obſeſſis mammis facere.

XXVII.

In his & aliis adhibendis, & applicandis probe denique examinari debent tempus, ætas, temperamentum &c., non ſufficit enim cognita cauſſa interna cancri convenientia adhibere remedia, oportet etiam medicum reſpectum habere ad cujuslibet ægri naturalem eamque individualem conſtitutionem, qua ab alio ſpecialiter differt. Experientia enim quotidie edocemur, id quod uni maximo cum commodo & ſolatio adhibeatur, alteri non modo nihil proſit, verum etiam nocumento ſit.

XXVIII.

In genere adhuc de uſu & applicatione remediorum monendum venit, quod ſub horum applicatione exulare debeant, primo omnia remedia valde relaxantia, emollientia & maturantia, a quorum non ſatis deteſtando uſu practici valde dehortantur & triſtia proferunt exempla, uti videri poteſt apud Paræum lib. VI. cap. 30. Fernel. meth. med. lib. XVI. cap. 18., Hildan. Cent. III. obſ. 87. & alios. Excell. D. D. Elias Camerarius, Med. Prof. Tubing. Celeberrimus, fautor nunquam ſatis colendus, quoque triſtiſſimum talem emollientium obſervavit effectum in virgine, 40 annor., cancro mammæ occulto laborante, cui chirurgus ob dolorem pungentem emplaſtrum parvum leniens impoſuerat, quo cum cuticula vix ablata eſſet, nulla poſtea arte iterum conſolidari potuerat, ſed ita ſenſim ſerpſit, ut patiens intra ſpatium quinque menſium diem obiret ſupremum ; eumdem quoque eventum in aliis adhuc obſervavit. Omnia deinde remedia oleoſa, pinguia & gummatoſa valde noxia in hoc deprehenduntur affectu. Quæcumque porro remedia refrigerantia, acida, valde repellentia, adſtringentia & ſeptica admodum deleterii effectus ſunt. Ab omnibus etiam remediis violentibus, uti arſenico, Auripigment., Solano furioſo &c. nihil commodi ſperandum, immo noxæ graviores verendæ ſunt. De dolorum mitigatione adhuc obſervandum, quod in ejuſmodi doloribus & corruptionibus, ubi motus intenti, vigiles, anxii, trepidi concurrunt, a narcoticorum & opiatorum frequenti, nimio ac copioſo uſu admodum cavendum ſit.

XXIX.

Et hæc ſunt, quæ de variis recentiorum celeberrimorum medicorum cancrum tam occultum quam apertum per medicamenta & communia & ſic dicta ſpecifica tractandi methodis in medium breviſſimis proferre voluimus : inconcuſſæ interim veritatis & ſanæ rationi ac diligenti tot tantorumque cujuſcumque ævi medicorum experientiæ ſubnixum axioma eſſe certo certius credimus : *quod cancer* ſcilicet *Mammarum ſive ſit exulceratus, ſive non ulceratus, per medicamenta Nunquam aut Valde Rariſſime cure-*

curetur; Quicquid enim auctores de curatis cancris occultis per hoc vel illud remedium hinc inde produnt, illud tantum de tumoribus ſcirrhoſis curatis intelligendum eſſe credimus; dum forte vera ac genuina differentia inter ſcirrhum & cancrum plerumque neglecta, & hinc qualiſcumque tumor & ſcirrhus mammarum ſtatim pro vero cancro ebuccinatus fuit; de ſcirrhis enim ſimplicibus ac indolentibus ſatis ſuperque notum eſt, quod medicamentis interdum, quamvis non ſine difficultate, tolli poſſint: ſimul ac autem eo ventum eſt, ut ſcirrhus fiat dolens & inflammatus, ac ita naturam cancri adſumat, omni tunc ſpe illum medicamentis curandi penitus deſtituimur: & ſi ex ſupra dictis miram mammarum ſtructuram & veram ſcirrhi perfectum jam ſtatum conſecuti, ac ex hoc tandem enatam cancri geneſin attento & abſque omni præjudicio libero conſideramus animo, nulla ratione mente concipi poteſt; quo modo glandulæ & vaſcula minima obſtructa & jam in mutuum contactum ac coalitum concreta reſerari, illorum contentum inſpiſſatum & craſſius redditum iterum reſolvi ac fluidius reddi, vaſculorum latera coalita iterum ſejungi, ac ita omnia in priſtinam integritatem medicamentis reſtitui poſſint; niſi totali ac plenaria ablatione & exſtirpatione partis continentis cum contento per operationem chirurgicam.

XXX.

Ita quoque ſe res habet cum cancro exulcerato, quo modo enim quæſo! Corruptio iſta, quæ jam invaluit & vicina loca in longum, latum ac profundum perrepſit, immo ſtructuram glandularum vaſculorumque minimorum jam arroſit & depavit, & ita ad extremum corruptionis gradum pervenit, medicamentis inverti, partes vero læſæ conſolidari aut auferri poſſunt, niſi partium affectarum exſtirpatione, quæ autem fieri non poteſt, quam operatione chirurgica? Medicamentis enim corroſivis & ſepticis id efficere velle candidi ac pii viri non eſt; & ſicuti impoſſibile eſt, partem ſphacelo penitus obſeſſam priſtinæ integritati reſtituere medicamentis, ita multo difficilius ac impoſſibilius eſt, & pia tantum deſideria conatuſque ſunt ſolis medicamentis cancrum curare. Negari quidem non poteſt, dari remedia, quibus cancroſa malignitas, ſi nondum invaluit, aliquo modo corrigi, & ulterior ejus progreſſus ad tempus ſæpe ſat longum refrænari & inhiberi poſſit, ſolis vero medicamentis cancrum radicitus curare velle, eſt re vera Æthiopem album lavare, & medicis & chirurgis Hydram hanc hac ratione aggreſſuris mille moleſtias, tædia & labores plus, quam Herculeos, plerumque irritos ſpondet: miſeris vero laborantibus ſpem curationis fere omnem, niſi per ferrum & ignem adimit.

XXXI.

Aſt non ſine cauſsa objectionem multorum eminus audimus, cum ipſe diffidentiam in hactenus propoſitis, & ſub tegmine commendationis tantorum Virorum repoſitis, habeas, cur miſere ita afflictis addis afflictionem, nec quemque ſecundum Celſum lib. V. Cap. 26, ſorte ſua mori ſinis? Non enim ſine ratione Cl. Auctor l. c. dicit: In his autem ante omnia ſcire debet medicus, quæ inſanabilia ſunt, quæ difficilem curationem habeant, quæ promptiorem; eſt enim prudentis hominis primum

eum, qui ſervari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ejus ut occiſi, quem ſors ipſius peremit. Huic reſpondemus, quod licet legitima ac perfecta curatio in utroque cancro valde difficilis exiſtat: crudele tamen fuerit & inhumanum, ægro nihil ſolatii afferre, atque, ut tantis doloribus excarnificetur, admittere, cum ex eodem Celſo Lib. V. pateat, dubiam ſpem certa deſperatione potiorem eſſe.

XXXII.

Sola itaque chirurgia eſt; qua cancrum occultum haud raro penitus exſcindere & curare, apertum vero, ſi glandulas ſubaxillares nondum infecit, & mobilis adhuc exiſtit, radicitus exſtirpare, & miſeras patientes priſtinæ ſanitati reſtituere ſæpe valemus. Proſtant quidem multa exempla, ubi miſeræ tales feminæ poſt peractam cancri exſtirpationem tamen febre lenta & cachexia denique extinctæ ſunt; haud pauca interim etiam exempla feliciſſime exſtirpatione curatorum cancrorum apud Scultetum & alios allegata reperimus. Laudem hinc medici & chirurgi merentur ſummam, qui in excogitandis adæquatis methodis & inſtrumentis ad hanc operationem cito, tuto ac citra omnem intolerandum dolorem exequendam ab omni ævo occupati fuerunt: ad quorum varias operandi methodos jam ea, qua fieri poteſt, brevitate deſcribendas greſſum facimus.

XXXIII.

Si tuberculum ſcilicet cancroſum adhuc parvum, mobile, nondum apertum, & in ſuperficie mammæ exiſtat, veteres illud ſequenti modo, ita Franc. Arcæo lib. II. de curand. vuln. cap. 3. tradente, exſcindere ſolebant: præparato, inquit, corpore affecto purgatione & omnibus, ad operationem neceſſariis ſcil. Vitellis duorum ovorum una cum albo probe agitatis, addito, ſi placuerit, roſaceo modico, magna lichinorum copia, pulviſculis cum vitta quinque digitos lata & gauſap. bona parte & tandem acu vulneribus conſuendis idonea cum ſatis tenaci eodemque duplo filo, adoptatis, tertia a purgatione die ſecunda aut tertia hora a prandio patiens aut in pulvinis aut in culcitra reſupinus collocetur, utrinque duo alii homines ſint, qui illius brachia firmiter contineant: chirurgus vero immineat, ejuſque crura ſuis ipſe cruribus contineat, genibus ſupra culcitram ipſam flexis & firmis, tum cancer ipſe manu apprehendatur, qui ſi contra ipſius mammæ papillam erit, ſapienter eſt divertendus, ne ipſa pereat exciſa; quod ſi verſus axillam fuerit, divertendus eſt etiam, ne quid ex iis muſculis, qui ex axilla oriuntur, lædatur. Ubi ita recte conſtitutus fuerit, manuque ſiniſtra firmiter comprehenſus, tandem, cutis acutiſſima novacula aperiatur, quantus cancer ipſe ſit: apertio autem in longitudinem fiat; deinde ex altero cancri latere caro commota abſcindatur & ſeparetur, ita tamen, ut cancer non feriatur: quod ſi ſanguis erumpat, globulo ex bombyce facto, locus opplendus eſt, quem, ſi id fieri conveniat, alter eorum, qui brachia continet, digito comprimat, atque ex altero etiam latere carnem a cancro ſeparet. Ubi autem utrinque cancer detectus a carneque ſeparatus ſit, acu filoque medius transfigatur, filumque ipſum alteri filo innodatum, alicui eo-

eorum, qui adſunt, committatur, a quo continente ſublata manu tenendum eſt atque hinc & hinc contra eam partem, qua chirurgus ſecat, divertendum. Ubi vero ex utroque latere probe fuerit a cetera carne cancer ſeparatus, inferiori ex parte eſt abſcindendus, idque, quam fieri poterit, expeditiſſime, digitis admotis, ut totus cancer abſcindi ſentiatur, nihilque ex eo penitus relinqui: adeo autem celerem operationem eſſe decet, ut plus in trajiciendo cancro filoque colligando, quam in eodem penitus eruendo moræ ſit. Cum abſciſſum & extractum penitus fuerit, ne quid ex eo intus reliqui ſit, diligenter eſt pervidendum. Hæc ubi expedita fuerint, ſanguis omnis, qui ex vulnere fluit, diligenter abſtergatur, ac mox Lichini ovo intincti indantur, ita tamen, ne nimium compreſſi dolorem augeant, neque enim totus locus opplendus denſa nimis Lichinorum inculcatione eſt. Imponendæ autem ſtupæ eodem ovo intinctæ pulvillique & vitta ſunt adhibenda. Poſtero die eadem hora digeſtivo curabitur aut balſamo illo noſtro, id pluma leviter ungendo fit, additis etiam filis ſiccis, non tamen nimium compreſſis, ut caro ipſa paulatim coaleſcat & ſeſe committat. Circa ipſum vero vulnus ſuperque ac circa mammam defenſivum addi oportuerit ex roſaceo, cera & Bol. Armen: confectum, ejus autem quo diximus, balſami uſu, quam citiſſime emundabitur vulnus caroque inducetur ac ſanabitur: ſuper balſamum autem empl. baſilicon. lino extenſum imponimus. Tandem ubi ſatis jam inductæ carnis ſit, cicatrix filis ſiccis impoſitoque baſilico emplaſtro procurabitur. Hæc ille.

XXXIV.

Noſtris temporibus modo multo faciliori tuberculum cancroſum exſcindendi recentiores utuntur: inchoant nimirum primo curam internis corporis præparationibus, ob id ſanguinem ſuperfluum convenienter & ſufficienter per V. S. in pede ventilant; primas vias a craſſis impuritatibus bilioſis ac aceſcentibus abſtergunt per infuſa reſolventia & laxantia, aliquoties exhibenda; proſpiciunt, quo in feminis, menſium vitiis laborantibus, hic fluxus in juſtum transferatur ordinem; porro, quo humores a confluentibus impuritatibus ſeroſis per convenientia remedia, ſcilicet abſorbentia & aquea cum acidis ſaturata, temperatiora alexipharmaca, diuretica, abſtergentia, digeſtiva, ſuccinata, interpoſito placido regimine diaphoretico, repurgentur. Quibus legitime paractis tuberculum, ita, uti ſuperius monuimus, adhuc conſtitutum ſequentem in modum exſcindunt: collocant patientem in ſellam aut alium convenientem locum & brachium lateris affecti vel extendi vel retro ſellam alligari aut contineri a miniſtro jubent, ut tali modo muſculus pectoralis retrahatur, cancerque magis in conſpectum veniat ac ab illo eo facilius ſeparari poſſit. Tum cutem tumori incumbentem in forma crucis ſufficienter aperiunt, labia vulneris quantum ad cancrum eximendum neceſſarium dilatant ac ſeparant. Poſtea tumorem cancroſum vel forcipe ab Helvetio in hunc finem excogitata, & in Cl. *Heiſteri*, med. Prof. Helmſtad. celeberr. chirurgia delineata, arripiunt, vel acum magnam cum filo transfigunt, extremitates fili invicem colligant, ad tumorem hoc modo attollendum & a ſubjectis partibus abducendum, aut ſolis etiam digitis unius manus cancrum tenent, & altera manu mediante cultro ita ſeparant & exſcindunt, ut nil cancroſi relinquant. Si vero cutis, qua cancer tegitur, jam quoque infecta & cum

illo

illo unita deprehenditur, hæc ſimul cum cancro exſcindenda venit. Poſt cancri exciſionem ſanguinis fluxus non ſtatim ſiſtendus, ſed, ſi patientis vires perferre poſſunt, aliquot unciæ emittendæ ſunt: ipſa vero ultra modum debilitata, vulnus ſtatim poſt operationem deligandum: ſanguine ſecundum patientis conditionem ſufficienter emiſſo, non neceſſe erit ad Hæmorrhagiam ſiſtendam cauteriis uti, ſed ſatis erit, dum modo vulnus linteis carptis & pulvere aliquo ſtyptico inſperſis repleatur, vel ſolo alcohole: demum ſplenia & faſciæ convenientes applicentur. In ſequentibus deligationibus cura cum digeſtivis & balſ. vulner., uti in aliis vulneribus, proſequitur ac tandem abſolvitur.

XXXV.

Quod ſi cancer occultus jam totam occupavit mammam, & vel per ſe, vel per medicamentorum abuſum in ulcus corroſivum ac putrefactivum ſeu cancrum apertum degeneravit, tota tunc amputanda eſt mamma, curaque multo difficilior redditur: diligenter hinc penſitandum eſt, quid ante, & in poſt operationem obſervandum occurrat.

XXXVI.

Ante operationem primo inquirendum, num cancer cum glandulis ſubaxillaribus aut muſculo pectorali tantum communicet: quod ſi prius deprehendatur, minime ſcindendus eſt, ſiquidem radicitus exſtirpari non poteſt; idem etiam obſervari volunt auctores ſi muſculo pectorali adhæreat, affirmat autem Bidloo, ſe cancros tales etiam cum parte muſculi pectoralis optimo cum eventu exſtirpaſſe. Deinde corpus patientis convenientibus & ſupra allegatis remediis præparandum: attendendo probe, num patiens adhuc fluxui menſtruo ſubjecta ſit, quibus fluentibus, operatio aliquantulum differenda erit. Tandem die, a qua operatio peragi debet, appropinquante, omnia inſtrumenta & alia ad eamdem neceſſaria in ordinem ſunt ponenda.

XXXVII.

In operatione ipſa varii ejus modi operandi veniunt obſervandi: ubi nonnulli exſtirpationem ita adminiſtrare ſolent; elevato & abducto nimirum affecti lateris brachio per mammillæ baſin cruciatim duas trajiciunt acus, duplici vel robuſtiori filo inſtructas, quo carcinoma melius contineri & à ſubſtratis partibus quaſi avelli queat; quo facto cultrum falcatum ſatis latum & acutum mammæ baſi circulariter adigunt, ita, ut hæc celerrimis & paucis inciſuris à ſubſtratis partibus ſeparetur, inchoando ſectionem ab inferioribus potius, quam ſuperioribus, partibus, ut vaſa ſcilicet mammaria ultimo demum quaſi ictu diſcindantur, & hæmorrhagia differatur.

XXXVIII.

Alii, ut Solingen & Bidloo, bidentem ſeu furcam ſatis magnam & aliquantulum incurvatam baſi mammæ cancroſæ à parte ejus inferiori infligunt, & ope hujus mammam elevatam ſub furca cultro magno exſtirpant.

XXXIX. Hel-

XXXIX.

Helvetius ſingularem excogitavit forcipem, qua mammam cancroſam arripere, elevare & cultro deinde abſcindere jubet. Aliud etiam adhuc inſtrumentum in chirurg. Heiſter. delineatum in eumdem invenit finem, quo ſcilicet tota mamma in baſi arripitur & unica vice exſtirpatur.

XL.

In Galliis hodierna die ſolent mammam abſque ullo inſtrumento, nudâ ſaltem manu ſiniſtra comprehendere, illam elevare & cultro deinde à partibus ſubſtratis ſeparare.

XLI.

Nobis Amſtelodami degentibus variis mammas cancro obeſſas exſtirpandi methodis adeſſe contigit, inter quas unam in noſocomio, præſente D.D. *van Buren*, medico noſodochii hujus ordinario & phyſico illius civitatis famigeratiſſimo (cui ob ſingularem favorem, dum nobis illum in viſitandis ægris, quibus noſocomium abundat, comitari licuerit, multum obſtricti ſumus) ab Hartmanno, noſodochii illius chirurgo dexterrimo, exſtirpari vidimus inſtrumento quodam, quod, cum deſcriptum aut delineatum adhuc nullibi invenerimus, non ſolum illud ipſum, ſed modum etiam applicandi, ea, qua fieri potuit, diligentia accurate æri inſculpi, & huic noſtræ diſſertationi adnecti curavimus. Perficiebatur autem hæcce operatio tam cito, ut omnes admirarentur adſtantes: collocabatur ſcilicet patiens in ſellam, & brachio affecti lateris bene extenſo faſciiſque in locis conſuetis applicatis, mamma cancroſa vinculo arcte ſubligabatur, quo diſcrimen inde mammæ à muſculo pectorali tanto luculentius manifeſtaretur; tum inſtrumentum hoc retro ſeu poſt ligaturam applicabatur, & ita mamma, vinculo ſoluto, ac forcipe, ab Helvetio excogitata, arrepta, una vice ab inferioribus incipiendo partibus quam feliciſſime & citiſſime abſcindebatur.

XLII.

Poſt peractam operationem hæmorrhagiam, ſi patientis vires perferant, non ſtatim ſiſtendam, ſed uncias aliquot ſanguinis emittendas eſſe: patiente vero jam enervata, ſtatim fluxum ejus ſiſtendum ac vulnus deligandum ſuadent. Tum adhibenda digerentia & moderata ſarcotica, v. g. Eſs. balſam. Stahl. ſuper impoſito empl. ſtiptic. Croll., & in peripheria Spir. camphor.; ad inducendam ſarcoſin vero ol. ceræ vel ovorum. Pars affecta tandem faſcia convenienti deliganda eſt. Interne conveniunt eadem illa medicamenta, quæ ſuperius commendata ſunt, ſcilicet primo analeptica, emulſiva, deinde alexiphar. temperat. abſorb. temperant. cinnabar. &c. Si, durante cura, febris vehemens, anguſtiæ circa præcordia, & reſpiratio difficilis accedunt, ſigna plerumque deprehenduntur lethalia; hinc per medicamenta convenientia interna tempeſtive eis obviam eundum eſt. Abſtineant ſibi patientes à cibis craſſis, pinguibus, ſalſis, dyſpeptis, aromatibus nimiis, uti à potu fæculento & ſpirituoſo. Exulent animi pathemata.

XLIII. Vul-

XLIII.

Vulnere conſolidato, patientes in poſterum bonum ſemper regimen in cibo, potu, animi pathematibus &c. ſibi commendatum habeant; venamque his in anno circa æquinoctia in pede ſecandam curent.

XLIV.

Quod ſi autem cancer exulceratus in eum gradum exulcerationis pervenerit, ut partes glanduloſas ſubaxillares jam arroſerit, nullus tum peritus chirurgus illum exſtirpare conetur: ſed ibi tantum cura ſic dicta palliativa, dolorem & nimiam ejus ingraveſcentiam ſaltem moderans, locum habet, adhibendo ſcilicet topica ac reſolventia & repellentia, ſuperius dicta, quibus inſuper addenda abſtergentia moderatoria v. g. aqua deſtillata Hildan., de pomis putridis &c., & ſic patiens fato relinquenda eſt ſuo.

XLV.

Hæc ſunt, quæ occaſione hujus inſtrumenti de cancro mammarum in medium proferre voluimus, ſolidius & fuſius quidem omnia tractari debuiſſe fatemur; ſed cum & ingenii tenuitas & præfixi diſſertationis limites id non permiſerint, merito hic pedem figimus, & à Te, L. B., obnixe petimus, ut haſce noſtrorum ſtudiorum primitias benevolo ſuſcipere animo velis: Deo autem *Ter optimo maximo* pro hactenus conceſſis viribus devotiſſimas & humillimas agimus gratias; maneat *Deus*, *Deus* noſter!

F I N I S.

EXPLICATIO FIGURARUM.

Fig. I.

Siſtit inſtrumentum novum pro exſtirpatione mammæ cancroſæ.

A. A. Duplex lamina, ex aurichalco vel ferro bene cuſo ac polito facta, quæ conſtituit ſemicirculum ex oppoſito B. B.

a. a. Monſtrat hujus partem inferiorem; in extremitatibus C. hæc duplex lamina conjuncta eſt & unam efficit, ubi de cætero hiat, & ab invicem ſeparata eſt pro ſpatio cultri ad operationem rite peragendam.

B. B. Semicirculus ex ſimplici lamina, qui cum præcedenti A. A. conſtituit integrum circulum pro ambitu & complexu mammæ cancroſæ & hunc in finem cum altero inferne arctiſſime coit, clauditque.

C. C. Duo manubria ſemicirculorum, quorum iſte ex ſimplici lamina D. D. alterum duplicem A. A. tranſverſim ſubit & ſubſtringit.

D.D.D. Notat hiatum & diſtantiam duplicis laminæ A. & a. pro intromiſſione cultri.

E. Culter chirurgicus ſemicircularis in medio convexus & aliquatenus cave politus pro complexu & exſtirpatione intimiori mammæ cancroſæ.

F. Manubrium cultri æquale & planum, quod clauſis ſemicirculis A. & B. per ſpatium D. tranſit, & manui chirurgi hinc pro operatione inſervit, ut patet ex Fig.II. E. D. G.

G. Cochlea, quæ intorquetur pro coarctatione partium inſtrumenti earumque adaptione ad uſum, quæ à parte inferna ubi mammam attingit plana & æqualis eſſe debet.

Fig. II.

Repræſentat fœminam, cujus mamma ſiniſtra cancro obſeſſa eſt, & in qua applicatio ipſius inſtrumenti, ut & exſtirpatio ipſa monſtratur.

A. Mamma cancroſa cum protuberantiis ſuis.

B. Brachium ſiniſtrum de pectore bene extenſum, ut muſculus pectoralis à mamma cancroſa eo melius diſcerni queat.

C. C. Laminæ ex aurichalco vel ferro Fig.1. A. B., quæ mammam cancroſam complectuntur, eamque preſſione ſua integram e fundo ſuo operationi exponunt.

D. Manus ſiniſtra chirurgi, in qua tenet manubria Laminarum Fig.1. C. C.

E. Manus dextra chirurgi, quæ manubrium cultri Fig. 1. F. firmiter tenet, illum ſurſum ducit, & ita ſtrenue operationem ſuam perficit.

F. & G. Deſignant circulum, quem conſtituit culter mammam reſecando.

— H. Culter mammam reſecans, qui ſupra muſculum pectoralem ductus totam mammam cancroſam una ſectione funditus exſtirpavit.

PROŒ-

LIII.

DISSERTATIO MEDICA,

DE

NOCIVA CANCRI INVETERATI EXTIRPATIONE:

NOVIS EXEMPLIS DEMONSTRATA.

Quam Præſide

DAN. WILH. TRILLERO,

Tuebatur

CAR. CHRISTIAN. TITIUS

ROSSVINO-MISNICUS

Wittembergæ 28. Octobris anno 1752.

PROŒMIUM.

NIhil quidem frequentius apud medicos chirurgoſque imprimis, reperitur , promta teterrimi cancri exſtirpatione : ſed nihil tamen eadem eſſe ut plurimum incertius, damnoſius & periculoſius, ſimul mœſto cum corde fatendum eſt. Adeo enim uſque immite atque intractabile prorſus abominandi illius mali plerumque eſſe ſolet ingenium, ut nulla fere humana ope & arte ſuperabile ſit, unde veriſſime quondam ceciniſſe videtur notiſſimus ille feliciore ingenio, quam fato, Poeta Sulmonenſis:

Ulceris id genus eſt, quod, quum ſanabile non ſit,
Non contrectari tutius eſſe puto.

Profecto, ne potentiſſima quidem naturæ & artis inſtrumenta & præſidia , ignis nempe atque ferrum quidquam ſæpius valent ad fœcundam illam & immortalem quaſi luem penitus extinguendam. Neque enim atrociſſima illa peſtis exſcinditur ferro, aut exuritur igni; quin potius

Per damna , per cædes , ab ipſo
Ducit opes animumque ferro:
Non Hydra, ſecto corpore firmior,
Vinci dolentem crevit in Herculem:

Quam hydra illa cancrorum plus quam Lernæa in medicos chirurgoſque vinci dolentes, adauctis ſubinde viribus, ferociter inſurgit, omniaque illorum machinamenta , quantumvis valentiſſima, eludit atque retundit. Tam late enim ſerpit dirum iſtud immedicabilis mali contagium, ut, licet uno loco, vindice ferro, reſciſſum fuerit, mox tamen altero, acrius reſurgat, immo & hoc repurgato, paulo poſt tertium, quantumve fædiſſima ſua tabe infeſtet & contaminet, ita ut in hoc numeroſo & feraci malo plane eradicando, una fere ſalus ſit, nullam prorſus ſperare ſalutem, & *maxima hic ſcientiæ medicæ pars eſſe videatur, ſanare non poſſe*, uti ſcite loquitur Quinctilianus. Non enim eo ipſo ſolum loco, ubi peſtiferi illi liventes ac ſubfuſci cancri ramices latius diſperſi conſpiciuntur, propria ac deſtinata ejuſdem ſedes eſſe deprehenditur: ſed per omnem potius corporis affecti & infecti ambitum, ubi muſculi, pinguedines & glandulæ potiſſimum repoſitæ ſunt à natura, latiſſime circumſperſa latent contagioſa cancri edacis ſemina exitium paritura: inde ſævum virus

urit corpore ſerpens
Quamcumque arripuit partem, repitque per artus.

Mutua namque tabe mox omnia inficiuntur, & exſtirpato uno cancro, protinus alibi aliter , immo & tertius , ut dixi , fæda fætura ſuccreſcit, exhauſto nempe ſic mali inexſtirpabilis rivo , non ipſo integro ejuſdem fonte obturato. Unius igitur cancri exſtirpationem plerumque alterius eſſe generationem, ex his ipſis ſequentibus tribus exemplis notatu certe digniſſimis, à Dn. Præſide quondam, cum cura obſervatis, nunc, ſpero, liquidius pateſcet.

HISTORIA PRIMA.

FAbro cuidam ferrario, annorum XLVI. oris pallidi, corporis macilenti, exſanguis & debilis, forte in labio inferiore, enatum erat exiguum tuberculum, mediocris lentis, aut piſi magnitudine, nonnihil durum, colore lividum & quandoque leviter dolens: hæc nempe erat venturi prima favilla mali. Quod quum ille ſæpius, ut fieri ſolet, manu improba incautius contrectaſſet, atque ſubinde compreſſiſſet; paulo poſt accidit, præter omnem ſpem & opinionem, ut exiguum hoc prima fronte, malum mox acrius exaſperaretur, dolores vehementius increſcerent, illudque parvum modo tuberculum in patentiorem ambitum ſeſe latius explicaret, adeo uſque, ut ipſum totum labium fædo admodum adſpectu, alte intumeſceret, lividam duritiem indueret, atque demum per ruptas paſſim ſua ſponte fiſſuras, ſanguinem atrum fætidum ac corruptum ſenſim exſtillaret.

Futuri ergo metuens quidem; ſed gravi ſimul paupertatis incumbentis onere deterritus, ut medicum peritum, aut chirurgum in arte exercitatum, uti decebat nimirum, tempeſtive accederet, varia mox ipſe adhibuit contra augeſcens malum, remedia ut plurimum domeſtica, nunc bona, nunc mala, ut nempe fieri conſuevit, nullo prorſus delectu habito: quibus tamen omnibus nihil quicquam proficientibus, tandem de ſalute anxius, in conſilium advocavit tonſorem quemdam ſibi vicinum, qui, ex pravo nonnullorum iſtorum hominum more, per mortes & cædes, dira experimenta facientium, mali præſentis ignarus, & futuri improvidus, varia ipſi unguenta & emplaſtra, quorum virtutes, aut noxas ipſe tamen neſciebat, liberali admodum manu, ſuggeſſit: ſed tam ſiniſtro quidem cum eventu, ut loco ſperati promiſſique auxilii, omnia potius quotidie in pejus ruerent, ipſumque labium, pereunte prorſus figura priſtina, in deformem plane viſuque terribilem tumorem attolleretur.

Exacto igitur inter tot ærumnas atque miſerias, integro pene anno, tandem infelix iſte & exſpes fere ægrotus me ipſum anno MDCCXXXV. acceſſit, meam etiam qualemcumque opem imploraturus.

Vix autem viſo horribili illo atque monſtroſo plane labio, mihi protinus frigidus horror

Membra quatit, gelidusque coit formidine ſanguis.

Ingentis enim farciminis ad inſtar, ſanguine infarcto turgidi, eouſque fæde propendebat, ut gravi ejus pondere pendulo ipſum ſubtus mentum, teterrimo quidem ſpectaculo, penitus occultaretur. Vel ad leviſſimum autem digiti admoti attactum, ſanguineæ guttæ tanta quidem copia, undique emicabant, ut timide tangentes manus atro horrendi fætoris tabo ubique affatim commacularentur.

Quibus omnibus ancipitis præcipitiſque mali momentis curatius exploratis atque expenſis, ipſi ſtatim candide & ſine ambage, expoſui intractabilem prorſus immedicabilis hujus cancri cruenti indolem ac naturam, addidique, omnem ſalutis ſpem in ſolo eſſe ferro repoſitam, eoque aut confeſtim ipſam illam teterrimam peſtem eſſe jugulandam, aut eum ipſum

pro-

proxime, indomabili ejuſdem ſævitia fore jugulandum. Non enim aliud plane dari inevitabilis fati effugium, nec bene nunc convenire lenta remedia alia rapidiſſimæ intus furentis veneni pernicitati.

Quam duram decretoriamque quaſi ſententiam quum iſte imperterritus prorſus accepiſſet; ſtatim nos ſerio atque efflictim rogavit, ut nulla interpoſita mora, arduo iſti & generoſo operi exſequendo alacriter accingeremur, ſeque ad blanda venturæ ſalutis gaudia, ſic excruciaremus; ſevere adjiciens, ſe quidem ad omnia diſcrimina, aut tormenta intrepide ſubeunda, promtum ſatis paratumque animum jamjam induiſſe, malleque citam mortem ſufferre, quam vitam diutius tolerare mille omnino mortibus deteriorem: ſeſe enim non tam vivum eſſe hominem, quam potius ambulans quaſi inſepultumque adhuc cadaver, quod & ſibimet ipſi, & omnibus aliis hominibus abominabili eſſet terriculamento.

Præparato igitur ſic prius per juſtam ſanguinis miſſionem, & repurgato leniter inferius corpore, potionibuſque corruptam ſanguinis maſſam emendaturis, largiter propinatis; nihil quidquam amplius cunctati ſumus, inexpugnabilem iſtam hactenus peſtem ſtricto ferro animoſe exſcindere: quod quidem per peritam ſolertis chirurgi dextram, tam fauſto cum ſucceſſu, peractum fuit, ut temporis fere puncto, uno propemodum ictu, labium illud tabifica labe infectum a parte ſui ſincera concinne diſſociatum, excideret, mirantibus nobis merito ferream quaſi fabri illius conſtantiam, & inconcuſſam animi intrepidi firmitudinem, qua Scævolæ alicujus ad inſtar, luctibus atque doloribus impenetrabilis, ſiccis plane & irretortis oculis, lacrimabilem ſui jacturam, & particularem quaſi corporis laceri funerationem hucuſque ſpectaverat: nullos enim ejulatus, nullas complorationes, & ne ullas quidem voces indecoras hactenus, inter illam lanienam hippocraticam, ediderat.

Recens interea vulnus rite curatum, mundatum & obligatum blandum ſenſim atque laudabile pus reddidit, & juſto demum tempore, pulchram ſatis ac decoram cicatricem duxit, ſuccreſcente nempe mira naturæ fictricis ſolertia, ceu quodam amiſſi labii imitamento. De quo dubitare quidem nonnihil videtur Celſus, lib. VI. cap. 15. & lib. VII. cap. 9. luculenta tamen in contrarium exempla attulerunt Paræus, opp. chirurg. lib. VI. cap. 29. p. 219. Timæus a Guldenklee, caſ. medicinal. 38. lib. I. pag. 71. & ill. van Swieten, in comment. in aphoriſ. Boerhav. Tom. I. pag. 896. aliique inferius allegandi. Præſertim autem celeb. ille Taliacotius, in chirurgia nova curtorum, lib. II. cap. 19. pag. 531. ſeqq. quibus add. B. Platneri chirurg. pag. 161. & ill. Heiſteri abſolutum Opus chirurg. Tanto igitur vitæ diſcrimini exemtus, plenæque, ut videbatur quidem, ſanitati aliquo poſt tempore, redditus, lætus, & quaſi ex orco revocatus, ad ſuos domum reverſus eſt, poſitoque omni ambigui futuri metu, per integrum fere annum, ſatis probe commodeque valuit. Illo autem vix exacto, ſuſpecta admodum raucedo atque ardua cibos ingeſtos detrudendi difficultas ſeſe illico prodidit; inſpectoque diligenter ipſo quidem ore ac collo, cum ingenti viſentium ſtupore, triſtiſſimum illud apparuit ſpectaculum, peſtiferum nempe iſtud cancri virus adhuc intus reſiduum, obturato illo externo oris oſtio libero, nunc majore longe periculo, ipſos interiores faucium collique receſſus invaſiſse, ibique uvulam, palatum, atque utraſque tonſillas, non intactis plane externis quoque pone aures, glandulis parotidibus, immedicabili lue infeciſſe.

Licet

Licet igitur mox potentiſſima remedia tam interna, quam externa, uti linctus, potiones, gargariſmata, aliaque profutura, in uſum aſſiduum ſine ulla cunctatione, advocarentur, non excluſis ſimul medicamentis ex mirifico illo, ut creditur quidem, ligno ſancto, atque Hydrargyro ipſo, volubili ſua mobilitate omnes tenuiſſimos corporis canales & receſſus liberrime permeante & penetrante paratis; fruſtra tamen omnino ſolertiſſimæ etiam manus medicæ adhibebantur, arſque ipſa ſalutaris victa mœſtaque jacebat. Quoniam enim ob cæcos difficileſque anguſtiarum aditus atque receſſus, nemo facile ſummum tetri ulceris interni os ferro acuto reſcindere poterat, licet quoddam in faucibus carcinoma uſtione adhibita, feliciter ſeſe olim extinxiſſe, ſcripſerit Hippocrates noſter, lib. de morbis epidem. VII. pag. 873. quem poſtea noſtro quidem ævo, fortiter feliciterque imitatus fuit magnus Fred. Ruyſchius, obſervat. anatom. chirurg. LXXVI. pag. 70. quod ipſum nec ignoravit Celſus lib. VI. cap. 15. pag. 391. hinc vitium inſanabile tanto magis alebatur, vivebatque validius tegendo, atque latius quaquaverſum proſerpendo, divagabatur, adeo, ut tandem iſte mortalium miſerrimus, in ſe tumeſcentibus paulatim faucibus, & impedito hinc libero animæ meatu, macie, fame, æſtu, ægritudine & febre lenta confectus & attritus, mortem in tot malis, ceu portum ac finem miſeriarum, anxie quæreret, ac toties quæſitam & expectatam demum, poſt aliquot hebdomadas lamentabiliter tranſactas, auſpicato inveniret. Manifeſto nimirum argumento, tardiora ſcilicet ſæpe eſſe remedia, quam mala, quæque dudum corrupta, in malum ulcus veteraverunt, longe difficilius curari poſſe, & nuſquam hinc tutam prorſus fore fidem de exſtirpando penitus cancro, temere conceptam. Serpit nempe, ut dixi, paſcendo, creſcens illa peſtis, neque amputato uno lethifero ramo, deficit alter mox ſucceſſurus.

Ulcus enim viveſcit, & inveteraſcit alendo,
Inque dies gliſcit furor, atque ærumna graveſcit.

HISTORIA SECUNDA.

PAri quidem tetro oris dehoneſtamento deturpatus; diſpari tamen animi fortitudine præmunitus, me anno cIↃ IↃ CCXXXV. acceſſit nobilis quidam venator Naſſavicus, annorum LII. vigentis adhuc ætatis & valentis ſatis corporis. Trepidabat enim vehementer atque exhorrebat vel ad ſolam mentionem de amputando nempe labio, atro cancri ſerpentis veneno taboque corrupto, a nobis tum factam, adeo uſque, ut animi fere defectionem pateretur.

Quum autem ipſi argumentis haud proletariis liquido demonſtraviſſem, nullam aliam facile ſperandæ ſalutis amplius ſupereſſe viam, quam quidem iſtam, quæ acuto ferri minacis mucrone aperiretur, atque in ejuſmodi malis conclamatis, ſinguliſque fere momentis, augeſcentibus, nihil tutius feſtinatione reperiri, hincque facto magis, quam conſulto, opus eſſe: mutata ſtatim ſententia, imperioſæ ſeſe neceſſitati lubentiore animo morigeraturum, ſancte ſpopondit, fractus præſertim atque expugnatus flagrantiſſimis charæ uxoris filiæque unicæ precibus, lacrimiſque coor-

tis uberrimis. Addebat præterea, ſe tanto magis nunc certius aliquod, etſi paulo durius, ſui pertinacis mali expetere remedium, quod hactenus per tres fere annos, promiſſis medicorum ſplendide mendacibus verique inanibus, miſerabiliter circumductus fuiſſet, atque ex untuoſis eorumdem medicamentis, ſpecioſo quidem ac decepturo fuco circumlitis, intra autem nihil prorſus fronti ſuæ ſimile habentibus, largiſſima licet copia ſibi ſubinde ingeſtis, plus ſemper damni, quam emolumenti, indignabundus morarumque pertæſus, percepiſſet.

Opportuna igitur ſanguinis miſſione, ventriſque impuri expurgatione præmiſſa, aliiſque pro ipſa rei præſentis natura, in tempore, decenter circumſpectis ac proviſis, mox ſine mora, ipſum opus fortiter adgreſſi ſumus, labiumque illud ferali jam livore corruptum, teterrimique odoris tabo turgidum ejuſdem ſolertis chirurgi manu adjutrice, a parte ſui ſincera, una cum aliqua carnis adhuc ſanæ portione, ex accuratis artis ſcilicet regulis, feliciter reſecuimus, idque tanta quidem cum pernicitate peractum fuit, ut longe citius metu ſuo atque ſollicitudine exolutus eſſet ipſe ægrotus, quam ſpe antea præcepiſſet, uti cruento adhuc ore, nobis lætus gratuſque, fatebatur: quum interim hactenus inexpectata certe animi conſtantia, perpeſſus eſſet & cohibuiſſet coercuiſſetque intra ſeſe effrenati doloris violentias, nec ullos preter ſpem, lamentabiles gemitus edidiſſet.

Ceterum recens hoc a ſanguine adhuc vulnus eodem, ac ſuperius fabri, modo, rite curatum ac tractatum, dein probe ſuppuravit, ſenſim pulchre reſanuit, & quamdam quaſi reperditi labri imaginem, naturæ emendatricis beneficio, mirantibus & gaudentibus nobis, ſcite reduxit, ita, ut egeſto plane, quidquid turbidum, corruptum ac carioſum fuerat, faciei priſtina ſua forma maximam quidem partem, rediiſſe videretur.

Peracta igitur ſic feliciter, ut quidem blanda nobis inerat perſuaſio, curatione, paulo poſt, ſanatus noſter venator, cum omni ſua familia, a nobis, domum receſſit, lætiore multum animo, facieque aſpectu meliore, quam ad nos ante aliquot hebdomadas, acceſſerat, ingentis jam de reſtituta ſalute, ſpei plenus, ſuæ autem tam propinquæ eheu! ſortis triſtioris adhuc ignarus.

Licet enim, nobis ſerio ſuadentibus, nihil interea prorſus neglexiſſet, quod ad laudabilem ſuccum ſanguinemque vitalem aut conſervandum aut denuo ingenerandum, ullo modo faceret, licet quoque imperioſioris, exquiſitioris & curatioris diætæ multum obſervantior eſſet miſero iſto fabro ſuperius commemorato, dura nempe & amara paupertate nimium preſſo; quum ipſe contra divitiis, facultatibus, vitæque melioris & mollioris commodis abundaret, licet denique Thermis Embſenſibus, fontibuſque natura medicatis aliis, ex noſtro quidem ſalutari conſilio, ſubinde uſus fuiſſet: tamen his omnibus prudenter interea adhibitis, obſtante nempe dura inexorabilis fati inclementia, prohibere nullo pacto potuit, quo minus peſtifer ille mali male ſoporati fomes ſub cineribus quaſi doloſis adhuc abſconditus, in novam & atrociorem ſubinde flammam erumperet.

Biennio enim vix plene exacto, paria triſtia fata, cum miſerando iſto fabro, ipſe ſane miſerandus, ſubiit, delato nempe mortifero cancri acrius reviviſcentis veneno in ipſas colli tumentis glandulas, in aſperum

veluti ſaxum induratas, & ipſam denique, horreſco referens, linguam multis tuberculis liventibus fœdiſſimamque ſaniem plorantibus, horrendo plane ſpectaculo, oppletam, non intactis una ipſis gingivis, ſimilibus tetris ulcuſculis pariter ſcatentibus: quale quid etiam olim obſervaſſe videtur ipſe Hippocrates noſter, lib. IV. de morb. epidem. pag. 754. & ut Galenum & Æginetam jam taceam, potiſſimum Valentinus Rulandus, apud Hildanum, obſ. chirurg. 84. cent. III. pag. 351. ſqq. item & Thomas Bartholinus, in act. med. Hafnienſ. vol. II. obſ. 40. pag. 115. Quum igitur ſic renatum hoc malum omni arte ſalutari valentius, omnique ope humana inſuperabile prorſus eſſet; hinc

invicta mente placebat
Rebus in adverſis, exceptum pectore letum,

Ideo afflictiſſimus hic homo, poſt diros magis duroſque, quam longos lentoſque cruciatus, animam tandem tot malis & ærumnis feſſam, gaudenti propior, quam lugenti, Deo reddidit, ſuo nempe corpore, quod actenus invita quaſi & coacta, inhabitaverat, longe puriorem atque incorruptiorem.

HISTORIA TERTIA.

Atrocius multum triſtiuſque nobis ſpectaculum præbuit Anno CIↃIↃCCXL. nobilis quædam natalibus, animo & forma corporis femina Alſatica, annorum XXXIII. per ſeptem jam annos vidua, immo potius per omne id novem annorum ſpatium, quo ex rigidorum parentum duro magis imperio, quam libera ſui ipſius voluntate, impari connubio, ſævo cum joco, male juncta fuerat bono quidem divitique marito, ſed vetulo ſimul, & in fervidam venerem frigido jam imbellique athletæ, ex cujus laxis laſſiſque nimium amplexibus & prænunciis tantum mentitæ robuſtioris voluptatis blanditiis, oſculiſque jejunis & inefficacibus, nullum plenum licentiæ conjugalis gaudium decerpſerat hactenus miſella iſta lætioribuſque hymenæis dignior puella, ſeptem tantum decemque annos tunc nata.

Compoſito igitur tandem hoc ſuo Marito, nomine magis tali, quam opere, animum quidem a venere hactenus nempe indeguſtata, non prorſus alienum ad ſecundas prioribuſque fecundiores nuptias lubens adplicuit; ſed curis interim diſcordiiſque domeſticis, ex opima illa hæreditate, ut fieri ſolet, ipſi ſubnatis, circumventa ac præpedita, eventuique litis ambiguo intenta, negotium iſtud in juſto longius tempus extraxit, atque inculta quaſi conſenuit, imprimis, quum dubia ac ſuſpenſa hæreret, cuinam potiſſimum e tanta procorum tam opulentæ prædæ avide inhiantium turba, ſe ſuaſque fortunas tuto committeret, donec tandem temporis proceſſu, primus ille acris novi fœderis connubialis ineundi impetus cunctatione interjecta, ſenſim relanguiſſet, & potior aureæ libertatis æſtimatio in ejus quidem locum ſucceſſiſſet, dulciuſque hinc viſum fuiſſet, collo inpoſterum reſoluto, vivere, nullaque arctiora conjugii ambigui vincula ſuſtinere.

Sed abſterrebat adhuc magis feminam optimam a cepto propoſito, improſpera corporis delicati valetudo, interim ſuborta, pedum nempe durus rubicunduſque tumor, & menſium imprimis ad ſtatas naturæ leges haud amplius juſte re-

reſpondentium inordinatus motus ac devius error: nunc enim parcius erumpebant, nunc immoderatius rurſus, & nunc denique per aliquod tempus, plane ſuppreſſi ſiſtebantur.

His præſertim accedebat tuberculum quoddam durum, fabæ mediocris magnitudine, in dextra mamma ſubito ſua ſponte obortum, dolorem quidem primum carens; ſed poſtea tamen imminente in primis ſanguinis menſtrui fluxu, dolore omni haud vacuum. Quod quum ab initio, tantum exiguum, mox tamen, procedente tempore, in majores auctus altioreſque tumores ſenſim aſſurgeret, doloreſque lancinantes quaſi, etiam extra conſuetum menſium proditurorum tempus, increbeſcerent; tum nobilis illa femina ſuæ nunc ſalutis, etſi paulo ſerius, curioſior, ſibi aliquantum metuere, atque idonea contra ingraveſcens malum, remedia ſollicite circumſpicere cepit; ſed adeo adverſa potius, quam ſecunda fortuna, ut adhibitis incautius varii generis fomentis, emplaſtris, epithematis, unguentis, liquoribus ac ſpiritibus, ut quidem vulgo vocantur, malum illud ſolatiis potius ac mollium remediorum ratione tractandum, nunc latius ſerpens, magis exaſperaretur, cancerque ipſe hactenus occultus, tot autem irritamentis præpoſtere exſtimulatus, exitioſas ſuas vires viruſque nunc manifeſtius proderet. Amabilis enim hæc & pario marmore alias candidior mamma adeo ſaxeam quaſi naturam induerat, & in tam immenſam fere molem monſtroſe excreverat, intercurrentibus paſſim inflatis & quaſi recurvatis venis, colore partim pallentibus, partim liventibus, non ſine horrore conſpicuis, ut inſolitum illud & moleſtiſſimum pondus vel lata faſcia ægre ſubſtrictum, maximo cum tædio, portandum eſſet.

Quare confeſtim unanimi peritiorum medicorum & chirurgorum in ſocietatem adſcitorum ſuffragio, ſententia decretoria lata fuit, ferro nempe atque igne eradicandum omnino eſſe inſanabile illud carcinoma, ne partes adhuc ſinceræ una in exitium mutuum traherentur. Quam propoſitam conditionem, etſi duriſſimam, molliori præſertim ſexui, femina illa ingens animi, mox lubens & interrita prorſus accepit, ſeque, ut corpus redimeret, aſperum ferrum juxta ſævoſque ignes fortiter paſſuram, conſtantiſſime aſſeveravit. Haud igitur ignara, quæ ſibi tormenta pararentur, formidabile illud ferrum ſinu intrepide accepit, atque diriſſimos cruciatus animo plus quam virili, pertulit, in nullos prorſus degeneres queſtus, aut flebiles lamentationes molliter ſoluta.

Quum igitur omnia in patentis jam vulneris curatione rite inſtituta, ex voto ſuccedere viderentur, præſentibus tum firma quidem, ſed falſa tamen, inerat perſuaſio, omne jamjam periculum feliciter eſſe perfunctum, cunctaque in poſterum in vado fore: verum ſpe irrita prorſus & opinione inani ſic argutabamur.

Sed non idcirco flammæ atque incendia vires
Indomitas poſuere;

Quin potius male obrutum reſurrexit mox incendium. Anno enim vix circumacto, inexſaturabilis cancri indomiti voracitas & alteram denique mammam ab illa deteſtabili quidem labe adhuc immunem, atrociſſime adorta eſt, atque ſic illæſas vitiatis partes addendo, ſimiles lugubres prorſus atque lacrimoſas Tragœdias vel ibi concitavit.

Trepidantibus ergo, conſiliique atque auxilii ambiguis in opibuſque tum medicis atque chirurgis, ipſa illa imperturbatæ firmitudinis femina, in

ſingulare plane conſtantiæ pluſquam maſculæ, exemplum, omni ævo memorandum, nata, & quaſi malorum adſuetudine jam indurata, labantes conſilio medicos ſuos valide firmavit, ſeque & alterius mammæ crudele quamvis excidium toleraturam, quo generoſius nempe periret, placida ore, intrepida verbis, & intempeſtivas ſuorum lacrimas coercens, pronunciavit. Unde attonitis jure miraculo hoc pene inaudito, medicis, illa infelix peſti devota jam futuræ, nec muliebriter ferrum iteratum expavit, nec pectus atque ora ſingultu quatiens, viſendo tormenta ſua jam cognita, ad impatientiam delapſa fuit: ſed vultu potius ſereno fortis, duratoque, ad inſtar marpeſiæ cautis, adverſus acerbiſſimum quemque dolorem, animo, & alteram illam mammam putri tabo jam liquentem & horrendam fætidam intrepide præbuit exſcindendam; nec miſerabiliter ſibi indoluit, geminum illud formæ ſuæ haud quotidianæ eximium ornamentum, ſororiantes nempe mamillas, jam ante ſui ipſius funus, fæde fuiſſe funeratum, nudamque tantum atque deſolatam earum aream, miſerando prorſus ſpectaculo, eſſe relictam.

Quod ſummum formæ decus eſt, cecidere mamillæ;
Ac letalis hiems paulatim in pectora venit.

Verum curatis licet & proviſis maxima quidem circumſpectione & indefeſſa medendi artis induſtria ac ſolertia, univerſis ſinguliſque, tamen proh dolor! nec intra hos, tametſi latiſſimos limites, atrox inexpugnabilis mali ſtetit ſævities; quin potius depopulatis jam ſuperioribus corporis partibus, ferri quaſi nunc metuentior, lumbagine, laſſitudine & inſolito acrique locorum muliebrium pruritu, præviis, ad inferiores, uterum nempe ipſum, aliquot poſt menſibus, relapſa eſt, quo ſcilicet primo quaſi fonte derivata terribilis illa clades in mammas haud dubie confluxerat. Dolebat enim, uti paulo ſuperius jam commemoratum, exiguum illud Tuberculum prius in mamma enatum, vel maxime, eo inprimis tempore, quum natura conſueto ordine, per menſes exſolveretur.

Adeo inenarrabiles autem atque inſuſtentabiles ferre cruciatus in iſta uteri dira labe affecti, regione alias perquam ſenſili, ſubito exoriebantur, ut tantis doloribus diutius ferendis tenerum hoc muliebre corpus impar omnino videretur. Imprimis vero lentum, acre & urens virus continuo ab ulceroſo inguine deſtillabat, ſive ex ſic dicta uteri vagina emanabat; quod non ſolum ſævam olidamque exhalabat mephitim, ut miſeram illam tetris odoribus feminam famulæ adſtanteſque in auxilia medici aliique ſæpius longe fugitarent; ſed & edaci ſua ac dentata quaſi acrimonia vel ipſas circumjacentes corporis partes carnoſas, ceu crudeli tabe, peredebat; atque inſuper, horrendum dictu & auditu! ipſa quoque ſubjecta ſtragula lintea contactu illo immundo, ſanieque æruginoſa, cinericea, flava, variaque ac tabo ſanguine atro permixto, fædata ſenſim corrodebat.

Licet igitur contra diriſſimum hunc hoſtem omni medendi arte perquam ſtrenue pugnaretur, licet præſtantiſſima remedia intus & extus, continuo in uſum diligenter advocarentur; nempe interius, potiones ſanguinem corruptum vitioſumque purificantes, & potentiſſima alias medicamenta ex ipſo ponderoſo mercurio liquido ſtudioſe parata, cum aliis id genus pluribus; exterius autem varii liquores balſamici, vulnerarii, emun-

emundantes, putredini adverſantes, & anodyni, ut vocantur, per ſiphones, in laborantem, fædiſque & chironiis quaſi ulceribus ſcatentem naturam muliebrem perpetuo injicerentur, non excluſis ſalutaribus peſſis in eumdem nempe ſcopum efformatis, ſimileſque fotus partibus mordaci tabo exeſis admoverentur: victa tamen hic ſuccubuit medicina malis, atque hæc omnia in caſſum plane, dolentibus merito præſentibus cunctis, adhibebantur, & infructuoſa prorſus opera tentabantur a medicis ſedulis quidem, ſed infelicibus, ſine ulla ſpe vincendi mali pervicacis relicta: proſerpente quippe indies longius iſta peſte, cedere neſcia & vires majores eundo, adquirente.

Unde inquietæ plerumque & inſomnes noctes, longa ciborum faſtidia, crebriores animi labantis defectiones, rigores & tremores artuum, inexplebiles fere bibendi cupidines, & inſequutæ mox moleſtæ rurſus vomitiones, atque innumera alia mala miſellam iſtam jureque deplorabilem feminam, miſerandum in modum, ſine ulla fere intermiſſione, exercebant & excruciabant.

Illam tamen omnia hæc tormenta, quantumvis ſæviſſima, pervincere prorſus haud potuerunt, ut mente ſolida quateretur, aut ex acrioris doloris impatientia, vocem degenerem, vel cœli vindicis irreverentiorem ederet, decoram ſui famam fœde corrupturam: donec tandem biennio fere integro, inter tot infandas ærumnas & horrendas calamitates, exacto, infelix illa inclementia fati, exterrita fœmina, mortem, ceu unicum miſeriarum portum atque effugium, placide oraret, ipſamque nonnihil tæderet, ſuo quaſi funeri intereſſe, & male vivum ſuum cadaver omnibus fætore horrido abominabile ſecum diutius circumferre: arebat enim ubique ſicca cutis, & rigidi nudique nervi ſtabant, infecto quoque ore exſangui funereoque colore.

Omnipotens ergo Deus longum interea miſeratus dolorem difficilemque obitum, placidam tandem facilemque mortem tanto laudabilius perituræ immiſit, adeo, ut tenuem jam ſpiritum, dormituræ propior, facile exprimeret: relicto interim non tam caduco fædoque illo tetris ulceribus corpore, fugitivo animi perennaturi deſertore; quam potius tam fortis exitus conſtantiæque inconcuſſæ illuſtri plane & diutius manſuro exemplo. Ita enim hic a nobis narrata poſteritati & tradita, ſuperſtes quaſi erit, ſi non in longiſſimum ævum; tamen, ſi illud quidem a venturi ſæculi benignitate ſperare fas fuerit, per alicujus ſaltim atque anguſtioris temporis ſpatium,

Si modo ferre diem, ſeroſque videre nepotes
Vilia noſtra valent, nec famam invidit Apollo.

Sed de his hactenus! Ne ſcilicet ſcriptoris medici muneris obliti, alienas Oratoris, aut Hiſtorici partes intempeſtive involaſſe, non nemini videamur. Ut enim ingenue nihil celemus, ſola virtutis e duris aſperiſque pulchrius eniteſcentis juſta æſtimatio hic nos aliquanto longius provexit, ac animo primum deſtinaveramus.

OB-

OBSERVATIONES PRACTICÆ VARIÆ

Ex his ipſis enarratis Hiſtoriis deductæ.

§. I.

EX his igitur tribus miſerandis Hiſtoriis nunc, liquidius, putem, conſtabit, quam parum ſcilicet certioris fiduciæ plenioriſque ſalutis, in ſola cancri pertinacis & intractabilis exſtirpatione fuerit reponendum, & quanto tutius ſit ex adverſo, immedicabile malum non temere contrectare, aut intempeſtivis remediis adhuc magis accendere, nec fædam hanc camarinam, aut olidam anagyrin infeliciter plane, nulloque cum fructu, commovere.

§. II.

Licet enim pauciſſimi, raro cæli clementioris munere, poſt illius exciſionem, ad ſanitatem priſtinam reverſi fuerint, uti varii mox laudandi Auctores, fide alias haud indigni, memoriæ prodiderunt: tamen longe plures contrarium experti, præcipitatis eo ipſo properantius fatis, miſere extincti fuerunt: quum nempe efferatum illud & omnes omnium medicorum artes eludere ſolitum cancri inſidioſi venenum, ex uno loco armata quaſi ferro & igne manu, expulſum, mox alium longe periculoſiorem occuparet, ubi ob difficiliorem locorum abſtruſiorum aditum, nulla arte, aut ope humana, laboranti & ſuccumbenti tandem naturæ ſuccurri commode poſſet, nec ſeſe præſtantiores illi & valentiores in arte chirurgica, Magiſtri facile invenirent, qui, ut Arnobius, Lib.I.adverſus Gentes, pag.30.de re fæda, ſatis eleganter loquitur, *contumaciam canceris ſævi ad ſubeundam cicatricem, circumſcriptis evaginationibus, compellerent.*

§. III.

Inde veriſſimum quidem notum illud triſtiſſimum duriſſimumque Cornelii Celſi effatum, Lib.V.Cap.28. prout nempe ex ill.Morgagni noſtraque emendatione, legendum ibi videtur: *carcinomata curationibus irritantur, & quo major vis adhibita eſt, eo magis: quidam ferro aduſſerunt: quidam ſcalpello exciderunt: neque ulla unquam medicina profuit: ſed aduſta protinus concitata ſunt, & increverunt, donec occiderent. Exciſa etiam, poſt inductam cicatricem, tamen reverterunt, & cauſſam mortis attulerunt.* Hactenus Celſus.

§. IV.

Quo & præſertim pertinet graphica illa & ſpirans quaſi lactei Lactantii deſcriptio cancri illius vivacis ac verminoſi, planeque inexſtirpabilis, quo truculentiſſimum illud & cruentiſſimum tyrannum, Galerium Maximianum, immeritiſſimam ſcelerum pœnam, diu excruciaverat juſtiſſima Dei ultoris vindicta, Lib. de mortibus perſecutorum, cap.XXXIII.his quidem verbis: *Incipit*

pit vulnus non ſentire medicinam ; proxima quæque cancer invadit , & quanto magis circumſecatur , latius ſævit ; quanto curatur , increſcit .

Ceſſere Magiſtri,
Phillyrides Chiron, Amythaoniuſque Melampus.

Undique medici nobiles trahuntur : nihil humanæ manus promovent . Computreſcunt forinſecus viſcera , & in tabem ſedes tota dilabitur . Non deſinunt tamen infelices medici , vel ſine ſpe vincendi mali , fovere , curare . Repercuſſum medelis malum recidit introrſus , & interna comprehendit , vermes intus creantur &c. Quomodo nempe poſtrema verba rectius legenda nobis videbantur quondam, pro vulgatis quidem, *repercuſſis medullis, malum recidit introrſus*: uti jamjam monuimus, ac nonnihil probavimus, in libelli noſtri de pleuritide, adjecta Appendice, ad Theodori Priſciani Cap.IV.pag.198.Cæterum, ut id obiter hic adjiciam,eamdem cancri ſæviſſimi & fætidiſſimi deſcriptionem uberiorem legendam nobis exhibuit Euſebius, Lib.VIII.Hiſtor.Eccleſ.cap.16.pag.315.atque ex eo Suidas, in ſuo Gloſſario, Tom.II.pag.494.ubi videndus Kuſterus.

§. V.

Inſtar autem omnium hic potiſſimum eſſe poteſt veridicum illud Hippocratis ipſius noſtri Oraculum medicis doctioribus elegantioribuſque dudum cognitiſſimum, Aphoriſ.38. Sect.VI. ὁκόσοισι κρυπτοὶ καρκῖνοι γίγνονται, μὴ θεραπεύειν βέλτιον. Θεραπευόμενοι γὰρ ἀπόλλυνται ταχέως· μὴ θεραπευόμενοι δὲ πλείω χρόνον διατελοῦσι, h. e. *Quibus occulti cancri fiunt, eos non curare melius eſt. Curati enim citius pereunt: non curati autem longius tempus perdurant.* Ad quem ſingularem locum, alibi quoque a noſtro repetitum, lib.nempe II. Prædict.&c. legi præſertim in ampliſſimo commentario, meretur ipſe Galenus, Tom.IX.Opp.Part.II. p.272. vel maxime autem Guilielm. Fabric. Hildanus Obſervat. chirurg. 87. Cent.III.pag.369.ſqq.& p.381.ibique etiam Sebaſtianus Meyerus, in doctiſſima ſua ad ipſum Hildanum Reſponſione, pag.384.ſeqq.qui ipſi nempe eximii duumviri in arduum nonnihil illum Aphoriſmum Hippocraticum perquam egregie commentati fuerunt: cujus tamen inconcuſſam plane veritatem labefactare & oppugnare ipſumque Hippocratem rectiora ſcilicet docere, temerario prorſus auſu, conatus eſt frigidus ille per ignem philoſophus, Petr. Jo. Faber, in chirurgia ſic dicta ſpagyrica, cap.14.pag.49.Quibus ſupra laudatis omnino ſuo merito, addendus doctiſſimus ac diligentiſſimus Dieterichius, in Jatreo Hippocratico, opere bonæ frugis pleniſſimo, pag.587.ſqq.& pag.654.ubi certe plura, quæ ad hoc noſtrum Argumentum in primis ſpectant, una collecta exhibentur: nec non Gorræus, in definit.Med. pag.209. Foeſius, in Oeconomia Hippocratica, pag.187. ſqq.cum aliis pluribus.

§. VI.

Quam quidem veriſſimam Hippocratis ſententiam, de cancrorum occulta vi ſævientium & ſerpentium ancipiti ac damnoſa curatione, ſapienter quoque in immortale ſuum opus tranſtulit hiſtoricorum prudentiſſimus ac ſtilo notidiſſimus, Polybius, cujus proinde teſtimonium, majoris ſcilicet ornatus gratia, ceu fulgentiorem aliquam gemmulam, his dictis noſtris interſerere, nihil, ſpero, prohibebit. Ita vero ille, Lib.I.pag.114.Ἐπεί τε γὰρ τῶν ἑλκῶν, (Καρκινωδῶν,

νωδῶν,) ἐὰν μὲν θεραπείας τοῖς τοιέτοις προσάγη τις, ὑπ᾽ αὐτῆς ἐνίοτε ταύτης ἐρεθιζόμενα θᾶττον ποιεῖται νομήν. Ἐὰν δὲ πάλιν ἀφῆ, κατὰ τὴν ἐξ αὐτῶν φύσιν φθείροντα τὸ συνεχές, ἐκ ἔχει παῦλαν, ἕως ἂν ἀφανίσει τοὐποκείμενον. *In cancroſis quidem ulceribus, ſi curationem ita affectis admoveas, illa ipſa irritatur malum, ut tanto ſerpat velocius. Rurſus, ſi curatio omittatur, proxima quæque loca corrumpendo, ut natura eſt horum ulcerum, non ante finem faciunt, quam corpori ſubjecto perniciem attulerint.* Hactenus Polybius. Atque id ipſum eſt, quod ita ſcite, ut ſolet, expreſſit Aretæus Cappadox; lib. II. de morb. diuturn. cap. XI. pag. 64. Ἀγριαίνει Καρκίνος ψαύσεσίτε καὶ φαρμάκοισι, καὶ χαλεπαίνει, πῶς καὶ ἰητρίη, h.e. *Efferatur cancer manuum attrectatione, & medicamentis, & quolibet medelæ genere magis exaſperatur*; ubi videatur, ſi quidem lubet, commentarius longe doctiſſimus medici ornatiſſimi & elegantiſſimi, Petri Petiti, pag. 210. ut jam brevitatis ſtudio, Paulum Aeginetam, Aetium Amidenum, Galenum, Nonnium, Actuarium alioſque veteres medicos taceam, apud quos nempe ſimiles plane ſententiæ frequentius leguntur.

§. VII.

His autem graviſſimis medicorum præſtantiſſimorum præceptis & interdictis ſeveriſſimis licet vel maxime obſtantibus; tamen & antiquiore jam ævo, & hac noſtra quoque recentiore ætate, nonnulli mirandorum ejuſmodi arcanorum aut veri poſſeſſores: aut forſan rectius, vani promiſſores, ſubinde reperti fuerunt, quibus ne admoto quidem ſupremo illo ferri acuti remedio, ſeſe cujuſcumque cancrorum generis ſævas nocendi ac depaſcendi vires infringere ac debilitare poſſe, gloriarentur. Sic vetuſtiſſimus auctor M. Porcius Cato venerandæ ſuæ & aliis omnibus vel præſtantiſſimis plantis, prælatæ deæ, quæ ipſi nempe in hortis naſcebatur, ſcilicet braſſicæ, invidendam hanc laudem in debellanda omnis cancri ſævitia, tribuit, cap. CLVII. de re ruſt. pag. 118. *Eadem vulnera putida canceresque purgabit, ſanoſque faciet, quod medicamentum aliud facere non poteſt*: quod ex ipſo repetit Plinius, lib. XX, cap. 9. ubi tamen ſapienter addit: *Silveſtris braſſicæ immenſo plus affectus laudat Cato.* Longe vero cumulatius inflatiuſque extollit ac commendat adhuc Scribonius Largus mirificam illam, ut ipſe jure vocat, compoſitionem nullius pene in medendo, virtutis expertem, ac præcipue a Pacchio Antiocho auditore Philenidis Catinenſis, quæſtuoſo valde uſu illuſtratam, cap. XXIII. Compoſit. Med. CII. pag. 62. his quidem magnificis verbis: *Quid dicam duritias in mammis mulierum, cum dolore, conſiſtentes, quas nullum medicamentum levat, quemadmodum ex toto, in perpetuum interdum ſanat? quas plerique medicorum inſanabiles adfirmant*, καρκινώματα *&* κακοήθη, *appellantes. Poteram nominare honeſtas feminas, quas aut ille, aut ego, hoc medicamento ſanavimus: niſi crederem fidem te habere nobis alioquin ipſe tibi jam dixiſſem:* ubi vide, ſi placet, acutiſſimi Jo. Rhodii not. & emendat. pag. 170. Qualem efficaciſſimam pariter medicinam cognitam quoque ac perſpectam habuiſſe quondam videtur nobiliſſimus ille medicorum crotonienſium, Democedes, quum in mamma Atoſſæ Darii Regis Perſarum, uxoris, ſubnatum maligniſſimi moris cancrum, jamjam nempe diruptum & exulceratum, hincque vix, ferro igneque amplius expugnabilem, nullo tamen, ut colligere quidem licet ex ipſis Hiſtorici verbis, admoto prorſus ferro, ſolis tantum adhibitis remediis efficacibus & exquiſitis, feliciter

citer perſanaret: nullam enim uſtionis ſectioniſve mentionem injicit, qui memorabilem hanc Hiſtoriam diſerte retulit, Herodotus, in Thalia, ſeu lib. III, cap. 133. & 134. pag. 211. Edit. Gronov. cujus nempe hæc ſunt verba: Ἀτόσσῃ, τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ, Δαρείου δὲ γυναικὶ, ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφυ φῦμα· μετά δὲ, ἐκραγὲν, ἐνέμετο πρόσω· ὁ δὲ Δημοκήδης, φὰς ὑγιέα ποιήσειν· ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα, ἰώμενος, ὑγιέα ἀπεδέξατο, hoc eſt: *Atoſſæ, Cyri quidem filiae, Darii autem uxori, exortum erat in mamma, Tuberculum; ſpondebat autem Democedes, ſeſe illam ſanaturum: confeſtim ergo idonea medicamenta applicuit, eamque ipſam exiguo interjecto tempore, integræ ſanitati reddidit.* Quam ſingularem Hiſtoriam ex hoc ipſo Herodoti loco, maximam quidem partem, deſumtam, in ſuum quoque lexicon tranſtulit Suidas. Athenæus autem, eamdem perquam felicem Democedis curationem enarrans, leviter nimis leniterque de re gravi atque atroci, loquutus fuiſſe videtur; ut ex his ipſis ejuſdem verbis luculentius patet, lib. XII. cap. 4. pag. 522. Θεραπεύσας ὁ Δημοκήδης Ἄτοσσαν, τὴν Δαρείου μὲν γυναῖκα, Κύρου δὲ θυγατέρα, τὸν μαστὸν ἀλγήσασαν. *Sanaſſe dicitur Democedes Atoſſam, Darii conjugem & Cyri filiam, quum ex mammæ dolore ægrotaret.* Quæ certe parum digne reſpondent uberiori iſti & accuratiori ipſius Herodoti relationi ſuperius modo propoſitæ. Sed hæc obiter! tranſeamus potius, ſi lubet, ad alia.

§. VIII.

Sic igitur & apud ipſum Cornelium noſtrum Celſum, lib. IV, cap. 25. commendatur *valens adverſus cancerem inteſtinorum, remedium*, qui & in ſequentibus libris, V. VI. VII. varia tam interna, quam externa medicamenta dilaudat, quibus ſingularem virtutem & efficaciam tribuit in perſanandis diverſi generis cancris adhuc, ut ipſi quidem videtur ſanabilibus. Commemorat quoque Plinius, lib. XXVIII. cap. 4. Aeſchinis Athenienſis ſingulare, ſed ſimul fere pudendum, remedium, botryon dictum, quo ille carcinomatis feliciter medebatur. Sed apud Plinium ipſum in vaſto varioque Hiſtoriæ naturalis opere, innumera pene medicamenta ex plantis, animalibus, atque metallis adeo ipſis petita, paſſim occurrunt, quibus indomitam diri cancri ferociam fortiter fortunateque debellari poſſe, ingenti quidem, niſi forſan nimia, quod vereor, fiducia, traditur. Sextus quoque Placitus, rectius, quam Platonicus, in libello, de medicina ex animalibus, apud ill. Fabricium, Bibliothec. Græc. Vol. XIII. Lib. VI. cap. 9. non ſolum Cap. XVII. 22. pag. 414. ſordidum illud Æſchinis Arcanum in extinguendo penitus carcinomate, ſuperius ex Plinio productum, ſummis laudibus extollit, quod & feciſſe conſtat Conſtantinum Africanum, Lib. de animalium virtutibus naturalibus, ab Æſculapio acceptis; ſed etiam ipſe Cap.XI pag. 401. de ſua penu aliud promit, præſtans virtute remedium contra cancroſa, ut ipſe quidem ait, vulnera & carcinomata. Quale & legitur apud Plinium Valerianum, alioſque plures. Præſertim autem longum vaſtumque ejuſmodi remediorum tetris cancris eradicandis repertorum indicem paſſim pertexuerunt veteres medici Græci, Galenus, Paulus Ægineta, Aetius Amidenus, Dioſcorides, Actuarius, Nonus, Oribaſius, aliique, quorum eximia loca, huc vel maxime ſpectantia, hic cuncta exſcribere, aut ſpecialius, indicare, jam nec lubet, nec vacat: imprimis, quum hæc ipſa nemini paulo humaniori & in medicina veterum peritiori incognita aut obſcura eſſe arbitremur. Utinam

nam autem tam vera eſſent iſta laudata nimis ab Auctoribus Græcis & Latinis adverſus cancros, remedia, quam varia illa quidem ſunt ac multiplicia. Sed ſic copia nos inopes fecit, & congeſto quaſi in auro, adhuc tamen pauperes ſumus.

§. IX.

Neque enim ditiores felicioresve exinde redditi fuimus tanta novorum remediorum acceſſione facta, quorum eximia prorſus virtute, indomitum alias carcinomatum virus, vel ſine ferro adhibito, perdomari facile poſſe, publicis quoque ſcriptis, ingenti verborum grandiſonorum apparatu, recentiore ætate, divulgatum fuit. Sic artis oſtentatione & portentoſa ſcientiæ venditatione inſignes illi triumviri, Hieron. Cardanus, Theophraſtus Paracelſus, atque Helmontius, quorum ſocietati, ceu quartus, merito adjungendus Petr. Jo. Faber, in chirurg. ſic dicta ſpagyrica cap. 17. pag. 143. item cap. 14. p. 49. ſeſe talia noſſe miranda remedia arcana, quibus omnes omnino cancros funditus delerent, jactantius confidentiusque aſſeverarunt. Quos inter & mirabilis ille vir jure cenſeri meretur, qui, referente eodem Helmontio, Tract. de ideis morboſis, 38. p. 518. Tom. I. Opp. *Cancrum quemlibet ſanabat, inſperſo pulvere indolente: atque tum demum emplaſtro incarnante ſolidabat: cujus ars ſecum ſepulta eſt.* Quæ ſi ita ſint, ponamus enim tantiſper, vera eſſe, tum ſane inhumanus iſte homo, quiſquis demum fuerit, turpiter vitam fraudare voluit alienis etiam bonis, atque univerſo hominum generi maligne invidens, temere credidit, neminem ex poſteris docere, in ſcientiæ eſſe auctoritatem. Sed certiora hæc vix iſtis eſſe jure videntur, quæ de famoſi illius Butleri lapillo mirifico ridicule ac ſuperſtitioſe nimis idem perhibet Helmontius, in Butlero, ut libellum nempe lepide, aut frigide potius, inſcripſit, p. 558. cui nimirum adeo divinam ſtupendamque prorſus virtutem inditam fuiſſe, ſerio aſſerit, ut vel leviſſimo linguæ ad ipſum attactu, ſive ſolo guſtatu, ſive denique unctione ex iſto facta, non ſolum omnes, etiam immedicabiles alias morbi perfecte perſanarentur; ſed & inexſtirpabiles alioquin cancri temporis fere puncto, ſi credere quidem dignum, feliciſſime exſtirparentur. Sic enim, ne quid ſcenæ nempe, aut mimo deſit, ipſe ille mirificus Butlerus ampullatur ad credulum nimis ac ſuperſtitioſum Helmontium, ibidem, pag. 555. *Chariſſime, niſi eo devenias, quod unico remedio queas curare quemlibet morbum, manebis in tirocinio, utcumque ſenex evaſeris.* Unde nunc clariſſime, opinor, patet, ad quemnam ſingularem ac mirabilem hominum claſſem iſte pertineat Butlerus, beatus ſcilicet tam lepidi lapidis panchreſti poſſeſſor, qui rariſſima & inaudita fere felicitate, una, quod dicitur, fidelia non duos, ſed omnes omnino parietes confeſtim dealbare potuit; iſte profecto

Gallinæ filius albæ;
Nos viles pulli, nati infelicibus ovis.

§. X.

Nec defuerunt unquam plures ejuſmodi magno, ſed inani plane hiatu, promiſſores, ſplendidis quidem pollicitationibus promti, ubi vero ad rem ipſam

ipſam præſtandam, ventum fuerit, ignava opera torpidi atque imbelles. Qualis ille fuit vanus certiſſimæ ſanitatis ſponſor, qui referente & dolente Ambroſ. Paræo, Opp. Chirurg. Lib. VI. cap. 30. p. 221. nobiliſſimam matronam levi tantum & exiguo adhuc mammæ cancro affectam, perperam medicando, miſerandum in modum, perdidit: cui reſpondet ſimilis hiſtoria, apud Tim. a Guldenklee Caſ. 40. Lib. IV. pag. 38. & apud Pechlinum, Obſ. 70. Lib. I. p. 185. ſqq. item Jo. Agricolam, in chirurgia parva, Tract. V. pag. 499. Nec non alter ille Aretalogus, cujus meminit Ant. Benivenius, cap. 72. de abdit. Morbor. Cauſſ. pag. 239. qui infelicem textorem pari modo, atrociter tandem interemit. Quo & pertinet temerarius ille chirurgus, qui notante Hildano, Obſ. Chirurg. 86. Cent. III. pag. 367. intempeſtiva damnoſaque unguenti Ægyptiaci applicatione, honeſtam matronam jugulavit: quod triſte fatum & alteri ſimiliter contigit, referente eodem, obſ. ſequenti, 87. pag. 370. nec non miſerrimo illi infanti, apud Foreſtum, Obſerv. Med. 6. Lib. XIII. p. 317. conf. Verzaſchæ Obſ. med. 89. pag. 229. ſqq. & rurſus Foreſt. Obſ. 26. Lib. XVII. pag. 485. ſqq. & Obſ. 47. Lib. XXVIII. pag. 292. ſqq. item Ammam. Med. Crit. Caſ. 94. pag. 470. ſqq. & exinde Valentini, Pandect. Med. Leg. Caſ. XI. pag. 761. ſqq. part. I. Bonet. Sepulchr. Anat. Tom. III. Lib. IV. Sect. II. Obſ. 7. pag. 268. denique Barthol. Boſchetti Diſſert. de Salivat. Mercurial. Cap. III. Artic. 7. Hiſt. 7. p. 167. In idem fere vitæ diſcrimen alia temeraria medicina, inducta fuit infelix illa filia Goropii illius Becani, portentoſis ſuis opinionibus celeberrimi, narrante latiniſſimo & experientiſſimo Tulpio, Obſ. med. cap. 47. Lib. I. pag. 88. Nec non altera illa longe infelicior femina, impudentiſſimi cujuſdam Agyrtæ inſanis conſiliis & damnoſis auxiliis ſimilem in modum, miſerrime decepta ac circumventa, cujus triſtiſſimam hiſtoriam more ſolito, hoc eſt eruditiſſime & elegantiſſime, retulit vir & ſplendidiſſima ampliſſimi muneris dignitate, & vaſta imprimis conſummataque rerum & medicarum, & doctarum, ſcientia, eminentiſſimus, ſuoque merito celebratiſſimus, ill. Gerardus van Swieten, in illis ſuis optimæ frugis pleniſſimis commentariis æternum haud dubie victuris, in immortalis Herm. Boerhaavii Aphoriſ. Med. pract. Tom. I. pag. 881. quem & vid. p. 889. 892. & pag. 900. ſqq. ubi nempe arduum hoc argumentum de ſingulari & abſcondita cancri naſcentis natura, pertinaci & intractabili indole, atque difficili tandem ac vix ſperabili ejuſdem curatione, ſolidiſſime doctiſſimeque, ut ſemper nempe conſuevit, data quidem opera, pertractavit. Quod & dudum antea fecerat ſummus tanti diſcipuli, Magiſtro ſuo, maximo jure, æquiparandi, præceptor, ipſe nimirum Boerhaavius, Tom. II. Prax. Med. pag. 238. ſqq. ex quo ſequentia imprimis verba notatu ſane digniſſima, e pag. 243. huc translata, legi omnino ob argumenti affinitatem, merentur. *Hic vero tota chirurgia & medicina deſiderant medicamentum ad cancrum, ut ſuppuretur, vel in ambitu, ut aliquando in anthracibus fit, vel, ut ſubſtantia ejus vertatur in pus, & tamen continuum non ſolvatur: ſed proh dolor! Nullum datur; quidquid nonnulli, ut imprimis chemici, jactent. Sic habui medicum chemicum mihi amicum; ille dicebat, ſe habere medicamentum ſuppurationem bonam efficiens: ſed vidi eum in tribus caſibus, æque infelicem fuiſſe, ac ullum alium Empiricum: ſe tamen adhuc curare poſſe ſuo medicamento putabat, licet contrarium videret.* Hactenus quidem Boerhaavius.

§. XI.

Tale tamen remedium a Boerhaavio jure deſideratum, nullo ære mercabile, nullo inquam, auro æſtimabile, habuiſſe unice rariſſima quidem felicitate, videtur celeberrimus iſte ſævi cancri domitor, uti vocabatur, Petrus Alliot, Barroducæus, rerum medicarum & chemicarum ſcientiſſimus, qui generoſioris cujuſdam Feminæ mamillæ ſiniſtræ a crudeliſſima cancri teterrimi pertinaciſſimique tabe per integrum jamjam quadriennium, immane quantum pereſæ *inſperſit quotidie albicantem quemdam pulviſculum ſibi ſoli notum, unde poſt horulæ ſpatium, levis coorta febricula, quæ tamen mox ceſſavit, & quietem ægræ indulſit. Ita continua pulveris hujus inſperſione, ſeſquimenſe, effecit, ut vulneris labra ex livido, in rubicundulum terminarentur colorem, & ichor ſeroſus paulatim in coctum laudabiliter pus verteretur: quo facto, vulgaribus ſarcoticis, miniſtrante chirurgo, plagam conſolidavit*. Quæ ſunt ipſa verba teſtis non auriti, aut rerum harum imperiti, ſed oculati potius, præſentis, &, *qui viſa ſibi loquitur*, ut ipſe ſcribit, ſimulque rerum medicarum ac chemicarum juxta peritiſſimi, hincque tanto magis fidem plenam merituri, nimirum doctiſſimi illius & celeberrimi per orbem viri, Olai Borrichii, qui hæc ipſa ſuo tempore, Pariſiis, publice geſta, miraculo tamen propiora, quam rei naturali, aut ordinariæ, candide, docte, copioſe, atque ſimul ornate, memoriæ prodidit, in Actis med. Hafnienſ. per Thom. Bartholinum, virum ſummum, publicatis, Vol. I. Obſ. LXXII. pag. 160. ex quibus eamdem mirabilem Hiſtoriam in medicinam ſuam ſeptentrionalem tranſtulit Theophil. Bonetus, Tom. II. Lib. IV. Sect. XI. Obſ. 6. pag. 158. ſqq. Vehementer autem cum eodem laudato Borrichio, dolendum, illum ipſum admirandæ virtutis pulverem, ſæculo tantopere profuturum, cum ſuo Auctore, lucri perituri cupidiore, quam famæ æternum manſuræ, jamdudum in pulverem cineremque abiiſſe. Ne enim poſteris prodeſſe voluiſſe videretur Petrus ille Alliotus, quod ſane dictu turpiſſimum creditüque difficillimum, ad peſſimum alterius illius invidi & maligni viri exemplum, cujus ſupra ex Helmontio mentionem fecimus tam illiberali facinore dignam, maluit theſaurum iſtum fæde abſcondere, ſupprimere, ſecumque ſepulchro ſervare, quam in publicos uſus, ut decebat nempe, large liberaliterque effundere. *Tantum ſcilicet*, quod merito cum Plinio, reprehendendum, *ab excogitandis novis ac juvanda vita, mores abſunt*.

§. XII.

Commemoranda quidem nunc etiam eſſent varia alia remedia ex vulgo tribus ſic dictis regnis nempe plantarum, animalium atque metallorum, larga copia, depromta, atque ad indomitam dirorum carcinomatum ferociam refrenandam, paſſim impenſe commendata, a diverſis auctoribus medicis, v. g. Mynſichto, Schrœdero, Weckero, Fraundorffero, Mercklino, Penoto, Rulando, Sennerto, Rolfincio, Bartoleto, Jonſtono, Riverio, Hartmanno, Paræo, Dolæo, Barbette, Waldſchmidio, Gockelio, Boneto, Michaele, aliiſque pluribus, quos ſciens lubenſque jam prætereo, item & Gilberto Knovvles, vate atque medico juxta celeberrimo, in materia medica botanica, terſiſſimo carmine conſcripta, pag. 24. nec non Alphonſ. Ferro, de morbo Gall. Lib. II, cap. 24. pag. 430. in Sylloge Aphro-

Aphrodiſiac. per Aloyſ. Luiſinum, Tom. I. Edit. Boerhaav. Sed quoniam iſta omnia, ſpecioſis licet titulis inſignita, plerumque plus præſidii promittunt, quam re ipſa, præſtant, dirumque illud malum potius nonnihil emolliunt, quam funditus tollunt; licet nonnulla in contrarium, exempla ſingularia producta legantur, apud Foreſt. Obſ. med. 2. Lib. XIV. pag. 372. Verzaſcham, Obſ. med. 89. pag. 229. ſqq. Scultetum, Armament. chirurg. part. II, Obſ. 46. pag. 100. ſqq. Overcamp. in chirurg. Nov. part. II, cap. 12. & 15. imprimis autem Riverium, Obſ. med. 97. Cent. I. pag. 584. & Sam. Formium, Obſ. chirurg. 20. & 21. apud eumdem Riverium, p. 678. Opp. item Chriſtoph. Guarinonium, conſultat. Med. 513. pag. 591. & ill. Hoffmannum, med. rat. ſyſtem. Tom. IV. part. V. cap. 6. pag. 458. Tom. III. Opp. item, Med. conſult. Caſ. 58. Cent. I. p. 177. ſqq. ut alios taceam; ideo ea merito hic cenſui prætermittenda. Inde etiam nec longius jam excurram in *Phytolaccæ*, ignorati hactenus in medicina, uſus, laudes, quæ nuperrime, ceu unica illa ſalutis ancora, in feliciter perſanando teterrimo cancro, in Anglia potiſſimum, impenſiore præconio nobilitari cœpit: longior enim dies, uberiorque atque fidelior experientia docebunt demum medicos ſolertiores, ecquid denique veri ſolidique inſit his ipſis commentis tam pulchra præclaraque minantibus.

§. XIII.

Quum igitur, uti quidem longe lateque hactenus perſequuti fuimus, omnia iſthæc remedia in mitigando, aut extinguendo edaci cancro, tantopere celebrata, aut incerta valde ſint atque ambigua, aut nociva ac diſcriminis plena, aut denique obſcura, incognita atque ex tetro livore publicis commodis ſubtracta; proinde cum optimis quibuſvis auctoribus medicis ac chirurgis, merito cenſendum, omnem in ferro ſolo ſalutem eſſe repoſitam, locumque tunc vel maxime habere illud virgilianum:

Non tamen ulla magis præſens fortuna laborum eſt,
Quam, ſi quis ferro potuit reſcindere ſummum
Ulceris os: alitur vitium, vivitque tegendo.

Nam, ut veriſſime quondam noſter pronunciavit Hippocrates, Aph. 6. Sect. VIII. & lib. de arte, pag. 8. ὁκόσα φάρμακα οὐκ ἰῆται, σίδηρος ἰῆται, *Quæcumque medicamenta non ſanant, ea ferrum ſanat*. Vix ergo ullum ſupereſt dubium, quin cancer potiſſimum, recens modo natus, adhuc mobilis, anguſto limite circumſcriptus, locoque imprimis oportuno ſenſibuſque expoſito conſpicuus, intactis autem ſimul ante omnia, a contagioſa ipſius labe mutuaque tabe, reliquis ſani adhuc corporis partibus, feliciter plerumque, ſecure atque perfecte, ferro ſtricto exſcindi poſſit. Conf. Celſus; lib. V, cap. 26. Paul. Ægineta, lib. IV, cap. 19. item Galenus, Aetius, Nonus, ut omnes jam recentiores medicos & chirurgos taceamus.

§. XIV.

§. XIV.

Quod præſertim de labiorum cancro, propter ipſius loci oculis manibusque exſerti oportunitatem facilemque acceſſum, & minorem nimiæ ſanguinis profuſionis metum, tanto confidentius aſſerendum. Quis enim quæſo, tuto non credat ſummo illi in arte noſtra dictatori venerando, Ill. Van Swieten, in aureis commentariis in Aphoriſm. Boerrhaav. Tom.I. pag.896. ita graviſſime pronuncianti: *Vix credi poteſt, quantæ magnitudinis cancri a peritiſſimis Chirurgis aliquando ex labiis reſecti fuerint, & feliciter curati, abſque inſigni deformitate. Vidi ſic hominem, cui bina tertiæ partes labii inferioris ſic fuerunt ablatæ; & tamen ſatis pulchra cicatrice coaluerat tantum vulnus.* Qualia ejuſdem felicis amputationis exempla plurima paſſim quoque relata leguntur apud Paræum, Opp. Chirurg. Lib.VI. Cap.29. pag.219. Timæum a Guldenklee, Lib.I. Caſ. medicinal.38. pag.71. & Lib.VI. Caſ.13.pag.271.ſeq. Petrum Foreſtum, Obſ. med.26. Lib.XVII. pag.486. Gerard. Blaſium, Part.VI. Obſ. med. rarior.15. pag.82. Fabric. Hildanum, Obſ. Chirurg.87. Cent.III. pag.379. ſeqq. Stalpart. Van der Wiel, Obſ. Med. Chir. rar.13. Cent. poſt. Part.I. pag.105. ſeqq. Scharſchmidium, Relat. med. Part.II. Obſ.42. pag.325. ubi & plura, quæ huc pertinent, præſertim magnum Fred. Ruyſchium, adverſar. Ant. Med. Chir. Obſ.5. Decad.II. pag.14. ut jam taceam Fallopium, Solingium, Overkampium, Guidonem Cauliacum, Severinum, ipſum chirurgorum principem, Heiſterum, aliosque plures.

§. XV.

Verum, quod merito acerbe dolendum, numero quoque haud pauciora paſſim eorum miſerorum occurrunt exempla, quibus fædi ejuſmodi labiorum liventium ac tumentium cancri apte licet, perite & decenter receſi, poſt inductam etiam pulchre jam cicatricem, tamen præter omnem ſpem & opinionem, confeſtim reverterunt, & miſeræ mortis cauſſam attulerunt, ut ſic verum eſſet illud Poetæ:

Latius exciſæ peſtis contagia ſerpunt.

Ex quibus fere innumeris, ſi quis aliquot tantum inſigniora & diligentiore attentione digniora legere aveat, is quæſo, evolvat, niſi grave eſt, Sculteti armament. Chirurg. Part.II. Obſ.33. pag.77. ſeqq. Plateri Obſ. med. Lib.II. pag.369. ſeq. item Boneti Opp. paſſim, præſertim autem actorum med. Berolinenſ. Decad.II. Vol.II. pag.91. & Vol.V. pag.87. ubi bina præcipue triſtiſſima ejuſmodi exempla cancri labiorum poſt feliciſſimam quoque, ut videbatur quidem, exſtirpationem, cum ipſius vitæ detrimento ſubito renati, conſignata leguntur, quæ affatim luculenterque ea ipſa comprobant, quæ ſuperius, Hiſtoria I. & II. eumdem in modum, candide & fideliter enarravimus.

§. XVI.

Nec diſpar certe eſt ratio atrocioris illius cancri mammarum, frequentiſſimæ illius mollioris ac venuſtioris ſexus calamitatis. Licet enim ejuſmodi mammas ponderoſas, horrendum rigentes, veniſque inflatis, atroque

que vel livido tabo fæde turgidis intercurrentibus deformes, nonnunquam feliciter, & ſine ſpe redituri mali vindice ferro, excii, non fuiſſe non deſint exempla, paſſim hinc inde, apud auctores medicos & chirurgos obvia, veluti apud ipſum Æginetam, Lib.VI. cap.45. p.88. & Galenum item Hildanum, Obſ. chirurg.79. Cent.II. pag.298. ſeqq. Foreſtum, Obſ. med.27. Lib. XVII. pag. 493. Marc. Aurel. Severinum, de Abſceſs. Lib. IV. cap.9. pag.222. Scultetum, armament. chirurg. Part.II. Obſ.44. pag.93. ſeqq. Bonetum, Sepulchret. Anat. Tom.III. Lib.IV. Sect.II. Obſ.7. pag.268. Thom. Bartholinum, Hiſt. Anat. 100. Cent.V. pag.285. ſeqq. & act. Med. Hafn. vol.1. Obſ.27. pag.58. Nicol. Tulpium, Obſ. Med. Lib.I. cap.53. pag.97. item Vidium, Cabrolium, Guidonem, Arcæum aliosque; apud Zacut. Luſitanum, Med. princ. Hiſtor.28. Lib.II. pag.308. ut plures recentiores chirurgos, venerabilem imprimis Heiſterum, jam ſtudio taceam. Attamen ne ipſo quidem ſtricto ferri minacis mucrone, inexpugnabiles ejuſmodi mamillarum putridarum peſtes ſemper expugnari potuiſſe, tametſi dirum malum cum ipſo corpore, exſecaretur, ex totidem pariter exemplis luctuoſis in contrarium, ingenti copia, facile producendis, nemini non protinus conſtabit, quicumque auctores iſtos vel ſupra laudatos, vel etiam alios, mox laudandos, paulo diligentius evolvere haud gravatus fuerit, videlicet Sebaſt. Meyerum, Hildanum, Obſ. chir. 87. Cent. III. pag. 386. Scultetum, Arm. Chirurg. Part.II. Obſ.45. pag.98. ſeqq. Eberhard. Gockelium, Conſil. Med.XXIII. pag.272. ſeqq. Bonetum, in Sepulchret. Anat. Tom.III. Lib.IV. Sect.II. Obſ.7. pag.268. & in medicina Septentr. Lib.IV. Sect.XI. Obſ.7. p.159. præſertim vero, Felic. Platerum, Lib.II. Obſ. pag.489. & pag.495. ſeqq. ubi horrendi prorſus exempli Hiſtoria relata legitur, uti &, ut omnia in pauca contraham, Petr. Foreſtum, Obſ. med.26. Lib.XVII. pag.483. ſeqq. ibique graviſſimum Leonhard. Bertapaliæ, vetuſtiſſimi Auctoris chirurgici, hanc in rem, teſtimonium, & denique Ill. Van Swieten, Comment. in Boerhaav. Tom.I. pag.895. Sed neminem tam veterum, quam recentiorum chirurgorum, facile repertum iri crediderim, cui non ſimile frequentius ſit obſervatum.

§. XVII.

Rariſſime enim intra arctiorem unius ſolum mammæ ambitum circumſcripta continetur fæcunda iſta repullulantis cancri lues; quin potius exciſa feliciter una, riteque perſanata, confeſtim peſtiferas ſuas fibras adhuc reſiduas & doloſa quaſi ſub cinere latentes in alteram vicinam, a vitio adhuc immunem, late diſpergit, eamque ipſam ſimili tabe cadaveroſa per mutuam contagionem, contaminat, quod & probe obſervavit exemplisque a ſe ipſo viſis uberius confirmavit venerandus nobis, vel poſt ipſa fata, Hoffmannus, in Med. rat. Syſtemat. Tom.IV. Part.V. cap.6. pag.448. & pag.451. Tom.III. Opp.

Sicque malum late ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes.

Immo nec intra hos, etſi ſpatioſiores limites, indomita effrenataque ipſius ferocia perſtat: quod ſi enim & altera illa Mamma contagioſa tranſitione pariter vitiata ac corrupta, exſecta fuerit, tunc teſte ipſa frequentiore

tiore experientia, mortiferum illud cancri late ſævientis virus, ſede potius nonnihil emotum, quam corpore penitus remotum, ſæpe citato impetu, verſus ipſum uterum parteſque generationi dicatas, ruit, ibique deinde tragœdias excitat luctuoſiſſimas, nulla prorſus humana arte opeque poſtea ſedandas. Quale triſte oppido atque funeſtum exemplum ſupra retulimus, Hiſtoria III. Cui geminum plane aliud, a ſe ipſo pari modo, quondam obſervatum, memoriæ mandavit vir ſummus, Herm. Boerhaavius, Prax. Med. Tom.II. pag.259. atque ex eo, ipſo haud minor, Ill. Van Swieten, in Comment. in Aphoriſ. Boerhaav. Tom.I. pag.875. Sed & dudum Primeroſius ſimile lacrymoſum exemplum de quadam equitis miſeranda uxore, adnotavit, ceu ex ipſo refert Theophil. Bonetus, in Polyalth. Tom.III. Lib.V. cap.30. pag.402. Conf. Frid. Hoffmanni, patris, Method. Med. Lib.II. cap.2. pag.415.

§. XVIII.

Neque ſane id mirum: arctiſſimum enim & ſenſibus quoque pene ipſis manifeſto obvium mammas inter atque uterum ipſum, intercedere conſenſum, mutuamque communicationem & connexionem inter omnes uberrime conſtat rerum medicarum & anatomicarum peritiores indagatores, id quod poſt ipſum noſtrum Hippocratem, Galenum, Soranum alioſque veteres, luculentius, latiuſque demonſtrarunt viri in arte ſummi, Fallopius, Veſalius, Riolanus, Laurentius, Sylvius, Highmorus, Foreſtus, Bartholinus, Mercurialis, Bottonus, & imprimis Rolfincius, Lib.V. Diſſertat. anat. cap.27. ut & diſertius, in ordine & methodo generationi dicat. Partium &c. Part.II. cap.16. 17. & 18. ut recentiores jam taceam, Regner. de Graaf. de Mulier. Organ. Generat. Joann. Freind., in Emmenologia, Schurigium, in Parthenologia & Gynæcologia, alioſque plures, quos inter tamen ſuo merito, eminet Ill. Van Swieten, Comment. in Boerhaav. Tom.I. pag.853. & pag.875. Hinc nunc facile, opinor, ſua ſponte, patebit ratio, cur unius ex illis, partis cancer mutua tranſitione, ad alteram propagetur, feliciterque, ut videbatur quidem, in mammis curatus, ſæpe infeliciter in utero repullulet, non æque feliciter ibidem curandus. Plerique enim mammarum cancri ex prava ipſius uteri conditione, atque menſium degenerum vitiatorumque imprimis fluxu, nunc juſto parciore, aut inordinatiore, nunc plane intercepto atque ſuppreſſo, itemque frigido viduoque cubili, ac vita ſine licentia conjugali, diutius peracta, funeſtam ſuam originem trahunt, uti medicorum peritiorum nemini non cognitiſſimum, atque ſuperius quoque demonſtratum. Nec deſunt ſane lugubris iſtius rei exempla quam plurima, fidem abunde factura, ſi quis forſan, quod neutiquam tamen ſperamus, in dubiam ſententiam diſceſſerit, veluti apud Foreſtum, Obſ. med.26. Lib.XVII. pag.487. ſeqq. Ballonium, Lib.I. Epidem. & Ephemerid. pag.57. Hildan. Obſ.87. Cent.III. pag.369. ſeqq. Lommium, Lib.II. Obſ. Med. pag.272. Blancardum, Anat. Pract. Obſ.16. Cent.II. p.286. ſeqq. Tim. a Guldenklee, Caſ.39. Lib.IV. pag.237. Chriſt. Guarinonium, Conſult. Med.371. pag.396. item Conſult.403. pag.461. & Conſult.513. p.590. Ill. Hoffmann. Med. rat. Syſtem. Tom.IV. Part.V. cap.6. pag.446. & pag.458. Tom.III. Opp. Idon. Wolfium, Obſ. Med. Chir.35. Lib.I. pag.121. Bonetum, Polyalth. Tom.III. Lib.V. cap.30. pag.402. & in Med. Septentrional. Tom.II. Lib.IV. Sect.XI. Obſ.7. pag.159. Martin. Akakiam, Lib.I. de Morb. Mul. cap.19.

pag.

pag. 769. in Gynæciorum Sylloge Iſrael. Spachii, ubi & Mercurialis, Montanus, Trincavellius, Bottonus, Mercatus, aliique, qui de Morbis mulierum accuratius ſcripſerunt, iſtoque grandi Volumine continentur, eamdem in rem, diligenter ſunt evolvendi.

§. XIX.

Tum vero demum maximum omnino & miſerrimum omnium eſt miſeriarum, & re ipſa, *ἄπιςος ἡ ξυμφορὴ*, *incredibilis plane calamitas*, ut ſcite vereque ait Aretæus, Lib. II. de Morb. Chron. cap. XI. pag. 64. ubi plura de hoc acerbiſſimo caſu legenda; quando ſcilicet acerrimum illud cancri mordacis Venenum ipſos ſecretiores uteri receſſus violenter invadit, crudelique tabe obſcenos locos muliebres adeo uſque peredit, ut, horreſco referens, ſanies teterrima, olida, atra, flava, viridis, rufa, verbo verſiculor, ulceroſo ab inguine, impatibili dolore & fœtore, deſtillet, quæ omnia circumjacentia voracitate avidiſſima, depaſcitur, atque rapidiſſime depopulatur. Quod ipſum jam ſua tempeſtate, probe animadvertit Paulus Ægineta, Lib. III. cap. 67. pag. 54. *ἐκκρίνεται*, inquit ille, *διηνεκῶς ἀπ᾽ αὐτȣ̃ καρκίνȣ τȣ̃ ἡλκωμένȣ τῆς ὑςέρας, ἰχὼρ λεπτὸς, ὑδατώδης, μέλας, ἢ πυρὸς, δυσώδης· ἐνίοτε δὲ καὶ αἷμα φέρεται. Τὸ μὲν ἐν παθος ἀνίατον, ὥς τȣ καὶ Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο.* In quo tamen loco vitioſe ſcriptum *πυρός*, *ignis*, quod ſenſu commodo hic caret, pro *πυῤῥὸς*, *rufus*; quale mendum etiam ex Heſychio olim ſuſtulimus, apud quem æque depravate legebatur, pag. 530. *Κιῤῥὸν, πῦρ ἐρυθρὸν* pro *πυῤῥὸν, ἐρυθρὸν*, ut jam oſtendimus, Lib. IV. Obſervat. Crit. cap. 20. pag. 433. Sed hæc obiter. Ipſe vero Nonus, ſive Theophanes, nunc emendandus eſt ex hoc Æginetæ loco, ex quo ſua maximam partem, hauſit: vulgo enim ibi legitur, cap. 207. de uteri cancro, p. 238. *ἐκκρίνει δὲ ἰχῶρα μέγαν*, perperamque vertitur: *magnamque tenuis ſaniei copiam emittit*, quum tamen præeunte ipſo Ægineta, & præcipue experientia ipſa, extra omnem controverſiam, omnino legendum ſit, *ἰχῶρα μέλανα*, *ſaniem atram*: præſertim, quum neminem elegantius literatorum, opinor, fugiat, frequentiſſime in antiquis libris manu deſcriptis, propter arctiorem puta, literarum affinitatem, confuſa inter ſeſe deprehendi, *τὸ μέγα*, atque *τὸ μέλαν*: id quod poſt Canterum, Leopardum, Salmaſium alioſque, ſingulari exemplo oſtendit Jac. Gronovius, in Obſervat. ad Herodot. Lib. III. pag. 905. Idem vero Nonus etiam in antecedentibus, ejuſdem capitis, alio graviſſimo vitio, quod ſenſum turbat, inquinatus eſt, in iſtis nimirum verbis: *Ἑλκομένȣ δὲ ὄντος τȣ̃ καρκίνȣ, πρὸ ταῖς ὀδύναις καὶ σκληρίαι καὶ ὄγκῳ διαβεβρωμένα καὶ νομώδη εὑρίσκεται*; quæ ſcilicet hunc potius in modum, reſcribenda & interpungenda ſunt, ex eodem Paulo Ægineta: *Πρὸς ταῖς ὀδύναις, καὶ σκληρίαις, καὶ ὄγκῳ, διαβεβρωμένα καὶ νομώδη εὑρίσκεται.* Verum, mittamus jam iſthæc critica, hac commoda tamen occaſione, ut quidem ob argumenti dignitatem, merito videbatur, haud plane negligenda, aut repudianda: quin potius illico ad noſtrum inſtitutum, ſi placeat, revertamur.

§. XX.

Quodſi igitur ejuſmodi immunda teterrimi juxta fœtoris & abominandi coloris mixti colluvies in exulcerato ipſius naturæ muliebris ſinu, col-

lecta hæret, ibique inexhauſta ſcaturigine exundat, omniaque peredit & abſumit; tum ſane unanimi prudentiorum medicorum conſenſu.

Spes nulla, tantum poſſe leniri malum.

quoniam tunc ἀνίατον plane eſt πάθος, ὅπερ ὔτε δυνατὸν, ὔτε συμφέρον ἐςὶ χειρυργεῖν *immedicabilis prorſus morbus, cui nulla opera chirurgica cum fructu, mederi poteſt*, fatentibus modo laudato Ægineta, Lib. VI. c. 45. p. 88. & Nono, Aetio, Actuario, Aretæo, & imprimis Galeno Comment. in Aph. Hipp. 38. Sect. VI. Opp. Tom. IX. Part. II. pag. 272. aliiſque pluribus, apud Henr. Stephanum, Dictionar. Med. pag. 356. ſqq. quibus, e recentioribus, addantur Laz. Riverius, Lib. XV. Prax. Med. cap. X. pag. 463. ſqq. Opp. Bruno Seidelius, de morb. incurabil. pag. 25. Henr. Smetius, Lib. VII. Miſcell. med. pag. 335. Ido Wolfius, Obſ. Chirurg. Med. 35. Lib. I. pag. 117. ſqq. Jo. Varandæus, Tractat. de morb. & affect. Mulier. Lib. I. cap. 9. pag. 177. & qui idem argumentum diligenter tractarunt, Mercurialis, Mercatus, Acacia, Montanus Bottonus, aliique apud Spachium, in Gynæc. item Rod. a Caſtro, Primeroſius, & præſertim Franciſc. Mauriceau, Lib. III. de morb. puerper. cap. 13. cujus locum inſignem huc vel maxime ſpectantem latine retulit Bonetus, qui & ipſe conferri debet, in Polyalth. Tom. III. Lib. V. cap. 30. pag. 402. ſqq. tandem, ut innumeros fere alios jam mittam, ipſe Boerhaavius, Tom. II. Prax. Med. pag. 260. ejuſque prudentiſſimus Explicator, ill. van Svvieten, in Comment. Tom. I. pag. 895. ſqq. & Vir denique ſuo merito maximus, B. Frid. Hoffmannus, Tom. IV. Med. rat. Syſtemat. Part. V. cap. 6. pag. 441. Tom. III. Opp. item Tom. II. pag. 161. ſqq.

§. XXI.

Quam tantorum auctorum decretoriam ſententiam triſtiſſimam exemplis aliquot funeſtiſſimis, illique ipſi a nobis Hiſtoria III. propoſito, maximam quidem partem ſimillimis, uberius confirmarunt & illuſtrarunt Medici pariter celeberrimi, Petr. Foreſtus, Obſerv. Med. 46. & 47. Lib. XXVIII. p. 283. ſqq. Jo. Heurnius, in Not. ad Aph. Hippocr. 56. Sect. V. p. 390. Steph. Blancardus, Anat. pract. rat. Obſ. 16. Cent. II. p. 286. Nicol. Tulpius, Lib. III. Obſ. Med. cap. 33. & 34. pag. 237. ſqq. præſertim autem ornatiſſimus Pechlinus, Obſ. med. 22. Lib. I. pag. 51. & Henr. ab Heer, Obſ. med. rar. 14. pag. 180. ſqq. itemque Schurigius, qui iſta ex ipſis repetit, in muliebr. Hiſt. Med. Sect. III. cap. 2. pag. 271. ſqq. add. Act. Med. Berolin. Decad. I. Vol. V. pag. 26. & Decad. II. Vol. V. pag. 85. ut & ill. van Svvieten, Comment. in Boerhaav. Tom. I. pag. 886. Quo & imprimis pertinet notabilis oppido locus, in Vita S. Philippi Nerii, to. 6. Mai. pag. 633. apud longe doctiſſimum & laborioſiſſimum Cangium, in Gloſſario Med. & infimæ Latinit. Tom. III. pag. 1280. quem, quoniam ipſe brevis eſt, huc infra adſcribere haud pigrabimur: *Per annos plures variis morbis conflictata femina, eoque præſertim, quem Hyſtericum appellant, cum acri quadam deſtillatione, ex qua deinde putridum malignumque ulcus exortum eſt.* Quo ipſo ejuſmodi teterrimum & inſanabile prorſus uteri demum exulcerati carcinoma intelligendum eſſe, neminem rerum iſtarum ſcientiorem fore arbitramur, qui vel leviter tantum dubitare auſus fuerit.

§. XXII.

Quamobrem, ut omnia diffuſe actenus dicta, in unum tandem cogamus, apprime gnari, cunctationem hic ſæpius plus prodeſſe, quam quidem temeritatem, aut feſtinationem, nemini unquam Chirurgorum auctores ſuaſoreſque facile fuerimus, ut ſine omni diſcrimine, omnes generatim cancros, præſertim autem inveteratos, & ex diuturniore mora, altius partibus infixos ac latius jam circumductos, juſto properantius, cruenta amputatione, deleat; niſi ex ſaluberrimo Hildani, Foreſti, Pechlini, Boerhaavii, Heiſteri, van Swieten, & aliorum magnorum Virorum Conſilio, prius perquam ſollicite & ſtudioſe exploraverit, qualem potiſſimum habitum faciemque reliquæ imprimis corporis glandulæ, v. g. colli, faucium, aurium, axillarum, inguinum, cum ceteris, induerit: quarum nempe omnium mira arctaque inter ſeſe eſt ſocietas ac conjunctio, ut ſcilicet ex anatomicis & pathologicis notiſſimum, quod & egregie, pro ſolito more, docent viri iterum cum cura & obſervantia, dicendi, Boerhaavius atque Svvietenius, in tractat. de cancro item Severinus, Malpighius, Ruyſchius, Hallerus, Whartonus, iique præſertim Scriptores, qui data opera, de partium corporis humani conſenſu, commentati fuerunt, veluti Bauſnerus, Lygæus, & ut alios jam mittamus; B. noſter parens, Jo. Mauritius Trillerus.

§. XXIII.

Quodſi enim earum nonnullæ, aut omnes jam in ſcirrhum quemdam intractabilem pertinaciter induruerint, aut alio modo, ſuſpectæ, aut a ſtatu ſuo naturali degeneres deprehenſæ fuerint; tunc propter juſtum mali proxime alibi, & pejore longe atque periculoſiore loco reſurrecturi, metum, omnis ſane exſtirpatio non ſolum nihil prorſus emolumenti, ſed etiam adeo plurimum inſuper damni & exitii certiſſime illatura eſt: quoniam ulceris curatio tum gravior ipſo ulcere eſſe plerumque ſolet, ut luculento inter alia, exemplo, ipſe oſtendit Hippocrates noſter, Lib. Epidem. VII. pag. 875. Opp. de infeliciſſima femina quadam Abderitana: id quod fidiſſima rerum magiſtra, liquida nempe experientia, tot jam triſtibus exemplis aliis, actenus ex parte, ingenti copia, allatis, confirmavit, & per omne in poſterum tempus, amplius haud dubie eſt confirmatura. Quapropter omnino *prudentis eſt hominis, eum, qui ſervari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ejus, ut occiſi, quem fors ipſius interemit*, ut ſapientiſſime præcepit Cornelius noſter Celſus, Lib. V. cap. *26*.

§. XXIV.

Ut enim arbores quædam reciſæ pullulant; ita unius inveterati carcinomatis intempeſtiva Exſtirpatio auget plerumque cancrorum novorum aliis in locis, fœda fœtura, regerminantium numerum, tollendo. Quare omnibus tam anceps, ambiguum ac crudele remedium in poſterum forſan tentaturis acclamandum potius illud Pacuvianum, apud Ciceronem, Lib. II. Quæſt. Tuſculanarum:

Operite, abſcedite, jamjam dimittite:
Nam attrectatu & quaſſu, ſævum amplificatis dolorem.

Semper enim in his deſperatis & conclamatis malis, tutior eſt quies & abſtinentia, at perniciofior contra temeritas ac feſtinatio: inde hic *cauta potius conſilia cum ratione, ſequenda, quam proſpera interdum, ex mero caſu fortuito*; ut ſapienter quondam, monuit Tacitus, Lib. II. Hiſtoriar. Cap. 25. Rectiſſime enim in hunc ipſum ſenſum, Titus Livius, Lib. XXII. cap. 38. *Temeritas, præterquam, quod ſtulta ſit, etiam infelix, & Feſtinatio improvida eſt & cæca.* Οὐ προμηθὲς μὲν γὰρ τάχος βλαβερὸν, βραδυτὴς δὲ μετ' εὐελπιστίας, ὠφέλιμον, quod pariter prodentiſſime effatus eſt Philo ille Judæus, Lib. de Plantat. Noe, pag. 184.

§. XXV.

Sed tempus ipſum tandem monet, ut longiore hactenus excurſione veluti nonnihil feſſi fractique, jam finiamus, & quidem pio & ardenti cum voto, ut nempe ſupremus Deus pro ſua immenſa gratia ac miſericordia, omnibus iis ipſe mederi velit, qui ab omni humana arte opeque deſerti & defecti, ſine ulla fere mali vincendi ſpe, ineluctabili iſto exitio, per vitam miſerrimam, conflictantur. Quale ſingulare & memoria perquam dignum præſentiſſimi divini auxilii exemplum luculenter enarravit S. Auguſtinus, Lib. XXII. de civitate dei, Cap. 8. pag. 1047. Tom. II. quo ipſo huic exercitationi noſtræ academicæ ſummam veluti coronidem imponere, ut ſpes eſt, juvabit: *In Charthagine, Innocentia, femina religioſiſſima, de primariis ipſius civitatis, in mamilla cancrum habebat: rem, ſicut medici dicunt, nullis medicamentis ſanabilem. Aut ergo præſcindi ſolet, & a corpore ſeparari membrum, ubi naſcitur; aut, ut aliquanto homo diutius vivat: Nam, ut inde mortem, quantumlibet tardius affuturam, confidamus, ſecundum Hippocratis, ut fertur, ſententiam, omnis eſt ommittenda curatio. Hoc illa a perito medico, & ſuæ domui familiariſſimo, acceperat, & ad ſolum Deum ſe, orando, converterat. Admonetur in ſomnis, appropinquante Paſcha, ut in parte feminarum, obſervanti ad baptiſterium quæcumque illi baptizata primitus occurriſſet, eumdem locum ſigno Chriſti ſignaret: Fecit, & confeſtim ſanitas ſequuta eſt.* Hactenus venerabilis illæ Præſul Hipponenſis. Ad cujus ſingularem hunc locum, qui tamen non ex omni quidem parte, ſanus atque integer videtur, legi utique dignus doctiſſimus commentarius præſtantiſſimi Jo. Ludovici Vivis, pag. 1058. Verum nunc manum tandem de Tabula!

F I N I S.

G. A. LANGGUTH P. P. O.

PROGRAMMA

DE POTISSIMIS CANCRI MAMMARUM CAUSIS PRUDENTER OCCUPANDIS.

Witembergæ 28 *Octobris anno* 1752.

EX omnibus morbis, quibus cum ſexui feminino in primis confligandum eſt, cancro mammarum exulcerato nullus ipſi accidit, neque gravior in univerſum, neque cruciatu tetrior, aut horridior adſpectu, aut longa denique, & ad omnia remedia, ad ignem ferrumque, rebelli, pertinacia crudelior. Ejuſmodi enim ſævitia recte crudeliſſima habetur, quæ id efficit, non ut ſtatim moriantur miſeri, & ab intolerabili, nihilque ſibi profutura, calamitate liberentur, ſed ut putri tabo ſqualentes paulatim elanqueant, ſeque lenta & difficili morte mori ſentiant. Quare, quum tanto huic malo nullum adhuc inventum ſit auxilium, neque anceps etiam remedium quid proficiat, eo ſollicitus de eo cogitandum eſt, ut ejus, prima inter initia detecti, impetus avertatur, tamque maligni & peſtilentis ulceris cauſſæ, niſi omnes, potiſſimæ tamen, tempeſtive occupentur.

Ex ipſa autem cancri natura, quibus cauſſis ejus natales debeantur, optime intelligitur. Quam ob rem, quæ ad illam declarandam pertinent, breviſſimis præmittenda ſunt. Equidem duplicis generis vulgo cancer habetur; alterque incipiens occultuſque, alter apertus, ſive exulceratus, dicitur: negari tamen non poteſt, non, niſi hunc, qualemcumque cancri, aut formam, aut indolem, referre, quodque adeo conſequitur, hoc nomine proprie appellandum eſſe. Sed, ſicuti exulceratus cancer occulti, ſic occultus ſcirrhi, quem Græci vocant, ſoboles eſt: unde efficitur, hujus quæ ſit origo atque indoles, ante omnia docendum eſſe.

Eſt vero ſcirrhus, ita ab ſua ſingulari duritia dictus, tumor, durus, renitens, piſi ſæpe aut fabæ magnitudinem non excedens, omnis doloris expers, glanduloſas partes in primis occupans, a materia craſſa & immobili, glandulæ folliculum ductuſve diſtendente, oriundus, nulla graviori noxa, niſi æterno cancroſi ulceris metu, ad ultimam non raro ſenectutem perdurans. Contra ea incipiens & occultus cancer is eſt, ubi ab hoc tumore irritato inflammatoque, ejuſque materia emollita, acri, & in putredinem ruente, dolor tumori exquiſitus, cum incremento, accedit, & benignus paulatim in malignum convertitur; donec, ubi tandem humor vitioſus, rupto velamento, viciniam omnem occupat, duritiem & aſperitudinem auget, eroſa ſuprema cute, lividiſque & recurvatis circa fungoſum & calloſum tumorem venis, tanquam cancrinis pedibus, quoque verſus ſerpit, ex ſinuoſo, quod fecit, ulcere deſtillat, fætore intolerabili omnia inquinat, vivam carnem vorat, & horrendis cruciatibus hominem

ene-

enecat, occultus hactenus in apertum cancrum, in immedicabile cruentumque vulnus, degenerat.

Duo igitur maxime ſunt, quibus ab iſta calamitate tutum ſe præſtare poteſt amabilis ſexus: quorum primum atque princeps eſt, ut ne qua occaſio naſcenti ſcirrho aperiatur; alterum deinde, non minoris momenti, ne natus ſcirrhus qua cauſſa male irritetur; aut irritatus tamen, & primo dolore ſe manifeſtans, ut ſine mora exſtirpetur. Cujus utriuſque, ut ſumma neceſſitas, ſic varius quoque ac diverſus modus, eſt.

Prioris cautionis neceſſitatem vel ipſa imperat delicatiſſima mammarum fabrica, utpote quæ ſcirrhorum generationi inprimis favere cernitur. Exquiſito enim ſenſu gaudent, adeoque a leviori etiam cauſſa irritantur, inflammantur, partiumque ſolidarum robur atque tonus amittitur. Multa pinguedo glanduloſo ejus corpori circumfuſa eſt, quæ & ſanguinis, cum reliquis humoribus, circuitum languidiorem efficit, &, ſi quam obſtructionem aut inflammationem ſuſceperunt, perfectam illarum reſolutionem, aut longe difficillimam reddit, aut plane impedit. Summus ipſis intercedit cum utero conſenſus, quo ipſis in ſocietatem malorum, quæ uterum affligunt, frequenter veniendum eſt. Et ipſe denique ſecernendus aſſervanduſque in mammis lacteus humor, lentore ſuo & terrea, qua dives eſt, materia, obſtructionibus, & ſcirrhis irreſolubilibus, frequentem occaſionem dat. Horum itaque, quæ firmiſſimo innituntur fundamento, & quotidiana experientia, teſte ſatis locuplete, confirmantur, cogitationem nunquam ex animo ſuo ſexus dimittat, quin potius, quam parva ſoleant eſſe magnorum morborum initia, diligenter ſibi repræſentet. Juvat hanc rem nonnullis illuſtrare exemplis.

Obſervabunt mecum, ſcribit *Bohnius* (*a*), qui recens natis infantibus adſtant, horum mamillas lacte ſeroſo turgere, & quidem ita, ut, ſi hoc non tempeſtive atque rite exprimatur, illæ indurentur, inflammentur, ac ſuppureſcant, pariter ac earum nutricibus, a lacte coagulato & caſeſcente, contingit. Quod pluribus exemplis & rarioribus obſervationibus, *Deuſingius* (*b*), *Ill. Buchnerus* (*c*) *Schurigius* (*d*), aliique, confirmant. Rudis igitur & rerum ſuarum minus, ut ſolent, perita obſtetrix, dupliciter peccare poteſt, aut negligentior, ſeroſi hujus humoris expreſſionem intermittens, aut officioſior, ruſticaque manu teneram mamillam nimium ſollicitans atque comprimens. Utroque enim modo, & relicto coactoque humore, & ductulis lactiferis coaleſcentibus, ad obſtructiones ſuſcipiendas, ſcirrhique facilitandam generationem, mammæ a prima ſtatim juventute diſponuntur aptanturque.

Amica etiam mamillæ contrectatio, ut utrique ſexui plurimum voluptatis adfert, mutuoſque amores auget & incendit: ita non minus, furioſam ejuſmodi libidinem celerem ſæpe ſequi pœnitentiam, res nova non eſt. Frequentiore enim compreſſione ſua perit mamillæ gratia, pendula fit, robore ſuo exuta ad officium olim faciendum inhabilis, ſed ad tumores recipiendos fovendoſque habiliſſima. Memini ejuſmodi inſcitos jocos & fugitivas violentaſque mammarum ſugillationes atque vellicationes, quas laſcivam

(*a*) *Circul. Anat. Phyſ.* p. m. 30.
(*b*) *De Lacte* p. 236.
(*c*) *Miſcell. Phyſic. Medic.* A. 1724. M. Mart. p. 189. Conf. *Annal. Phyſic. Medic.* A. 1724. M. Aug. p. 216.
(*d*) *Syllepſol.* p. 344.

vam commode dixeris & petulantem ſævitiam, ſemel iterumque ſcirrho, mammam, ipſique demum cancro, obnoxiam feciſſe, inprimiſque fervidum mariti amorem optimæ, & nunquam elugendæ, uxori fatalem accidiſſe funeſtumque.

Taceo vehementem mammarum contuſionem, thoracum, nimis rigidorum, conſtrictionem & anguſtiam, maxime ſi ferreæ cataphractæ naſcenti gibbo opponuntur, frictionem duriorem; verrucarum, mammas defædantium, rodente medicina tentatam, doloroſamque, exſtirpationem & quæ ſunt id genus externarum violentiarum alia; quæ ſcirrho cancroque, contra opinionem, occaſionem ſuppeditaſſe frequens experientia loquitur. Sicco tamen pede præterire non poſſum illum, ſatis hodie frequentatum, coſmeticorum, quæ dicuntur, remediorum abuſum, quibus fucati candoris medicamentis, formæ & pulchritudinis laudem venantes feminæ, faciem pectuſque liberaliter illinunt, macerantque, dumque cutem purgare, & varos lenticulaſque curare laborant, ſe morbis obnoxias reddunt graviſſimis. Nota mihi fuit, ſcribit b. *Platnerus* (*e*) femina nobilis & honeſta, quæ, ut hæc faciei vitia occuleret, intemperantius uſa eſt liquore, qui multum ſic dicti ſublimati habuit; exulceratæ ei fuerunt fauces, adeo, ut malum, ab initio neglectum, poſt nullam curationem receperit, ſed fuerit mortiferum, Atque *Hieron. Mercurialis* (*f*) teſtatur, ſe crebrius advocatum fuiſſe ad feminas, eodem veneno infucatas, quibus ex eo & facies & pectus intumuerant. Illa enim pharmaca, quæ chymica arte, aliiſque modis, ex argento vivo parantur, peſtifera eſſe & venenoſæ indolis, effectuſque tarditatem funeſta non raro gravitate compenſare, damno ſuo ſæpe experiuntur, quibus non ævo, ſed hoc fuco laxata cutis, ſulciſque genarum deformis facies, uva paſſa rugoſior corruit.

Inprimis autem feminæ omnem curam atque operam in id conferendam putent, ut ne qua culpa ſua, aut negligentia & levitate, menſium turbetur negotium, aut plane ſupprimatur. Quam amice enim uterus cum mamillis conſpiret, ipſæ non neſciunt, quæ, dum menſtruus fluxus inſtat, mammas, non ſine omni pruritu atque dolore, intumeſcere, hoc autem lunari tributo rite exſoluto, eaſdem ad frugem iterum redire, ſentiunt. Immo vero puerperis, quæ prolem lactandi officium non defugiunt, lochia parcius fluere, nutriceſque a menſium fluxu immunes eſſe, inter omnes conſtat. Non diſſimili modo, utero male affecto, in dolorum atque ægritudinum, hinc numeroſe propullulantium, ſocietatem mamillæ rapiuntur. Quin frequenter etiam accidit, ut plurima vis morbi in ipſas inſontes divertat atque tranſeat. Unde nimirum eſt, quam ob rem in illorum indice morborum, quos turbati ſuppreſſique menſes progenerant, mammarum obſtructiones, pituitoſas intumeſcentias, inflammationes, eryſipelaceos tumores, abſceſſus ſcirrhoſque, frequentiſſimos offendas. Et, quid quæſo vel in vulgus magis notum eſt, artemque facientibus crebrius animadvertitur, quam ſcirrhos cancroſque, congruos quaſi ætatis illius, qua menſium fluxus ceſſare ſolet, morbos haberi, benignoſque mammarum tumores, tum quidem maxime, incendi, & malignitatem contrahere? Diſcant ergo feminæ ſibi, ſuiſque cupidinibus, quo imperio nihil ipſis gloriofius aut magis frugiferum eſt, imperare, conſilium monentis amici,

Me-

(*e*) *Opuſcul.* Tom. II. p. 134. (*f*) De *Decorat.* c. 12.

Medicique, ſuo fungentis officio, non contemnat, genio ſuo non omnia promiſcue indulgeant, nullis ſe legibus, quæ ad diætæ, ad cibi potuſque, rationes pertinent, obligari non putent, ſubitas corporis & mammarum refrigerationes fugiant, ſuſpectas contra habeant ignitabulorum delicias, animumque inprimis adverſus in cervicibus ſuis hærentes graviſſimos hoſtes, adverſus iracundiam, excandeſcentiam, mœrorem, triſtitiam, vanos metus terroreſque, diligenter muniant atque obdurent.

Hæc ad feminas, ſui, ut ita dicam, juris, bene recteque valentes, nec Medico, ejuſque adeo conſilio & regimine, magnopere indigentes pertinent. Longe plura ſuperſunt, iis accurate obſervanda feminis, quæ, in matrimonium amatæ collocatæque, aut utero conceperunt, aut partum enixæ ſunt, aut prolem lactant, aut lactare recuſant; quæque jam mammas dolentes, obſtructas, inflammatas, induratas, aliterque vexatas & affectas, habent: ut nimirum naſcenti ſcirrho, cancroque futuro, manifeſtæ & occaſionales cauſſæ ſubducantur, natique ſcirrhi irritatio prudenter caveatur. Quorum quidem tractationem in aliam, huic non diſſimilem, occaſionem reſervare cogimur.

DIS-

LIV.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA, DE OPTIMA CANCRUM MAMMARUM EXTIRPANDI RATIONE.

Quam Præſide

DN. LAUR. HEISTER:

Tuebatur

OT. PHILIP. VIRDUNGUS AB HARTUNG.

Menſe Martii anno 1720.

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoriam hujus morbi ſiſtens.

MUlier ex vicino Palatinatus ſuperioris oppido, *Langenthal* dicto, duabus horis itineris ab Academia hac Altorfina diſtante, nomine *Anna Bayerin*, quadraginta octo annos nata, macilenta, temperamenti melancholico-cholerici, mater octo liberorum, circa finem Januarii anni hujus milleſimi ſeptingenteſimi vigeſimi huc Altorfium in traha, quia ambulare amplius non poterat, ferebatur, cujus maritus & agnati Excell. D. *Præſidem* accedentes referebant, mulierem illam mamma horrendæ magnitudinis, duo quaſi capita humana æquante, vehementer affligi, atque propterea ipſius auxilium opemque implorabant. Acceſsit itaque ad malum ipſum inſpiciendum, atque ſtatum morbi accurate explorandum. Accedens vero reperit mammam dextram prædictæ magnitudinis, & figuræ talis, ſicuti eam ſupra exacte delineari curavimus. Color erat ex atro-rubente & livido mixtus, fere inſtar partis ad ſphacelum properantis, aſpectu horrendus, intermixtis hinc inde venis atro ſanguine repletis. Figura non erat rotunda ſive ſphærica, verum ex majori ſphæra A, a latere dextro minor quaſi ſphæra B prominebat. Major autem ſphæra multis corporibus verrucoſis, quorum viginti circiter numerari poterant, CC, obſita erat, quæ magnitudine, figura & colore papillæ adeo fuerant ſimiles, ut ægra ipſa veram papillam a reliquis verrucis diſtinguere amplius non potuerit; quæ verrucoſa corpora aſpectum horribilem non parum augebant. Mulier valde jam erat debilis, & partim ob virium imbecillitatem, partim ob pondus hoc enorme pectori appenſum atque incumbens, ſurgere aut ambulare vix amplius valebat. De doloribus conquerebatur vehementibus, urentibus, & quaſi trahentibus verſus dorſum & ſcapulas, totumque thoracem ſtringentibus, ob quos miſera enixiſſime auxilium rogabat. Laudatus vero Excellentiſs. D. *Præſes* non ſolum omnes circumſtantias probe conſiderans, ſed etiam præterita, ortum & progreſſum mali examinans, judicavit atque ſimul indicavit ægræ & adſtantibus, malum hoc eſſe periculi pleniſſimum: ægram enim jam valde eſſe debilem, viribuſque fere exhauſtam, & tumorem adeo ingentis eſſe magnitudinis, ut vix felix eventus ſperari poſſit. Præ omnibus vero aſſeveravit, medicamentis hic nihil effici poſſe; attamen, quia totam molem adhuc reperiebat mobilem, neque ſubjectis partibus innatam ſive intricatam, neque glandulæ ſub axillis induratæ, aliove modo eſſent affectæ, neque alius morbus jam adeſſet hinc ſpem aliquam adhuc ſupereſſe in amputatione, ſi huic ſe ſubmittere velit, alias eam certo & brevi eſſe morituram. Cum vero mulier affictiſſima perciperet, ſupereſſe adhuc aliquam ſalutis ſpem, (quæ jam apud ipſam penitus collapſa erat) inſtantiſſime rogavit Excellentiſs. D. *Præſidem*, ne ipſam deſereret; ſed ut ſecaret, & quicquid neceſſarium ipſique utile judicaret, faceret; ſe, doloribus hucuſque ita excruciatam, contentam eſſe

velle, ſi modo per bihorium poſt operationem viveret, ut adhuc per exiguum tale temporis ſpatium a tumore, pondere & doloribus atrociſſimis libera vivere, & Deo pro tali beneficio, in ſtatu tranquilliori & a doloribus vacuo, gratias agere poſſet, ſeque poſtea mortem non amplius reformidaturam eſſe. Precibus igitur hiſce ſæpius iteratis locum dedit Excellentiſs. D. *Præſes*, atque promiſit, ſe præparato prius idoneis remediis corpore ipſius, eam a tumore hoc moleſtiſſimo per ſectionem liberaturum eſſe, id quod etiam, ſicuti poſtea deſcribemus, præſtitit. Quod vero *ad initium & progreſſum hujus mali attinet*, retulit ægra, illud jam ſedecim abhinc annis initium ſumſiſſe, & quidem eo tempore, quo recens fuerat puerpera. Accidiſſe nimirum tunc, ut, cum ſola (ſicut apud ruricolas fieri ſolet) in lecto decumberet, ruſticum quemdam ipſius fores pulſaſſe, ita, ut ſudans propterea e lecto ſurgeret, ad videndum, quid ille velit. Hoc cum faceret, percepiſſe ſe perhibet aeris frigidi ad mammam hanc ſudantem & non ſatis bene tectam appulſum, atque inde paulo poſt tuberculum in mamma, avellanæ quaſi magnitudine percepiſſe, illudque mobile & indolens. Hoc propterea multos per annos flocci fecit, atque etiam poſtea ter adhuc non ſolum peperit, ſed quoque tres ſuos infantes ſine omni incommodo lactavit; tuberculo illo vix aucto. Succeſſu tamen temporis ſenſim ſenſimque crevit; donec tandem poſt duodecim annos ad ovi magnitudinem accederet. Quo in ſtatu majus malum metuens, medicaſtros & medicaſtras hinc inde varios conſuluit, quorum alii emplaſtris, alii unguentis, alii fomentis, alii cataplaſmatibus, neſcio quibus, tumorem modo reſolvere ſive diſcutere, modo ad ſuppurationem deducere pollicebantur, ſed fruſtra; e contrario tumor indies accrevit, donec tandem circa initium anni ſuperioris ad capitis magnitudinem accederet, dolere inciperet, totamque mammam occuparet. Quo magis vero accreſceret, eo magis quoque dolor, qui diu nullus erat, ingraveſcebat, & eo magis de periculo ſollicita erat; quapropter alios atque alios adibat circumforaneos ac medicaſtros, quorum quilibet inepta ſua adhibebat remedia, ea ſpe atque pollicitatione, fore, ut tumor diſcuteretur, vel ad abſceſſum felicem deduceretur; ſed omnes nihil efficiebant, tumore doloreque continuo ingraveſcente. Denique circa finem Novembris anni ſuperioris alius adhuc circumforaneus accedebat, qui certam per ſuppurationem mali hujus curationem promittebat, atque remedia ſua per integrum menſem adhibebat. Verum cum antea uſque ad illud tempus unicus & ſimplex eſſet tumor ſphæroides, hujus agyrtæ artibus effectum eſt, ut minor ille tumor lateris dextri B, e majori A, excreſceret, dolores valde augerentur, & mulier ad inſignem debilitatem redigeretur, ita, ut vix amplius ſola per cubiculum incedere valeret. Quo in ſtatu deſperato tandem huc pervenit, & auxilium Excell. D. *Præſidis* imploravit. Antequam vero hiſtoriam hujus morbi finiamus, hoc adhuc addere haud incongruum erit, quod mulier hæc, antequam hic tumor multum increſceret, copioſiſſimis iiſque maximis pedum varicibus, a primi fœtus geſtatione, laboraverit; quæ vero ab anno ultimo, quo tumor mammæ magis increvit, eo magis illæ decreverunt atque imminutæ ſunt, donec tandem ultimis menſibus ita diſparuerint, ut nullum earum veſtigium amplius ſuperfuerit, neque nunc ſuperſit. Menſes etiam ab eo tempore, quo tumor valde auctus eſt, nimirum a menſe Octobri anni ſuperioris fluere deſierunt. Atque hæc eſt integra graviſſimi hujus mali hiſtoria.

CA-

CAPUT II.

Reſolutionem caſus hujus exhibens.

Definitio & diviſio cancri mammarum.

CAncer *mammarum*, qui græco vocabulo *carcinoma* audit, ab autoribus in occultum & apertum vulgo dividi ſolet. *Occultus* vocatur *tumor durus*, *aſper ſive inæqualis*, *dolens*, ſcirrhum indolentem ſubſequens: quo dolore a ſcirrho mammarum, qui indolens eſt, diſtinguitur. *Apertus* vero audit ulcus, cancrum occultum excipiens; quando nimirum cutis in tali affectu & poſtea tota reliqua mammæ ſubſtantia exulceratur; unde & cancer *ulceratus* ſive exulceratus vocari conſuevit (*a*). Haud quidem ignoro, *cancrum occultum* a nonnullis tantum dici cancrum partium internarum (*b*), qui revera occultus eſt, quia in ſenſus haud incurrit; & *apertum* eum, qui in ſenſus incidit, ſive in partibus externis exiſtat, ſive hic ulceratus ſit, ſive non ſit. Attamen uſitatius magiſque receptum eſt apud medicos, illos *cancros occultos* vocare, qui a cute integra adhuc occultantur; *apertos* vero, ubi cutis exulcerata, adeoque cancer antea abſconditus ſive occultus, jam apertus conſpicitur (*c*).

Ægra noſtra vero cancro laboravit.

Recte igitur morbum ægræ noſtræ pro cancro habemus, eoque occulto, quia fuit tumor durus, inæqualis, valde dolens & urens, ſcirrhum indolentem, eumque valde inveteratum, cuteque integra adhuc tectum, ſubſequens: quippe quæ ſigna cancri occulti certa ſunt atque pathognomonica, ita, ut nullo alio nomine aptius inſigniri queat. Multi quidem his ſignis promiſcue addunt *venas valde tumentes*, *inſtar pedum cancrorum ſuper tumorem expanſas: ut Montagnana* loco citato, *Platerus* Prax. Med. Tom. II. pag. mihi 217. *Langius* (Chriſt. Jo.) oper. part. II. Cap. de Carcinomate. pag. mihi 189. aliique. Verum hoc ſignum non eſſe perpetuum aut neceſſarium non ſolum hicce caſus ubi ſolum hinc inde quædam venæ apparebant, oſtendit; ſed etiam experientia Excell. D. *Præſidis*, *Fallopii* (*d*) aliorumque ſatis edoctus ſum.

Quare mulieres cancro plerumque laborent.

Mulier fuit ægra noſtra. Licet utplurimum ſexus femininus tumoribus ſcirrhis & cancris mammarum affligi ſoleat, propterea quia mammæ earum partim ob magnitudinem plerumque majorem quam in ſexu virili, partim ob ſubſtantiam magis laxam atque ſpongioſam, partim ob plures, in-

(*a*) A variis quidem varie hic morbus definitur, mihi vero hæc modo data cancri utriuſque definitio optima videtur: præſertim cum varii male & falſe eum definiant, quos vero omnes hic refutare, meum non eſt propoſitum.

(*b*) Ut a Galeno. Vid. & *Montagnana* de cancro, & *Fallopius* de tumor.

(*c*) Diſputant ſcriptores multi, unde vox *cancer* huic morbo fuerit applicata; quidam volunt hoc ob figuram vel ſimilitudinem cum cancro fluviatili factum eſſe, vid. *Montagnana* de cancro p. 55. *Aetius* Lib. 3. cap. 46. item Lib. 16. cap. 43. *Galenus ad Glauc.* cap. de cancro. Alii vero, quia malum eſt adeo pertinax, tam firmiter hærens, ſicut cancer chelis ſuis tam firmiter adhærens, ut vix avelli poſſit. Mihi vero perinde eſt, undecumque vox oriatur, nam controverſiam etymologicam meam facere nolo.

(*d*) Lib. de Tumoribus.

injurias externas, internaſque, quibus in graviditate, lactatione, aliiſque occaſionibus obnoxiæ ſunt; partim etiam ob retentionem ſanguinis menſtrui, aliaſque forte ob cauſas, ad hos morbos aptiores exiſtunt: tamen etiam quandoque viros talibus tumoribus corripi, non ſolum *Bidloi* (e) aliorumque ſcriptorum teſtantur obſervationes; verum etiam hic in vicinia in pago, *Lengenfeld* dicto, caupo degit, cui dextra mamma in ſimilem tumorem ſcirrhoſum haud minoris ponderis excrevit. Quia vero tumor nondum dolens eſt, ſectionem hactenus admittere noluit.

Quo tempore cancri utplurimum oriantur.

Ægra noſtra annum jam agit quadrageſimum octavum. Conſtans, unanimis fere, aut certe raro fallens practicorum eſt obſervatio, cancros mammarum eo potiſſimum tempore oriri, quo menſes ob ætatem fluere deſinunt. Id quod etiam in hac noſtra ægra verum eſſe, res ipſa oſtendit. Nam intra annum quadrageſimum quintum atque quinquageſimum menſium fluxum conſuetum ordinarie ceſſare, medicis mulieribuſque notiſſimum eſt. Quare vero circa hocce potiſſimum tempus ſæviſſimus ille morbus oriatur, ratio, ut mihi ſaltem videtur, non e longinquo petenda erit. Nam quia antea per menſtrua multæ excrementitiæ non modo, ſed & ſuperfluæ atque abundantes ſanguinis partes excerni ſolebant, quarum excretione corpus muliebre ſanum conſervatur, atque a multis morbis præſervatur, (f) ſi poſtea illæ ob ætatem non amplius excernuntur, ſed in corpore retinentur, facile in mammas, tanquam in partes laxas & fungoſas, deponuntur, præſertim ſi jam antea aliqua labes ſive diſpoſitio in eis adfuerit, ſicuti in noſtra ægra a multis abhinc annis tumor ſcirrhoſus jam aderat: qui non ſolum inde augetur, præſertim ſi incongrua medendi methodus, prout hic quoque factum eſt, accedat; verum etiam ob ſanguinem qualitate peccantem & aerem, ſcirrhus indolens fit dolens, atque in carcinoma ſive verum cancrum mutatur.

Quæ temperamenta ei maxime obnoxia.

Temperamenti eſt melancholico-cholerici. Hoc non tantum ex colore ægræ fuſco-flaveſcente & macilentia conſtat, verum etiam ex copioſis varicibus pedum, quibus antea laboraverat, quæ a ſanguine craſſo terreſtri ſive melancholico plerumque oriri ſolent. Hocce vero temperamentum præ reliquis ad ſcirrhos & cancros maxime aptum atque proclive eſſe, conſtans quoque auctorum eſt obſervatio, id quod partim ob ſanguinem craſſum terreſtrem & ad ſtagnationem aptum, partim ob ſingularem acrimoniam in hoc temperamento ſanguini immixtam oriri exiſtimo.

Cælibes frequentius cancro corripiuntur reliquis.

Mater octo liberorum. Rarius quidem contingere, obſervant ſcriptores, mulieres ſæpius parientes cancro arripi; e contrario frequentius accidere ſcribunt, *illas ordinarie cancro affici, quæ vel ſteriles ſunt*, licet in matrimonio vivant; vel *quæ omnino cælibes exiſtunt:* (g) unde non rarum eſt, *virgines*, imo ipſas *Veſtales virgines* cancro mammarum laboraſſe. (h) Neque deeſt ratio hujus obſervationis: nam mulieres in matrimonio viventes & parientes per partum & inde ſubſequentia lochia, cum a ſupervacuo aut abundante, tum a ſanguine qualitate peccante melius reliquis expurgantur; id enim in cælibatu viventibus aut eis, quæ ſteriles ſunt, non ita contingit, verum quam plurima noxia retineri viden-

(e) In Exercit. Medico-Chirurg. pag. m. 157. ubi teſtatur, ſe tibicini cuidam mammam magni ponderis extirpaſſe.

(f) Conf. illuſtris *Stahlii* Diſſert. de Fine Menſium initiis morborum variorum opportuno.

(g) Vid. *Bidloum* loco citato.

(h) *Dionis* in Chirurgia cap. de Cancro, *Boerhaavii* Praxis Medica.

dentur in his, quæ in illis commode excernuntur. Accedit in virginibus pleriſque, præſertim vero veſtalibus, vita magis quieta & otioſa; unde ſanguis ob motus defectum non ſolum copioſius, quam par eſt, coacervatur, verum etiam viſcidior redditur, & ad ſtagnationem ſcirrhorumque productionem aptior. Imo cum etiam ſatis notum ſit, quantum mens hilaris, animuſque ad lætitiam compoſitus faciat ad ſufficientem corporis tranſpirationem, noxiorumque, ſive quantitate ſive qualitate peccantium, expulſionem, & quantum e contrario vita triſtior, quam præſertim virgines veſtales vivunt, ad ſanguinem melancholicum, ſive terreſtrem, craſſum & acrem producendum alendumque faciat haud mirum eſt, cancros ſæpius in his obſervari, quam in illis. Interea etiamſi ægra noſtra octo liberorum mater fuerit, adeoque ſic ſæpius a ſanguine quantitate & qualitate peccante purgata ſit, tamen ipſius mala conſtitutio ſive intemperies melancholica tanta fuiſſe videtur, ut morbum hunc effugere non potuerit.

Cancer ægræ noſtræ valde ingens fuit.

Mamma, duo quaſi capita humana æquans. Licet *ſubjectum cancri* omnes fere partes corporis eſſe poſſint, ut teſtantur ſcriptores plurimi, tamen eum frequentiſſime in mamma illis obſervarunt, ſicut & hic in noſtra ægra fuit: forte quia laxioris ſunt ſubſtantiæ, variiſque injuriis externis interniſque expoſitæ, vel forte, quia ſingulare cum utero, ut multi auctores obſervarunt, fovent commercium. At in noſtra ægra *magnitudo* hæc profecto ingens erat, non adeo multa proſtant exempla ex omnibus illis cancris, qui a ſcriptoribus obſervati & ſimul curati ſunt qui hanc magnitudinem ſuperaverint. Nam non ſolum magnam talem expanſionem habuit, verum poſt amputationem libras pependit duodecim. Equidem me non latet, quandoque & majores tales mammas fuiſſe obſervatas. *Bidlous* enim (*i*) meminit alicujus, quæ libras habuit XIV. *Schenckius*, (*k*). Chriſtian. Jo: *Langius* (*l*) aliique perhibent, adhuc majores viſas eſſe. Interea tamen hæc merito inter maximas, quæ curatæ ſunt, locum meretur, quo longe plures viſæ ſunt, quæ ad hanc magnitudinem non pervenerunt, & *Paræus* miratur, ſe talem vidiſſe, quæ magnitudinem pomi granati habuerint (*m*).

Quid color mammæ notaverit.

Color mammæ hujus erat ex atro rubente & livido mixtus. Hic color non ſolum indicat ſanguinem nigrum & craſſum ſive melancholicum, verum etiam rupturam ſive exulcerationem cutis inſtantem. Quamdiu enim cutis color ſanæ cuti adhuc ſimilis eſt, ruptura nondum eſt adeo propinqua. Sed ubi hicce color ſe exerit, de inſtante exulceratione haud vanus metus exoritur.

Venæ diſtentæ an ſemper adſint in cancro,

Venæ atro ſanguine repletæ hinc inde in tumore conſpiciebantur. Novi nonnullos eſſe, qui ad cancri requiſita referunt venas in formam pedum cancrorum ſuper tumorem expanſas, ſicut jam ſupra pag. 10. innuimus, verum hocce ſignum non eſſe neceſſarium cancri requiſitum, jam ibidem quoque indicavimus, & multorum auctorum, ſi opus eſſet, teſtimonio, uberius comprobare facile poſſemus.

De mollientium noxa.

E latere dextro minor quaſi ſphœra ex majori prominebat. Minorem hanc ſphæram a duobus demum circiter menſibus ante exſtirpationem ſe demum oſtendiſſe, & ægra & conſanguinei ejus retulerunt: ab eo ſcilicet tempore, quo ultimus agyrta tumorem hunc ad ſuppurationem cogere voluit. Hic

(*i*) Loco citato.
(*k*) Obſervat. Medicis de Cancro.
(*l*) Oper. Medicis cap. de Cancro.
(*m*) Oper. Chirurg. Lib. VI. cap. XXX. de Cancro.

Hic agyrta hunc in finem omnis generis cataplaſmata emollientia applicuit, inter quæ, ut ægra & amici ejus obſervarunt, micam panis cum lacte coctam, cepaſque aſſatas recepit. At eventus docuit, tumorem his quidem intra breve tempus longe majorem fuiſſe redditum, ſed nulla ratione molliorem, verum ſemper æque durum perſtitiſſe. Unde recenti hoc exemplo videre licet, quam noxius hic ſit uſus medicamentorum emollientium & ſuppurantium. Nam reſecta mamma, eaque, ad interiora perluſtranda, diſſecta, nihil purulenti offendebatur; verum totius molis fabrica ex ſubſtantia glanduloſæ & ſebaceæ duræ, vel lardo duriſſimo ſimili compoſita videbatur. In medio vero tam minoris quam majoris ſphæræ, cavitas quædam, parvæ quaſi nucis magnitudine, ſe oſtendebat, ſanie ſive ichore quodam tenui repleta: a quo temporis tractu, mamma hæc, ut ego ſaltem opinor, fuiſſet eroſa, & in cancrum ulceratum converſa. Nihil enim, quod ad ſuppurationem aut pus ſpectaret, in eo inveniebatur.

Corporibus verrucoſis obſita erat.

Corporibus verrucoſis, viginti circiter, obſita erat hæc mamma &c. Haud memini apud alios ſcriptores talia verrucoſa corpora in tali affectu obſervata aut deſcripta, multo minus delineata fuiſſe; ideoque ea tanquam inuſitatum phænomenon hic negligere noluimus, ſed accurate in figura noſtra delineari curavimus. Cauſa tamen eorum, ſicuti aliarum verrucarum, obſcura eſt, mihique non ſatis liquere videtur. Neque meliorem novi, quam impurum ſanguinem, corpora talia præternaturalia producentem, quippe, qui, ut ex antecedentibus patet, ſatis impurus & craſſus fuit, ideoque & ad talia impura corpora producenda multum facere potuit.

Unde dolores tam vehementes & quaſi urentes &c.

De doloribus conquerebatur vehementibus & quaſi urentibus &c. Vehementes hi dolores, ſcirrhum mammæ ſubſequentes, certiſſimum carcinomatis ſignum exiſtunt. Unde vero hi proveniunt, nondum adeo planum aut perſpectum eſt, ſed altioris, ut mihi videtur, indaginis adhuc eſt, atque inventu difficillimum. Quamvis quidem ſint recentiorum, qui *pathologiam ſalſam ex medicina proſcribere* velle videntur, & qui dolores ſolum ex plethora & ſpaſmis explicare conantur; tamen in cancroſis affectibus acrimoniam ſanguinis ſive ſalia excedentia & præternaturalia negare forte non poterunt. Nam, cum in cancris ulceratis a multis practicis obſervatum fuerit, ichorem inde effluentem ſæpe tam acrem fuiſſe, ut lintea impoſita ita inde corroſa fuerint, quaſi aqua forti macerata fuiſſent, ſatis inde conſtare puto, revera acrimoniam vehementem his in morbis peccare; quæ non tantum uſtionis ſenſum moleſtiſſimum producit, ſed etiam partes ita erodit & depaſcit, ut mammas ſubjectaſque partes penitus ſæpe conſumat: atque hanc ipſam acrimoniam, quicquid forte alii in contrarium ſentiant, dolorum illorum vehementium auctorem etiam hic in ægra noſtra extitiſſe, præſertim cum in cavitatibus illis in duplici hoc tumore repertis, ichor ſimilis fuerat inventus, qualis alias ex cancris effluere ſolet. *Qualis vero indolis ſit illa acrimonia*, utrum acida, ut, quamplurimi hucuſque judicarunt, an ſalſa, lixivioſa, arſenicalis, an alcalica, probare ſive oſtendere hactenus, quantum ego novi, nemo potuit, neque ipſe determinare audeo. Hoc tamen certum eſſe arbitror, eam non eſſe acidam, quia in cancris ulceratis non acidum ſpirat fœtorem, ſed cadaveroſum, fere intolerabilem, qualis alias non percipitur in rebus aut carnibus acido immerſis, aut eo largiter imbutis. Verum ſimilior exiſtit carnibus vel ſponte putreſcentibus, vel a ſphacelo corruptis, aut febre quadam maligna defunctis.

In

In quibus vero omnibus nullum ſal acidum, ſed potius alcalicum, ſepticum, putredinem celerem inducens, contineri & reperiri, non ſolum Chimia, aliiſque indiciis atque experimentis deprehenſum eſt; verum curatio quoque febrium malignarum, atque ipſius peſtis, ubi ab optimis practicis alcalina medicamenta nocere, acida vero optime prodeſſe, obſervatum eſt, id docere atque evincere videtur. Videantur hanc ob rem, cui lubet, Auctores varii, qui de ultima peſte hinc inde nuper ſcripſerunt.

Dolores dorſum verſus trahebant, & thoracem quaſi ſtringebant. Quærebat ægra amicique ejus, unde vehementes illi dolores, quos in dorſo ſentiebat, orirentur: exiſtimantes, cancrum forte ad dorſum & ſcapulas uſque ſeſe extendere, adeoque parum ſpei felicis eventus ſupereſſe, etiamſi extirpatio cancroſæ mammæ ſuſciperetur. Verum hos dolores non a cancro, eouſque ſe extendente, proveniſſe credo; ſed tantum a pondere mammæ, cutem dorſi, membranas, aliaſque partes continuas ita trahente. A quo ipſo etiam ſenſus ille, quaſi integer thorax conſtringeretur, ortum duxiſſe videtur. *Unde dolores in dorſo.*

Malum hoc erat periculi pleniſſimum. In vulgus etiam notum eſt, cancrum, quamvis exiguum, morbum eſſe graviſſimum atque periculoſiſſimum; ideoque minime mirandum, quod *Dn. Præſes* hunc cancrum tanto periculoſiorem eſſe judicaverit, quanto hic fuerit major, ægraque jam debilior. Nam boni viri eſt, in graviſſimis talibus caſibus periculum ægris non celare, nec ut agyrtæ ſolent, certam ſalutem eis polliceri, ne eventu infelici hominum ludibrio ſe exponat, ſeque mentitum eſſe palam teſtetur. Quoniam vero, judice *Celſo*, dubiis in caſibus *præſtat anceps experiri remedium, quam nullum;* hinc ægri tales miſeri minime certæ neci relinquendi ſunt; ſed præmiſſo prognoſtico dubio generoſa remedia, quæ ars & ſana ratio ſuppeditant, adhibenda, quia jam plures ſimiles ægri adhuc curati ſunt; præſertim quia adhuc aliqua bona ſigna ſupererant; maxime vero, quod cancroſa moles adhuc mobilis erat, neque ſub axillis aliiſve in locis ſcirrhi reperiebantur, qui alias utplurimum eventum infelicem fere certo præſagiunt. *De prognoſi cancri.*

Medicamentis hic nihil effici poſſe. Hæc aſſertio, ſicut plerumque in quolibet cancro, ita præcipue hic, ob magnitudinem pro veriſſima habenda eſt. Percipimus enim adhuc hodie, præceptum divi *Hippocratis* quam veriſſimum eſſe, quando ſcribit: (*n*) *Quibus occulti cancri fiunt, eos non curare melius eſt. Curati enim cito pereunt, non curati vero longius tempus perdurant.* Qua curatione venerandus ſenex nihil aliud intelligere videtur, quam quod medicamentis non ſolum nihil in cancro occulto, præſertim adeo magno effici queat, ſed, quod potius noceant, majuſque damnum, imo celeriorem mortem afferant. Idem uno quaſi ore affirmant, uſuque verum eſse didicerunt medicorum principes. Hoc quoque ſuo damno experta eſt ægra noſtra. Quæ quamdiu a medicamentis abſtinuit, melius ſeſe habuit, parumque mali inde percepit, neque multum tumor increvit. Simulac vero medicamenta adhibuit, præſertim emollientia, aut reſolventia, malum vehementiſſime auctum eſt, & ſi illam methodum diutius continuaſſet, ſine dubio diu vivere amplius non potuiſſet, ſed brevi ipſi pereundum fuiſſet. Cumque præterea frequens practicorum experientia, & no- *Medicamentis in cancro nihil efficitur.*

(*n*) Aphoriſm. Sect. VI. 38.

& notabile illud exemplum regiæ matris regis galliarum *Ludovici* XIV, quæ cancro quoque mammæ laboravit, docuerit, medicamentis nihil effici potuiſſe, quæ immenſam mehercules pecuniæ vim adhibuiſſet, ſi quis ipſam ſanare potuiſſet; ſapere profecto inde deberent imprudentes illi, qui tam manifeſto cum damno ægris hic remedia, præſertim adeo noxia, applicant: idque eo magis, quo certius eſt nullam earum, quas, cum regina mater ægrotaret, Pariſiis varii curandas ſuſcipiebant thraſones, a cancro per medicamenta ſanatam fuiſſe (o). Hinc ex hoc ipſo ſatis conſtat, *medicamentis nihil effici poſſe*, ſectionemque, teſtibus auctoribus graviſſimis, atque ipſa experientia, unicum ſive optimum hic eſſe remedium, ſi modo nondum cohæreat cum glandulis axillaribus, nec ægræ nimis debiles ſint.

Quare varices pedum aucto tumore diſparuerunt.

Varices pedum, aucta vehementer mamma, diſparuerunt. Unde hoc factum ſit, non adeo planum aut perſpicuum eſt, operæque hinc pretium eſſe exiſtimo, ut in cauſſam hujus phænomeni diſquiratur. Ante omnia vero hic monemus, in aliis adhuc morbis idem vel ſimile quid contingere: ita, ut una parte magis debilitata, altera, in debiliorem deinde omne malum, impetu quaſi ruat, & ab altera recedat: ut, ſi quis ophthalmia vel odontalgia laborat, ſuperveniente diarrhœa, quicquid mali circa oculos vel aures hærebat, ab his recedit, ad inteſtina defertur, atque hic expellitur, vel ſi quis malo hypochondriaco vel melancholia laborat, & hæmorrhoides vel mictus cruentus accedunt, priora mala tolluntur, vel ſaltem valde minuuntur. Ita & in noſtra ægra accidit, dum enim mamma valde accreſcebat, ſanguis in varicibus alias hærens ad mammam hanc deferebatur: hocque propterea facilius contingebat, quia emollientia medicamenta mammæ applicata, influxum copioſioris ſanguinis ad mammam invitabant, & quaſi attrahebant; ſicuti alias per emollientia influxum ſanguinis copioſiorem de induſtria ad certas partes, certis in morbis invitamus atque ſollicitamus: atque hac ratione ſanguine copioſiori in mammam hanc ingentem recepto, varices evanuerunt. Atque hæc ſunt, quæ vel explicatione, vel commentariolo quodam in hiſtoria caſus noſtri indigere credidi. Reliqua adeo plana ac perſpicua eſſe puto, ut prolixiori illuſtratione ſuperſedere facile poſſim. Idcirco ad ipſam operationem deſcribendam me jam confero.

CAPUT III.

Operationem ipſam, & quæ ad eam pertinent, deſcribens.

De operatione generatim.

QUoniam igitur ægra noſtra ſectioni non ſolum lubens ſe ſubmittere voluit, ſed etiam ardenter ipſam expetiit, & quidem animo ita intrepido atque excitato, ut, quicquid ad eam graviſſimo iſto malo liberandum, proficum judicaretur, fortiter patienterque ſe pati ſuſtinereque velle, pollicita fue-

(o) *Muſitanus* etiam notanter in Trutina Medico-chirurg. part. II. cap. 23. cancrum propterea *Medicorum opprobrium* appellat; ſiquidem, ut ait, mitiora remedia ſpernit, fortioribus exaſperatur. Conferri quoque hic poteſt *Hildanus* Tract. de Gangræn. & Sphacelo cap. 7.

fuerit. Hinc Excell. *Dn. Præſes*, miſertus mulieris hujus afflictiſſimæ, licet ob virium debilitatem tumoriſque magnitudinem ſpes valde anguſta & eventus valde dubius, imo metuendum eſſet, ne in ipſa operatione periret, ſectionem tamen in caſu hoc ancipiti ſuſcipere maluit, quam eam intermittere; quæ etiam præter ſpem plerorumque, qui ægram antea viderant, eamque in operatione morituram eſſe crediderant, Deo benedicente, tam feliciter ceſſit, ut etiam adhuc hodie, dum hæc ſcribo, optime ſeſe habeat.

Antequam vero eam aggreſſus eſt, non fruſtraneum aut ſupervacuum eſſe judicavit, *præparationem ægræ*, melioribus chirurgis in quacumque operatione difficiliori conſuetam, inſtituere: ſicuti circumforanei & agyrtæ hanc vulgo negligere ſolent, verum primo per aliquot dies ante operationem eam bona diæta uti juſſit; & ſimul eodem tempore bis, duobus diebus continuis, ipſi purgans lene exhibuit, ad ſaburram & cruditates in primis viis hærentes evacuandas: quod ex ſequentibus pilulis conſtabat: *De præparatione ægræ.*

℞. *Extr. panchym. Croll.*
Mercur. dulc. aa ℈ß.
Extract. helleb. nigr. gr. IV.
Eſſ. lignor. q. ſ. f. Pilul. N. XXII. conſperg.
Elæoſacch. lign. Saſſafr. D. S. *Blut-reinigende Laxier-Pillen* 11. *auf einmahl morgends früh einzunehmen.*

Porro ad ſanguinem aliquo modo corrigendum & attenuandum ſequens *decoctum pugillare* ordinavit, de quo ſingulo die ter quaterve hauſtum trium quatorve unciarum calide aſſumi præcepit:

℞. *Rad. Sarſaparill.*
Chin. elect. aa ℥j
Liquirit.
Lign. Saſſafr. aa ℥ß.
Sem. aniſ. ſtellat. ʒij. conciſ. craſſo modo
D. ad chart. S. *Blut-reinigende* ſpecies,
des Tags etlichmahl davon warm zu trincken.

His ita per quatriduum obſervatis, operationem non diutius differendam eſſe judicavit, ne ægra debilior fieret, & præ languore, aut in operatione, aut mox poſt eam, moreretur. Sunt quidam chirurgi, *qui operationes magni momenti ad vernum, vel autumnale tempus* differunt: verum, dum hoc faciunt, ægri interea ſæpe moriuntur, vel ſaltem adeo debiles fiunt, ut poſtea operationi ſuſtinendæ non amplius pares ſint. Ideoque ob hanc rationem, licet brumale eſſet, tempus, frigusque ſatis magnum, omniaque nive obtecta, tempus hic non electionis, ut vulgo dicunt, ſed neceſſitatis eſſe ratus, diutius ægram ita pati noluit *Dn. Præſes*, ſed *diem Januarii vigeſimum nonum, & quidem tempus pomeridianum operationi huic deſtinavit.* *De tempore operationis.*

Ad hanc vero, ne imparatus accederet, ſed ut omnia requiſita præſto ſint, ea matutinis horis ejuſdem diei, quæ ad operationem & deligationem neceſſaria erant, (*apparatum* vulgo vocant) congeri præparari que curavit: quæ vero, ut integram perfectamque hujus caſus & operationis hiſtoriam exhi- *De requiſitis ad operationem.*

beamus, hic non omittenda eſſe cenſemus, antequam ipſam operationem deſcribamus.

Inſtrumentis uſus eſt pauciſſimis, ut in præfatione jam indicavi, unico nempe *cultro*, bene acuto, & quidem illo, qui in chirurgia ejus Tab. XV. fig. 7. delineatus eſt, nulloque alio inſtrumento: cum e contrario alii *ingentes acus*, quibus mammam ante ſectionem perforant, alii furcas horrendas, alii cultros candentes, alii alia adhibeant inſtrumenta horrifica, ſicuti ſupra jam dictum eſt. Deinde *remedia* ordinavit, partim pro ſanguine poſt operationem ſiſtendo, partim pro ægra in operatione, & poſt eam refocillanda.

Pro *ſanguine ſiſtendo* præſcripſit primo:
Spiritus ætherei terebinthinæ ℥j. Et ſimul *pulverem* ſequentem *ſtypticum*:

℞. *Bol. armen præparat.* ℥ij.
Sangu. Dracon.
Maſtich. aa. ℥j.
Aloes optim. ℥ß.
Sacchar. ſaturni ʒij. M.
F. Pulv. D. ad Scatul. S. *Blut-ſtillendes Pulver.*

Porro multa parva *ſplenia* quadrata, magnitudine unius pollicis, quæ imbuta ſpiritu illo terebinthinæ arteriis reſectis imponebantur. Poſtea magnam copiam fungi iſchæmi, quem vulgo *crepitum lupi*, ſive *boviſtam* appellant, una cum pulvillis quibuſdam magnis ex ſtuppa, quos Galli *Plumaceux* vocant; tandem *emplaſtra* multa glutinantia, duodecim circiter, pedem unum longa & pollicem lata, unumque quadratum magnum, quod in longitudine & latitudine pedem habebat. Denique *ſplenia* duo magna, quadrata, ex linteo decies vel duodecies complicato, pedis magnitudinem parum excedentia, duaſque *faſcias*, quæ latitudinem quatuor quaſi digitorum tranſverſorum æquabant, & longitudinem ſex ulnarum Pariſienſium paulo ſuperabant, quamlibet capitibus duobus æqualibus utrinque convolutam, pro idonea firmaque deligatione poſt operationem perficienda.

Hiſce itaque præparatis, hora pomeridiana ſecunda illius diei chirurgo, adjutori ſuo, duo adhuc dedit cauteria ſive ferra pro vaſis ſanguiferis adurendis vulgo uſitata; quæ interea, donec ipſe accederet, in ignem immitti juſſit, ea intentione, ut, ſi vaſa poſt reſectionem in tanto tumore tantæ forte magnitudinis ſit offenſurus, ut hæmorrhagiam earum medicamentis ſtipticis compeſci non poſſe videret, ea mox in promptu eſſent; quibus vero poſtea non indiguit, quia vaſa non adeo magna, ut ſuſpicatus antea erat, offendit. Deinde eidem chirurgo præcepit, ut libram cereviſiæ calefieri curaret, eique tres circiter uncias butyri injiceret, pro ſpleniis ea poſt operationem imbuendis (*p*).

Atque hæc ſunt, quæ ad operationem præparari curavit. *Ad vires* vero ægræ in operatione & mox poſt eam *roborandas* ordinavit, primo, pro uſu in-

(*p*) *Helvetius* in tractu Gallico, de fluxibus ſangninis & *cancri curatione*, affirmat, nullam inflammationem poſt operationem cancri orituram eſſe, ſi ſplenia tali fomento imbuta, vulneri applicarentur: id quod etiam hoc in caſu veriſſimum eſſe deprehendimus.

interno, ſequentem potiunculam analepticam, de qua ſubinde duo vel tria cochlearia ægræ exhibita ſunt.

℞. *Aqu. Cinnamom. hordeat.* ℥vj.
Cinnamom. cum vino
perlarum. aa ℥j.
Sirup. Caryophyllor.
flor. tunic. a a ʒij.
Confect. alkerm. incompl. ʒj.
ſpiritus vitrioli gtt. XII. M. D. ad vitrum.
S. *Krafft-Waſſer*, 2. *bis* 3. *Loffel voll auf einmahl zu nehmen.*

Pro uſu vero *externo* ſequens *mixtura roborans* ordinata eſt, quæ linteo excepta ſæpius naribus ac temporibus admota eſt.

℞. *Aqu. Regin. Hungar.* ℥iß.
Anhaltin. ℥ß. M. D. ad vitrum.
S. *Starckendes Waſſer zum riechen und anſtreichen.*

Auxiliis hiſce inſtructus, omnibuſque ordine in tabula diſpoſitis, *ipſam operationem ſequenti modo aggreſſus eſt*. Ægram ſellæ idoneæ, brachiis inſtructæ, quam Galli *fautevil*, nos *enim Lehnen Seſſel* vocamus, in medio cubiculi collocatæ, impoſuit, ut ex omni parte acceſſus ad ægram eſſet facilis, atque tam juvantes, quam ſpectatores bene collocari potuerint. Præſentes vero erant Vir Excellentiſſimus atque Experientiſſimus *D. Jo. Jacob. Bajerus*, ordinis medici Senior digniſſimus, atque Præceptor noſter omni venerationis cultu proſequendus, multi medicinæ Studioſi, atque aliquot chirurgi. Tunc excell. Dnus *Præſes* ſe ipſum a latere dextro, & quodammodo a tergo ægræ collocavit, ut ſic aptius atque commodius, quam ſi a facie ſtaret, prout ab aliis vulgo fieri ſolet, ſectionem perficere poſſet. Tunc brachium dextrum ægræ ſurſum & retrorſum extendi, atque ab aliquo adſtantium apprehendi tenerique juſſit. Alius, a tergo ſtans, caput ægræ firmavit, linteoque faciem ejus obvelavit; ne in ſectione multum terreretur. Tertio, qui a facie ægræ ſtabat, mammam, quæ amputanda erat, ſuſtinendam, eamque quodammodo elevandam attrahendamque commiſit, ut ſic aptius a partibus ſubjectis reſecari poſſet. Quartus adjuvantium, a latere dextro *D. Præſidis*, collocatus, in tabula quadam cultrum, ſplenia, medicamenta ſanguinem ſiſtentia, aliaque ad operationem requiſita ſuſtinebat. *Operatio ipſa.*

Hæc cum ita eſſent diſpoſita, non ſolum hauſtulum aquæ analepticæ ipſi bibendum dedit, verum etiam verbis ægræ animum addidit; atque eo ipſo momento cultrum arripuit, illum inferiori mammæ cancroſæ parti admovit, eamque celeri, at provida ſectione, integram, intra momentulum horæ, a parte inferiori verſus ſuperiorem, reſecavit.

Sublata mamma, arteriæ mammariæ externæ atque internæ, minoris calami ſtraminei craſſitie, quatuor vel quinque in locis cum impetu ſanguinem fundere obſervabantur. Ad quarum vero hæmorrhagiam compeſcendam, ſingulæ arteriæ ſplenia parva quadrata duo vel tria, ſpiritu æthereo terebinthinæ probe ebria, impoſuit, eaque ab adſtantium uno alte- *Applicatio ſanguinem ſiſtentium poſt operationem.*

terove firmiter ſuſtineri juſſit. Poſtea multa *fruſta fungi iſchæmi*, bene pulverulenti, pulvereque ſtyptico probe referti, ſpleniis illis totique vulneri largiter ſuperimpoſuit, & ſuper hæc tandem pulvillos quoſdam e ſtuppa, pulvere quoque ſtyptico largiter repletos applicuit; quæ omnia manibus adſtantium probe firmari præcepit, atque aliquandiu ita teneri, donec nullus ſanguinis fluxus amplius obſervaretur. Interea iterum ægræ ſubinde hauſtulum analepticum porrigi, naribuſque ejus aquam roborantem, ad vires refocillandas, admoveri curavit.

Emplaſtrorum & ſpleniorum

Tandem ad hæc omnia ſuſtinenda beneque firmanda *Emplaſtra* illa longa *glutinantia* XII, in forma ſtellæ, firmiter applicari, & poſthæc magnum quadratum emplaſtrum glutinans his omnibus ſupperaddi juſſit. Hæc deinde *duobus ſpleniis magis*, quadratis & craſſis, fomento illo ex cereviſia calida & butyro parato (pag. 23). ebriis, tegit, & denique hæc omnia *faſcia cataphracta* dicta, ſequenti modo probe firmavit.

Faſciæ applicatio.

Spleniis nimirum, totoque reliquo apparatu a chirurgo quodam decenter ſuſtentatis, primæ faſciæ, duplici capite convolutæ, medium ſub axilla ſive ala ſani lateris applicuit, ita, ut alterum caput, quod ab anteriori latere ægræ erat, manu dextra; alterum vero, quod a poſteriore prodibat, manu ſiniſtra regeret. Utroque capite ſive globo ad partem axillæ ſuperiorem ducto, poſteriori, per thoracem; anteriori, per dorſum progreſſus eſt, verſus alam lateris affecti, ut in ſuperiori axillæ ſiniſtræ parte ſe decuſſarent. Sub ala vero hac dextra iterum mutatio globorum facta eſt, atque ille, qui modo anterior erat, per poſteriorem axillæ partem, qui poſterior, per anteriorem ejus ita circumductus eſt, ut denuo decuſſatio in ſuprema axillæ dextræ parte fieret, illeque per poſteriorem hujus partem circumductus, per anteriorem thoracis partem rurſus verſus alam ſiniſtram; hic vero qui per anteriorem axillæ partem circumductus erat, per dorſum ſive poſteriorem thoracis partem, ad eamdem axillam ſiniſtram duceretur; ubi denuo decuſſati, ſed non amplius axillæ, ut prius, verum thoraci circumducti ſunt, ita, ut ſuperiori in loco vulneris ſibi invicem obviam venerint. Hic rurſus capita faſciæ mutabantur, utrinque ad dorſum ducebantur, indeque denuo ad locum vulneris, at paulo decliviorem redibant, ubi utroque capite probe adducto faſcia ſemper firmiter conſtringebatur, ad apparatum firmandum vaſaque ſanguifera bene comprimenda: atque ſic per ſimiles ductus, ſive circumvolutiones, ſemper parum deſcendendo, continuatum eſt, donec totus apparatus faſcia probe incluſus atque conſtrictus eſſet, & faſcia tandem deſineret, ubi extrema aciculis firmata ſunt.

Quid poſt deligationem factum.

Ita deligata, potuque roborante paululum rurſus refecta, in lectum deducta atque quieti commendata eſt, ea adjuncta cautela, ut per aliquot horas chirurgus quidam lecto ipſius aſſideret, manuque totum apparatum in loco affecto ſive vulnerato bene comprimeret, quo eo certius hæmorrhagia compeſceretur, atque averteretur. Interea tamen, quia poſt aliquot horas obſervatum eſt, aliquid ſanguinis apparatum penetrare, hinc altera adhuc faſcia, eodem modo, ut prior, applicata eſt, atque ſic ſanguis ſubſtitit. Unde apparet illum deligandi modum per mantile & ſuſpenſorium, quem *Dionis* hic commendat, (q) quique a gallis *la ſerviette & le ſcapulaire* dici

(q) In chirurgia ſua, Cap. de Cancro.

(r) Quia applicata *cataphractæ* qualemcumque ſimilitudinem refert.

dici ſolet, quia minus conſtringit illa modo deſcriptam, in graviori tali malo non ſufficere ad ſanguinem cohibendum, ſed ſolum in leviori malo inſervire poſſe: ideoque illam a me deſcriptam, quam *cataphractam* vulgo vocant (*r*), huic in ſimilibus caſibus præferendam eſſe. Interim vero ægræ valde debili ſæpius aliquid aquæ analepticæ fuit datum, ſpiritus excitans naribus admotus, & ſubinde hauſtulus cereviſiæ exhibitus; pro nocte vero ſequens *emulſio cardiaca & paregorica* ordinata eſt, de qua ſæpius aliquid aſſumpſit, donec tandem ſomno quodam placido correpta, noctem utcumque, ſumma tamen in debilitate, tranſegerit.

℞. *amygdalar. dulc. recent.* ℥ß.
ſem. papav. alb. ʒiij.
Card. Mar. ʒij.
Decoct. hord. ℥x. F. Emulſio.
Adde *Aqu. Cinnamom.* ℥j.
Antimonii diaphoret. ʒj.
Sirup. diacod. ℥ß. M. D. ad vitrum.
S. *Linderende Ruh-Milch umgeruttelt offters davon zu trincken.*

Quæ ulterius facta ſint, quomodo ſcilicet, & quibus remediis, tam externis quam internis, pro ſymptomatibus variis vel præcavendis vel arcendis, poſtea fuerit tractata, qua diæta uſa fuerit, & quomodo tota curatio ad perfectam uſque ſanationem fuerit inſtituta, jam in ſequenti capite deſcribam. Hoc tantum hic adhuc monens, mammam reſectam mox in pharmacopolium fuiſſe delatam, ibique libratam, ubi ut jam dictum eſt, *duodecim libras perpendit medicas*: quam deinde *Dn. Præſes*, meo rogatu, mihi aſſervandam conceſſit, quamque etiam adhuc in ſpiritu vini ad perpetuam rei memoriam aſſervo, ut cuilibet eam ſemper oſtendere poſſim.

CAPUT IV.

Curationem tradens.

QUemadmodum in priori capite operationem, & quæ ad hanc pertinet, deligationem deſcripſi, ita hic, ut nihil in curatione ſcitu neceſſarium a me omittatur, totam curationem ordine exhibebo, ut alii impoſterum hanc methodum, ſi non diſpliceat, ſequi poſſint. Ante omnia vero hic monemus, die operationem mox ſequente, nullam faſciarum ſolutionem vel mutationem factam eſſe; verum præſtare cenſet Excell. *Dn. Præſes* his & pleriſque aliis in gravioribus operationibus primam deligationem ad tertium uſque diem relinquere, ut arteriæ interea melius claudantur; ne tam facile nova hæmorrhagia, præſertim in ægra adeo debili

Quid primis diebus in curatione actum ſit?

bili, oriatur. Quapropter eo die, qui erat Januarii trigeſimus, ægræ ſæpius parum aquæ analepticæ exhiberi, juſculaque roborantia interponi juſſit, atque etiam ſequentem *gelatinam* ipſi ordinavit, ut & ſubinde cochleare unum alterumve de ea aſſumeret: quippe quales non modo blandum nutrimentum præbent, atque vires augent, ſed etiam ſimul ſanguinem acrem, cancroſum, egregie temperant.

℞. *Raſur. Corn. Cerv.* ℥ij.
Coq. in ſ. q. aqu. ſimpl. & F. L. A. *Gelatina*.
cui adde *Sirup. acetoſ. citr.* q. ſ. ad grat.
S *Krafft-Sulze offters ein paar Loffel voll zu geben*.

Præterea *ad æſtum ſive febrim præcavendum* pulvis ſequens præſcriptus eſt, ut de eo ex aqua analeptica ſubinde ʒß exhiberetur, tardius aut frequentius, prout major minorve æſtus in ægra perciperetur.

℞. *Lap. cancror., ſucc. Citr. ſaturat.* ℥ß.
Conchar. præparat. ʒij.
Nitr. depurat. ℈ij. M. F. pulv.
D. ad Scatul. S. *Pulver zwey Meſſer-Spizen voll auf ein-mal zu geben*.

Deinde etiam pro ſequenti die ordinavit *unguentum digeſtivum* pro vulnere deligando, & mundando, quod tale erat.

℞. *Terebinth. Venet.* ℥j.
Vitell. ovor. No. ij. Agitando miſceantur probe,
& poſtea add. *mell. roſati* ℥ij. D. ad Fictil.
Sign. *Wund-Salblein*.

Cum itaque roborantia & cardiaca illa methodo prædicta adhiberentur, ægra in eodem ſtatu conſervabatur, uſque in craſtinum. Quapropter, cum tertia die, ſcilicet XXXI. Januarii, faſciæ & ſplenia valde eſſent madida, hora tertia pomeridiana ſolvebantur, & primus apparatus provide, præparato prius altero, ſive novo, tollebatur, id quod ſine ulla hæmorrhagia aliove ſymptomate accidebat.

Ad alterum vero hunc apparatum recipiebantur lintea carpta multa, unguento prædicto digeſtivo largiter imbuta, quibus ubique vulnus, quod valde amplum erat, exacte tegebatur. His pulvilli quidam ex ſtuppa imponebantur, qui deinde ſimilibus emplaſtris glutinantibus, ſicut in prima deligatione adhibita fuerunt, firmabantur. Hæc iterum ſpleniis magnis, ex multiplici linteo complicatis, & cereviſia calida, in qua butyrum ſolutum erat, ebriis, ad inflammationem præcavendam, tegebantur, quæ deinde ſimili faſcia longa, ut in prima deligatione, eodemque modo applicata, firmabantur.

Quomodo poſtea per primam hebdomadem ſit

Atque ſic rurſus per triduum ſine faſciarum mutatione relinquebatur; at, cum alimentis atque medicamentis analepticis ſedulo continuabatur, quibus etiam indies paulo robuſtior facta erat. Imprimis vero, quia uſus remediorum aliquo modo pertæſa reddebatur, D. *Præſes* ipſi ſubinde

hau-

hauſtulum vini rubri Franconici bonæ notæ conceſſit: unde, mirum dictu, quantum ſe roboratam eſſe profitebatur, quotieſcumque ejus aliquid aſſumeret. Ideoque, cum tam bene ſemper inde ſe haberet, modicus hujus vini uſus per totum curationis tempus ipſi conceſſus eſt: ſic ſe ſemper egregie inde refectam prædicabat (s).

Die ſecundo Februarii tertium deligata eſt, eodem modo, eodemque remedio digeſtivo ac prima vice. Antequam vero nova remedia imponebantur, vulnus ſemper linteis mundis & mollibus blande mundabatur. Sed ut conſolidatio promoveretur, quia ægra tunc rurſus paulo erat robuſtior, *decoctum* quoque *vulnerarium* ordinatum eſt: de quo bis in die mane ſcilicet atque horis pomeridianis, aliquot hauſtulos calide, ad normam potus Theæ, quotidie ſorbillavit. Hoc vero ita ſe habebat.

℞. *Rad. Sarſaparill.*
Chin. optim. a a ℥ß.
Herb. Virg. aur.
Conſolid. Saracen.
pulmonar. a a Mß.
lign. ſaſſafr. ℥ij.
ſem. aniſ. ſtellat. ʒj. M.
Conciſ. D. ad chart. pro decocto pugillari.
S. Species *zu heilendem Wund-Tranck*.

Die tertio Februarii, qui quintus erat ab operatione dies, paulo majori ſiti affligebatur, quam antea, & ſubinde etiam animi deliquia accedebant, ita, ut amici de vita ejus valde metuere ceperint. Quapropter ſequentem *Julepum cordialem* ordinavit *Dn. Præſes*, ut de eo ſæpe hauſtulum, attamen & quandoque etiam parum vini rubri, biberet.

℞. *Decoct. hord.* ℔ j.
Aqu. Cinnamom. cum vino. ℥ij.
Sirup. Caryophyll.
contrayerv, a a ʒiij.
ſpiritus vitrioli q. ſ. ad gratiam.
D. S. *Krafft-Julep zuweilen ein Glaslein voll davon zu trincken.*

Ab hujus potu ſe egregie ſemper refectam eſſe ſenſit, atque deliquia animi ſitiſque intenſior inde brevi remiſerunt.

Quomodo alteræ hebdomade & ſequentibus.

Cum vero ab eo tempore *pus generetur longe copioſius* quam antea, ita, ut

(s) Plerique chirurgi omne *vinum* (propter acidum) ægris in quocumque fere morbo ſevere interdicunt. Verum D. *Præſes*, ubicumque virium notabilis debilitas adeſt poſt operationes graviores, illud ægris ſine noxa concedit, ejuſque egregiam virtutem cardiacam ſive analepticam ſæpius obſervavit, atque illud fere omnia cardiaca, e pharmacopolio deprompta, ſuperare, ſi modo bonum ſit, aſſeverat; præcipue, ſi ſit rubellum bonæ notæ: quia, reliquo minus calefacit, & tamen egregie roborat.

ut ſplenia omnia & faſcias intra 24 horas largiter penetraret; hinc, cum hactenus alternis tantum diebus deligatio renovaretur, jam ſingulis diebus eam renovare conſultum duxit *Dn. Præſes*, & ſimul poſt quartam deligationem, quia inflammationis metus præterierat, ſplenia non amplius cerevisia calida imbui, ſed ſicca applicari imperavit: atque ſic bona ſuppuratione vulnus intra aliquot dies tam pulchre purgatum eſt, ut ubique caro grate rubella appareret, ſi unicum locum prope alam excipias, valde exiguum, trium circiter linearum, ubi corpus ſubrotundum ſive particula lardi inſtar ſe conſpiciendum præbebat. Igitur cum hoc unguento digerenti poſt diem XV cedere recuſaret, cauſticum huic applicatum eſt, nimirum trochiſcorum de minio tantillum; reliquæ vero vulneris parti *Balſamum vulnerarium* ſequens, quod tamen per tertium in quartam uſque hebdomadem ſemper adhuc cum æquali circiter unguenti digeſtivi parte remixtum eſt.

℞. *Eſſ. Succin.* ℥j.
myrrh.
aloes a a ℥ß. M. D. ad vitr.
S. *Heilender Wund-Balſam.*

Ab uſu hujus balſami caro egregie crevit; atque à cauſtico pars illa impura optime ſublata eſt. Poſtea per quartam, ad finem quintæ hebdomadis, balſamum illud ſolum cum linteis carptis tepide ſemper applicatum eſt, ita ſenſim vulnus ſiccari, atque ex ambitu verſus medium nova cute conſolidari cepit. Poſtquam igitur hoc in ſtatu non multum amplius puris funderet, quinta hebdomade tantum alternis rurſus diebus deligatum eſt: melius enim eſſe obſervavit *D. Præſes* pleraque vulnera, & præſertim etiam hæc, niſi aliud quid urgeat, rarius deligare. Tandem cum initio ſeptimæ hebdomadis *pulvis ſiccans* vulneri inſperſus eſt ſequens, & ſimul lintea carpta ſicca, ſine balſamo & unguento applicata ſunt, ſuper impoſito emplaſtro ſaturnino ſiccante, hiſque ſplenio craſſo tectis, atque faſcia, ut alias, probe firmatis.

℞. *fol. beton.*
flor. roſar. rubr. a a ʒj.
tut. præparat.
ceruſſ. alb.
nihil alb. a a. ℈ij. M. F. pulv. ſubtil. D. ad Scat.
S. *Trocknendes Pulver zum Aufſtreuen.*

Eodem tempore, quia *caro quidam luxurians* in vulneris jam valde minuti quaſi centro appareret, huic modo vitriolum cœruleum admotum eſt, modo parum trochiſcorum de minio contritorum impoſitum, hiſque ita continuatum eſt, donec hæc caro rurſus fuerit ablata, & poſtea pulvere ſiccante prædictoque emplaſtro vulnus ſenſim ſenſimque coiverit.

In

In *Diæta* primis duabus hebdomadibus loco cibi ſolis juribus ex hordeo, farina, cereviſia & carnibus paratis nutrita eſt, itemque recenſita gelatina. Sequentibus vero carnes quoque teneriores præſertim vitulinam, & ſubinde etiam vegetabilia molliora, aſſumpſit, ut & ova ſorbilia, variaque ex ovis parata. *Pro potu* ordinario ab initio cereviſiam tenuem bene defæcatam, interjecto ſubinde, ut in antecedentibus jam dictum eſt, pauxillo vini rubri, bibit: poſtea vero cereviſiam quoque hauſit fortiorem Altorfinam. Matutino tempore quotidie hauſtum decocti vulnerarii aſſumpſit, quietam ſe geſſit, excrementa juſto tempore reddidit: atque ſic, *Deo* benedicente, in principio octavæ hebdomadis, D. XX. Martii, dum hanc diſſertationem propter iter ſuſpiciendum nunc finire cogor, vulnus, quod pedis longitudinem ab initio æquabat, ad ſpatium uſque tranſverſorum duorum digitorum conſolidatum eſt. Ægra quoque optime ſe habet, appetitu bono gaudet, vegeta eſt, de nullo ſymptomate conqueritur; ideoque nec dubium eſt, illud paucum, quod ſanandum adhuc ſupereſt, intra aliquot dies conſolidatum iri. Igitur ex dictis patere exiſtimo, methodum hanc deſcriptam tales mammas extirpandi eſſe ſimpliciſſimam, non adeo dolentem, neque adeo horribilem, ut aliæ indicatæ, adeoque eam reliquis merito eſſe præferendam.

Qualis diæta fuerit ſervata.

FINIS.

LV.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA,

SISTENS HISTORIAM

VULNERIS THORACICI

ET IN EAM COMMENTARIUM.

Quam Præſide

JO. NICOL. PECHLINO, P. P. O.

Tuebatur

MUMMIUS LUDDENS,

EIDERSTAD. CIMBER.

Kiloniæ 24. Febr. anno 1682.

HISTORIA.

ARTICULUS I.

JUvenis Studioſus boni habitus, An. MDCLXXIX. Tertio Nonarum Maji, ipſa die Dominica, ne religio obſtitiſſe credatur, inter quintam & ſextam thoracis coſtam, duorum pollicum tranſverſorum intervallo, ab oſſe ſterni vulnus accepit exile atque anguloſum.

COMMENTARIUS.

Circa vulnera, quæ pugnantes mutuo ſibi inferunt, id quam maxime mihi viſum eſt rarum, ex tot tamque infeſtis plagis, pleraſque innoxias eſſe & minime lethales, plane, quaſi e machina adeſſet DEUS, aut ictuum moderator genius, quo in grave quidem, ſed non protinus lethale vulnus nocendi tranſiret libido. Vidimus vulnera per medios ventres adacta, exeunte in averſam partem ferro, lethalia futura, ſi viſcus attigiſſent, nunc tamen innoxia; aliam etiam ad ipſam partem nobilem, mammillam ſiniſtram, cordis dictum ſcrobiculum, inguina, collum venarumque grandiores truncos directa; quæ ſi paulo altius, & vel pilum latum, penetraſſent, mortifera fuiſſent; nunc vero majus quid eſt, in ipſam partem nobilem ferri immitti aciem, & vitam vel trahi aut ſervari, non ſine miraculi ſuſpicione. Fuerunt, quibus cor vulneratum non niſi poſt aliquot dierum tædia mortem adtulit; alii etiam, ex vlnere pulmonum ſatis profundo, alii ex cerebri, ventriculi, inteſtinorum veſicæque vulnere convaluere, quaſi majoribus illos, certe pœnitentiæ & agniti erroris gratiæ, reſervaſſet DEUS O. M. plerumque tamen, pudet dicere, ſucceſſu tam infido, ut illorum pauci, quos tantum non Orci faucibus divina manus eripuerat, ad bonam mentem tot tamen ante ceremoniis religioſisque verbis adjuratam redierint, alii etiam exemplis iſtis commoti mortis metum, quem in temerariis juſtum eſſe, & virum fortem decere ego quidem opinor, poſuerint, ſed diſpari fato; namque & optimos ſæpe hauſit temeraria dextra, & male meritos ferrum vel non attingit, aut in vulnus conijcit, periculoſum quidem, ſed non lethale; ne quis putet omnibus eamdem eſſe fortunam & cuſtodis Angeli felicitatem.

Notum eſt, plus ineſſe periculi plagis minoribus quam grandioribus, ſi in cavitatem exeant; alias enim, ut ipſa magnitudo moleſtiam auget ſanationis, ita in plana ſuperficie exile vulnus omni alio tutius. In profundum euntis plagæ oſculum, niſi ex debito amplum ſit & pateat, manus adhibenda & turundis inditis oræ diſtennendæ, quo latentis in fundo materiæ tutior ſit eruptio.

Ar-

ARTIC. II.

Percuſſus ſtatim ab accepto vulnere palluit, & ſex ſeptemve paſſibus promotis in occurrentium chirurgorum, Mag. Valentini Butzeri & M. Joachimi Kopke, qui prope habitabant & forte fortuna ſpectatum venerant, manus incidit, qui eum in ædes delatum ſuas grabato impoſuere vulneris conditionem exploraturi. Dum interim ego quoque a ſacris, quibus operabar, avocatus ad jacentem deducor. Ibi quidem initio hominem ſatis miſerum, & ſi quid vultui credendum, deploratum reperio, adeo univerſi oris & genarum collapſus, inde & labrorum trepidantium livor & oculorum obtutus & capitis frigidum ſudantis & nimium anheli pectoris, nunc & lipothymiæ continuo ſubrepentis periculum, pulſu nunc etiam deficiente & vulnere ſicco, extrema quæque adeſſe ſignificare videbantur.

Quemadmodum ipſum in ſe vulnus periculoſum eſt, ita periculi magnitudinem minuere ſæpe fortuna ſolet. Sit aſperis comitata ſymptomatis plaga, erit tamen, quod ſecuriorem jubeat eſſe, ſi protinus adſit, qui manum commodet, & triſtiora quæque vel deliniat aut avertat. Plures haud dubie vitam recepiſſent, niſi defuiſſent, qui ſubito ſiymptomati, tum maxime ſanguinis profuſioni, peritam manum adferre potuiſſent. Pereundum ſane illi fuerat in ſolitudine abſciſſis pudendis, vincente manum Hæmorrhagia, niſi e quercu, cui ſe moriturus applicaverat, velut *Deo* monſtrante, Moſchus, ut eſt vitriolatæ adſtrictionis particeps, vulneri admotus ſanguinem cohibuiſſet. Vidi, cui utriuſque cruris fractura καυληδὸν facta in medio itinere abſente chirurgo lethalis fuit. Certe in externi habitus hæmorrhagia quid manus poſſit dexteritas, experti ſunt commodo ſuo plurimi, laudatque ideo etiam velut optimum præſidium Botallus. Principi equidem Auriaco, cum alia omnia fruſtra eſſent, una chirurgi manus ſaluti fuit. Spectatus mihi gladiator, cui jugularis externæ vulnus ſubito profluvio mortem minabatur, niſi chirurgi forte præſentis manus moram adtuliſſet, donec delinito ſanguinis animique fervore linamentis emplaſtriſque rebelle alias vulnus tractari poſſet: lente ad ſanitatem perducto ægro. Puto autem fortunæ beneficium fore non leve, ſi quis ut eſt vulneratus, protinus vel in Boudeti aquam ſtypticam, aut Cæſaris Magati balſamum empiricorum, aut Cæcilii Folii ceratum, omnia ad invidiam uſque laudata remedia, incideret, nempe, ubi vel ſanguinis repreſſione aut glutinatione quam ſubita eſt opus.

Notas haſce mortiferi vulneris plerique omnes agnoſcunt, & ipſe medicorum anteſignanus Celſus; verum, cum nihil ſit tam triſte adſpectuque horridum, quod non aliquando ominantem fallat in illa mentis humanæ caligine ſecretoque *Dei* influxu, utique non ſtatim cenſorie decernendum; ubique tamen ſi vulnus profundum & cavitate abditum, periculi quam ſecuritatis ſuſpicio juſtior eſt. Fuerunt, ubi interituri videbantur vulnerati, adeo omni periculoſæ plena aleæ graviſſimiſque conjuncta ſymptomatis, quæ utrum effectu an ſpecie talia eſſent, in illo laborantium tædio corporumque varietate vix Oedipus conjiceret. Illa virium conditio & ſuffectura doloribus patientia, illa Naturæ mirifica perque ignota euntis virtus, illa ſpirituum ſanguiniſque & ſolidorum tam accuratam invicem proportio, vulnerumque in abdito latentium facies, cum non ſecundum omnes ſui partes ſint perſpecta, conjectantem decipere faci-

facile poſſunt. Accedit, quod ægri ſæpe doloribus & metu victi omnium ſymptomatum recenſum inſtituere nequeant, & vel præſentium tædio aut futurorum imagine ita afficiantur, ut ſibi erepti aut non omnia, aut alia, quam oportet, enarrent. Illi vere etiam, qui ab ebrietate, fatali vulnerum matre, in periculum ſunt conjecti, neque ſtatim, ut acceptum eſt vulnus, nec paulo etiam poſt ſenſum ſui aut vulneris habere ſolent, adeo veternus quidam oboritur, qui utrum a vino ſit an vulnere, haud facile diſcernas. Soporem inde calor ſequitur, inundantibus ſanguinem ſpirituſque jam etiam mortis metu opprobriique cogitatione ferociores, ſulfureis vini particulis, quem ſi a vulnere eſſe jurares, oppido fallereris; adeo in hiſce quoque nihil initio abſolute determinandum, ſymptomatum variante concurſu. Pulſus equidem defectus aut potius ἀναισθησία cordis vulnerati ſuſpicionem excitabat; ſed cum aliunde quoque tum maxime ex conſternatione illa mutari tenor pulſus poſſit, neque illo indicio conſtare de eventu potuit.

A R T I C. III.

Ergo metuendam ſtatim ſyncopen aqua antapoplectica exterius, interius ſequente potiuncula avertere cogitabam. ℞. Aq. Cord. comp. Uncias iv., e Typhis C. Cervi Unc. j. Cinnamomi diabor. Spir. lilior. Convall. Aa. Unc. Semiſſ. Ceraſor. nigr. drachmas ij., Diaſcord. comp. drachm. j. C. Cervi eſſentif. Scrupulum j. Oculi Cancri pp. Scrup. ij. Elæoſaccari Citri drachm. j. ſemiſſ. Miſce. Hujus potiunculæ aliquot identidem hauſit cochlearia. Vulneris explorationem mira corporis ad flexum fatiſcentis imbecillitas prohibebat; adeo etiam, ut tentato ſemel aditu ſpecillique parte in oram vulneris adacta, nova rerum facies ſeſe oſtenderet, & frequentati vultus, ſpaſmi dentiumque ſtridores propoſitum turbarent. Verum, ut ægrum nimis reclinatum reperio, quem ſitum ipſe minis extorſerat, jubeo corpus erigant concutiantque nonnihil, ut ne ſuſpecta ſanguinis moles pulmones corque ipſum opprimeret: ſed extrema timentes chirurgi moleſtiam inferre detrectabant, donec poſt duas horas collectis viribus aliquid ſibi animi eſſe teſtaretur æger, & in cætero corporis frigore excitatior pulſus vitæ luculentioris præberet argumentum. Itaque cum nihil adhuc dum ſanguinis vulnere efflueret, & qui in veſtes tranſierat, vix eſſet agnoſcendus, denuo in varias partes quaſſari corpus juſſi, ſed conatu perinde irrito, ſive pulmonum ſeſe lobi vulneri obverterent, ſive fibræ muſculorum intercoſtalium ſua illa conglobatione oras arctius cogerent. Rurſus etiam poſt varios flexus aditus ſpecillo tentatus & repertus, ægro impenſe dolente, &, niſi externis refectus fuiſſet, deliquiis proximo.

De ſpaſmis quamvis ſymptomate prodigioſo & Hippocrati ſuſpecto, æque omnia incerta; quod non protinus cauſa, a qua pendeant, ſenſibus obvia ſit, imo etiam fibrarum muſcularium leviculæ palpitationes cum ſpaſmo ſæpe confundantur. Erant hic quoque, non ſpaſmus, ſed ſpaſmodicæ contractiones invicem alternatæ, non tam a vulneris, quam dolorum atrocitate & mobili ſpirituum in illa animi perturbatione efferveſcentia, ut eventus docuit. Vidi nonnullos, quibus ad leves quoque cauſas muſculi convellerentur, & ad triſtia ſive animi ſeu corporis objecta ſeu miſturam copulæ elaſticæ, unde contractæ, palpitarent, eventu non infelici. Certe a turgeſcentia ſanguinis vel copioſi, aut rarefactivis particulis imbuti, il-

læ in carpo palpitationes & tendinum luſus quotidiani ſunt, &, ſi recte attendis, ſine periculo.

Exploratio potiſſima fere eſt ex ſignis, quæ vulnerum conditionem manifeſtant; verum utut mechanica ſit & obvia ſenſibus actio, multis tamen & illa involvitur ſcrupulis. Primum enim ob eam cauſam difficile eſſe puto, experimentum, quod ſitus, quem ægri initio habuerunt, dum vulnerarentur, plerumque mutetur, adeo ut ſedes vulneris non ubique ſibi reſpondeat; nam cum ob corporis figuram viſcera, modo hunc, modo illum ſitum, acquirant, & vulnerum pleraque flexo aut in certum habitum figurato corpori inferantur; exploratio vero vel in jacentibus aut in angulum erectis contingat, neceſſum eſt ſuperficies viſcerum viciniam mutare, & illam habitus cum viſcere εὐθυορίαν infringi. Deinde, ut quis ſitum illum vulnerati deprehendiſse ſe credat, tamen cum infeſti vulneris malignitas & animi dolentis mollities non quemvis promiſcue flexum, tum minime iſtum, admittat, non video, quemadmodum veram & adæquatam vulneris conditionem attingere ſpecillum poſſit. Tertio & hoc aliquid eſt, quod quæ in cavitatem exeunt vulnera, à ſubjectis viſceribus, ſæpe & muſculorum tumore, occludantur conantemque repellant. In thoracis vulneribus frequentiſſimum eſt pulmones ſpecillo objici, ne ingredi cavitatem poſſit. Abdominis pertuſi explorationem modo omentum, nunc inteſtinum perturbat, imprimis ſi, dum vulnus infligeretur, tenſa eſſent aut flaccida, ita enim parallelismum & ſedem vulneris mutari, oramque & fundum diſtare neceſſe eſt, ut ne ſpecillum recta ſubire poſſit. Jam vero, cum fundi vulneris conditio, figura & magnitudo; tum maxime ruptarum venarum vel copia aut quantitas, in quo tamen maximum eſt momentum, explorari ſpecillo nequeant, utique patet, quam eorum, quæ abdita ſunt, incerta ſit atque difficilis probatio; ut ne quis putet rem eſſe levem de vulneribus, utut manui ſpecilloque obnoxiis, judicio decernere. Eſt autem exploratio non ſolis chirurgis committenda, ſed & ipſi periculum facere medici debent; tum ne ſoli ſapere videantur rerumque intelligentes, tum ne medentis prædictio aliena fide nitatur. Obſervo autem hic nonnullas chirurgorum artes, qui ſemper, etiam cum de ingenio vulneris ſatis conſtat, omnia in pejus vertunt, quo percurati vulneris major ſit gloria, & auctior merces. Sed eſt meo judicio, candide agendum & ſerio, & uti incerti vulneris conditio non temere elevanda, ita nec exaggeranda.

ARTIC. IV.

Sed cum poſt varios conatus nihil efflueret ſanguinis, vulnuſque deligationem expoſceret, turunda à chirurgis indita, quam ipſam digeſtivo, ut eſt illorum mos, ex terebinthina cocta vitelloque ovi & roſarum oleo illeverant, ſuper addito emplaſtro ſtiptico Crollii. Tranſactæ ita inter tumultus doloreſque quatuor horæ, cum juſſu meo retectum vulnus tenuiſſimam undam emoveret ſanguinis calidi & fumantis, nondum ſatis, ut videbatur, vulnere per turundam dilatato. Emiſſi ſanguinis pondus ad libram erat unciarum fere duodecim, & quia calculo putare effluentis copiam animum induxeramus, vaſculum in eam rem æneum unciarum quatuordecim capax adhibuimus.

Non debebat amplius ita relinqui æger, niſi intempeſtivo illo calore, quem

quem dies adferebat, vulneri noxa crearetur: itaque poſt tres horas chirurgi linamentis turundaque vulnus opplevere; ſed ne quid damni caperent oræ ex ſanguine vel coagulato aut inflammato, degeſtivum fuit additum; turunda quoque ne intus abriperetur, alis inſtructa picatis; quod enim alias funiculis tentant, id eum in modum commodius & comtius fieri poſſe videtur. De digeſtivis id dumtaxat notavi, ea, dum vulnus reddunt nitidius & à corruptione immune, conſolidationem quoque & carnis procurare luxuriem, atque ita vulnus maturius ſæpe coire aut ſaltem coitum tentare, quam neceſſitas poſtulat. Igitur meo conſilio id minime agendum, dum cruda ſunt omnia, dum ſanguis nondum emanavit, dum fundus & ſi quæ ſunt in angulis, non ſatis purgata: tuenda quidem interior vulneris ſuperficies à corruptione, ſed non nimium caro augenda, adeo non teme re nec terebinthina cocta nec unguentum fuſcum Fel. Wurtzii, quo liberalius vulgo utuntur, adhibenda. Erupit tandem exſpectato ſanguis perniciem latibulo ſuo minans, ſed rivo tam tenui, ut oras dilatare neceſſe fuerit. De iſto autem ſanguine merito quis quærat, utrum jam ante in thorace ſtagnaverit, an nunc demum irruperit. Stagnaſſe eum multis indiciis conſtat; quod autem non eruperit, id partim terrori, metui miſto, qui vulneratum occupaverat, partim coalitis, ob contractionem muſculorum intercoſtalium, fibris adſcribendum fuit. Certe pulſus illa tenuitas argumento erat, motum ſanguinis nec dum ſatis integrum, adeo & lentam fuiſſe in extremis circulationem; quod ipſum & frigus externi habitus atque etiamnum durans vultus ſqualor teſtabantur. Et ne quis putet ſanguinem, ſtagnantem & extra venarum ſphæram rejectum, nullis amplius nec animi nec corporis paſſionibus obnoxium; etiam aquæ illæ abdominis & pus empyicorum, quamvis degener materia, & terrore & animi deliquiis quandoque ſiſtuntur.

ARTIC. V.

Circa horam nonam veſperi rediimus, ubi pulſus à nobis deprehenſus imbecillis atque anguſtus, ægro tamen ob inutilis ſanguinis copiam nonnihil levato. De vulnere autem nihil adhuc dum certi, quod de pulmonum læſione non conſtaret. Jam vero nobilis alicujus partis noxam ſymptomatum ſæviorum congeries facile arguebat. Pulmones rurſum reſpiratio ſic ſatis idonea à culpa vindicabat; erat quidem illa paulo concitatior & quaſi abrupta, verum res mira! Nec tuſſi nec ſanguine comitata. Sed ut omnis dubitandi materia amputaretur, adhibitus in teſtimonium cereus, vulgato experimento, ſed & ipſe luminis conſtantia oſtendebat nihil aeris vulnere efflari, adeo & illæſam pulmonum ſuperficiem nihil miſiſſe ſanguinis, fallaci tamen, ut apparebit, eventu.

Ex hiſce puto conſtare, quam *res ſolliciti plena timoris* prædictio, & quam una circumſtantia, ut in aliis quoque accidit, variare negotium poſſit. Ponderanda ſunt omnia, & ubi ponderaveris, non protinus fidendum indicio, quando in abdito latent, quæ univerſam prognoſeos materiam moderentur. Equidem cum morbi ingenium non in totum eſt perſpectum, incerta eſt futurorum ratio. In hoc caſu, cum nondum vera & adæquata vulneris cauſa attingi potuerit, utique nihil decernendum erat. Credibile vel grumum ſanguinis aut obverſum pulmonis lobum, qua parte illæſus erat, aeri viam præcluſiſſe.

ARTIC. VI.

Poſtridie ejus diei, qui erat menſis quintus, acceſſi matutinus ægri conditionem exploraturus. Ibi tum vultus æque ut ante rigidus labraque adhuc livida; pulſus celerior & caloris augmento comitatus; reſpiratio profunda magiſque interrupta; intolerabiles circa cor anguſtiæ dolorque ſupra modum atrox; vulnus detectum, quamvis inclinato corpore, nihil reddidit ſanguinis; & quia aerem matutinum admittere inconſultum erat, poſt aliquot quaſſationes turunda indita vulnuſque religatum. Intus autem Analepticis vulnerariiſque, & quæ grumum diſſolverent, certatum. Exemplum miſturæ tale erat. ℞. Aq. Veronicæ, ſcabioſæ, pimpinellæ, chærefolii ſchorzoneræ comp. aa unc.j. cinnamomi diabor. ſpir. fragorum aa unc. ſemiſs. diaſcord. comp. ſcrup.iv. Aceti vini ſtillat. unc. ſemiſs. ocul. cancri ppt. drach.j. ſpermatis cete gr.xv. Sacchari rotul. perl. Q.S. ad gratiam. Miſce cochleatim uſurpetur.

ARTIC. VII.

De meridie hora fere quarta vix amplius dolorum patiens chirurgo neceſſitatem impoſuit, vulnus reſolvendi. At ille nihil audens ſine conſilio præſentiæ meæ omnia reſervabat; itaque protinus adſum vulneriſque aperturam plane ſuadeo, quod ſanguinis erupturientis molem jam tum animo præſagirem. Reperio autem ægrum viribus valde defectum & languentem, aucto nunc etiam caloris gradu pulſuſque celeritate. Cor mirifice excruciabatur, ut quod non ſatis commode in illa ſanguinis prementis copia volutari poterat. Reſpiratio conciſa & profunda, pulmonum illam expanſionem abnuente cruore. Tuſſicula jam invaluerat, ſed non magnopere moleſta & qua, ut ipſe dixit, jam ante morbum laboraverat; neque ſicca illa aut ſanguinem, quæ noſtra erat exſpectatio, ſed craſsam coctamque referens materiam. Unde ignarus quid conjicerem, ſtatui occaſionem tuſſis operiri; nec mora, effertur tuſſi phlegma coctum nitidumque, ſed unica ſtria ſanguinis diſtinctum; ex quo cum ego hæmoptoen jamjam adfuturam crederem, alia omnia evenerunt; nam inde rurſum materia alba & cocta, nullum toto morbi decurſu nec ramentum nec guttula ſanguinis. Vulnus detectum inflexo in angulum acutiorem corpore ingens ſanguinis profluvium dedit etiam majus futurum, niſi plagam vinculis coercuiſſemus. Sed cum paulo poſt per turundam quoque & emplaſtrum promicaret, reſerato vulnere quatuor rurſum unciis exeundi libertatem dedimus, ægro jam fatiſcente & emiſſi ſanguinis copia ſedecim uncias æquante. Itaque neceſſum erat momento fungi illius orbicularis, quem lupi crepitum noſtri vocant, ſtricturiſque validis oras vulneris occupare. Interim æger medicamento priore refectus & ponderis aliquod levamen ſentiens, circa veſperam, hora nona reditum ſollicitabat, quem & ipſi ultro condicebamus. Itaque novus eo tempore orgaſmus & erupturientis ſanguinis prurigo ægrum moleſtabat; & quod timeret cum tanta ſanguinis mole animæ quoque exitum, ægre adduci potuit, ut vulnus recluderemus; verum intellecto periculo non recuſavit chirurgorum operam. Imo cum ſibi adhuc conſtare videretur, inutili omnino & in iſto loco noxio cruori clauſtra laxavimus: effunditur ergo non ſine trepidatione adſpectantium pleno flumine fere ad

uncias

uncias xij. Ad hæc febris invaleſcens ſudorque repente ſubortus frigidus ſiniſtri ominis ſuſpicionem movebant; verum & illa tempeſtas non perpetua. Repetita prior potio & quod ſanguis nimium ſe profundere videretur, pulverem commendavi adſtringentem in juſculo vitulino partitim ſumendum. ℞. Pulv. Sanguinis Draconis gr.xxv. Corall. rubr. ppt. ſcrup.j. laudani opiati gr.j. miſce.

Nihil hic magis mirandum, quam quod nihil ſanguinis in tam metuendo pulmonum vulnere ore tuſſi proruperit; quæ nota alias eſſe ſolet percuſſi viſceris. Ballonius tamen, & ipſe gravis practicus, conſil. lib. II. conſ.XXII. unum & alterum exemplum allegat, ubi nihil prodierit ore, pulmonibus læſis, cenſetque ejus rei rationem eſſe valde perplexam. Ego autem, ut credam in leviculo vulnere & velut ſuperficiali pulmonum ſtrictura ſine hæmoptoe tranſigi morbum poſſe, ita hoc caſu, ubi grandior vena atque etiam, ut poſtea apparebit, pulmonum pars abrupta fuit, non ſatis capere poſſum, quem in modum laceratis veſiculis angularibus, in quas bronchiorum capillaria proxime ſe inferunt, una cum aere non etiam ſanguis, aut quod ejus tenuius eſt, abripiatur. Dicendum forte eſt in illo naturæ luſu, grumulum aliquem ſanguinis aut laceram pulmonum membranam, velut valvulam, capillarium extremis obductam aditum obſtruxiſſe.

A r t i c. VIII.

Die ſexto Maii eadem fere ſymptomata quæ pridie, niſi quod moles iterum ſanguinis eruptionem tentaret circaque oras vulneris calore quodam efferveſceret, indicante hoc ægro. Itaque mane emiſimus ſanguinis libram ſemiſſem, etiam de meridie, erumpente ſub finem ſpumoſo ſanguine, qui ſe hactenus non prodiderat; cereus in experimentum rurſum adhibitus tandem quoque aerem vulnere efflari oſtendit, ut jam de pulmonum vitio dubitare amplius non liceret. Veſperi extractæ rurſum quinque unciæ, eratque fluor inæqualis & ad ſingulas inſpirationes fortior atque ſpumoſior; ſemper tamen ad ſanguinis miſſionem levamen ſentiente ægro. Miſtura & pulvis iterata.

Nunc tandem perrupiſſe molem ſanguinis aer videtur, ut & in ſpuma exiret & cereum difflaret, excuſſo nempe repagulo, quod hiatum inſederat. Sed paradoxum eſt, non eadem quoque via, qua aer ſe proripuit, ſanguinem rediiſſe aut volatile ſerum, cum alias ſæpe etiam ſanies veſiculas tranſudet pulmoneas lobuliſque bronchiorum excipiatur. Dicet alius, ſi quid obſtitit impedimenti, adeo nec aer prorumpere debuit, at fuit forte ea per accidens obverſæ membranæ figura, ut externa quæque arcere & aerem dumtaxat deſuper illapſum admittere potuerit. Forte etiam bronchiorum aliqui ramuli attriti & fluctuantes alter alteri viam incubitu obſtruxere, ſolo aere in inſpiratione exitum ſibi parante; neque enim, dum aer egreditur pulmonum capillaria, ingredi ſanguis potuit, dum vero & ipſe viam remetitur, compreſſis ſtatim capillaribus aut objecta in illa contractione valvula membranea, quæ vis omnis externa eſt, ab ingreſſu prohibitus & ſanguis videtur. Credibile etiam eſt, ſi in ſumma aut media parte pulmonum fuit plaga, haud ita facile aſſurgere ſanguinem, ac ſi in infimis ſit, niſi hiatus efficiat, ut qui e venis erumpit ſanguis, mox in bronchia tranſeat.

Ar-

ARTIC. IX.

Septimo Maii ægro eodem fere ſtatu offendimus, niſi quod febris, reſpiratio & tuſſicula aucta viderentur; quod ipſum in partem infortunii trahebam, cum in illa quaſſatione thoracis nulla quies, nulla coeundi poteſtas ruptis venis concederetur, quin potius ad tot irritamenta alius ex alio ſanguis cavum inundaret. Apertum vulnus tredecim uncias ſanguinis ſpumoſi & ſibilantis refudit. Cum itaque hoc argumento, etſi cæterorum ſymptomatum vehementia nonnihil remiſiſſe videretur, omnia in ancipiti poſita viderem, nec quidquam internis in tanta hæmorrhagia effici poſſe perſuaſus eſſem, conſilium cepi infuſionis, an, forte propius & melius clyſter ad venarum oras deferri ſiſtereque impetum ſanguinis poſſet. Cogitanti autem mihi incidit, quidem de aqua ſtiptica ſuſpicio, ſed vis illa adſtringens vitriolata, qua ſanguinem efficacius coagulat inque grumum cogit, diſſuadere uſum videbatur. Metuendum enim erat, ne ſanguine quoque, qui thoracis cavum inundabat, coagulato fluor omnis deficeret, atque adeo pulmonum cordiſque motu ſuſpenſo vita periclitaretur. Chirurgi etiam, quibuſcum communicabam hoc conſilium, inſuetam ſibi medicinam aliquantum horreſcebant. Sed cum monſtrarem nihil in ea fore periculi, modo blandis molliculiſque adſtringentibus uteremur, conſenſere tandem & ipſi manifeſto diſcrimine compulſi. De die interim medicamentis indulſit prioribus, ne vires nimium labaſcerent. Sub veſperam redii, ſed laborantis conditio nihilo melior; forte quod retectum vulnus ſanguinem non funderet, quem tamen adeſſe copioſum illa pectoris gravitas & alia ſymptomata facile ſignificabant: formulam hanc clyſteris thoracici adſtringentis in futurum præſcripſimus. ℞. prunorum ſylv. drach. j. Fl. roſar. rub. balauſtior. aa. pug. j. herb. veronicæ man. j. Polygoni man. ſemiſs. radic. torment. drachm. ii. terræ ſigillatæ ſcrup. ii. coque in ſ. q. aquæ hordei ad uncias octo; colatura detur uſui. Hora nona veſpertina denuo ægrum viſitavi, & cum omnia gravia viderentur, vulnus recludi juſſi. Ibi tum ſtatim novum profluvium & ad ſingulas exſpirationes auctius, excutiente ſanguinem convexo diaphragmate. Unciæ erant octo. Sed quia verebar, ne ſanguis ad poſtica & angulum declivis diaphragmatis prolapſus mora ſtationem quæreret, juſſi ſubjectis pulvinaribus corpus nimis reſupinum erigerent, quo facilior deinde eſſet effluxus. Et quia clyſter adſtringens jam erat paratus, infuſionem primum trium cochlearium fieri mandavi; æquo animo tulit eam patiens, ſenſitque ad teporem clyſteris thoracis cavum blanda velut ſparſione irrigari. Relictus inibi clyſter ad diem alterum vulnuſque obligatum; interea, cum febricula infeſtior eſſet & ſaturata rubedo, peripneumoniæ ſymptoma, genas occuparet, medicamentis utendum duxi ſanguinis bullientis æſtum ſtagnantiſque coagulum impedientibus. Itaque hunc pulverem præſcripſi. ℞. Antimonii diaphoret. ocul. cancri ppt. Fl. ſulfuris rectif. aa. ſcrup. ſemiſs. ſpermat. cete, mumiæ Alexandrinæ aa. gr. vi. Sacchari penidiati gr. xii. Miſce F. Pulvis pro duabus doſibus.

In omni hæmorrhagia quies utiliſſimum remedium, notum enim eſt, quam muſculorum quoque motus ſanguinis promoveat fluorem. Quid ergo cenſendum, de præcipuo illo poſt cor circulationis organo, pulmone, qui ſine ulla intermiſſione ſyſtoles illas alternat, & hauſtum ſanguinem inflatu continuo propellit. Utrum credibile eſt motu iſto non interrupto aut

ſiſti

ſiſti ſanguinis impetum aut coire vaſa poſſe; videmus, quam in muſculoſas partes adactum vulnus, ſi vena eſt percuſſa, omnem plane motum abnuat, & niſi quies imperetur eaque continua, haud facile coaleſcat: nunc in mobili iſto perpetuo ferventiſque a corde ſanguinis pleno organo venæ coibunt? Itaque ego non mirabar fluidi continuoque impulſi ſanguinis pertinaciam: propius miraculo videbatur in illa partis volutatione deſiturum aliquando, qui inceperat, fluxum. Aer ille, quo ſine nec momentum vivere poſſumus, dum influit continuo bronchiorumque & veſicularum replet utriculos, hoc ipſo venarum, quæ toto viſcere comites incedunt membraniſque veſicularibus intexuntur, ſpatia coarctat ſanguinemque in truncum venæ pulmonalis inque auriculam cordis ſiniſtram mechanice exprimit, ne quid facultatis vel expultricis aut attractricis ſubeſſe quis credat. Hac compreſſione, ut omnes promiſcue venas, ita has quoque anguſtari ſanguinemque continuo ejici neceſſum eſſet, niſi peculiari vi Balſamica in tanto diſcrimine ipſa ipſi ſufficeret natura & ἀπαίδευτος ἐοῦσα periculo occurret; Sed in hanc rem conjecturam ſuo loco reſervamus.

Famoſa eſt aqua ſtiptica, gallo auctore in noſtrum quoque orbem ſparſa; ſed cujus efficaciam non æque omnes ſalutarem aut certam experti ſunt. Vis autem, qua ſe commendat, in coagulatione ſita eſt, quæ ut non ubique neceſſaria, alibi etiam damnoſa, non mirum eſt eventum ſæpe deſtitui, & nuper adeo laudatam medicinam in criminis ſuſpicionem adduci. Intereſt plurimum ſcire, quam magnum ſit vulnus, & qua parte, & quo modo illatum, rectum etiam an obliquum, ſecundum fibrarum ſeriem an contra, perpendiculare, an horizontale; certe enim pro magnitudine & figura ſanatio variat coagulumque ſanguinis aut conducit aut nocet. Vidimus ipſi, viderunt etiam alii, ingreſſu vulneris per grumum obſtructo, quod reliquum erat fluidi ſanguinis, actis ſubtus cuniculis paſſim per muſculorum tendinumque fibras ſeſe diviſiſſe, & mutato mortis genere, non ex hæmorrhagia, quæ forte aliis remediis ſedari tutius potuerat, ſed gangræna obiiſſe vulneratos. Teſtis quoque eſt ejus rei ὁ πολυμαθέστατος Bartholinus, nuper nobis ereptus, in actorum Hafnienſium volumine tertio. Quid quod toties etiam, quoties grumus vel ex improviſo aut cum faſciis excidit, excidit autem ſæpe, hæmorrhagia recrudeſcere novamque curam, perinde ut priorem incertam, poſcere viſa eſt. Et ut laudanda ſit aquæ illius virtus, nolim tamen alienis manibus præparetur aut citius, quam oportet, adhibeatur, non etiam temere cavo ventrium committatur, quare neque hoc caſu periculum ejus facere ſuſtinuimus. Viſum eſt nonnullis abſurdum una opera ſimul & craſſum ſanguinem fundere & tenuem condenſare. Sed experientiam obſervanti apparet felix eſſe utriuſque in ſpeciem contrarii connubium. Tam eſt curioſa ſui natura, ut varii generis medicinas ipſa pulchre diſponat, & quamvis confuſas ſuis tamen ſingulas objectis vitiiſque accommodet. Quæ coagulant ſanguinem particulæ, non ante ſe exſerunt, quam eo ſunt delatæ, ubi illarum eſt uſus; quæ attenuant, & ipſæ ſibi contrarias reſpiciunt, nec facile aliis efficaciam impendunt ſuam. Cujus rei rationem hanc eſſe puto, quod quæ attenuant, grumumque reſolvunt ſanguinis, fibroſis imprimis caſeoſiſque ejus particulis & lymphæ tenuiori miſcendæ ſpecifice ſint accommodata, quæ condenſant, ea dividendo utriuſque conjugio præcipitatione aliqua aut adſtrictione inſerviant, dum ſeri poros excuſſis ſanguinis fibroſioris particulis ipſa vel occupant aut una coarctant. Ut ne quis culpam famigeratiſſimo Sylvio intentet, qui ut alias ſæpe, tum

tum in hæmorrhagia ſemper, abſorbentia, balſamica, & coagula reſolventia, invicem commiſcuit magnoque nominis elogio uſurpavit.

ARTIC. X.

Octavo die Maii erat is a vulneratione quintus, febris remiſſior etiam poſt noctem mediocrem; tuſſicula autem paulo aſperior, at ſanguinis immunis, cocta dumtaxat prodeunte materia. De gravitate dolebat in dorſo eirca nothas, qua diaphragma declinat, inde & ſpatio hypochondriorum anteriora verſus, quod cum ego a conſenſu partium vicinarum eſſe cojicerem, patuit poſtea aliunde eſſe. Ad reſolutionem vulneris præter omnem opinionem nihil erupit ſanguinis, ſive quod pulmo interveniret, ſeu quod ad poſtica relapſus cruor haud facile ſe revocari pateretur. Conabatur quidem & juvabat ſollicito flexu profluvium æger, ſed fruſtra; itaque, ne aeris ingreſſus cavo noceret, religari vulnus juſſimus, aliam profluvii opportunitatem exſpectantes. Cum ergo circa meridiem inquietior factus molem ſtagnantis ſanguinis æger perſentiſceret, ipſe auctor & ſuaſor extitit, ut vulnus reſolveretur, non detractantibus officium chirurgis. Exivere unciæ ſanguinis octo, ſub finem etiam complures bullæ ſpumantes. Ingraveſcente cum veſpera febri geniſque effloreſcentibus ante horam nonam vulnus recludi mandavi, ſanguinem, ſi quis eſſet, evocaturus; nec mora, quin magnum rurſus profluvium, ſed quod poſt ſex unciarum jacturam mature cohibitum. Inſtillationem de die intermiſſam meo juſſu repetivere chirurgi.

ARTIC. XI.

Poſtridie matutinis horis melius ſe habebat tantum de pondere & puncturis poſtica verſus conqueſtus. Reſpiratio quidem difficilis, conciſa & frequens, ſed non ex æquo & vulneris ingenio. Sanguis poſt reſolutionem undulatim profluxit, tandemque in ſpuma defecit. Unciæ erant quatuor. Igitur, quod coagulum, & jamjam ad futura putredo jure metuerentur, mutavi clyſteris genus, & decoctos in aqua hordei Centaurii flores melle roſato deliniri, unciamque unam & ſemiſſem, hoc eſt, tria cochlearia inſtillari juſſi. Ptiſana & vitulinis juſculis, quod ſolidiorum non eſſet capax ventriculus, ſatiare ægrum oportuit; quamvis vix etiam hæcce ferendo eſſet. Veſperi ægrum rurſus viſitavimus, ubi, præterquam quod febricula invaluerat etiam dolores offendimus ſolito majores, maxime jam in hipocondrio ſiniſtro; quod cum a loco affecto plane diſtaret, conjectavimus flatuum illam culpam eſſe, & ſane ita erat; evacuata enim alvo dolor remiſit & ipſe ſibi æger viſus alacrior. Interim remotis linamentis atque turunda non protinus ſanguis erupit ſed demum poſt varios conatus commodeque inflexum corpus. Ex illo autem certum oportuit ſervare ſitum, quo ſanguis liberius proflueret, nempe fere illum, quem, dum vulneraretur, tenuerat. Copia emiſſi ſanguinis, ſubtracta clyſteris quantitate, quod ſemper fecimus, uncias æquabat XII. & quod ad priorem clyſterem quoque, id ad hunc maxime apparuit, medicatum prodiiſſe ſanguinem clyſteriſque odore perfuſum.

Si rationem figuræ & nexus diaphragmatis attendimus, utique non videtur res levis, omnia ita ex declivi angulo evocare, ut vel ſtatim in ante-

teriora incumbant, aut quæ ſunt omnia excutiantur. Alligatur diaphragma xiphoidi cartilagini, a qua ſtatim ad quartam, aut, ſi placet, alteram coſtarum notharum, inde ad ultimas, & duodecimam dorſi inde & aliquot lumborum vertebras obliquato ductu deſcendit, & apophyſibus carneo tendinoſis ad os uſque ſacrum demittitur. Atque hic ſi calculum ineamus intervalli, quod ab utroque circumferentiæ puncto relinquitur, apparebit obliquius eſſe in homine hoc organum, quam animalium ullo; accedit, quod in eſpiratione plani non tam inclinati quam convexi & in obtuſum apicem ſurgentis centri figuram referat, adeo etiam curvilinea ſuperficie angulum relinquat decliviorem & recto longe minorem. Ut adeo, ſi quid iſto loco expellendum eſt, inſpiratione magis fieri debeat, quam expiratione, nempe tum, quando muſculus ille ex convexo tumore in planum ſubſidit minus inclinatum. At cum ex circumferentiæ natura non poſſit planum fieri horizontale, videtur corporis prono inflexu defectus ille ſuppleri, id quod poſtridie, & aliis diebus ubi moram nectebat ſanguis experimento didicimus. Multum autem juvandæ huic figuræ vulneris ſedes conferre videtur; nam quo a circumferentiæ & quidem poſticæ finibus propius abeſt, hoc facilius eſt profluvium, multo contra difficilius, ſi ad anteriora incumbat, difficillimum autem, ubi ſuperioribus coſtis inflictum eſt; nam aliquid & hoc excretionis levat moleſtiam, ſi in anterioribus quidem, ſed tamen humili loco, interque quintam & ſextam aut ſextam & ſeptimam vulnus reſedit; quorum iſtud noſtro quoque ægro non leve præſtitit beneficium.

Nimirum, quod Hæmorragia nimia eſſet, & corpus cum tempore nutrimento fraudaretur ſuo, conſultum duxi juſculis naturæ noſtræ affinibus & gelatinis jacturam ſucci nutricii reparare. In quorum commendationem hoc quoque accedebat, quod viſcoſis dulcibuſque particulis ſanguinis deliniant fervorem motumque impediant, adeo & vaſculorum coalitum blande procurent. Medicatam magis Gelatinam cenſeo illam ex Cornu Cervi decoctam, quippe quæ ſale etiam volatili fæcunda fermento vulnerum noxio expugnando plurimum confert, quæ ſi ſpecificis Syrupis aut acido Citri temperetur, etiam diverſarum partium vulneribus & ſymptomatis accommodari poteſt.

Rariſſimum eſt, ut non in doloribus iſtis, qui ſunt a vulnere, hypochondria intumeſcant; & in illo Spirituum humorumque orgaſmo non etiam, qui in inteſtinum emittuntur humores, tum maxime bilis fluidæ & volatilis, efferveſcant, & cum ad alvum in illa corporis quiete perduci nequeant, cumulatis flatibus ventri laterique officiant. Atque ideo in vulneribus quoque commendatiſſimi Clyſteres, & quæ primam purgant regionem laxativa. Nam ſi alibi, hic quoque videndum, ne quid ex ventre rapiant venæ, quod dulcedinem balſamicumque ſanguinis ſaporem, quo maxime ad glutinanda vulnera eſt opus, corrumpat.

Artic. XII.

Decimo Maji, quod ſitus eſſet repertus, qui evacuando erat idoneus, flumen proſiliebat, cruoris, cujus ex nigredine & odore quaſi piſculento, certe peregrino, jamjam ad futuram corruptionem augurabar. Emiſſi ſanguinis copia uncias ſex æquabat; jam vero quod pridie feceramus, liquoris negligere infuſoriam piaculum videbatur; immiſſa ergo lento manuum tra-

tractu Clyſteris cochlearia quatuor. Reſpiratio adhuc dum difficilis; tuſſicula remiſſior & nihil non cocti prudens. Medicamentis pulmoneis bechicisque ex æquo continuatum. Laudavimus imprimis conſervam Roſar. Hiſp. ut quæ demulceat non tantum ſanguinem, ſed & ſpiritus reficiat. Etiam ad calorem temperandum & particularum efferveſcentium acrimoniam abducendam ſequente formula uſi ſumus. Rec. hordei mundati & ad crepat. cocti unc. ſemiſs. amygd. dulc. mund. drachm. j. Sem. Melon. non rancid. aquilegiæ, milii ſolis aa. ſcrup. ij. aq. fragariæ, fl. acaciæ aa. unc. iij. ſcabioſæ, ſchorzoneræ, veronicæ aa. unc. ij. F. Emulſio S. A. Adde aq. cinnam. diabor. unc. j. ſpir. roſar. rubi idæi aa. drachm. ij. ocul. cancri. præp. antimonii diaphoretici aa. drachm. ſemiſs. ſacchari rotulati perlati Q. S. ad gratiam. Miſce.

Circa veſperam febris invaluerat, & remotis plagis linamentiſque novum ſanguinis flumen matutino æquale apparebat, & cum vix ſuffecturum ægrum putabamus, tantum non poſt ſingulas corrupti ſanguinis miſſiones animoſior erat atque erectior. In cruore, etſi dies jam ſeptimus verteretur, nulla adhuc dum puris lineamenta, nullæ fibræ; multo potius atra ubique & ſyrupi inſtar mucilaginoſi craſſa facies in refrigerato; quid quod fluentem adhuc & calidum ſanguinis rivum odor comitabatur viroſus peregrinæ cujuſdam mutationis index; itaque cura habita inſtillationis.

Puris plerumque generatio haud ita diu trahitur; ſed tamen pro corporis ſanguiniſque natura ocyus aut ſegnius procedit. Si corpus frigidioris temperamenti aut texturæ denſioris, tardius, ſi calidioris & rarioris, citius abſolvitur. Ut plurimum tamen tertio, quinto aut ſummum ſeptimo die veſtigia puris in extravaſato cruore eluceſcere ſolent, quo magis mirum videatur, necdum ullas puris notas apparuiſſe. Exiſtimo autem ſanguinem, qui extra venarum ſphæram in cavitatem effuſus eſt, cum à cæteri ſanguinis conſortio ſit diſcretus, adeo nec calorem amplius, quem invicem ſibi ſuffundere mobiles particulæ poſſunt, participet, tardius ad ſuppurationem diſponi quam alium quemque. Accedit, quod qui in Thoracis cavo continetur ſanguis, pulmonum & diaphragmatis appulſu a quiete, quam fermentalis putredo expoſcit, prohibeatur.

ARTIC. XIII.

Undecimo Maji eadem fere phænomena, quæ ante; nam & ultra libram profluxerat putidi obſcurique ſanguinis, ſive quod Acaciæ ſuccus ater, quem ob hæmorrhagiæ periculum in Clyſterem addi juſſeramus, ſeu quod putredo in moram verſa nigrum contraxiſſet colorem.

ARTIC. XIV.

Duodecimo, id eſt, nono poſt acceptum vulnus, die, nox δύσφορος multaque tuſſi & conciſa reſpiratione tranſacta: adeo majus malum ſuſpicatus novo conſilio animum firmabam. Equidem in tam neceſſaria animæ ultro citroque euntis reciprocatione vix credibile erat, vulnus, ſi quod eſſet in pulmonibus, ad ſanitatem perduci poſſe, adeo nec hæmorrhagiæ modum fore. Præſagiebam itaque poſt tot ſymptomata ingentem ſanguinis undam, nec fefellit opinio; pleno enim flumine erupit, non flo-

floridus amplius aut integer, ſed ſqualore inquinatus: inſtillationes frequentatæ detrahebant quidem nonnihil iſti contagio, ſed vincere in totum non poterant; quo ne quis hodiernum aut pridianum eſſe ſanguinem exiſtimaret, ſed nuperum & jam inde a primo vulnere ſuperſtitem. Tam diverſa undique ſymptomatum facies aliud atque aliud ſuadere videbatur. Mane prodiit unda decem Unciarum, puris autem nihil quidquam. Sub veſperam unciæ ſex effluxere; febricula quoque intenſior & φλόγωσις genarum, ſi nunquam alias, nunc certe maxima, ut diſcrimen aliquod pulmonum eſſe appareret. Reſeratum vulnus ſanguinem reddidit ſpumoſum fætentiſque auræ plenum. Pulſus erat concitatior, inquies corporis ſumma, omnia in turbido; Inſtillationes potioneſque vulnerariæ ſtudioſe imperatæ; imo, ne quid a vulgari methodo deficeremus, decoctum præſcripſi ex Pyrola, conſolida majore & media, Schorzonera, Scabioſa, Tuſſilagine, Veronica, Liquiritia & Paſſulis, adjecto quoque ob ſuſpectam putredinem florum centaurii pugillo uno & altero; nempe, quæ ejus erant naturæ, ut molli dulcique glutino vulneris conſolidationem promoverent.

Prodigio proximum erat ſanguinem effundi tam copioſum, &, ut odor & craſſitudo teſtabantur, inveteratum. Quis autem credat in tam anguſtis occupatiſque ſpatiis hærere illam ſanguinis molem potuiſſe; ſi non hæſiſſe conſtat ex aliis ſignis, quidni novitatem ipſe ſuam tenui roſeoque effluvio teſtetur? an vero ſtagnantis quoque contagium in viciniam & maſſam tranſiit humorum? Rem bene ponderanti videtur utique pars aliqua jam inde ab initio hæſiſſe, ſed quæ continuo affluentem ſimili inficiat contagio, & ſpecie ſui obducat. Jam vero, ſi rupta uſque patuit vena, quis tandem futurus erat excretioni modus in illa viſceris concuſſione? Sed hic quoque nos data opera expediamus.

A r t i c. XV.

Tertio decimo die vix alia rerum ſpecies, certante hinc natura, hinc morbi aſperitate; mane tamen, in univerſum pacatior, quam veſpere; utriſque vicibus æqualis fere copia ſanguinis uncias pendebat quatuordecim, detracta, ut alias, clyſteris menſura. Dies erat a vulnere decimus, ubi necdum vel veſtigium puris; itaque priorem cogitationem facile repudiaſſem, niſi nidor ille cruoris peregrinus in illa craſſitudine animum denuo confirmaſſet. Inſtillatio ſtudioſe repetita.

A r t i c. XVI.

Quarto decimo die novum emicuit ſymptoma, namque vultus roſeo & Laccæ Florentinæ æmulo colore perfuſus peripneumoniæ inflammationiſve, pulmoneæ ſuſpicionem augebat, ſed motus Thoracis non adeo inæqualis & remiſſa inſpiratio diverſum quid ſuadebant. Febricula etiam lenta corpus depaſcebatur, eratque amplius depaſtura, niſi tam profuſa hæmorrhagia orgaſmum infregiſſet. Ipſo hoc die eductæ fuere unciæ ſanguinis octodecim, ſed vapidi & mucilaginoſi, ut jam in propinquo eſſe corruptionem crederes. Pluſculum ſucci acaciæ in clyſterem addi & ſiphonem ad alias aliaſque Thoracis partes converti juſſi, ſicubi forte perruptis venulis adſpergi liquor adſtringens poſſet. Suaſi etiam juſculis quam

maxime gelatinoſis profluentis ſucci damnum reſarciret, quod nec abnuit in mediocri appetitu.

Certe, cum ſanguis ſit pabulum & ebullitionis febriculoſæ ſubjectum, fieri nequit, ut non cum diminutione ejus magna quoque effervescentiæ pars tollatur. Atque ideo protinus ad inflammationis ſuſpicionem compendioſe ſanguis mittitur, imo etiam, ubi minus ille ex vulnere fluit, quam oportet; atque ob eam quoque cauſam, quæ eſt prudentiorum medicorum animadverſio, non ſtatim, ubi vulneris eſt Hæmorrhagia de ſiſtenda ea cogitatur, ſed relinquitur exeundi copia, donec viribus & depaſcenti eas febri inflammatoriæ ſatis ſit proſpectum. In vulneribus tantam ſæpe erupturientis ſanguinis ferociam deprehendimus, ut niſi emittatur, intus deſæviat graviſſimaque excitet ſymptomata; & oras vulneris importuno coagulo fætidaque putredine infeſtet. Hoc autem caſu, ubi jam diu plus juſto fluxerat fluxuruſque amplius videbatur, quamvis febris leniret periculum, auxit tamen lipopſychiæ aut deliquii ſuſpicionem. Atque ideo cauſæ erant juſtiſſimæ, ut quod in Thoracem exciderat, detrahemus omne, & quod venarum adhuc dum contineretur cancellis, quanta maxima opera cuſtodiremus, quamvis irrito hactenus eventu, quod natura oſtenderet, ſuas in curandis morbis & abditis & deſperatis partes ſæpe eſſe potiores.

ARTIC. XVII.

Quinto decimo morbi die color mane pallidior, circa veſperam autem magis miniatus. Inſtillatio facta reſupinato ſubtractis pulvinaribus corpore, an forte immiſſus liquor ſic tandem melius vulneri appropinquaret, & aliquando hæmorrhagia, ſi quæ eſſet, ſiſti poſſet. Calor etiam inclinante die invaluerat, quamvis non eum in modum, ut febrim aliquam argueret. Cruor effuſus ad uncias duodecim, etſi primum ſeroſus appareret atque fluidus, mox tamen contracta pellicula craſſus evaſit atque mucilaginoſus, & qui medicatum clyſteris odorem fætente aura facile ſuperaret. Mel roſatum cum pauxillo ſpiritus vini addi in clyſterem juſſi, ut ne putredo, quæ jamjam pus minari videbatur, degeneraret, & ſanguis ſtagnans ab acaciæ ſucco plus æquo coagularetur. Intus quoque ad fluorem ſanguinis compeſcendum hanc formulam adhibuimus. Rec. cornu cervi raſpati unc. iij. paſſul. maj. mund. drachm ij. ſem. aniſi unc. ſem. aq. plantag. tormentillæ, ſcabioſæ ana Q. S. Coque S. A. colat. Unciar. viij. adde aquæ e typhis C. Cervi. Schorzon. comp. cinnamomi diabo. ana unc. ſemiſſ. ſyrupi jujubini drachm. vj. M. F. Gelatina vulneraria.

ARTIC. XVIII.

Die ſexto decimo febricula quidem non adeo intenſa, ſed tamen ingens virium deliquium, pulſuſque ipſe non quidem pro magnitudine morbi, ſed comparatione cum antecedentibus inſtituta exiguus. Pondus puncturæque lateris, ex quibus valde dolebat æger, molem & acrimoniam ſanguinis tabeſcentis in illa pleuræ vicinia ſatis indicabant, etſi nulla, mirabile! vel tuſſis aut alia vellicatio incommodaret. Detecto vulnere mane quidemunciæ quatuordecim fœdi cruoris putidumque, olentis; totidem etiam, quod vix credas, veſperi ultima minari videbantur; ſed vultus conſtantia in tam copioſo alibilis

lis

lis ſucci detrimento aliud promittebat; ad examen revocatus cruor, craſſior apparuit & variegati in fundo coloris, ita ut purpuram pallidiorem dilutioribus & carneis ſtriis intermixtam referret. In refrigerato grumuli fundo hærebant candidiores, ſedimenti urinacei, ubi poſt morbos ſolvitur, æmuli: inſtillatio continuata & jam ante potio vulneraria.

ARTIC. XIX.

Die ſeptimo decimo, qui vulneris erat quartus decimus, eadem adhuc ſymptomata viriumque majus diſcrimen, ægro jam quoque animum deſpondente, cum ad vulneris aperturam ingentem denuo profundi ſanguinis ad unc. XI. copiam videret. Sane nos quoque ad illam ſtagnantis fluidi quantitatem perculſi, quodvis experiundum duximus, & cum nihil vel probatiſſimis effectum eſſet, loci forte natura abhorrente, ad liquorem facile ſtypticum pedem retuliſſemus, niſi illa ſanguinis putidi craſſi & jam purulenti copia diverſum ſuaſiſſet. Itaque recepta methodum ingreſſus *Deo* naturæque negotium committere ſatius duxi, id tamen etiam conatus, ut tantillo ſpiritus vini in clyſterem addito craſſitudo imminueretur. Veſperi reverſo pulſus, virium functionumque omnium majus erat deliquium, quamvis non ex æquo morbi. Reſerata plaga uncias reddidit duodecim. Æger exonerata putidi ſanguinis mole non tantum ſibi conſtabat, ſed & parte aliqua ſenſum doloris puncturaſque jam aliquot diebus infeſtas levari fatebatur. Examinatus uterque in patinis cruor non tantum fœde olebat evaporatis particulis medicatis, verum etiam in fundo ſaniem oſtendebat craſſam, mucilaginoſam atque purulentam. Itaque iſto indicio de pure quidem concepimus ſpem lætam, ſed illa permixti ſanguinis copia vires ægre ſuffecturas arguebat, & deinde in tanta ſaneſcentis fluidi mora ſolida jam corruptionem hauſiſſe videbantur.

ARTIC. XX.

Octavo decimo die nihil fere mutata conditio ægri, niſi quod ſomnus de nocte mediocris doloris ſenſum abſtuliſſet. Reſoluto vulnere effluxere iterum unciæ ſanguinis tredecim, intermiſtis fibris pallidioribus, quas in refrigerato apparuit eſſe puris jam maturati ſtrias. Cruoris ſubſtantia multis jam partibus ſeroſior quam pridem, quod nempe craſſioribus caſeoſiſque fibris fundo ſubſidentibus inque pus excoctis ſerum innataret. Circa veſperam pauxillum dumtaxat prorupit ſanguinis, morantibus fluorem tenacioris materiæ filamentis. Juſſimus ad hæc clyſterem melle vinique ſpiritu, quem hactenus commode toleraverat, perfundi, addita etiam ad arcendam putredinem balſamicorum tinctura.

Quo magis elaborari pus cæpit, hoc ſanguis fuit & tenuior & aquoſior; ut hoc ipſo conſtet, puris generationem ad craſſas potiſſimum & filamentoſas ſanguinis particulas ſpectare, eſſeque velut ſedimentum quoddam ſanguinis fermentatione eamque ſequente præcipitatione tinctura ſua & viſcoſitate orbatum. Familiare eſt inter chemicorum experimenta tincturas quam ſaturate rubras aciduli ſpiritus nidore in candidas verti, & cum huic quoque fermento inflammatoriæ mutationis cauſas imputent noſtri, facile etiam, quod inde reliquum eſt ſymptomatum, hinc deducas.

ARTIC. XXI.

Nono decimo die mediocriter ſe habuit æger, etſi febris nonnihil invaluerat, degenerante jam in empyema ſanguine. Reſpiratio aliquanto incommodior, una & tuſſicula: nihil tamen peregrini in ſputo. Id quoque dolebat, pondus in thorace augeri; haud dubie, quod craſſiores particulæ, quæ in pus quam maxime abeunt, à ſero ſuo deſertæ diaphragma magis premerent. Ad plagæ aperturam denuo unciæ duodecim ſanguinis, ſed quibus acceſſerat triens olidi puris, ut de empyemate jam plane conſtaret. Itaque cura omnis eo converſa, pugnatumque internis pariter atque externis.

ARTIC. XXII.

Vigeſimo die utcumque melius ſe habere videbatur, prodieruntque ad reſolutionem vulneris unciæ octo puris ſanioſi & fætidi, admixtis tribus unciis ichoris. Qua de cauſa clyſteris formulam ita variare placuit. Rec. fol. ſcordii man. j. flor. hyperici, bellidis, centaurii min. aa. pj. myrrhæ rubræ drachm. ſemiſſ. coque in S. Q. aquæ puræ; colat. unciar. X. adde mellis roſati unciam unam & ſemiſſ. veſperi, non computato clyſtere unciæ quatuor puris prodiere. Hactenus igitur hæmorrhagiæ ancipitis periculum evaſiſſe videbatur æger, ſed nova à pure ſollicitudo.

Hæmorrhagiam certe non memini aliam vidiſse aut legiſse majorem quam hanc ipſam; quamvis autem per ordinem ſucceſſionis cruor eruperit, multum tamen eſt, tot de die unciis, aliquando & libris profuſis vires non penitus intercidiſse. Equidem, cum corpus noſtrum, niſi calculus fallit, viginti duntaxat octo aut ſummum triginta ſanguinis libris rigetur, neceſſe eſt vetere expulſo novum ſucceſſiſse ſanguinem; totum adeoque corporis habitum mutatum, non inficiante hoc pinguiore alitura, quam poſtea præter omnem opinionem recepit. Aliquid tamen eſt, non ſimul & ſemel effuſum fuiſse, ut merito ſuſpicari poſſim, ex quotidiano victu, potu & cibo, quamvis hic longe eſset tenuiſſimus, redundaſse, quod detrimenta illa lente repararet. Sane id unum ſero dolui, non fuiſse initas rationes quantitatis in victu, & nec urinæ nec excrementorum nec tranſpirationis, ita enim calculi ſubductio & mutua omnium comparatio fuiſſet facilior. Illud autem haud fallaci conjectura aſſequi poſſe videor, Excretorum ſenſilium quantitatem ſenſilium aſſumtorum quantitate longe ſemper fuiſſe majorem; nam ſi urinæ, ſi ſudorum, ſi excreti ſanguinis exigam copiam, quod aſſumebatur ſive liquidum ſeu ſolidum, primis ſaltem diebus, fere nihil erat, quod poſtea, aliquid, & tamen excretorum reſpectu exile. Ut facile induci me patiar, aliunde acceſſiſſe & vel ex aere, quod ſcri ſuppleret vicem, eſſe adeoque in ipſo, quod coſmopolita ajebat, *occultum vitæ cibum*, eſſe nectar analepticum, eſſe ſpiritum ſalemque volatilem & vectricem omnium lympham, ſuis tamen & ipſam beatam dotibus fermentiſque inſtructam.

ARTIC. XXIII.

Die vigeſimo primo ſymptomata in univerſum leniora, etſi ſubinde per horas ingraveſcerent. Vulnus mane detectum uncias refudit puris jam candidio-

didioris craſſioriſque tres, una cum duobus ramentis corporis ſolidioris articuli digitalis magnitudine: hæc ipſis oculis & microſcopio explorata veſicularum pulmonis ſubſtantiam ex parte putridam oſtendebant: adeo ut nunc demum de vulnere conjectandi certior occaſio eſſet. Inſtillationes continuatæ.

Mirificum ſane eſt, nunc, tandem prodere ſe pulmonis fruſtillum, ubi tamen initio nec curioſa exploratio quidquam profecerat: Jam ergo conſtare debebat vulnus fuiſſe pulmonis, nec vulnus tantum ſed & partem lobuli decuſſam. De vaſis autem læſi magnitudine etſi valde rixentur auctores, video ego etiam non ita magni vulnus periculoſum eſſe, quando in tam continua viſceris a ſpumoſo ſanguine ferventis quaſsatione, non facile coaliturum videatur. Quemadmodum autem qua iter eſt ſanguineorum vaſorum, eo quoque pari neceſſitate contendunt aereæ viæ, tubuli bronchiales, ita neceſsum eodem ſemper vulnere & aerem & ſanguinem efflari. Ut enim plagam concipias longe ſubtiliſſimam & ad capillarem venulam directam, ſemper tamen & uſque veſiculæ pulmonaris læſionem involvi opus eſt; cum autem veſiculæ iſtæ ſint expanſiones tubulorum bronchialium membraneæ, in quas velut in utriculos immiſsus aer ſe recipiat, utique ad minimam ſtatim ſuperficiei pulmonaris, quippe quæ tota veſicularis eſt, ſtricturam aerem niſi quid impediat, exire neceſse eſt; ut plurimum tamen etiam ſanguinem, quia veſicularum ſingulis planis reticulatim intextæ ſunt venæ perque minima diſperſæ. Hic autem, cum pars deciſa fuerit ſolidior, in tanto tamque ſubito ſanguinis profluvio, tum venas aliquot capillares, tum unam paulo majorem pertuſam fuiſſe probabile eſt. De lobulis autem, an protinus ferro fuerint abraſi, an vero putredine ſeceſſerint, dubium eſt: ego, partim ferro reciſos, partim putredine ſolutos exiſtimem non vana conjectura.

Sub veſperam redeuntibus quatuor apparuere puris fætidi unciæ una cum ramentis ſolidioribus, ſed in ſpeciem putrilaginis corruptis. Intermiſsa jam inſtillatio experimenti cauſa.

ARTIC. XXIV.

Itaque poſtridie, dies erat ſecundus & vigeſimus, vix aliquid puris extorquere vulnere potuimus lentore moram imponente: exile tamen ramentum ori vulneris ſe objecerat, quod cum forcipe dentato amoliremur, aliquantulum puris ſucceſſit. Inſtillationem autem magno negotio repetivimus. Veſperi reverſis exhibuit ſeſe pus ad uncias decem; ſed non ante quam æger in ventrem ſe abjeciſset pronus. Fœtor autem intolerabilis medicatum clyſteris odorem longe ſuperabat; jamque ex adſtantibus aliquis, quem novitatis cauſa adduxeram, & ipſe medicinæ candidatus ſpectaculo rei, maxime etiam infeſto nidore territus in lipothymiam inciderat, balſamo bene olente, quo quiſque ſe adverſus fætorem armaverat, ægre revocatus. Verum quia pus juſto craſſius videbatur, ſpiritus cornu cervi tantillo in clyſterem addito fluorem reducere conabamur. At ne vulneris quoque anguſtia fluxum inhiberet, turundam mutavimus, immiſso ex radice gentiana cylindro.

Fætor ille puris novam ſollicitudinem de hæmorrhagia ſecuris creabat, namque manifeſtum putredinis periculum minari pulmonibus & ipſi pleuræ videbatur. Portento tamen ſimile, in illa fætidæ auræ acrimonia, nunc pleuram nunc diaphragma, nunc pulmones afficiente, nullam unquam

quam

quam tuſſim ſecutam eſſe, nempe aliam, quam quæ cauſaria valitudo ante morbum excitaverat. Utrum balſamicus clyſteris nidor vitioſum illud contagium ex parte correxerit, an membranæ fuerint παχύδερμοι atque ſenſus minus delicati, equidem haud facile dixero. Scio alias ad inflammationes & puris generationem creſcere membranarum texturam & quaſi ſolidari. Interim, dum jam pulmonis lobulos aliqua ſui parte imminutos fuiſſe conſtat, notabile eſt in tanto hiatu pus, quod etiam veſicularum texturam ab aliquibus tranſſudare creditur, non etiam ad fauces bronchiorumque truncos viam affectaſſe ſeque in ſputo aut ſcreatu exſeruiſſe. Sed oppoſuit ſe forte, quod in pure erat glutinoſiſſimum viamque valvulæ inſtar obſtruxit; aut ipſæ in ſe collapſæ veſiculæ beneficio ſucci ſanioſi, ut alias ſæpe & labra & digitos conglutinare invicem ſolet, coaluere; ſive etiam ruptæ vaſculorum laciniæ præpoſtero flexu ſibi incumbentes aliæ alias anguſtarunt; quemadmodum in exenteratis ſæpe viſceribus vidi nuda illa & fluitantia vaſcula, ſi in plano ſolido promiſcue agitantur, non penitus neque ad omnes partes aditum flatui dediſſe. Neque enim in tam obſcuro rerum poſitu evadendi melior ſpes eſt.

ARTIC. XXV.

Die tertio & vigeſimo duæ unciæ puris emanabant, ſociantibus ſe iterum aliquot ramentis pulmoneis. Pernicioſus adhuc fætor inſtillationes poſcebat. Veſperi denuo ſex unciæ puris craſſi & ſupra quam credi poteſt, fætidi. Sanies erat bicolor, albis cinericiis jam & viridioribus flocculis diſtincta, ut appareret ex illo genere puris eſſe, cujus ingenium damnare medici ſolent. Æneum vaſculum, quo excipiebatur, atro purpureo colore ſignatum erat; quod cum ab acida puris aura proficiſci crederem, eroſionem primum pleuræ inde & pulmonum, tandem etiam coſtarum, veritus, balſami aliquid ſulfuris & aniſati in clyſterem addi curavi.

ARTIC. XXVI.

Die quarto & vigeſimo mane rurſum duæ unciæ puris exivere una cum majoribus ramentis, odore totum conclave infamante. Inquieta nox propter turundam tumidiorem derivatis in ſe humoribus; juſto etenim plus vulnus dilataverat. Itaque ad veterem turundam & illam ex lino rediimus. Veſperi examinata puris materia copioſa iterum fruſtula moleculaſque ſolidiores oſtendit. Reſoluto vulnere duæ unciæ puris paulo jam candidioris & æqualioris prodiere. Tuſſis, quæ jam inde ab aliquot diebus infeſtaverat, plane remiſit. Inſtillatio ad quatuor cochlearia inſtituta.

ARTIC. XXVII.

Die quinto & vigeſimo valitudo mediocris; ex vulnere autem quatuor unciæ puris candidioris, comitati lobulo pulmonis. Necdum tamen in illo medii ventris putore ullum vel puris in ſputo, aut olidæ auræ in ſpiritu veſtigium. Veſperi iterum unciæ quinque puris multo, quam ante, fætidioris, quo ipſo ſpes pridem concepta nonnihil laborare cæpit. Ad purificandam ſuperficiem tum pulmonum tum coſtarum mellis roſati pluſculum clyſteri adjici curadi, arcente etiam ulterius contagium amaritudine myrrhata.

ARTIC.

ARTIC. XXVIII.

Die ſexto & vigeſimo ſymptomatum quædam malacia. Pus tamen etiamnum fætidum & ad quatuor uncias profluens. Itaque balſami ſulfuris aniſati guttas quindecim in uncias octo clyſteris addidimus, meliorem ſic puris conditionem ſperantes. Veſperi tres apparebant puris unciæ minus jam fætidi omnibuſque numeris abſolutioris; quin & pondere ſe levari æger dicebat, an quod pus jam maturius, hoc eſt, aere concepto levius magiſque fermentatum eſſet, an quod pars aliqua ante deceſſiſſet?

Mirandum hoc quoque erat, ab olido illo puris contagio, jam inde ex aliquot diebus infeſto, nihil quidquam damni vel in pulmones aut ſanguinem redundaſſe. Tuſſis tamen nulla vel remiſſa eaque aliunde. Pulſus mediocris & parum a naturali diſtans. Anima adhuc dum pura nulloque ſqualore, quod equidem in illa pulmonis internique thoracis putredine eventurum videbatur, inquinata. Equidem credibile eſt, à viſcerum membranea ſuperficie, utpote arctius contexta, halituoſam illam auram modo ne ſit nimis ſpiculata & acris, facile repelli ſuiſque contineri carceribus.

ARTIC. XXIX.

Die ſeptimo & vigeſimo pus erat candidius æquale & minus olidum; nova tamen ſymptomatum ſyndrome ſpem pridie conceptam perturbabat; namque in mira membrorum ſegnitie, ſenſuum torpore & ſomni graviter incumbentis neceſſitate æger dolebat. Tumor quoque pedis, illius ex directo vulneris, jam a tribus diebus gravis, quid quod & pulſus mutatam rerum faciem ſignificabat. Itaque, ut in talibus fieri ſolet, ὕπυλον vulnus ſuppoſitamque lateri doloſo ſaniem hariolatus ſpem fere omnem abjeceram. Verum fortunæ luſus conſiderans manifeſto ereptum periculo etiam majoribus eripi poſſe exiſtimabam. Veſperi ejus diei unciæ quatuor puris albi & bene cocti nec ullo modo fætidi effluxere. Sed tamen neſcio quid febriculoſi frigoris corpus infeſtabat, doloremque in lumbis, maxime circa coſtarum poſticarum ſpatium ſentiebat ſummum, viribus nunc etiam magis, quam pridem, collapſis. Pulveres, mutatis paulum ingredientibus, repetiti & novis ſymptomatibus accommodati. Intus quoque balſamo ſulfuris aniſato in decoctum addito uſi ſumus, dum interim inſtillationum quoque habita ratio.

Nunc tandem auræ aliquid ulceroſæ perreptare maſſam ſanguinis febriculamque accendere videbatur, neque enim aliunde facile novum illud ſymptoma deduxeris. Obſtitit quidem uſque, ſi ita placet, membranarum ſolidior textura, & tandem victa ſuccumbere debuit ſparſo in ſanguinem virulento puris nidore; qui cum aciditatem quamdam participet, mirum non eſt leve primum coagulum, & mox diſſipato eo calorem ſubortum eſſe juſto majorem, ut in quem deſinere naturæ vindicta ſolet.

ARTIC. XXX.

Poſtridie tres unciæ puris liquidi albi & nihil præter balſamum ſulfuris aniſatum redolentes emanarunt; multa tamen ſpuma tum hanc tum heſternam miſſionem comitante; manifeſto documento aeris aliquid pectoris receptum cavitate elidi; certe enim lenta puris eruptio majorem

juſto moram & aeris commercium vulneri indulgebat. Heſternum frigus duas horas corpus occupaverat excipiente calore, qui in mediam uſque noctem perdurabat. Muſculorum vigor remiſſus & oſſa veluti confracta ægro apparebant, novum haud dubie contagium ſuppeditante empyemate. Et quia mora illa damnum accipere & pulmones & pleura videbantur, conſultum fuit experiri, num ſe diureticis, quæ eſt nonnullorum perſuaſio, abduci materia pateretur. Præſcripſi miſturam ex aquis chærefolii petroſelini hyſſopi, ſpir. fragariæ, tartari & oculis cancri; verum quibus nihil profectum eſt. Mane a chirurgis intermiſſa erat infuſio, atque ideo veſperi puris pauxillum idque craſſum & vi extortum vulnere prorupit ad unciam dimidiam. Quare denuo inſtillationem imperavi non de nihilo omittendam.

Artic. XXXI.

Die nono & vigeſimo rurſum evacuatæ ſunt quatuor unciæ puris paulo craſſioris. Cætera mediocriter ſe habebat æger riſuque adventantem excipiebat reſpiratio modica; tuſſis quoque remiſſa aut nulla; ὀσφυαλγία etiam una cum pedis illo tumore ſero vaporoſo evanuerat. Medicamentis febrifugis & maturantibus uſque certatum.

Artic. XXXII.

Die ſequente matutinis horis puris ſpumoſi lenteque fluentis unciæ duæ. Ingens hiſce diebus & plus quam canicularis calor aerem turbabat, adeo novum ægro metuendum erat periculum; at, ſive quod transpiratio aucta, ſeu quidquid erat medicamentorum præcipitantium, contagioſam auram reprimeret, melius ſe habere viriumque conſtantiam erecto ſitu fateri cæperat. Sed neque hæc felicitas perpetua. Circa veſperam duæ iterum unciæ & ſemiſſ. Hac vice conſulto inſtillationem omiſimus.

Artic. XXXIII.

Itaque poſtero die, qui erat primus & trigeſimus, uncia tantum apparuit una puris lente & ægre protruſi: quare repetita inſtillatio matutina pluſculum circa veſperam reddidit puris & quidem fluidioris. Drachmæ erant quaſi decem. Dolor hypochondrii ſiniſtri denuo invaſerat. Igitur evocati clyſtere flatus quietem dedere.

Vulgatiſſimum eſt in illo vulneris dolore corporiſque ſtata quiete, dum fermentationes quoque lente procedunt, flatus colligi alvumque conſtipari: ubi cum acribus impetuoſiſque medicinis occurrere religio ſit, non temere alio quam lenitivo aut clyſtere operam adhiberi velim. Adeo neque hic, quod ante quoque factum memini, nec infuſio ſennata, nec ſyrupus laxativus cancri oculis & aqua fl. acaciæ dilutus, metuenda erant. Ut tamen ſine ſuſpicione offenſæ medearis, tuta ab omni parte clyſterum emollientium ratio; neque enim eos, quos trochiſcorum alhandal plurimis granis condiunt chirurgi, facile admittendos putem, quod ipſorum purgantium, ubi id neceſſitas poſtulat, longe potior & ſecurior ſit uſus.

ARTIC. XXXIV.

Primo die Junii puris non ſpumoſi uncia dimidia ; forte quod ob celeritatem deligationis omiſsamque inſtillationem minus irrepſerat aeris. Sub veſperam ultra drachmas ij. vix quidquam prodiit; etſi in omnes partes verteretur corpus, obnitentibus, credo, pulmonibus. Inſtillatio neglecta. Ergo poſtridie vix una puris drachma prodiit. Inſtillatio conſulto adhibita oſtendit ſub veſperam puris craſſioris uncias fere duas liquato per moram pure. Jam vero præter omnem ſpem, adeo nihil conſtat, pulſus concitatior dolorque in dorſo dextro, qua ad lumbos vergit & coſtæ terminantur veræ, vehemens, ſine dubio ob ſuperſtitem adhuc puris materiam. Efflореſcentia utriuſque genæ major, jam & reſpiratio correpta & appetitus dejectus monſtrum alere videbantur. Inſtillatio nunc iterum omiſſa non alio conſilio, quam ut fructum ejus manifeſtius deprehenderemus.

ARTIC. XXXV.

Tertio die drachmæ puris duæ tantum apparebant; ergo inſtillationem maturari juſſi; inde etiam veſperi multiplicatæ drachmæ ad uncias crevere duas. Pus erat fluidum quidem, ſed minus æquale, lividum & tetri odore. Quare ſpes & expeditæ curationis eventus animum rurſus fruſtrari cæpit. Infuſio commendata, etiam pulverum & Electuarii quod ex conſerv. fl. Symphyti, veronicæ, roſar. loch. de pulmone vulpis oculis cancri, ſuccino præparato & ſyrupo papav. rhæad. conſtabat, uſus.

ARTIC. XXXVI.

Quarto die pauxillum puris albidi & fætentis, & quod græci ἰλεῶδες vocant. Nunc ergo ſpecillo Thoracis cavitatem explorandam duxi, ut de mole ingenioque puris conſtaret. Itaque calefactum modice ferrum lento tractu ſub pulmonibus ad latera coſtarum inflexit chirurgus; cumque nihil adeo obſiſteret, in adverſum dorſi parietem ferrum impegit, jam etiam exterius ſenſum ejus animadvertente digito, ipſo vero ægro, ſive metu, quem animo præceperat, ſeu ſenſu aſperiore magis percuſſo jamque Cardialgiæ proximo. Querela erat potiſſima de dolore dorſi circa coſtam octavam. Pulſus etiam celer & febriculoſus, reſpiratio magis quam ante impedita.

Periculum facere libuit, utrum longo ſpecillo materia notari poſſet, quo copiæ certior ratio haberetur. At ſive quod in declivem diaphragmatis angulum ſeceſſiſſet, ſeu aliud obſtaret, nullum quidem ejus rei ſignum capi potuit. Quod autem tam male ab exploratione haberet jamque Cardialgiæ proximus eſſet, vel a cenſu Pleuræ ſubtiliore ſeu forte inconſulto nervorum Cardiacorum compreſſu, in illa ſpecilli agitatione, repetendum fuit. Namque inde vix horæ requies, cum alio omnia ſtatu deprehenderem.

Totum inde corpus convellebatur, febris, dolor, reſpiratio, omnia in deterius vergere videbantur & poſt Cardialgias vehementiſſimas vomitus invadere & dejectiones alvi, redundante ſtatim, res mira! in univerſum corpus exanthemate coccineo eoque ad ſingulos vomitus invaleſcente. Materia vomitu rejecta æquabat libras tres, eratque inſtar aquæ puræ nullaque adeo ſalſedine comitatæ. Potio analeptica, quam plerumque cætera

 me-

medicamenta intercalabant, & ipſa rejecta. In hoc itaque ergo certamine velut criſi omnem eventus aleam poſitam exiſtimavi.

Rarum profecto ſymptoma: & quod neſcias unde deducas: nunc enim de ſpirituum nunc humorum orgaſmo incidit ſuſpicio; nervos quidem fibraſque primum illa exploratio vexaſſe videtur parata jam ante ad exitum ſeri fluidioris more. Notabile tamen & hoc erat, in tam pertinaci corporis quaſſatione nec ſemilaceros pulmones nec alias partes injuriam paſſas, quo naturæ cuſtodis prudentiam hic intelligas.

A r t i c. XXXVII.

Quarto die Junii matutinus aderam peregrini ſymptomatis conditionem ſciſcitaturus; ſed nihil adhuc dum melius æger habebat. Vulnus uno eoque ruberrimo colore perſuſus; juraſſes cinnabarin eſſe lacca temperatam. In cætero corpore maculas rubras albedo diſtinquebat, remittente nunc tamen, quod nocturni vigiles dicebant, febrili paroxyſmo & exanthemate, quod uti univerſum vultum adhuc dum, ita paulo ante totum corpus ſine diſcrimine aut ulla candoris nota occupaverat. Mane ad leviſſimam corporis concuſſionem vomitus recruduerat, exeuntibus rurſum duabus ſeri limpidi libris. Pulſum reperi ego celerrimum, inæqualem & parvum, reſpirationem conciſam, & ſubitam, nunc etiam calorem toto corpore vehementiorem. Hac rerum facie perturbatus, diſpoſito molliter corpore, pus, ſi quod eſſet, evocari juſſi. Nec mora, prodiere unciæ ſeptem & ſemiſſis puris æqualis & ſubalbidi. Potuiſſemus autem plus expectare, niſi lipothymia a tot doloribus ſuperſtes interveniſſet. Infuſo liquore guttula una atque altera balſami ſulfuris animato vulnus obduximus, & quod omnia detrectaret ventriculus quantumvis mollia, internorum uſum tandiu ſufflaminavimus. Sub meridiem rediimus; ubi rubor ille in totum remiſiſſe videbatur ſuccedente veteri candore; Stomachus etiam lente aſſueverat cardiacæ potioni; plaga reſoluta expreſſimus duas uncias puris ſtriati & craſſiſſimi. Veſperi rubor ſe intenderat priori affinis, ſed unius horæ intervallo finiebatur, jamque, quod ante non licuerat, ſignificabat miras ſe ad exanthema ſenſiſſe ventriculi tenſiones & poſt æſtuoſas quaſdam acreſque ebullitiones videri ſtatim aliquid in venas diffundi, inde trahente contagium volatili ſucco in cutem emanare carneum primum inde auctis gradibus coccineum colorem mox tamen iterum proflicandum imiſſæ puris unciæ duæ. Electuarium ad corroborandum ventriculum exhibitum tale erat. Accipe conſervæ menthæ, roſar. vitriolatæ aa. unc. ſem. cond. corti. citri drachm. ij. diaſcord. Frac. ſcrup. ij. maſtich. el. drachm. ſemiſſ. terræ ſigillatæ, Japonicæ aa. ſcrup. ſem. ſyrupi rubi idæi Q. S. Miſce fiat electuarium. Bolum juſſi ſubinde deglutire, donec firmior eſſet ventriculi tonus.

Equidem a ſeri bilioſa & volatili tinctura facilique a cetera maſſa ſeceſſu ortum duxiſſe hoc phænomenon mea quidem eſt conjectura. Genus autem efflorеſcentiæ tam rarum mihi viſum, ut nec cum gutta roſacea, neque cum eryſipelate comparari potuerit, & ſemel tantum in vultu ejuſmodi ſubnatum colorem meminerim. Color autem erat non fœdus aut morbificus, ſed pulcherrimus ejuſque æmulus, quo pudoris notas in bene habito corpore exprimere & natura & pictoris penicillum ſolent.

ARTIC. XXXVIII.

Quinto die melior ægri conditio ſymptomataque in univerſum leviora. Pulſus moderatus, reſpiratio mollis, ipſius etiam ruboris exilia ſupererant rudimenta. Unum dumtaxat grave, dolor & tenſio ſub cordis dicto ſcrobiculo, ut appareret necdum omnem ventriculi efferveſcentiam remiſiſſe. Continuata cardiaca & impoſitum ex oleis aromaticis linimentum. Prorupeɼant puris unciæ duæ & ſemiſſ.

Tolerabilis etiamnum ægri ratio, ſed dura poſt vomitus alvus laxativo ex ſyrupo roſar. ſolutivo, manna & rob. ribium ſollicitari debuit; bis inde dejecerat. Puris pauxillum vulnere exiverat. De meridie lecto ſe proripuit periculum virium facturus; & ſane ſic ſatis bene novum hoc vitæ genus toleravit. Poſt horas duas lecto ſe reddiderat; veſperi uncia puris dimidia fuit educta.

ARTIC. XXXIX.

Die ſexto Junii mane puris flatuoſi & bullati uncia dimidia exivit, idque μετ' εὐφορίας; nunc etiam ventriculi dolor plane deſierat; imo & ciborum major quam pridem, appetentia. Veſperi eadem ratio, tres drachmæ puris eductæ, ſpeſque erat cum tempore imminutum iri puris copiam, quando de dorſi dolore nulla amplius querela.

ARTIC. XL.

Die ſeptimo tamen nova cataſtrophe & præter opinionem uncia fere dimidia tum mane tum veſperi emiſſa; recruduerat etiam ille in poſtico dolor.

ARTIC. XLI.

Octavo ſymptomata rurſum omnia remiſſiora, tuſſis nulla, reſpiratio etiam multis partibus melior & fere naturalis. Mira autem ad ſomnum propenſio, ne quid terriculamenti abeſſet. Evocatæ mane unciæ puris duæ, veſperi drachma una & ſemiſſis.

ARTIC. XLII.

Nono Junii, qui erat a vulnere trigeſimus ſeptimus, nova emerſit calamitas; namque virium manifeſtum deliquium. Vox exilis & rauca, pulſus quoque ſatis compreſſus. Equidem ad iteratam puris efferveſcentiam & naſcentem inde ſanguinis ſpirituumque intemperiem tot paroxyſmorum in ſe redeuntium errores referri poſſe videbantur. Drachmæ puris tres prodierant.

ARTIC. XLIII.

Decimo Junii pus mane veſperique ad drachmas ij. emiſſum. Clyſter injectus plurimum detraxit materiæ viſcoſæ, unde & animi paſſus eſt deliquium. Vires tamen paulo ante firmiores, quam pridem; namque de die-

duas

duas horas egerat ὀρθοςάδιος; pulſus quoque erat compoſitus, at veſperi celerior cum nocte ingraveſcebat.

Artic. XLIV.

Sequente die eodem omnia ſtatu; pus utriſque vicibus ad unciam unam prodiit. Vacuo ventriculo mediocriter ſe habet, repleto eo, quamvis nec hoc multum ſit, omnia deteriora & cum febriculoſa intemperie conjuncta, effloreſcentibus quoque genis, ut ſolet hecticis evenire. Facies ipſa ſenſim collabaſcens nihil adhuc dum boni promittit.

Artic. XLV.

Undecimo Junii appetitus quidem mediocris, ſed latera nondum ſatis firma corpus ægre ſuſtinebant, vix enim e lecto properabat, quin ſtatim eum repeteret; puris effluxit uncia, ſed ut ab aliquot ante diebus, boni nitidique; quare etiam clyſteris genus mutare conſtitui, ſola hordei aqua & melle roſato contentus.

Artic. XLVI.

Duodecimo die ſtillavit pus ad drachmas decem. Nova genarum effloreſcentia aliis aliiſque ſymptomatis tum maxime reſpiratione incommoda vultuque Hippocratico excepta. Verum animus ægri erectior ciborumque appetentia etiam, quæ ex prioribus naſcebatur, ſuſpicionem diluebant. Præſcriptis formulis adhuc inſiſtebamus, urgentes potiſſimum balſami ſulfuris aniſati uſum.

Artic. XLVII.

Tertio decimo die unciæ puris duæ effluxere. Itaque quo melius ſubveniri naturæ poſſet, præſcripſi mundificativum pariter & maturans remedium, pilulas nempe, ut quarum actio tardior eſt & ipſa tarditate ſecurior. Formula autem hæc erat. Rec. terebinthinæ venetæ in aqua petroſelini coctæ drachm. j. flor. ſulfuris drachm. ſem. rectif. balſami peruviani ſcrupul. j. olei aniſi guttas vj. M. F. Pilulæ numero quadraginta, liquiritiæ pulvere conſpergendæ; quarum quinque aut ſeptem tum mane tum veſperi cum ſyrupo violaceo deglutiendæ erant.

Artic. XLVIII.

Quarto decimo die dolores circa ſedem vulneris exquiſiti, ſine dubio acrimonia oram membraneam vellicante: jam vero & genarum color roſeus clandeſtinis ſanguinis efferveſcentias prodebat. Pulſus & reſpiratio, utraque ſub noctem concitatiora mane ad ingenium redibant. In illo tamen humorum orgaſmo & appetentiæ & virium incrementum non contemnendum; & ut ſpecioſis iſtis ſymptomatis fidendum minime videretur, attamen ipſe æger animum confirmabat. Exierat puris uncia una & dimidia.

A R T I C. XLIX.

Poſtridie dolores vulneris per centrum muſculi pectoralis in tendinem exire, motuique brachii officere videbantur. Credibile motu intempeſtivo excitatam puris acrimoniam conſenſu quodam in vicinas partes deſæviſſe. Puris apparebant unciæ tres.

A R T I C. L.

Sexto decimo die non ſine oſtento rurſum prodiere unciæ tres & dimidia; atque ita, quem tandem aliquando, deſiturum credebamus puris effluxum, novis auctibus inſurrexit, ſpemque ſimul omnem modo collapſam nunc inſtauratam propemodum avertit. Pus quia craſſum & nonnihil olidum, veterem balſamicumque ex amaricantibus clyſterem repoſcebat, quem ideoque præcepi ut adhiberent.

A R T I C. LI.

Septimo decimo die eadem fere quantitas, pridiano etiamnum durante dolore. Febricula ſub veſperam ſemper infeſtior ſubinde & Lipothymiis comitata.

A R T I C. LII.

Octavo decimo eadem ſymptomatum ſeries dolorque vulneris modicus. Conquerebatur etiam de maturino frigore in meridiem uſque producto, quem plerumque cibo ſumto calor excipiat. Puris emiſſi unciæ erant quatuor paulatim creſcente numero.

A R T I C. LIII.

Nono decimo die paulum ſibi redditus æger videbatur, caloriſque & frigoris vices non ita graves. Puris unciæ ſex apparebant. Quare ſuaſi ægro præſcriptis medicamentis, quorum hactenus faſtidium diuturnitas pepererat, diligenter uteretur, ipſis cum primis pilulis, habita etiam clyſterum ratione, tum qui Thoracem, tum qui alvum eluerent.

A R T I C. LIV.

Vigeſimo die eadem ſymptomatum ratio pus uſque ad uncias tres emanavit. Cætera non male ſe habebat. Ex illo tempore, quod alia negotia obeunda eſſent itineraque ægrorum cauſa continuam viſitationem abrumperent, præſcripto vivendi ordine, vulnus chirurgis commiſi curandum, ea tamen lege, ut ſi quid novi ſanationem turbaret, in eo amoliendo meo maxime conſilio & præſentia uterentur. Itaque neceſſitate flagitante etiam poſt illa ſæpiuſcule adfui ægro diverſam ejus conditionem toties mutabilem admiratus, quod ſymptomatum quotidie alia atque alia facies eſſet, ſanandi rationes mutationum ingenio accommodare neceſſe habui. Jam enim febriculæ, ſed erraticæ, ſed nocturnæ & frigore comitatæ, jam lipothymiæ, cum vultus pallore & labrorum lividitate, jam tuſſiculæ,

culæ, obſtinatæ quidem ſed vel ſiccæ aut coćto phlegmate comitatæ, jam diarrhœæ etiam copioſæ cum febricula, jam quies & ſopor veternoſus, jam alia periculi ſuſpicionem augebant impoſita mutandi neceſſitate. Et ut nihil certius videretur, quam empyum eum eſſe & uſque manſurum. Attamen poſt varia tædia conſultationeſque curioſas, juvante Deo O. M. eo res deducta eſt, ut pure penitus expurgato vulnus coaleſceret ægerque cum tempore ſanior evaderet quam pridem. Ingraveſcebant quidem & minabantur periculum, etiam poſt vulneris coalitum, tuſſes, fallaces febriculæ hecticis non abſimiles cum ſqualore autumni conjunctæ, verum tamen tum diætæ, tum loci, cujus conſuetudine gaudebat, ingenio, accedente etiam hyemis molliculæ beneficio, morbum feliciter ſuperavit, unuſque etiam oſtendit naturæ nihil eſſe difficile, & ubi a medicamentis tenuis ſpes eſt, a *Deo* plurimum exſpectandum boni. Sunt hæc monſtra ſanationum, quarum individualis & numerica ratio uni *Deo* perſpecta eſt: & cum nos ſpecie duntaxat & ſenſuum objectu omnia metiamur, indiviſibilis autem illa naturæ, ſeu harmonicæ omnium unionis, quantitas & proportio elateriſque efficacia, nullo admodum ſenſu cognoſcantur, non mirum eſt prognoſticorum, quæ a nobis proficiſcuntur, fidem eſſe ambiguam; ut adeo laudare habeam medicorum prudentiam in rebus quoque dubiis cunctantium, in quam partem prognoſticum inclinent; nam ſi quid in talibus temere hariolanti reſpondet, non artis aut ſcientiæ, ſed fortunæ opus eſſe putandum. Quid enim ibi certi eſſe poteſt, ubi objecti natura ea parte cognita non eſt, qua maxime eſſe debebat. Temeritas illa eſt conjecturæ etiam non vanæ nutricula. Satius eſt & meo quidem judicio ad commendationem nominis utilius, oſtendere, quam ſæpe natura, etiam in vulgo conclamatis ſit potens, quam contra in plurimis nec ſpecioſis circumſtantiis ſit fidendum, &, ubi omnia tuta videntur, ſæpiſſime eventus deſtituat. Quod ſane multis vulnerum obſervationibus teſtari poſſem, niſi hiſtoria ad finem ſpectaret.

Puris autem ratio, dum fluxit, (fluxit autem ad diem uſque ſeptimum & vigeſimum Julii) hæc fuit, ut plerumque qualitate ſibi ſimile, copia diſſimile prodiret; aliquando enim in drachmas inque ſcrupulos deſiiſſe ejus effluxus, jamque nihil amplius exire, videbatur; cum ecce ſubito iterum ad uncias, ad dimidias libras, ſemel quoque ad integram & ultra efflueret. Igitur pro puris conditione clyſteres thoracicos mutavimus; & ubi deſinere fluxus ejus videbatur ultimis diebus, cannulam plumbeam ſed alatam vulneri immiſimus, ne puri ſi quod reſtaret, aditus intempeſtive obſtrueretur. Fluebat autem nonnihil melius ad corporis motus reſpirationeſque per cannulam in emplaſtrum. Cum deſinere fluxus videbatur, cannulam extraximus, & conſolidationem tentavimus; & tamen quamdiu vulnus apertum erat, aliquid effluebat cumque pure antea effluxerat, materiæ limpidæ ſeroſæ; primum ad drachmam unam aut ſemiſſem una cum pure, inde exhauſto illo ſola ad drachmas ij. & diminutis gradibus ad ſcrupulum guttulaſque. Materia illa in vaſcula relicta gelatinæ naturam induebat areſcebatque inſtar glutinis; quem cum humorem naturæ proprium & illum membranas pleuramque inungentem eſſe judicarem, ſuaſi, conſolidationem vulneris non infelici eventu. Illud autem de vulnere teſtari poſſum toto hoc curationis tempore valde ſe præſtitiſſe obnoxium, nec ulla carnis alienæ luxuria neque labiorum callo fiſtulæ naturam affectaſſe; quod cum alias timendum ſæpe ſit, &

mo-

moneant practici, in hoc tamen corpore id quoque vel in naturæ benignioris laudem aut chirurgorum prudentiam accedere merito debuit.

In univerſum autem reperio ex ephemeridibus chirurgorum, quibus abſente me per quatuor aut quinque ſeptimanas, etſi ſubinde per epiſtolas conſulerent, percurandi officium mandatum erat, effluxiſſe ex illo, quo ego numerare deſtiti centum & viginti octo uncias cum dimidia puris fluidi atque putri, quibus ſi numerum jungas priorem, excreſcet in viginti libras med. Unc. novem drachm. quinque puris atque illis ſi accedat ſanguinis profuſi calculus, ecce ſimul ſumtæ materiæ quadraginta tres libras quinque drachmas non conſiderando, quod temere in lintea atque emplaſtra promanavit.

Notandum hic eſt, ſi gravitas puris ad bilancem examinata fuiſſet, longe majorem, futuram fuiſſe copiam. Dimenſi ſumus vaſculum, quo humores illi excipiebantur, exemplo cantharorum, quos aquis ſuis dimetiendis ſervant pharmacopæi & unciis diſtinguunt.

Quod autem de copia illa rem putas eſſe incredibilem, attendas velim non ſimul & ſemel, ſed aliquot ſeptimanarum curſu prodiiſſe, quidquid erat ſanguinis aut puris. At vero ne unius hiſtoriæ fide, nitatur veritas, altera alteram corroboret. Hildanus centuria tertia obſerv. chirug. Obſ. XXXVII hiſtoriam, ſi non ſimilem, certe prodigioſiorem, de hæmorrhagia umbilici, enarravit, teſtatuſque eſt intra undecim dies, quotidie bis, idque horis deſtinatis, mane intra ſeptimam & octavam, de meridie intra ſecundam & tertiam, certo pharmacopæo ſolodorenſi viginti ſeptem libras ſanguinis umbilico effluxiſſe, & tamen ægrum benificio naturæ ſanatum ad ſe rediiſſe. Ubi niſi quotidiano victu damnum fluentis ſanguinis compenſatum ex parte fuit, ut compenſatum eſſe potu quidem, ego exiſtimo, neceſſe eſt ab aere, ut ante indicavi, materia ſeri repetatur, aut, hoc quoque fallente, longe major ſanguinis copia venas perambulet, quam vulgo noſtri credunt.

In noſtro vero caſu hoc quoque perplexum ſatis, ut tamdiu fluxerit ſanguis, nec tamen ſignum ejus in pectore latentis ſatis manifeſtum fuerit. Si enim hæſit, utique in expiratione, ubi attollitur diaphragma, incumbentis pondus moleſtare debuit; ſin in pulmones ſe abdiderat ſive pus ſeu ſanguis ad occaſiones erupturum, haud facile quis modum latibuli expreſſerit, & ſane expanſione ſua & ipſi dolorem adferre debuiſſent gravativum. Jam & hoc aliquid eſt, an omne ſimul ibi ſteterit, an vero partitis vicibus ut pulmonibus exſtillavit, ita etiam vulnere proruperit. Equidem fieri non poteſt, ut omnis tum ſanguinis tum puris materia ad initio, ibi hæſerit, quod thorax, vel ſi cavus eſſet, tot capiendis libris non ſufficeret. Puto igitur ſubinde molem aliquam ſanguinis vulnere emanaſſe, & tandem quoque ſtagnantem in lobulo aliquo ſanguinem corruptionem ſubiiſſe, qui ipſe etiam allabentem in ſingulas horas fermento ſui infecerit, & ad putredinem diſpoſuerit; omnem adeoque ſanguinem ibi in pus converti potuiſſe, donec emendata ſanguinis partiſque læſæ textura vulnus coaleſceret. Plane uti in fonticulis nonnunquam fieri videmus, quod corpore fraudato pleraque in eos alitura abripiatur, maneque & veſperi ſuccum ſecernant nutricii æmulum, ſed in ſpeciem puris corruptum; cujus tum demum deprehendere finem ſolemus, quando melior complexio balſamicum & conſolidativum ſuccum ſubminiſtraverit, ſparſo etiam in reliquum corpus hoc beneficio.

Quod tamen ſæpiuſcule phthiſin minaretur æger, erroribuſque paroxyſmorum febrilium periculum tabificæ mortis indicaret, iſtis vulneribus proprium eſt, & oneſto ſimile, poſt tot tædia intentataſque deteriorum viceſſitudines tandem tamen ſine ullo recidivæ metu, at demum ſuperato autumno aſperiore, integrum atque ſanum, etiam cum adipoſo corporis incremento, evaſiſſe. Neſcio autem, an ſimile ſit, quod Gregorius Horſtius Cent. iij. Obſ. XXXVI. ad Hildanum hiſce verbis tranſcripſit. Exemplum, loquitur de vulnere pulmonis, ante biennium hic in vicinia habui in nobili quodam viro, lethaliter in pectore vulnerato, cui diutiſſime decumbenti quotidie maxima ſaniei copia e vulnere, non raro quoque pulmonum particulæ parvæ ſimul egrediebantur. Hic aliquandiu phthiſi corripiebatur omnibus ſignis cum ea conveniente, quæ alias ab exulceratione pulmonum fieri ſolet, interdum propter malignitatem putreſcentis pulmonis, cum ſumma virium imbecillitate febrilique calore cutis exanthemata rubra, more illorum, quæ petechialibus febribus propria ſunt, erumpebant. Tandem tamen, cum diu ſatis apertum eſſet vulnus, ipſumque pectus atque pulmones optime expurgarentur, convaleſcere cæpit æger, adhuc hodie perfecte reſtitutus vivens, quod naturæ ipſius vegetæ & ſanguineæ potius adſcribendum eſſe puto.

Atque adeo ex tam infeſto caſu eumque comitantibus affectis apparet, naturæ in omnibus incredibilem eſſe potentiam, & fingi nihil tam peregrinum poſſe, quod non aliquando ipſa procurante fuerit ſanatum. Hiſtoria Marci Baxæ per medium oculus langea caput transfixi Ephemeridibus Germanorum teſtantibus prodigioſa eſt. Vulnera quoquo cordis non protinus lethalia eſſe, ſed aliquandiu trahi, ex plurimis aliorum ſcriptis in anatomia practica ſub ſuo titulo Theophilus Bonetus, & ſuis ipſius obſervationibus Guilhelmus Riva chirurgus Romanus demonſtrarunt. Et certe, ſi naturam cordis ut eſt carneomuſculoſa, expendimus, nihil quidem facilius citiuſque ad conſolidationem pertendit, pertenderetque profecto ſemper, niſi alia accidentia vulneris profunditas, illa in continua palpitatione a parallelismo declinatio, ſyſtole diaſtoleque, ſanabilis carnis diſpoſitionem everterent? Equidem pulmones parenchymatis, utpote membranei, natura longe eſt ſanatu difficilior, & cum motus quoque ille accedat in copia fluidi ſpirituoſi irrequietus naturæ beneficium ſit oportet, ſi quid vulneris ad ſanitatem perveniat, namque & hic multa medici dexteritatem & conatum eludunt. *Naturæ* ergo, illi optimæ, maximæ, illi functionum & catenatæ corporis harmoniæ Præſidi, illi anomalias divortiique, unde unde illati, conciliatrici noſtrique & rerum ſuarum cuſtodi amicæ, Dei quidem miniſtræ at morborum Dominæ, gratias agere, & æſtimatæ vulgo fortunæ benignitatem imputare unice debemus, non niſi ſollicitudinis curioſæque ſpeculationis auxiliique ferendi opportunitatem nobis vindicantes.

F I N I S.

LVI.

DISSERTATIO MEDICA, DE EMPHYSEMATE.

Quam Præſide

JOAN. HENR. SCHULZE P. P.

Tuebatur

CAR. CHRISTOPH. PUSCH

LIGNICENSIS.

Halæ menſe Septembris anno 1733.

§. I.

EMphyſema Græcum nomen eſt, quod Latine commode reddi poteſt *inflatio*. A ſubſtantivo φύσα, *flatus*, *ſpiritus*, fit verbum φυσάω & φυσάομαι, *inflo*, & *flatulentus ſum*. Hinc compoſitum ἐμφυσάομαι, a cujus præterito paſſivo venit τὸ ἐμφύσημα, *id quod inflatum eſt*, ſeu *inflatio*; eodem ſcilicet ſignificandi modo, quo *ſugillatio* denotat *id, quod ſugillatum eſt*, non autem *id quod ſugillat*. Si præfixa nobis brevitas permitteret, de uſu horum vocabulorum ex Hippocrate, aliiſque veteribus, multa dici poſſent non inutilia: ſed manebimus in foro medico. Vocatur alias *tumor flatuoſus*. Arabicorum medicorum interpretes *apoſtema flatulentum* appellant: ab *Henr. Smetio ſarcites flatuoſus*, itemque *tympanias univerſalis* denotatur.

§. II.

Eſt autem emphyſema tumor flatuoſus, quando interſtitia membranarum celluloſa, ab aere ſubingreſſo, aut ſero in halitus reſoluto, replentur & expanduntur, modo ſine dolore & gravi incommodo emergens & ambitu mediocri conſpicuus, mollis & ſequax: aliquando per totum corpus diffuſus, durus, & inſigniter dolens. Quando mediocris eſt inflatio, eo potiſſimum cognoſcitur, quod tumor mollis eſt, & manu preſſus aliquo cum ſtrepitu notabili cedit, ſeque de loco in locum propelli ſinit: foveam tamen a digito premente non retinet. Ubi vero ſumma eſt inflatio, tumor durus eſt & renitens, digitoque percuſſus vere reſonat.

§. III.

Facile diſtinguitur ab œdemate, quod hoc digito preſſum foveam retinet, neque tamen murmur exauditur, aut propellitur, quando manu premimus. In thromboſi graviori, veluti quando a vena in utraque parte pertuſa, aut ex arteria, in aneuryſmate ſpurio, ſanguis in cellulas ſubcutaneas diffunditur, tumor recens manu preſſus aliquod etiam murmur edit, ſeque propelli patitur; ſed facile cognoſcitur colore rubicundo, mox liveſcente & flavedinem induente, per cutim tranſparente: ne dicam quod ipſius factæ læſionis & loci affecti conſideratio medici judicium facile hic dirigat. Aliquanto difficilius judicium tunc eſt, quando ſtatus œdematoſus cum inflatione conjunctus eſt, aut unus in alterum tranſit: de quo inferius diſpiciemus.

§. IV.

Subjectum emphyſematis ſunt celluloſa illa interſtitia in membranis, quibus laxius ſibi invicem conjunctæ partes cohærent. Ita cutis cum membrana muſculos ambiente, & unius muſculi membrana cum membrana alterius, laxe jungitur. Sic ipſæ, quæ muſculos ambiunt, membranæ cum fibris

fibris carnoſis laxe cohærent: porroque membranæ, quæ cavitatem dividunt, ut mediaſtinum, laxe ſibi junguntur. Laxitas illa efficit, ut in corporum diſſectionibus facili negotio aerem in illa interſtitia per tubulum immittamus. Ejuſmodi laxa cohæſio etiam eſt in inteſtinis, quorum exterior tunica a peritonæo muſculoſæ ſuperſtrata cellulas ſuas, facile in conſpectum proferendas, habet: iterumque ſub muſcularibus fibris, ubi tunicæ vaſculoſo-nerveæ committuntur, cellulæ aerem admittentes plurimæ arte produci poſſunt: quod multiplicando tunicarum numero occaſionem recentioribus dediſſe ſatis notum eſt. Illud nunc notaſſe ſufficiat, quod, ubicumque talis adeſt celluloſitas, ibi quoque ſanis & humorum copia repletis pinguedo enaſci poſſit: in ſtatu autem morboſo emphyſema, thromboſis & œdema inhærere queat.

§. V.

Enaſcitur autem emphyſema vel prægreſſa aliqua læſione continui: vel abſque illa, ex cauſa aliqua poros occludente & humorum partem in vapores reſolvente. Utriuſque modi rationes contemplabimur exemplis quibuſdam in medium adductis. Familiariſſime illud accidit hominibus, qui in pectore vulnus in cavitatem penetrans acceperunt; aut in collo vulneratis, ſic ut aſpera etiam arteria ſit pertuſa aut diſciſſa. Exhibet hujus generis duo exempla chirurgus celebris *Jo. Palfynus operat. chirurg. P. I. cap.* 21. Alterum ſiſtit hominem qui ſclopeto manuario, globulis minoribus plumbeis referto, in collo ſic vulneratus fuerat, ut etiam fiſtulæ ſpiritalis cartilagines perrumperentur: unde emphyſema magnum totum caput, collum, pectus, brachia cum manibus & abdomen ſubito occupabat, ut plane monſtruoſus homo videretur: alterum exhibet militem in latere dextro vulneratum, cui emphyſema obortum totum pectus, humerum, collum & faciem, ex parte tamen ſolum dexteriore, occupabat. Addi his meretur juvenis, quem *Henr. Smetius miſcell. medic. pag.*356. *&* 541. adducit, qui enſe anguſto inter tertiam quartamque coſtam ad pectoris cavum penetrante vulnere læſus, toto corpore turgidus & tumefactus apparebat, toto nimirum thorace, dorſo, ventre, ſcroto, nec minus collo, humeris, brachiis, imo vultu & vertice ipſo adeo inflatis, ut ne palpebras quidem aperire poſſet. Singulare in hoc homine fuit, quod tumor erat tenſus, & cum dolore non parvo, diſtenſis nempe nervoſis fibris, quæ cutim carni alligant, ſenſumque præbent: quod factum exiſtimo, quoniam altero demum a vulnere accepto die medicus accerſitus fuerat, qui inflationi modum poneret.

§. VI.

Referri huc debent artificio malo inducta emphyſemata à male feriatis hominibus, qui ſic hydrocephalum aut hydropem ſcroti ementiti miſericordiæ aliorum illuſerunt: cujus malitiæ exempla litterarum monumentis conſignaverunt *Fabric. Hildanus Cent.III. obſ.*18. & *Petr. Dionis operat. chirurgic. demonſtr. IV. p. m.* 398. Eodemque pertinet illud, quod in bobus & equis fieri ſubinde ſolet, ut vulnuſcula per cutim infligantur, & per illa aer forti conatu impellatur, qui ope manuum per totam inde ſuperficiem propellitur, ut macrum & ſtrigoſum animal bonum corporis habitum præ

ſe

ſeferat. Quod artificium, antiquiſſimum ſane, ad ſaginæ aptiores reddendos boves annoſos nuper revocatum, legi poteſt *Ephemer. Ac. N. C. Cent.I. obſ.XII.* Convenit autem tam illud emphyſema, quo aer mechanice inflatur, quam hoc, ubi arte & conſilio impellitur, eodem effectu, ſcilicet utrobique ſubit celluloſa membranarum interſtitia, illa ampliora, quam antea quidem erant, reddit, ſicque auctam magnitudinem, ſeu tumorem, introducit. Hoc tantum intercedit diſcriminis, quod in altero aer per arundinem aut alium tubum commodum immittitur, aut folle idoneo impellitur: in altero, quod per mechaniſmum naturalem enaſcitur, aer ex fiſtula ſpiritali, aut cavitate thoracis, per vulnus exire cupiens, ſed in exitu, ob vulneris obliquum & anguſtum iter, impeditus, in interſtitia celluloſa impellitur.

§. VII.

Rariora obtingunt exempla emphyſematis, ſine vulnere in cavitatem thoracis penetrante, ab exulceratione pleuræ & ſpatiorum intercoſtalium videtur, a ſe viſum refert ſupra laudatus chirurgus, *Palfynus*, *pag.*350. viri quinquagenarii, cui ſcrotum, totumque abdomen ac pectus, a ſiniſtro latere valde inflatum erat. Iſti vero juxta ſternum, inter ſecundam & tertiam coſtam, exſtabat tumor ovi gallinacei magnitudinem æquans, qui ſub inſpiratione aeris augeſcebat, ſub exſpiratione aliquantum ſubſidebat. Iſto autem loco is olim tumore, cum inſigni dolore, laboraverat: quo tandem ſuppurato purulenta rejecerat. Quod locum ſuſpicioni faciebat, ibidem pulmones olim pleuræ adnatos, exortaque inflammatione & ſuppuratione ſubſequuta, tam pulmones, quam pleuram cum ſubjectis muſculis intercoſtalibus, de ſubſtantia ſua aliquam notabilem portionem amiſiſſe, ut inde pus per pulmonem ejici potuerit, aer autem ſubingreſſus ad ſpatium intercoſtale exulceratum pervenerit, unde ſe in cellulas pinguedinoſas, muſculis interjectas, inſinuavit & ad exteriorem habitum propulſus fuit.

§. VIII.

In illis, quæ hactenus adduximus, manifeſtum eſt quo pacto aer cellulas ſubcutaneas pinguedinoſas ſubeat. Supereſt ut exemplis comprobemus fieri etiam poſſe & ſolere, ut emphyſema naſcatur abſque eo ut vel vulnus in aſperam arteriam aut in thoracem penetrans prægreſſum ſit, vel ulcus aliquod in thorace aeri ingreſſo viam pandat. Hujus generis exemplum legitur apud *Fabric. Hildanum Cent.V. obſ.*70. Puer decem annorum, inquit, quum variolis per totum corpus graviſſime laboraſſet, & fere evaſiſſet, hoc ſymptoma ſupervenit, ut abdomen ab umbilico, femora item & crura ad pedes uſque, flatu ſupra modum extenderentur. Videbatur autem flatus ille partim inter cutem & muſculos, partim quoque in ipſis muſculis contineri. Quotieſcumque enim partes iſtæ manu tractabantur, crepitus ſimilis illi, qui tractando carnem vitulinam mactatam & a lanione inflatam percipitur, intelligebatur. Dolor nullus aderat, partes quin etiam internæ bene valebant, & a præcedente morbo fere reſtitutæ erant. Hactenus ipſa *Hildani* verba: ex quibus manifeſtiſſime verum emphyſema ſuis ſignis pathognomonicis cognoſcimus, ſimulque revocamur

a ſu-

a ſuſpicione internæ læſionis in thorace aut collo: quæ plane in hunc ægrotum non cadit, quum inflatio pectus non attingeret, ſed tantum in partibus ſub umbilico ſubſiſteret.

§. IX.

In memoriam revocat hic caſus pueri varioloſi aliam hiſtoriam juvenis eodem variolarum morbo exſtincti, ubi in diſſectione corporis exanimati cum ſtupore videbatur inflatio ingens cellularum pinguedinem ſub cute abdominis & thoracis continentium: qui legitur in diſſertatione inaugurali *D. D. Herelii*, *Altorfii* 1732. habita, cui titulus eſt: *cogitationes vero ſimiles de primario uſu pororum c. h.* Plura tumorum flatulentorum exempla ſuppeditat *D. D. Caſp. Pezoldus obſervat. med. chir. LVI.* tam a ſe viſa, quam apud optimos auctores indicata.

§. X.

Quibus addimus caſum notabilem puellæ trium annorum, quæ cetera ſatis ſana & alacris, ultimo æſtatis menſe, toto corpore, molli & æquabili tumore, qui tamen manu preſſus cum ſtrepitu cedebat, ita inflabatur, ut pulchre ſororiantium mammarum adſpectu & turgiduli ventris prominentia, feminam gravidam æſtimaſſes. Accuratius tamen conſideranti apparebat, abdomen in dextra regione, magis quam in ſiniſtra, tumere, planeque ad inguina propendere. Neglexerant parentes malum filiolæ, quia alacritatem reliquam animadverterant. Forte tamen acciderat ut, matrona quædam illam hoc ſtatu conſpiceret, medicumque conſulendum ſuaderet. Is vero, omnibus probe conſideratis, quum nullam viſcerum labem ex ulla actione vitiata deprehendere poſſet, non potuit quin cauſam aliquam externam ſubeſſe ſuſpicaretur. Omnibus exploratis, nullam invenire aliam potuit, quam habitationis inſalubritatem. Arx erat lata & profunda foſſa circumdata, aquis repleta non omnino ſtagnantibus, quippe rivum propinquum habebat, unde influebant & in quem emittebantur. Sed puella, cum cetera juventute, degebat in inferiori contignatione, eratque per gradus aliquot deſcendendum in cubiculum, cujus pavimentum altitudini aquarum foſſæ æquale erat. Eodem cubiculo ſimul noctu cubabant ſex homines, &, ne vapores humidi deeſsent, aderant etiam duo magna vaſa, in quibus materia pro ſpiritn frumenti deſtillando fermentationem ſubire debebat. His vero viſis non amplius obſcurum eſse poterat, quæ cauſa externa eſſet, in quam conjicere culpam oporteret. Et ſane eventus comprobabat accuſationis veritatem: quippe filiola illa, jubente medico, ex hoc quaſi charontis antro, ad ſuperiores arcis illius habitationes delata, facile ibi convaluit, paucis medicamentis, iiſque fiduciæ magis firmandæ cauſa, quam vera neceſſitate poſtulante, præſcriptis, in uſum vocatis.

§. XI.

Quemadmodum igitur manifeſtum eſt, cauſam emphyſematis proximam eſse aerem, aut vaporem, in celluloſis membranarum interſtitiis hærentem: ita dubio caret, quin illis caſibus, ubi vulnus aut ulcus ad vias ſpiritus

ritus penetrantia adſunt, hæc cauſæ antecedentis locum tueantur. Ubi vero abſque tali conditione emergit, cauſa antecedens, vaporem ſuppeditans, rationis ſubſidio quærenda eſt. Supponimus autem ex phyſiologia, corporis ſuperficiem undiquaque tenuiſſimis meatibus, qui pori vocantur, pertuſam eſſe, ex quibus continuo exhalant vapores tenuiſſimi; his vero ſpiraculis abſolute opus eſſe: ſiquidem vaſa capillaria ad ultimum uſque apicem repleri, & humorem neceſſarium pro vitalitate & nutritione accipere debent. Nam tubum capillarem, in altero extremo accurate clauſum, humore aliquo ad ultimum uſque punctum replere nulla arte licet. Impedit enim aer ad extremum compulſus, ibique ſubſiſtens, &, utpote corpus impenetrabile, a loco, quem occupavit, humorem acceſſurum repellit. Jam vero vapores non poſſunt non exoriri, ubi humiditas adeſt calore expanſa, & motu, tam inteſtino, quam progreſſivo, agitata. Vapores autem, utpote humoribus, ex quibus orti ſunt, leviores, ipſos prævertent, & in tenuiſſimis vaſis præcurrent; adeoque ad extrema vaſorum citius, quam ipſi quidem humores, pervenient. Quæ ſi aperta & hiantia inveniunt, inſenſibili modo exhalant, aut, ſi fortius commoti humores fuerint, in ſocietatem aſſumta humiditate, ſub forma humida erumpunt & evacuantur.

§. XII.

Quod ſi vero ex quacumque cauſa accidat, poros illos omnino claudi & conſtringi, ut vapores, qui non generari non poſſunt, diu & per longum continuum tempus intus cohibeantur, acervabuntur ſane & colligentur in extremis vaſorum, indeque ad paulo ampliores ductus propagabuntur. Illi autem ſunt arteriæ jam tenuiſſimæ cylindracea illa pars, ubi in venas jam reflectentur, & productiones illas tenuiſſimas emittunt, quæ vel in excretoria abeunt, vel humiditatem ſolam lymphaticam, ad partium nutritionem, ulterius diducunt, ut ab hoc uſu ſuperfluam revehunt. Quemadmodum enim pori excretorii, & arteriæ lymphaticæ, ab auctoribus recentiſſimis vocatæ, ab hac communi origine ortum ducunt: ita facillime, ob arctæ vicinitatis & communis originis jura, paſſiones mutuo inter ſe communicant, ut & alterutrum vaſorum genus alterius ſubſidio venire poteſt & ſolet: & quum venæ lymphaticæ ab arteriis lymphaticis dictis producantur & proveniant, ab his ſane in illas receptus vapor flatulentus lymphæ vias occupabit, diſtendet, opplebit.

§. XIII.

Clare puto elucere & quo pacto vapores flatulenti intus generentur in vaſis, & quo pacto in vias lymphæ tranſeant. Nihil ſupereſt, niſi ut videamus, quid in caſibus adductis affuerit, quod poros exterius clauſerit, & vapores flatulentos libere exhalare prohibuerit. In puero decenni, quem §.VIII. ex *Hildano* adduximus, erant variolæ per totum corpus copioſiſſimæ, e quibus *fere* evaſerat. Duplici modo accipi illam particulam poſſe video; vel enim illud deſignabit, quod variolæ jam pulchre ad ſuppurationem prodierint, vel quod omnino jam exſiccatæ eſcharæ defluere inceperint. Notum eſt febrem varioloſorum remittere, quum jam variolæ bene prodierunt, & faſtigiantur, ut tunc videantur periculum fere evaſiſſe:

ſaltem primum periculum evaſerint; quamquam deinde ſub progreſſu ipſius maturationis ſatis ſæpe graviter exardeſcat nova febris, eaque periculi haud expers. Atque ſub hoc ultimo periculo ſuccubuit ille juvenis, cujus §. IX. meminimus. Sed ponamus etiam hoc alterum fere evaſiſſe illum *Hildani* puerum: in utroque ſtatu non difficillime invenimus quid poros minus, quam natura requirebat, apertos & patulos reddiderit. Nam qui per totum corpus variolis graviſſime laborat, ille abſceſſulis totam ſuperficiem occupantibus laborat. Si abſceſſus maturari debent, ut pus coctum in illis generetur, poros oportet eſſe clauſos, ſaltem in toto abſceſſus ambitu. Si autem tam copioſæ ſunt variolæ, ut ſpatium inter ſingulos abſceſſulos nullum relinquatur: oportebit totam ſuperficiem, ita abſceſſulis obſeſſam, poros extra hiantes clauſos habere. Nihil itaque mirum homines ita conſtitutos, dum idem ſtatus per complures dies manet, inflari: præſertim quum toto illo tempore humores ad locum inflammatum propellantur. Si vero intelligamus potius illud tempus, quibus jam effluit ſanies, & eſcharæ exſiccantur; ipſa exſiccata jam ſanies & indurata, poris cutis undique inſidens & eos occludens, cauſam ſenſibus obviam præbet, cur exhalatio fieri tam libere quam quidem decebat, non potuerit. Quin ipſa nova & quaſi perpetua cicatrix, quæ a lapſu eſcharæ ſupereſt, quantum valere hic poſſit, cogitandum permittimus. Haud enim certe exigua eſt mutatio; quum tota cutis novam quaſi ſtructuram, &, ut veteri methodicorum verbo utar, recorporationem paſſa eſt.

§. XIV.

In puella trienni, quæ ibidem §. IX. adducta in exemplum fuit, ad laxitatem fibrarum, quæ illi ætati communis eſt, accedebat humorum per aerem æſtivum calidum, quo interdiu fruebatur libero & aprico, crebrior commotio, quam veſperi & nocte excipiebat commoratio in conclavi & ſitu ſuo humili, & aquis circumdato, & effluviis fermenteſcentibus nunquam non repleto. Hinc fiebat ut fibræ cutis habitualem flacciditatem & relaxationem induerent, ſcilicet a prævalente humiditate aeris, quæ, quanto magis & conſtantius fibris ſolidis inhæret, tanto magis poros anguſtos reddere, & ipſa mollitie ſua, cutim quaſi tumidam ſervando, conſtringere valet. Aer enim calidus & humidus, corpori fibras ſiccas & rigidas habenti aliquando allabens, & non diu circumdans, tranſpirationem invitat & intendit: ſed illa corpora, quæ diutius ſic quaſi macerantur, uſque adeo tranſpirationis beneficium amittunt, ut cuticula prorſus a cute diſcedat, interpoſita humiditate illa, quæ per poros occluſos exitum moliebatur: quod fomentationum diutius continuatarum exemplo facile diſcitur.

§. XV.

Atque ſic defunctus mihi videri poſſem pathologica hujus affectus conſideratione, niſi ſupereſſent particularia emphyſemata, quorum ætiologia non carere dubitatione videtur. Sic ab antiquis commemoratur palpebrarum inflatio, & revera hodieque inter noſtrates haud rariſſime obvenit tumor ſcilicet flatulentus ſuperioris potiſſimum palpebræ, ut non ſine moleſtia diduci & attolli poſſit. Vidi talem in adoleſcente, qui per tu-

nicam

nicam oculi albugineam, eamque, quæ tarſum inferius obducit crebras habebat puſtulas vero coſto pure repletas, admodum tamen minutas, & vix ſeminis papaveris ambitum ſuperantes: vidi deinde etiam in juvene chalazio tam obnoxio, ut fere decies intra unam hyemem in eadem palpebra recurreret. An forte aer externus, diducta palpebra ſub illam ingreſſus, per puſtulas maturas jamque ruptas intus compellitur? An eo concurrunt puncta lacrimalia in nares deſcendentia, unde aer expelli poteſt, & ſub palpebras admitti? Non omnino liquet. Minus mihi exploratum eſt, quid ſentiendum ſit de præputii inflatione ſatis ſæpe magna, quæ in iis, qui gonorrhæa virulenta corripiuntur, primo ſui initio manifeſte eſt emphyſematica; illis certe, qui principio ſtatim ſatyriaſi moleſta divexantur, aut eſſentia cantharidum fuerunt uſi, quales mihi obtigerunt viſendi: de quo edoceri malo, quam ſuſpiciones meas verius quam opinionem proferre. Tandem quoque tympaniticam inflationem, quæ graviſſima eſt, plane non attingimus, quum flatulentia non in cellulis pinguedinoſis ſubſiſtat; quod in emphyſematis definitione poſuimus: ſed cavitatibus ipſis incluſa ſit.

§. XVI.

Tranſimus potius ad prognoſin hujus affectus conſiderandam. Illud igitur emphyſema, quod enaſcitur, ubi vulnus quoddam ad thoracis cavum aut fiſtulam ſpiritalem penetravit, per ſe nullius eſt periculi, frequentiſſime exiguam parit moleſtiam, niſi inſigniter invaluerit, ut tenſio illa nimia fibris vicinis rigidioribus triſtem ſenſum imprimat: quale quid accidit in juvene, quem §. V. ex *Smetio* adduximus. Nec ratione curationis multam ſecum conjunctam habet difficultatem. Quin omnino videtur rectæ valetudini non admodum nocere, modo de reliquo ſana ſint corpora, & bene nutriantur: quod in animalibus ſaginæ deſtinatis non infeliciter tentatum fuiſſe, veterum & recentiorum auctorum fide ſupra oſtendimus.

§. XVII.

Minus læta eſt prognoſis illo caſu, ubi emphyſema ab exulceratione interna quadam pulmonum & thoracis pendet: non tam ſui ipſius intuitu, ſed habita ratione cauſæ antecedentis, quæ graviſſima eſt, & medelæ locum vix relinquere videtur. Emphyſema variolis ſuppurantibus ſuperveniens & invaleſcens magnum periculum vitæ minatur: non adeo quidem per ſe, quam propter cauſam ſuam, pororum occluſionem; unde conſequitur, ut ſanguis, ad abſceſſulos ſingulos maturandos neceſſarius, affluere nequeat, totuſque decurſus morbi perturbetur. Illud vero quod jam perfunctis hoc morbo enaſcitur, & a pororum nondum ſatis expeditorum anguſtia pendere videtur; vinci poſſe oſtendit *Hildani* obſervatio ſupra poſita. Si diuturna cuticulæ relaxatio, ab ambiente humido & vappido aere, in corpore cetera ſano, cauſam inflationis ſuſtinet, ea corrigenda eſt abitatione ſalubriori & victu reliquo recte inſtituto: ſi vero jam antea adfuerit cacochymia, & medela tardius adferatur, aut res purgantibus acrioribus illico agatur, periculum eſt, ne in cachexiam, leucophlegmatiamque tranſitus fiat.

§. XVIII.

Quod ad curationem emphyſematis pertinet, paucis eam abſolvemus. Si vulnus eſt penetrans in cavum thoracis, aut aſperam arteriam, chirurgi ante omnia id curant, ut illud, ſi anguſtius eſt, aliquantulum amplificent, provide facta inciſione, quo aeri liber exitus paretur. Deinde aerem, blanda manuum preſſione, ad labia vulneris compellunt, ſicque facile educunt. Deligatione hinc commoda cavendum eſt, ne aer amplius inſuffletur: de quo videndi ſunt illi, qui talia ex inſtituto tradunt.

§. XIX.

Si ab exulceratione thoracis interna pendeat, difficillima omnino erit medela: requiritur enim, ut pulmonum & pleuræ ulcus percuretur, quod quantæ molis ſit, per ſe patet. Neque video, quæ alia curandi via ſuperſit, præter illam, quam *Franc. Arcæus de curand. vuln. lib. II. cap.* 2. propoſuit. Scilicet ut via ferro paretur emundando & extergendo ulceri, deinde diæta extenuante affluxus copioſior prohibeatur, humoreſque univerſi depurentur: qua methodo ſe operæ pretium in multis feciſſe aſſeverat.

§. XX.

Quid in emphyſemate varioloſorum facere conveniat, ſi id ipſo ſuppurationis tempore accidat, fateor me non habere exploratum. Uſque adeo omnia tunc in præceps aguntur, ut quo ſit pacto reſiſtendum vix pervideamus. Si tamen remedium anceps rebus diſperatis adhibere præſtat, quam nullum tentaviſſe: videndum fuit quid efficere poſſint crebra vulnuſcula, in varioloſarum puſtularum interſtitiis, cuti, ſcarificatorio ſcalpello, inflicta, ut emiſſo vapore flatulento ſanguis ad ſuperficiem revocetur & invitetur. Si vero jam ſuperatis variolis per cicatricem novam tardius ſuccedat exhalatio; operæ pretium facient frictiones repetitæ & ſacculi ex melioribus diſcutientibus & reſolventibus parati, ut rad. bryoniæ, cucumeris aſinini, ſigill. ſalomon. herb. majoran. fl. ſambuci, liliior. convallium: neque parum valebit ſapo ſpiritu quodam, ut liliorum convallium, ſolutus & illitus, & poſt aliquam moram aqua tepida ablutus: quin ad phœnigmos & ſinapiſmos licebit progredi, ut allectis humoribus pori tandem diducantur & reſerentur.

§. XXI.

Emphyſema a tranſpiratione ſuppreſſa enatum, in cetera ſano & recte valente homine, aeris mutatione facillime diſſipari, ſupra poſuimus. Si quid vero opis adferendum eſſe videatur, frictiones proderunt; & ſacculi, quales modo laudavimus, emplaſtra etiam paulo acriora, quæ ad ſummam cutim humores evocant. Quibus præmiſſis interne data diapnoica antimonialia, ut & flores ſulphuris, æthiops mineralis, cinnabaris, expeditius juvabunt. Memini duorum virorum, qui cum ſe intus calefeciſſent potu ſpirituoſo, & exterius calore admiſſo, ad ſudorem uſque largum tranſpirationem intendiſſent, negotiorum cauſa humido & fri-

& frigido aeri ſe expoſuerant: unde toto corpore tumore leucophlegmatode corripiebantur, ut veſtimentis corpori antea aptiſſimis uti non liceret. His profuit mox exhibitus hauſtus vini ſublimati, quale in tabernis venditur, pauxillo croci injecto tinctus. Quod ſi vero acciderit hominibus humorum lentore & viſciditate jam antea laborantibus, aut eorumdem acrimonia ſalina vitiatis; nihil cunctandum fuerit afferendis iis præſidiis, quæ & vias expediant & craſin corrigant.

§. XXII.

Ita defuncti medica emphyſematis tractatione, non indignam curioſiori ſcrutinio ſubjicimus quæſtionem, quid accidat animalibus vivis inſufflatis? Per quas vias aer exeat e cellulis cutis, & pinguedini, in ejus locum ſuccedenti, ſpatium concedat? Supponimus enim non omnino falſum eſſe, quod veteres auctores *Ariſtoteles*, *Plinius* & *Athenæus* de ſagina boum veterum memoriæ prodiderunt: præſertim qum celebris medicus Wirtembergicus D. D. *Jo. David. Mauchartus* recentiſſima optimi ſucceſſus exempla *ephemeridibus acad. nat. cur. cent. I. obſ. XII.* inſeruerit. Adſcribam aliqua phænomena: boves, inquit, per biduum ſubtriſtes, ſine dubio ex dolore quodam: dehinc vero, evaneſcente tumore, alacres rurſus & voraciſſimos, tandem ſex hebdomadarum ſpatio admodum opimos factos. Retulit idem ruſticus, ſe ſimiliter binas vaccas inſufflari curaſſe, & hinc egregium lactis, nam mulgebantur quotidie, augmentum ſenſiſſe, atque fabrum iſtum ferrarium hoc artificium jam a multis annis in propriis armentis exercere.

§. XXIII.

Quod vero aer per foramen iſtud, quod inflatus fuit, exiverit, mihi non videtur. Nam illud ſedulo obturatum fuiſſe commemoratur. Neque in emphyſemate, quod vulneratis evenit, flatus ſua ſponte per vulneris aperti labia exit, niſi blanda manus compreſſione eo adducatur. Nihil itaque ſupereſt, niſi ut in lymphæ vias receptus, una cum illa ad humorum maſſam devehatur. Sanguini deinceps permiſtus ad poros; tam illos, qui ſunt in ſuperficie externa, quam interna, ſucceſſive adducitur, & per iſtos exhalat. Quum vero illa exhalatio adeo celeriter non fiat, multum ejus cum ſanguine aliquandiu permanebit, venaſque ultra conſuetum diametrum extendet. Hoc facto non exigua ejus portio, per poros venarum laterales, tranſibit iterum in cellulas, ſicque ſimul antea ibi ſubſiſtentem impellet, & promovebit. Hoc diutius facto vaſa ampliora ſic reddita, majorem humorum copiam retinere ſenſim adſueſcunt, eoſque a copioſiori paſtu ſuggeſtos complectuntur & fovent, tandemque, exhalatione jam diſſipatis flatibus, extenſas ab illis initio cellulas lympha, e venarum lateribus tranſudante, replebunt, quæ temporis juſto ſpacio in veram pinguedinem condenſabitur. Facilius intelligetur totum negotium, ſi quis de pinguedinis ortu in *commercio litter. phyſico-med. volum. I. p.* 35. tradita conſideraverit.

§. XXIV.

§. XXIV.

Experimentum hujus rei capturo, videndum permitto, annon ſecurius fuerit rem potius tentare vernali tempore aut autumnali, quam vel æſtivo calidiſſimo, vel hiberno: itemque conſultius puto, ut in illis tentetur animalibus, quæ ad paſcua mittuntur, ibique uberi graminis recentis pabulo frui poſſunt, quam in his, quæ præſepibus alligata omni motu deſtituuntur. Illud ſaltem perſuaſum mihi habeo, primis diebus ab inſufflatione motum & aerem liberum conſultius animalibus iſtis permitti: quamquam ultimis menſibus quietem omni animali ſaginando magis convenire intelligo. Et hæc nunc ſufficiant.

FINIS.

DIS-

LVII.

DISSERTATIO MEDICA,

DE

ANEURYSMATE VERO PECTORIS EXTERNO HEMIPLEGIÆ SOBOLE.

Quam tuebatur

JOH. JACOB. WELTINUS,

FORO-TIBERIENSIS.

Baſileæ 18 Auguſti 1750.

HISTORIA MORBI.

V*Irum ruſticum* 45. *annorum ætatis*, Jacobum Jæger, Breitenbacenſem, *ex ditione Helvetiorum Solodurenſi*, *alias ſanum*, *vegetumque*, *iter forte facientem*, *inopinato hemiplecticus prehendit inſultus*; *in quo amiſſis ſenſibus*, *loquela*, *nec non motu*, & *pedis*, & *manus dextræ*, *voluntario privatus*, *oculos tamen apertos*, *os vero quam vehementiſſime clauſum oſtendit*, *immo in latere ſiniſtro*, *aliquales apparuere motus convulſivi*, *poſtliminio tamen omnium functionum compos redditus*, *in præſentiarum tam in manu*, *quam in pede*, & *ſenſus* & *motus facultate ſatis pollet*. *Verum tamen poſt paucos*, *à paroxyſmo hemiplectico interjectos dies*, *ſine ulla alia cauſa violenta prægreſſa*, *enatus eſt tumor jam deſcribendus*. *Intumeſcentia ſc. admodum notabilis occupat locum*, 3. *aut* 4. *digitos tranſverſos infra claviculam ſitum*, *circa quartam circiter coſtam veram*, *immediate ſub integumentis*, & *ſupra muſculum pectoralem majorem ſiniſtri lateris occurrens*, *tribus quaſi tuberculis conſtans*; *quorum primum ſtatim à latere ſiniſtro ſterni*, *parte ejus media*, *mole nucis juglandis circiter*, *figura prope globoſa*, *cuti concolor*, & *preſſioni cedens adparet*, *cum pulſu vehementiſſimo*, & *ad preſſionem digiti graviter invaleſcente*, *cum arteriæ in carpo aliarumque pulſu*, *ſynchrono*. *Secundum*, *magnitudine primum aliquanto ſuperans*, *figura globum quaſi compreſſum æmulatur*, & *ſpatio unius probe digiti ab illo remotum*, *magis verſus exteriora occurrit*, *cum pulſu æque violento*, & *cæteris arteriis plane ſynchrono*. *Tertium*, *dimidio minus præcedentibus*, *ad coſtam tertiam veram ſedet*, *paulo ſupra tuberculum primum*, *ad marginem quoque ſiniſtrum ſterni*, *haud longe ab articulatione claviculæ cum ſterno diſtans*, *quoad pulſum prioribus haud abſimile*. *Spatium tribus his tuberculis interjectum paulo eſt depreſſius*, *digito injecto æque cedens*, & *fortiſſime pulſans*. *Si unum*, *aut plura horum*, *manu vel digitis adplicatis comprimantur*, *vir dolorem cum moleſta anxietate*, & *fortiore accedente preſſione*, *fere intolerabili*, *ac imminente lipothymia percipit*, *præſertim ſi ſupra tumorem*, & *ex oppoſita dorſi parte*, *manu injecta*, *utrinque preſſio adhibeatur*. *Situm ſupinum non facile tolerat*, *in latere ſiniſtro*, *qua parte tumor eſt*, *non ſine moleſtia*, *in dextro autem*, *paulo commodius decumbit*. *Celeriter motus*, *aut per loca acclivia adſcendens*, *cordis palpitationem* & *dyſpnœam notabilem patitur*. *Cæterum aliqua capitis vertigine*, & *linguæ balbutie*, *inde ab hemiplegiæ inſultu relicta*, *laborat*: *ac facie*, *habituque corporis*, *cachecticæ labis ſpeciem præ ſe ferre videtur*.

ANALYSIS PATHOLOGICA.

§. I.

UT pleraque morborum nomina à Græcis manarunt, ſic aneuryſma, Α'νεύρυσμα, ejuſdem originis vox, ex ἀνὰ retro, rurſum, & εὐρύνω, dilato, compoſita, idem ſonare videtur, quod apud Latinos, *arteriæ dilatatio*; *vel tumor ex arteriæ dilatatione cauſam trahens* (*a*). Minus eorum etymologia ſe probat, qui ἀνεύρυσμα ἀπὸ τȣ̃ νεύρȣ, & α privativo derivantes, per *enervationem* interpretantur: ſiquidem enervatio potius debilitatem circa tendines & nervos, quam vitium arteriæ deſignare ſolet (*b*).

§. II.

Galeno ἀνεύρυσμα dicitur, arteriæ dilatatio, quæ fit ore in arteria ex vulnere facto, quod nec mature obductum, conglutinatum, aut carne contectum fuit (*c*). Item ἀνευρυσμὸς, dilatatio, quæ reſeratis arteriis fit, cute integra, ac conglutinata (*d*). Eſt & ἀνεύρυσμα, φλεβώδȣς ἀγγείȣ ἀνευρυσμὸς, ἢ πνευματικῆς ὕλης ἀνασπυρὰ υπὸ τῆς σαρκὸς κατὰ διαπήδησιν ἀναδιδομένης: hoc eſt, venoſi vaſis dilatatio, aut ſpirituoſæ materiæ per ſubſultum diſtributæ, ſub carnem diſperſio (*e*). *Gorræo* aneuryſma definitur; tumor tactu blandus, cedenſque digitis, à ſanguine & ſpiritu, ab arteria, aut vena, profuſis, excitatus (*f*). *Jonſtono*, tumor ab arteriæ tunicæ interioris apertione, exterioris dilatatione, exortus (*g*). *Barbette*, tumor p. n. continuo pulſans, digitis facile cedens, at iterum illico ſe extendens, ab arteriarum interioris tunicæ ruptura, & exterioris dilatatione (*h*). Mihi aneuryſma dicitur tumor, ex dilatata, vel quocumque modo diſſoluta arteria, ortus, ſanguine turgidus, variæ magnitudinis, diverſique coloris. Pulſum non addo, quia non eſt perpetuum & inſeparabile phænomenon, quod in omni aneuryſmate ſemper occurrat: nam in ſpurio vix unquam pulſus deprehenditur, & in vero, ſi ſanguis, ut ſæpe fit, in eo coaguletur, aut hic tumor callum contrahat, tunc nulla amplius percipitur pulſatio, ut obſervationum monumenta ſatis ſuperque teſtantur (*i*).

§. III.

(*a*) Vid. *Gorr.* Def. Med.

(*b*) Vid. *Steph. Blancardi* lex. Med.

(*c*) Lib. De Tum. p. n. p. 356. 27.

(*d*) Vid. *Rob. Steph.* Theſ. Ling. latin. ed. Baſ.

(*e*) Aut. Def. Med. p. 400. 43. *Æginet.* L. VI. 37. *Foeſ. Oecon. Hipp.* p. 59.

(*f*) Def. Med. p. 36.

(*g*) *Syntagma* Med. p. 548.

(*h*) *Chirurg.* p. II. L. I. c. 16.

(*i*) Vid. *Fr. Ruysch.* Obſerv. anat. Chir. XXXIX.

§. III.

Aneuryſma dividitur in verum, & ſpurium : quorum prius definitur per dilatationem arteriæ naturali majorem, ita ut vi ſua elaſtica ad naturalem ſeſe conſtringere amplitudinem impotens, præter ſolitum extenſa maneat modum, & ſic tumorem mentiatur, plus minuſve magnum, plus minuſve, aut plane non pro ratione magnitudinis & durationis pulſantem, plerumque ejuſdem cum cute coloris. Hinc videmus, non poſſe accuratam aneuryſmatis veri molem determinari, ſicut quidam aſſerere voluere, nunquam caſtaneæ magnitudinem excedere (*l*); dum obſervationes plurimæ contrarium teſtantur. Poſterius vero, quod veteribus ἐκχύμωσις dicitur (*m*), tum demum exſurgit, quando ſanguis ex arteria, ſive per anaſtomoſin, ſive diapedeſin, ſive diæreſin, aut quocumque alio modo, in ſua continuitate ſoluta, effuſus in ſpatia cellularia, ſub cute ſtagnat; ibique collectus, tumorem, pro diverſo ſtatu ſanguinis quieſcentis, varie coloratum, vix aut penitus non pulſantem excitat. Ab hac definitione non longe recedit *Galeni* deſcriptio aneuryſmatis, ita ſe habens: arteriæ autem apertæ affectus aneuryſma vocatur, ſit autem, quum illa vulnerata, ad cicatricem quidem circumpoſita pervenit cutis, manet tamen vulnus arteriæ, nec coeuntis, nec cicatrice obductæ, nec carne obturatæ (*n*). Ex quo intelligitur, aneuryſma verum poſſe haud difficulter in ſpurium abire, quando aut ab impetu ſanguinis, arteria ſenſim ſenſimque ita extenditur, ut partes ejus nimis tandem à ſe invicem remotæ, immediato contactu, & hinc cohæſione deſtituantur, aut ſanguis ſtagnans tantam adquirit acrimoniam, ut vaſis ſubſtantiam arrodens, ſibi ipſi effluxum paret. Inſuper aneuryſma dividitur in externum, & internum: hoc in vaſis, viſcera, parteſque in ventribus deliteſcentes, adeuntibus occurrit (*o*): illud vero in arteriis verſus partes externas, & imprimis ſub cute ſitis, deprehenditur. Plures diſtinctiones hinc inde in autoribus chirurgicis occurrentes, de induſtria omittimus.

§. IV.

Ex his præmiſſis non difficile erit determinare, qualis denominatio tumori in caſu noſtro obvio competat: ſi enim omnes notæ characteriſticæ, in definitione aneuryſmatis veri recenſitæ, examinentur, omnes tumori noſtro accurate convenire, patebit; immo pulſus cum arteriis cæteris ſynchronus, omnem tollit dubitationem. Etſi enim talis pulſatio non in quolibet deprehendatur, tamen ubi occurrit, manifeſte aneuryſma verum indicat. In ſpurio enim, quamquam interdum quoque adpareat pulſus, tamen nunquam adeo regularis invenitur: hinc jure intumeſcentiam hanc, aneuryſma verum vocare licebit. Ideoque diutius huic quæſtioni non immorabor, potius arteriam, ſive locum aneuryſmatis noſtri, quoad licebit, oſtendere, dein ejus differentiam ab aliis tumoribus, diagnoſin,

(*l*) Vid. *Govey.* chirurg. p. 231.
(*m*) *Galen.* Meth. Med. L. IV. cap. I.
(*n*) De Tum. præter naturam. cap. XI.
(*o*) *Paræus* L. VII. c. 32. *Lanciſius* De Cord. & Aneur.

ætiologiam, ſymptomatologiam, prognoſin, & curationem, expedire conabor.

§. V.

Immediate ex definitione aneuryſmatis ſequitur, in nulla corporis parte tale obſervari, niſi in arteria quadam ſanguifera. Idem ergo tumori noſtro erit adplicandum, & cum non minus in prognoſi, quam curatione, haud parum interſit, partem affectam noſſe, non inutile fore arbitror, hic, quantum poſſibile, indagare, qualis arteria ſit læſa.

§. VI.

Muſculus primus brachium moventium *Veſalii*, ſive pectoralis major, qui anteriorem thoracis partem fere totus obtegit, ita ut à clavicula ad primam, interdum ſecundam coſtam ſpuriam, & ab oſſe ſterni ad os humeri uſque extenſus deprehendatur (*p*), varios ex diverſis truncis accipit ramos arterioſos: primo quidem ex intercoſtali ſuperiori (*q*), qui ramus modo ex aorta deſcendente, modo ex ſubclavia, rarius ex cervicali arteria natus, immo interdum ex arteria bronchiali proveniens, ad duo, tria intervalla coſtarum ſuperiorum diſtribuitur, & ad muſculum pectoralem majorem, minorem, nec non ad involucra medullæ ſpinalis, plures alios ſurculos emittit (*r*). Secundo arteriæ intercoſtales inferiores, quæ ex trunco deſcendente aortæ exeunt, per paria ad angulos pleræque rectos (*s*), ad coſtarum oram inferiorem ingrediuntur, & inter duo ſtrata intercoſtalium muſculorum, ad anteriores uſque cartilagineos coſtarum fines pergunt, ibi cum mammariarum internarum ſurculi conjunctæ obſervantur (*t*): princeps cujuſque ramus ex media coſtæ ſede, ad exteriores coſtis incumbentes muſculos penetrat (*u*): cæterum ſemper anaſtomoſes ſubeunt, cum arteriis intercoſtalibus ſuperioribus. Tertio mammaria interna, ex arteria ſubclavia orta, deſcendit ad latus ſterni, emittens plurimos ramos ad muſculos intercoſtales pleuram &c. proſpicit quoque muſculo pectorali majori, in cujus media parte variis anaſtomoſibus cum arteria mammaria externa, cæteriſque arteriis intercoſtalibus conjungitur (*v*). Tandem mammaria externa, ſeu thoracica ſuperior, arteriæ axillaris ſoboles, verſus inferiora procedens, in varios diſtribuitur muſculos, inter quos etiam pectoralis major, & minor, referendi. Et hæc ſunt vaſa arterioſa, quæ ad muſculum pectoralem majorem abeunt.

§. VII.

(*p*) Anat. *Winslov.* p. II. §. 183. & ſeq.

(*q*) Hanc arteriam negat *Garengeotius*, Splanch. p. 347. ſed abunde confirmant obſervationes *Halleri* & *Winslovi*.

(*r*) Anat. *Winslovi* p. III. §. 107.

(*s*) Vid. *Euſtach.* Tab. XXVI.

(*t*) *Ruyſch.* Epiſt. II. T. II. fig. 3.

(*u*) *Euſtach.* Tab. XXIV.

(*v*) Anatom. *Winsl.* p. III. §. 90.

§. VII.

Nunc accurate demonſtrandum eſſet, in quonam horum ramorum aneuryſma noſtrum ſedem habeat : ſed cum per §. VI. plurimæ arteriæ in hoc muſculo ſibi invicem per anaſtomoſes committantur, & in ægro ſuperſtite non liceat ſectionem inſtituere, fere impoſſibile videtur, exacte ramum determinare; probabilitate igitur contenti, exiſtimamus, ramum ex intercoſtalibus inferioribus prodeuntem morbum alere : primo enim phænomena in hiſtoria morbi recenſita, anxietas ſc. & animi deliquium, ad preſſionem paulo fortiorem, aut diutius durantem, adparentia, de proxima tumoris, cum viſceribus vitalibus, vaſiſque majoribus, communicatione teſtantur. Quia vero arteriæ intercoſtales inferiores ſemper ex aorta proveniunt, hinc iis quoque propior cum viſceribus vitalibus nexus intercedit, quam intercoſtalibus ſuperioribus, quæ plerumque ex arteria ſubclavia, aut mammariis externis, vel internis, quæ ſemper ex arteria ſubclavia & axillari (§. VI.) naſcuntur. Secundo decurſus arteriarum harum idem evincere videtur, ſiquidem à poſterioribus ad anteriora decurrentes, (§. VI.) emittunt ramos, qui ad angulum rectum, ſive acutum, ex trunco, ſicut plerique in machina noſtra rami, egredientes, à poſterioribus quoque ad anteriora per muſculum diſtribuuntur; aneuryſma vero in ramo ita decurrente latere, ejus conditio indicat : tuberculum enim ſecundum ad exteriora ſitum, magnitudine ſuperat primum, quod magis verſus interiora, & tertium, quod ad interiora & ſuperiora occurrit; quia vero omnia tubercula in eodem ramo obſervantur, neceſſario maximum ad ejus baſin, cætera minora potius ad apicem ſita erunt. Hinc videmus, ramum in noſtro caſu quoque ab exterioribus ad interiora, ſive à poſterioribus ad interiora progredi debere; & cum rami ex intercoſtalibus inferioribus nati, talem decurſum teneant, vix dubium eſt, quin talis in aneuryſma degeneraverit.

§. VIII.

Inquirendum nunc, per quænam ſigna aneuryſma verum, ab aliis tumoribus diſtinguatur. A varice differt in eo, quod hæc ſit tumor venæ ſanguiferæ, in quo rariſſime obſervatur pulſus : nec tumor preſſus adeo facile evaneſcit, idemque magis adparet nodoſus & nigricans : quin etiam *Lommio* teſtante, varici magis crura, quam cæteræ partes patent, maximeque in feminis, quæ utero gerunt, & in his, quibus ſoluta hæmorrhois, aut curata quartana eſt (*a*). Etſi *Celſo* teſte, & in capite, & in ventre, venulæ poſſint fieri varicoſæ (*b*). Ab œdemate haud difficulter dignoſcitur, dum hic tumor deprehenditur mollis, non renitens, qui preſſus digitorum veſtigia aliquandiu retinet : cum e contrario aneuryſma verum, multum reſiſtat, & preſſum cedat quidem, ſed illico iterum reſtituatur. A tumore inflammatorio his notis diſcernitur : 1°. Hic tumor preſſioni cum digitis, aut manu factæ, non facile cedit, aut totus evaneſcit, ſed potius valide renititur. 2°. Tumor vehementer compreſſus, vix tolerandum excitat dolorem, dum aneuryſma verum, à partibus vitalibus remotum, accedente preſſione, parum creat incommodi, &

prope

(*a*) Vid. *Jodoci Lommii* Obſ. Med. L. II. p. 280.

(*b*) De Medic. L. VII. cap. XXXI.

prope ad vitalia ſitum, magis anxietatem, quam ſenſum dolorificum poſt ſe trahit. 3°. Hujuſmodi tumor ſemper rubro calore ornatus eſt, dum aneuryſma plerumque eumdem cum cute colorem oſtendit. 4°. Tumor inflammatorius niſi reſolvatur, intra paucos dies in ſuppurationem, gangrænam, aut ſphacelum abit, aneuryſma vero diu ſatis ſine his accidentibus poteſt tolerari. Quæ ſi quis omnia rite perpendit, facili opera tumorem inflammatorium ab aneuryſmatico dignoſcet; quod eo magis neceſſarium videtur, quia maxima mala, immo mors ipſa conſecuta legitur, ex eo, quod aneuryſma verum pro tumore inflammatorio habitum, ſiniſtre fuit curatum: quale exemplum recenſet *Cl. Schenckius*, ubi chirurgus haud adeo peritus, aneuryſmati vero, nucis juglandis magnitudine, ad dearticulationem cum humero ſito, exiſtimans, eſſe tumorem inflammatorium, eſcharoticum adplicuit, quo apertum, tantam ſanguinis copiam fundebat, ut homo cito ſatis animam cum ſanguine redderet (*c*). A tumoribus cyſticis diſtinguitur in eo, quod hi naſcantur ex obſtructionibus, vel in glandulis, vel in pinguedine, tum omni deſtituantur pulſatione, & preſſi pro varietate materiæ contentæ, cedant quidem plus minuſve, ſed non in totum evaneſcant: in aneuryſmate autem omnia ſecus ſe habere, ex ſuperioribus abunde liquet. Tandem qualis intercedat differentia inter aneuryſma verum & ſpurium, ex §. III. ſufficienter patet.

§. IX.

Inde diagnoſis aneuryſmatis veri haud erit difficilis (*d*): ſi enim in quacumque corporis parte adparet tumor cuti concolor, ad rotundam accedens figuram, qui leni adhibita preſſione cedens, aut evaneſcit, aut plurimum minuitur, mox vero ceſſante preſſione, ad priſtinam redit magnitudinem, arteriarum more pulſans, ut cum cæteris arteriis pulſus ut ſynchronus, cui cauſæ inferius recenſendæ prægreſſæ fuerint, jure concludere licet, adeſſe aneuryſma verum, ſed potius recens, quam inveteratum. In adulto enim, ubi latera ſæpe obſervantur calloſa, nullus deprehenditur pulſus, ſiquidem tunicæ arteriarum calloſæ, validiſſime reſiſtentes, nullam admittunt ab impetu ſanguinis expanſionem, qua deficiente, nulla fit contractio, hinc nullus pulſus. Idem quoque contingere debet, ſi in aneuryſmate adulto, tunica muſculoſa longe ultra tonum eſt expanſa: tunc etſi accedente extenſione, nulla fit ob debilitatas fibras muſculares contractio, inde nullus pulſus. Sæpe etiam inveteratum, non retinet eumdem cum cute colorem, utpote qua ſenſim aut eroſa, aut per diſtractionem attenuata, color conſpicitur ruber. Unde patet partim ſigna ſupra memorata, non in omni deprehendi aneuryſmate vero; partim tale, cui ſigna hæc non poſſunt adplicari, difficillimum eſſe cognitu, niſi forte cauſis prægreſſis ex ægro intellectis, ſuſpicio de aneuryſmate naſcatur, aut ſtatus tumoris prægreſſus ab ægroto accurate obſervatus, ac poſtea medico aut chirurgo fideliter deſcriptus, præſentis aneuryſmatis fidem fecerit. Hæc tamen omnia tantummodo de aneuryſmate externo valent, quomodo enim,

(*c*) Obſervat. Lib. V. obſ. 5.

(*d*) Ex *Galeni* ſententia dignoſcuntur hujuſmodi affectus, pulſibus, quos edunt arteriæ; ſed & quum comprimuntur, tumor omnis deliteſcit, ſubſtantia, quæ ipſum efficit, in arterias recurrente, quam alibi oſtendimus, tenuem eſſe, & flavum quemdam ſanguinem, tenui & copioſo ſpiritui permixtum, hic vero ſanguis longe calidior eſt illo, qui in venis continetur, & vulnerato aneuryſmate erumpit, ut vix ſiſti poſſit.

enim, & per quænam ſigna internum pateſiat, non eſt hujus loci inquirere.

§. X.

Cauſa aneuryſmatis veri proxima conſiſtit in ipſa dilatatione arteriæ naturali majore: hac enim ablata, ipſe morbus ceſſat. Scimus enim, omnem arteriam deprehendi in ſtatu ſano ad ſenſum conoideam: in aneuryſmate vero autem, ubi ſemper obſervatur tumor, a tali figura recedens, neceſſario dilatationem prægreſſam eſſe oportet. Nos quidem non latet, dari, qui exiſtiment, aneuryſma tam verum, quam ſpurium, ab arteriæ apertura provenire: differentia in eo poſita, quod in ſpurio major ſit apertura, ut ſanguis in tunicam celluloſam effuſus, ibi ſymtomata aneuryſmatis excitet ſpurii, dum in vero apertura ſit minima, ut ſanguis nonniſi guttatim effluens, itinere videl. intercluſus, (imprimis in brachio, ubi arteria dura coercetur aponeuroſi) inſita indole grumum efficiat, qui brevi ſolidus factus, arteriæ adhærens, novo ſanguine ſemper accedente, ſenſim augeatur, hinc aneuryſma verum producat (*e*). Ad hoc reſpondemus: 1°. ex hiſce ſequi, aneuryſmata tantum in brachio obvia, ab hac cauſa provenire; dum in nulla alia corporis parte arteria ita munitur, ut hinc guttatim effluens ſanguis itinere intercludatur; nullibi ergo erit ratio ſufficiens, cur non æque, ac in aneuryſmate ſpurio, in celluloſum ſpatium ad inſtar guttarum profluat, quia ſemper gutta præcedens, ab inſequente pellitur. 2°. Exiſtimamus, quod ſi in arteria eſſet apertura, ut ſanguis in forma guttarum pene trare poſſet, cito ſatis ab impetu ſanguinis arteriam continuo plenam, ſub qualibet cordis ſyſtole diſtendentis, tam magnum oriretur oſtium, ut ſanguis tandem ſine multa reſiſtentia profuſus, brevi ſpatio aneuryſma produceret ſpurium. Hoc autem non adeo facile evenire, experientia docet. 3°. Ex ſola relaxatione, ſive reſolutione aponeuroſis arteriam inveſtientis, ſine læſione vaſis, aneuryſmata oriri poſſe vera, autores quidam ſibi rite, & haud ſine ratione perſuadent (*f*). 4°. Contrarium adparet ex eo, quod cel. *Ruyſch* aneuryſma verum, ex prægreſſa venæ ſectione, a dilatata arteria ortum, in brachio ipſo obſervaverit. Ita enim ſcribit: ægrotus alias ſatis generoſus, inciſionem diſtulit, præferens levem tumoris compreſſionem, donec poſt diem unum atque alterum ſua ſponte erumperet dilatata arteria, utpote nuda, & nulla cute tecta (*g*). Unde videmus *Ruyſchium* non potuiſſe falli, dum arteria adparente nuda, facile erat diſtinguere, an tantum dilatata, an potius rupta fuerit.

§. XI.

Sententiam ſuam ulterius ſtabilire conatur, argumentis ab arteriæ ſtructura deſumtis, ita ſcribens: Si enim cauſarum efficacia, tunicæ tantum exteriores arteriæ, quæ cellulares ſunt, lædantur, alteram, quæ muſcularis, aut tendinea eſt, omnium robuſtiſſimam, dilatatam iri, credere abſo-

(*e*) Vid. Quæſtionem Med. Chirurg. an tutior faciliorque, cognita, detur aneuriſmatis Chirurgica curatio: propoſita à *Franciſco Thierri* Med. Pontimuſſano, Facult. Med. Pariſienſ. Baccalaur. 1750. Pariſiis.

(*f*) Vid. *Zach. Platner.* Inſt. Chirurg. §. 425.

(*g*) Obſervat. Anatom. Chir. II. p. 6.

abſonum eſt : hanc, ſi porro etiam lædi ſupponas, tertia intima, quæ debilis eſt, impetui ſanguinis ſuſtinendo ſola multum impar, brevi diſſiliet. Quod ſi vero intimam tantum lædi ſtatuatur, diſtractis alterius tunicæ fibris muſcularibus, veroſimilius liquidum vitale in celluloſum tenue textum, quo illæ inter ſe vinciuntur, ſeſe inſinuans, ad celluloſas exteriores uſque exſudabit. Hic notandum, autorem ſibi vel quodammodo contradicere, vel tamen aliquid aſſumere, quod ex ſtructura anatomica partis non fluit : In genere enim omnibus tunicis reſiſtentia eſt tribuenda, ideoque unica tantum læſa, decedit aliquid de reſiſtentia totius vaſis, faciliuſque hinc dilatationem admittet. Dein autor ſupponit, ſolutis tantum exterioribus tunicis, muſcularem minime dilatari, aut alio modo præternaturaliter adfici, ſed potius ſanguinis impetum facile ſuſtinere, dum contra læſa intima, quæ non majori ac exteriores gaudet reſiſtentia, muſculares fibras ab impetu ſolvi, & aperturam oriri : unde adparet, eum mox tunicæ muſculoſæ renitentiam adſcribere ſufficientem, mox illi talem denegare. Dein tunicam intimam, quam omnes autores tenuem, membranaceam, & ipſe debilem vocat, tanquam ſat reſiſtentem admittit, quia hac violata ſtatuit, fibras muſculares impares eſſe, impetui ſanguinis ferendo. Tunicis vero exterioribus, quæ etſi cellulares, tamen ſunt denſæ, ſolidæ, & villo ſtipato conſtantes, (*h*) nullam concedit reſiſtentiam, cum his læſis, tunicam muſcularem haud difficulter impetum, abſque dilatatione aut ruptura aſſerit ſuſtinere. Ex quibus patet, autorem ſibi minus conſtare. Hiſce accedunt obſervationes, quibus evincitur, tunicas tantam admittere extenſionem, abſque inſequente ruptura, ut vix chartæ tenuitatem ſuperent. Sic cel. *van Swieten* a contuſione prægreſſa, aneuryſma verum, in pectore dextro ſub clavicula ortum, deprehendit, in cadavere enim arteriam ſubclaviam dextram in ſaccum ingentem dilatatam vidit, ita ut aneuryſmatis hujus membrana ad chartæ tenuitatem accederet, & per illam pellucidam ſanguis contentus conſpici poſſet, qui levi vulnere inflicto, ad ingentem copiam erupit (*i*).

§. XII.

Tandem addit ultimum argumentum : nimirum hac in re fuiſſe errori locum; quippe factitias, vel cellulares quaſcumque membranas, denſas, duras, ſanguine concreto, fluidove diſtentas, pro veris arteriæ tunicis promptum eſſe accipere, cum tamen diligentiori examine, in mediis his celluloſis, arteria ſauciata, non dilatata reperiatur : Hæc autem a vero abeſſe, iterum obſervationes probant, nam etſi in ſacco aneuryſmatico membranæ ſæpe craſſiſſimæ deprehendantur, dum ſanguis grumoſus cum tunica ipſius concreſcit, extima tamen tunica non obſervatur ſauciata : ſic *Ruyſchius* deſcribit aneuriſma, quod ex innumerabilibus craſſis, & ſatis tenacibus, ſibi invicem impoſitis tunicis conflatum erat, inter quas ſanguis copioſus & coagulatus deliteſcebat : quas tamen non pro tunicis arteriæ propriis venditat, ſed ſtatim adnectit, harum extimam, quæ proprie arteria aorta erat, ſtraminis habuiſse latitudinem (*l*). Ex quibus omnibus abunde elucet,

(*h*) *Halleri* prim. lin. phyſiolog. §. 176. 288.

(*i*) Comment. in Aphoriſ. *Boerh.* §. XXVIII.

(*l*) Obſervat. anat. Chirurg. XXXVIII.

cet, argumenta a ſupra citato autore allata, nondum evincere, quod aneuryſma verum ſæpius a ruptura vaſis naſcatur. Ideoque jure cum pleriſque autoribus contendimus, dilatationem arteriæ præternaturalem, pro cauſa aneuryſmatis veri proxima habendam eſſe.

§. XIII.

Proegumenam aneuryſmatis veri cauſam, conſtituit minor arteriæ reſiſtentia, quam in ſtatu ſano, ſive a læſione tunicarum, ſive ab aucto ſanguinis impetu, oriunda. Arterias enim reſiſtere, nemo erit, qui dubitat, immo majores arteriæ vix ulla vi aqua injecta poſſunt diſtendi. Hæc vero reſiſtentia, dependet a firmitudine tunicarum, ex quibus fabrefactæ ſunt, quas omnes renitentia gaudere, vix negari poteſt, pro ratione tamen majoris vel minoris ſoliditatis, hæc enim, tanquam proprietas, unicuique corpori communis, poterit etiam ſingulis arteriarum tunicis tribui. Tunicæ vero ita retinentes, partim impediunt, ne arteria ab injecto vi cordis ſanguine dilatata, nimis expandatur, partim quoque, vi ſua elaſtica ſe conſtringendo, in priſtinum reſtituunt arteriam ſtatum. Hinc ſi ſupponimus, ſanguinem eodem ac in ſtatu ſano impetu, per arterias ferri, reſiſtentiam vero, ſive robur tunicarum, aut per nimiam diſtractionem, aut per ſolutionem unius alteriuſve tunicæ, aut alio quocumque modo, eſſe imminutam, tunc in tali caſu neceſſario reſiſtentia tanto minor erit, quanto nunc robur tunicarum cedit firmitudini earum in ſtatu naturali. Quum autem ex ſuperioribus pateat, quod per reſiſtentiam arteriæ nimia ejus dilatatio prohibeatur; ſine dubio heic, multo minori, quam in ſtatu ſano, inſtructa reſiſtentia, præternaturalem quoque admittet dilatationem, & cum imminuto robore tunicarum, elaſticitati aliquid decedat, non ad naturalem, ſicut in ſtatu ſano, contrahitur amplitudinem, hinc extenſa manebit. Et quia aneuryſma verum, conſiſtit in expanſione arteriæ præternaturali, per §.X. ſequitur imminutam arteriæ per læſionem tunicarum reſiſtentiam, tanquam cauſam proegumenam aneuryſmatis eſſe conſiderandam. Arteriæ reſiſtentia vero, non ſolum minuitur a debilitatis, aut quocumque modo læſis tunicis, ſed & ab aucto multum ſanguinis impetu. Axioma enim eſt, capacitatem vaſis naſci in compoſita ratione, ex facultatibus diſtendentibus directis, & facultatibus contrahentibus inverſis. Quando impetus diſtendens duplo major ſit, & vas duplo magis reſiſtit, diameter non immutabitur: ſi vero impetus augeatur, & reſiſtentia maneat eadem, neceſſario major excitabitur canalis dilatatio: ſit proin talis impetus, aut diutius duret, ita ut arteria ſenſim ultra tonum expanſa, non amplius contrahatur, aut tantus ſit, ut vas ſtatim nimis extenſum, & in tumorem elatum adpareat exſurget aneuryſma verum. Unde patet, cur ſæpe ex morbis acutis; augmento velocitatis, & copia humorum in plethoricis, aneuryſmata obſerventur (*m*).

§. XIV.

Explicandum ſequitur, quomodo inſultus hemiplecticus, efficiundo aut nimiam tunicarum debilitationem, aut intendendo impetum ſanguinis potuerit,

(*m*) *Van Swieten.* comment. loco ſupra cit. p.292.

tuerit, tanquam cauſa procatarctica interna, aneuryſma verum excitare. Nulli enim dubitamus, huic tanquam cauſæ prægreſſæ aneuryſma, ut effectum adſcribere; ſiquidem æger ante hunc inſultum pancratice vivens, nunquam ne minimum quidem incommodi in hoc loco percepit, & ſtatim poſtea, ſine alia cauſa violenta externa prægreſſa, quantum ex ipſo ægro, ejuſque uxore, accurata ſciſcitatione reſcire potui, tumor adparuit, adeo ut nil obſtare videatur, quominus hic tumor, pro effectu & ſobole, hemiplegiæ convulſivæ prægreſſæ, habeatur. Niſi quis forte ſtatuere velit, eodem fere tempore, ex ſuis cauſis, vel iiſdem, vel diſtinctis, utramque ægritudinem natam eſſe.

§. XV.

Antequam vero poſſit determinari, qua ratione hemiplegia potuerit producere aneuryſma, paucis præmittenda hujus morbi hiſtoria, quo dein ex cognita ejus natura, melius hæc geneſis intelligatur. Hemiplegia, vel prægreſſam apoplexiam ſequens, vel ſola accedens, eſt paralyſis unius tantum lateris, ita ut in ſano latere varii interdum motus convulſivi, oriſque non raro canina conſpiciatur tortura (*n*). Cauſa proxima hujus ægritudinis, ſecundum pleroſque autores recentiores, conſiſtit in impedito, aut plane abolito influxu liquidi nervei, in latus ægrum, ſive a compreſſione nervorum, eroſione, aut alia quacumque læſione proveniente; dum e contrario ſpiritus animales impetuoſius in ſanum ferantur latus, quod ex motibus convulſivis clare cognoſci poteſt. An vero cauſa in latere affecto, an in oppoſito ſano lateat, nolumus hic exponere, remittimus potius B.L. ad obſervationes Cl. *Morgagni* (*o*), & ad experimenta Cl. *Valſalvæ* (*p*).

§. XVI.

Cum itaque obſervationes doceant, latus ſanum ſæpe motibus convulſivis vexari, tales etiam in noſtro ægroto adparuerint, nemo facile dubitabit, iis vaſa fuiſſe debilitata, convulſio enim dicitur, violenta, invita atque alterne repetens muſculi contractio & relaxatio; itaque in muſculo contracto, omnes fibræ liquido nerveo turgent; idque eo magis, quo validior contractio fuerit, fibræ hinc ita turgidæ, majus occupabunt ſpatium, vaſa ſic ſanguiveha comprimentes, cruorem ex illis expellent, quod manifeſtum ex eo, quia muſculus contractus palleſcit, & ſemper eo pallidior fit, quo magis durus & contractus obſervatur. Arteriæ hinc compreſſæ, a ſanguine continua vi cordis pulſo, quam maxime urgentur, ob compreſſionem autem non poſſunt dilatatæ omnem recipere cruorem, moreque ſolito ad venas tranſmittere, dum ultimi arteriarum fines preſſi, ſubtiliori tantum ſanguinis parti tranſitum concedunt, hinc arteriæ ſenſim ſenſimque ab aggregato cruore turgent: immo ſi contractio præſertim valentior, protrahatur diutius, ad rupturam uſque diſtenduntur. Id quod clare in epilepticis obſervare licet, qui ſæpe ſæpius muſculos a paroxyſmo prægreſſo, nigredine obductos oſtendunt, dum ſc. a læſis vaſis ſanguiferis, liquidum vitale fuit profuſum. In convulſione clonica quidem, muſculi non admodum diu contracti manent,

nent,

(*n*) *Frid. Hoffm.* Med. ſyſt. rat. p.V. C.I. §.IX.

(*o*) Adverſar. obſ.VI. p.108. & ſeq.

(*p*) De Aure humana p.85. Cap.V.

nent, ſed mox iterum relaxantur, hinc etiam ſanguis ante non libere ab arteria compreſſa exceptus, nunc in eam, a compreſſione liberatam, majori copia ac vi irruit, & quam vehementiſſime, cruore ſive craſſiore ſanguinis parte jam repletam, diſtendit, ut tandem a repetitis hujuſmodi extenſionibus multum debilitata, minus reſiſtat. Per extenſionem autem nimiam, & ſæpius repetitam, vaſis debilitationem induci, demonſtratur ex eo, quod debilitas dicatur adunatio partium minimarum cum niſu in cohæſionem tam parvo, ut vel levi motu ſolvi queat (*q*). Per extenſionem itaque talem, partibus plus juſto a ſe invicem remotis, minuuntur puncta contactus, & hinc cohæſio, quæ ſemper eo major, quo plura contactus puncta; in imminuta autem cohæſione conſiſtit vaſorum debilitas; ergo a nimia expanſione vaſa debilitari neceſſe eſt. q. e. d. Vaſa vero debilitata minus reſiſtunt, & cum minor arteriæ renitentia ſit cauſa aneuryſmatis proegumena, per §. XIII. ſequitur, inſultum hemiplecticum, efficiundo arteriæ debilitationem, pro cauſa procatarctica interna eſſe agnoſcendum. Nobiſcum conſentiunt quoque obſervationes, quibus probatur: arterias poſt validos editos nixus, pondera ultra vires ſublata, in aneuryſmaticos degeneraſſe ſaccos (*r*). Tale exemplum exſtat in Hiſtoria Acad. Reg. ſcient. Hominis nempe in venatu ſubitiſſime caput in dextram partem flectentis, quod nonniſi magna cum difficultate potuit reducere, is autem ab illo momento languit ſemper, & reſpiratione & deglutitione multum impeditus, in cadavere ingens aneuryſma in ſubclavia dextra adparuit (*s*). Si quis autem à me quærat, cur potius in hac arteria, quam in alia, cui eædem cauſæ fuerunt adplicatæ, aneuryſma noſtrum ſurrexerit? Huic reſpondebo, id quidem non contigiſſe ſine ratione ſufficiente, ſed hanc tamen adhuc in obſcuro eſſe, ut aliæ plures morborum cauſæ, adhuc omnem perſpicaciam hominum fugiunt; ſæpe videmus, inter duos homines ejuſdem temperamenti, iiſdem admiſſis cauſis, unum laborare phrenitide, alterum pleuritide, ubi de cauſa interrogati, hanc, ne nil dixiſse videamur, tribuimus internæ cuidam prædiſpoſitioni, licet minus apertæ.

§. XVII.

Abſoluta aneuryſmatis noſtri ætiologia, nunc ad ſymptomatologiam, ſive explicationem phænomenorum, in ægro noſtro præſentium, progredimur: ubi primo quidem occurrit figura tumoris, ejuſque pulſatio: tumor, ut ex hiſtoria morbi patet, conſtat tribus tuberculis, per ſpatia interpoſita à ſe diſtinctis: ratio videtur conſiſtere, in læſione arteriæ diverſis in locis facta, dum tunicæ, qua parte tumores exiſtunt, debilitatæ, ſive læſæ, extenſionem admiſere præternaturalem, at per reliquum tractum canalis ſatis reſiſtentes, intumeſcere renuunt. Alias nulla eſſet ratio ſufficiens, cur non totum vas per longitudinem ſuam in tumorem elatum eſſet. Omnes autem ad rotundam accedere figuram, mirum non eſt, quia arteria in ſtatu naturali conoidea, nunc nimis expanſa, neceſſario hujuſmodi figuræ intumeſcentias formare debet. Quare autem unum tuberculum ab altero, ratione magnitudinis, atque ſitus differat, ex §.VII. colligi poſſe videtur. Pul-

 ſus

(*q*) Aphoriſ. *Boerh.* §.24.
(*r*) *Van Swieten* comm. p.288.
(*s*) Acad. Roy. des Sciences, an.1700. p.50.

ſus eodem ac in ſtatu naturali modo, naſcitur, quando enim in arterias ſemper plenas, à vi cordis ſanguis impellitur, dilatatione opus eſt, ut hæc portio in arterias recipi poſſit, arteriæ vero tanquam canales elaſtici ſe reſtituentes, ſanguinem acceptum propellunt, qui motus alterni vocantur pulſus, qualis etiam in arteria aneuryſmatica accidere ſolet. Invaleſcit autem pulſus accedente preſſione, quia ſanguis adveniens, non poteſt in canalem compreſſum ſuſcipi, unde naſcitur cordi, tanquam cauſæ efficienti dilatationis arteriarum, majori reſiſtentia; cum vero actio ſemper ſit æqualis reactioni, cor inſurgit, & majori vi reſiſtentia ſuperare conatur; hinc etiam arteriam magis dilatat; & quia eo validior conſtrictio arteriæ, quo major dilatatio, ni ultra tonum fiat, vehementius quoque contrahitur, alterna vero contractio & dilatatio arteriæ, eſt ipſe pulſus: hinc manifeſtum, cur preſſo tumore pulſus graviter invaleſcat. Spatia interjecta tumoribus æque pulſant, quia enim omnia tubercula in eodem ramo occurrunt, quod ex ipſis ſpatiis pulſantibus cognoſcitur, quoque ex eadem ratione ac ipſi tumores, pulſus edent.

§. XVIII.

Ubi vero tumor unus alterve, aut omnes ſimul, fortiori, aut diutius durante preſſione afficiuntur, accedere ſolet dolor, cum anxietate, & imminente lipothymia: nervi enim plurimi, imprimis ramus quinti paris cervicalium, conjunctus cum ramo ſexti paris eorumdem, ad muſculi pectoralis ſuperficiem abeuntes (*t*), ad modum omnium fere nervorum in corpore noſtro, decurſum vaſorum ſequentur, hinc ſi tumor aneuryſmaticus prematur, nervi adjacentes quoque compreſſi, rupturam intentabunt; cum vero per diſpoſitionem nervi, quæ diſſolutionem minitatur, fiat doloris idea (*u*), ſequitur à compreſſione tumoris ortum iri dolorem. Quia autem ſimul per compreſſionem, ſanguis in ſacco latens, retropulſus denuo accedenti obſtaculo eſt, non poterit truncus rami, in quo aneuryſma ſedet, ſe evacuare, non evacuato trunco, qui per §.VII. una ex intercoſtalibus inferioribus eſt, naſcetur reſiſtentia ſanguini, ex aorta in intercoſtalem recipiundo; hinc etiam turbatur & aliquomodo impeditur ſanguinis motus per aortam; turbato motu in aorta, impeditur aliqua ex parte liquidi vitalis e corde egreſſus, unde anxietas (*v*). Quæ ſi diutius adplicata maneant, aucta ſemper reſiſtentia, cor non amplius poterit à ſanguine liberari, hinc minor ejus quantitas in vaſa coronaria veniet, ſive tunc immediate à corde, ſive ab aorta impleantur, inde motus cordis debilitantur, quia dependet à ſufficiente liquidi vitalis, & animalis in fibras cordis influentis copia; inde igitur lipothymia oritur, quæ ſecundum *Frid. Hoffm.* conſiſtit in debilitato cordis motu (*a*). Hæc eo citius accedunt, ſi ſimul in oppoſita parte dorſi, & ſupra tumores manus injiciatur, quia arteriæ intercoſtales inferiores, ad curvaturam coſtarum ingrediuntur, qui locus circiter tumori eſt oppoſitus, poterunt ibi compreſſionem admittere, quo ſi fiat forte in trunco, in cujus ramo aneuryſma eſt, eo major naſcetur reſiſtentia, hinc eo gravius incommodum.

§. XIX.

(*t*) *Winslov.* Anatom. p.III. §.216.
(*u*) Aph. *Boerh.* §.220.
(*v*) L. cit. §.631.
(*a*) Med. ſyſt. ration. P.V. cap.IX.

§. XIX.

Quando æger ſupinus, aut in latere affecto decumbit, moleſtiæ percipit ſenſum: plurima enim vaſcula cutanea comprimuntur, hinc impeditur ſanguinis tranſitus per illa, augetur vero motus per vaſa adjacentia libera, ſemper enim velocitas ſanguinis increſcit, ſi per vaſa pauciora eadem quantitas eodem temporis ſpatio trajici debet. Sic etiam per ſaccum aneuryſmaticum velociori feretur motu, hinc magis diſtentus, adficiet aliquomodo nervos adjacentes, & ſenſum moleſtiæ excitabit. Decubitus in latere ſano tolerabilior, quia vaſcula cutanea, etſi compreſſa, non adeo arcta gaudent communicatione cum vaſculis partis adfectæ, unde non tantus contingere poteſt effectus.

§. XX.

Cum vero æger, aut celeriter movetur, aut per acclivia adſcendit, cordis palpitationem & dyſpnoeam patitur; per motum enim corporis ſanguinis circulationem intendi, nemo eſt, qui ignorat, imo quo vehementior ille, eo intenſior hæc; ideoque ſub celeri motu, vel adſcenſu per acclivia idem continget, ſanguiſque ſicut per omnia vaſa, ita etiam per aneuryſma velocius agetur, tanta vero quantitas, quantam ſaccus capere poteſt, non adeo celeriter per fines arteriæ tranſibit, inde oritur reſiſtentia notabilis, contra quam cor inſurgit, violenterque ſe contrahit, quam ſi ſuperare non poteſt; palpitat: palpitatio enim dicitur, violenta cordis contractio, una cum magna reſiſtentia cruoris à corde pulſi (*b*). Cum vero & per pulmones celerior fit tranſitus, velocius quoque thoracem dilatabit, non ſine aliqua difficultate, ob tumorem pectori inſidentem, hinc difficultas reſpirationis, quæ dyſpnoea vocatur.

§. XXI.

Capitis vertigo, linguæ balbuties, & habitus corporis cachecticus, non videntur ſymptomata aneuryſmatis noſtri, ſed potius effectus ab hemiplegia relicti. Obſervationes enim teſtantur, fere ſemper quædam ab inſultu tali prægreſſo remanere incommoda, quæ pro diverſa hujus illiuſve nervi læſione, varias turbare ſolent functiones. Cachectica vero diatheſis originem trahere videtur ab aliquali vaſorum debilitatione, oriunda ex nimia quiete, & alimentis ac potulentis forte minus bonæ notæ. Vir enim ruſticus, antea aſſiduis laboribus deditus, nunc a duobus annis ob incommodum ex labore perceptum, otioſus vixit, hinc magnam ſine dubio corpori induxit debilitatem. Ipſe medicorum parens *Hipp.* non ignoravit, quiete nimia corpus debilitari, dicens: otium humectat, & corpus reddit debile, labor ſiccat, & corpus robuſtum efficit (*c*). Idem *Celſus* confirmat his verbis: ignavia corpus hebetat, labor firmat, illa maturam ſenectutem, hic longam adoleſcentiam reddit (*d*). Nimia autem atonia partium va-

(*b*) *Boerh.* inſtitut. §. 826.
(*c*) De victus ration. Sanor. L. II. cap. X.
(*d*) De Med. L. I. in præfat.

vaſculoſarum & fibroſarum, eſt cauſa proxima cachexiæ, unde adparet ratio habitus cachectici in ægroto noſtro præſentis.

§. XXII.

Expoſitis hactenus tumoris noſtri cauſis, & ſymptomatibus, ordo requirit, ut ad prognoſin accedamus. In genere quidem aneuryſma verum, recens, idoneo loco ſitum, haud multum alit periculi, & hinc Th. *Bartholini* prognoſis non adeo ſtricte accipienda, apud quem nimirum legitur, paucos lætum atque felicem eventum aneuryſmatis ſpectaſſe. (*e*) At in ægroto noſtro, quia tumor per duos jam annos durat, ipſeque cachexiæ labem præ ſe fert, aneuryſma periculo vacare minime credimus, metuendum potius exiſtimamus, ne ſanguis jam depravatus & cachecticus, in ſacco tantæ magnitudinis fere quieſcens, aut ſaltem minus velociter motus, majorem contrahat corruptionem, & ita ſenſim tunicas arteriarum erodendo, ſibi effluxum in ſpatia celluloſa paret, ac demum gangrænam & ſphacelum poſt ſe trahat; aut ſimul exedendo cutim, hæmorrhagiam cito & forte inopinato lethalem excitet, hoc jam alias contigiſſe experientia evincit: ita enim miles quidam, qui per ſex ſeptimanas aneuryſma in arteria ſubclavia dextra geſſerat, eroſo ſacco, preter exſpectationem, ſanguine fluenti ad inſtar per os erumpente, ſpatio unius minuti periit. (*f*) Dein ſi non debita adhiberetur medela, metus eſſet, ne tumor paulatim mole auctus, tantam ſanguinis copiam caperet, ut ab adveniente non amplius propulſus, venis minime traderetur, hinc ſanguine tanta in copia ſtagnante, circulatorius ſuffocaretur motus; ſi enim per venas non ſufficiens copia ſanguinis ad cor redit, qua ad contractionem ſtimuletur, motus ejus multum debilitatum, immo tandem cum vita ceſſat; ſicut hoc manifeſte obſervari poteſt in illis, qui per enormes inanitiones plurimum ſanguinis amiſere. Has ob rationes quantocyus debita inſtituenda curatio, & quidem, quia tumoris latera nondum adparent calloſa, quod ex pulſu tam manifeſto clare patet, autumarem, per compreſſionem paulatinam, idoneo inſtrumento ac ligatura hic factam, poſſe effici, ut ſaccus ab impetu ſanguinis injecti non amplius expanſus, nullum capiat incrementum. Nollem tamen aſſerere, hac ratione iſtud aneuryſma radicaliter ſanari poſſe. In ſacco enim qui per tantum temporis ſpatium jam duravit, nullum eſt dubium, quin plurimus ſanguis in grumos concreverit. Videmus ſanguinem noſtrum adeo in concretionem pronum, ſtatim ac quieſcit, in ſolidam coire maſſam, ejuſque proin fluiditatem tantum motui perpetuo deberi. In aneuryſmate igitur noſtro, ubi ſemper portio ſanguinis fere quieſcit, aut tardius tamen movetur, neceſſario quoque ſanguis grumoſus erit redditus. Quippe in aneuryſmatibus majoribus diſſectis plerumque ſanguinis invenitur polypoſus: ſic Cl. *Langiſius* aortæ aneuryſmate cultro anatomico ſubjecto, deprehendit internam ejus cavitatem, adeo plenam grumoſo ſanguine, ut nil amplius capere poſſe videretur (*g*). Per compreſſionem igitur ulterior tumoris extenſio prohibetur, at grumi ſanguinis non ſolum non

(*e*) Epiſt. Med. Cent. III. Ep. 53.

(*f*) Acad. Roy. des Sciences. ann. 1733. 303.

(*g*) De mortibus ſubitan. obſerv. V. p. 153.

non ſolvuntur, quin potius compinguntur; unde ſequitur, non facile poſſibilem eſſe curam radicalem ope compreſſionis inſtitutam, ceu quæ in aneuryſmate tantum recenti, & parvo locum habet. Si itaque ægrotus cupiat, ut in totum reſtituatur, tenendum eſt, hanc curationem nonniſi per adhibitam operationem obtineri poſſe. Hæc autem conſiſtit in exciſione tumoris, quæ in noſtro caſu forte haud adeo periculoſa foret, cum neque majores trunci vaſorum, ut ſupra memoratum eſt, neque etiam integri nervorum faſciculi, muſculum pectoralem majorem adeant, ſed tandum ſurculi ex 3°. 4°. 5°. & 6°. pari cervicalium, nec non quidam ex dorſalibus (*h*). Itaque non erit magnus metus hæmorrhagiæ gravioris, aut aliorum malorum, hanc operationem alias conſequentium. Tum quia arteriæ plures hoc in loco ſubeunt anaſtomoſes, minus erimus ſolliciti de gangræna, aut morte muſculi, operationem ſecutura, dum ablato trunculo quodam, ſufficiens tamen ad conſervationem muſculi, ſanguinis copia per cæteros ramulos advehetur. Unde crederem, non tantum periculi cum hac operatione conjunctum fore, quantum cum ea, quæ ſæpius in aneuryſmate brachiali ſuſcipitur. Ubi cum non certi ſimus, utrum arteria brachialis ſupra locum incidendum, in duos jam diviſa fuerit ramos, nec ne, vel an rami ex ſuperiori hujus arteriæ parte emiſſi, toti brachio irrigando ſufficiant, ſemper de morte membri, forte operationem, etſi rite adminiſtratam, ſecutura, ægrum monere oportet; quod hoc in loco non tam facile evenire poſſe videtur: Qua ratione vero, & quibus cum cautelis hæc operatio foret inſtituenda, nunc pro viribus breviter docebo.

§. XXIII.

Curatio dividenda videtur in palliativam & radicalem. Prior ope compreſſionis cum idoneis inſtrumentis faciendæ, inſtituitur, quæ utique ad prohibendum ulterius incrementum, valet, ſed ad radicalem illius curationem vix ſufficere poteſt, ut ſuperius §. XXII. indicatum eſt. Inſtrumenta autem aneuryſmati comprimendo idonea, varia hinc inde in autoribus chirurgicis deſcripta, exſtant, ſed tantum in brachio adplicari conſueta (*i*). Tale deprædicat *Burdelotius* medicus regius, quo ſe intra anni ſpatium aneuryſma brachiale, quod jam magnitudinem ovi junioris gallinæ attigerat, curaſſe jactat (*l*). Cum vero hæc tantum in brachio adhiberi poſſint, videamus, quale tumori noſtro in pectore ſito, conveniat, nihil curantes, quod quidam compreſſionem aſpernati, exiſtimaverint, motum ſanguinis compreſſo tumore ſuffocari, & latera vaſis concreſcere. Sed non ſimul & ſemel aneuryſma quam vehementiſſime premendum eſt, potius ita, ut impetus quidem minuatur; ſed non in totum tollatur. Immo etſi tandem liquidi vitalis motus penitus impediatur, quid intereſt; nonne idem contingit operatione adminiſtrata, ubi vaſe deſtructo, ſanguini quoque tranſitus denegatur, æque ac ſi latera concreviſſent, tamen hic fit ſine multo dolore, ibi vero cum maximo inter-

(*h*) *Winsl.* Anatom. p. III. §. 190. & ſeq.

(*i*) *Heiſt.* chir. tab. XI. fig. 8. 9.

(*l*) *Blegn.* zodiac. med. gall. ann. 1681. M. Mart.

terdum incommodo. Sequens autem faſcia non adeo inepta videtur, aneuryſmati noſtro adplicanda: Lorus ſc. ex corio ovillo, aut caprillo, vel panno xylino, *Barchet*, aut ex habena linea, *Zwirnband*, dicta, confectus, ne cuti immediate, admotus pruritum excitet, tres circiter pollices latus, & tam longus, ut circumferentiam thoracis æquet, vel ſuperet, parari poteſt, cui inſuantur duæ laminæ, ejuſdem ac lorus materiæ, ſi ex corio, aut panno xylino confectus fuerit, figura diſcum ſive orbem æmulantes, tanti diametri, ut poſſint omnes ſimul tumores comprimere, ſpatium vero duabus laminis interjectum, adimpleatur ſetis equinis admodum firmiter, ut pilam ad comprimendum ſatis valentem referat, aut ſetarum loco lamina quædam plumbea æqualis ambitus, corio vel panno interponatur, ad reſiſtendum tanto valentior. Dein faſcia hæc ita corpori aptetur, ut orbe vel pila comprimente immediate tumoribus impoſita, alterum lori extremum, ſub axilla ſiniſtra in dorſum detur, alterum ſuper humerum dextrum ſcandens, priori occurrat, ac debita ratione uniatur. Nam ſi ſub utraque tantum procedens axilla, thoracem ambiret, non poſſet adeo firmari, quin conſtricto thorace relaxata, paulatim delaberetur. Aut quod mihi antecellere videtur, heic quam commodiſſime in uſum trahi poſſet, faſcia illa, ab *Heiſtero mantile* cum *ſcapulari* vocata, ſit adplicanda: complicatum mantile ſub utraque axilla extenſum rite conſtringatur, & ne ad inferiora deſcendat, faſcia ſcapulari retineatur, ita formata, ut in medio foramen caput excipiat, ſupra pectus æque ac per dorſum extenſa, firmiter cum mantili poſſit conjungi, hujuſque delapſus prohiberi. Superdata autem prius aneuryſmati charta bibula maſticata, & ex alcohole vini expreſſa, imponantur panni multiplices ac gradati, interque hos pannos, nummus, vel aliud quid durum, conjiciatur, & tunc mantile ſuperdetur. Quæcumque autem adhibeatur faſcia, tantum erit adſtingenda, quoad ſine majore incommodo æger ferre poſſit: firmiorem enim adſtrictionem prohibet moleſtia fere intolerabilis ſtatim ſuccedens. §. XVIII. Faſcia autem adplicata ſemel aut bis de die iterum conſtringenda, & ad plures hebdomadas, vel etiam menſes gerenda eſt, tandem vero effectus, an tumor imminutus fuerit, nec ne, rite perpendendus. Quod ſi contrarium adpareat, eo citius ad curationem radicalem, ſive operationem properandum, de qua nunc dicendum ſupereſt.

§. XXIV.

Aneuryſmatis operatio triplici inſtituitur ratione. Quidam torculari rite adhibito, ſcalpello arteriam ſecundum longitudinem incidentes, materiam omnem ſpongiæ aut ſpecilli ope extergunt, qua expurgata, torcular relaxando, in aperturam arteriæ inquirunt, eique fruſtulum vitrioli viridis goſſypio involutum, aut linamentum liquore ſtyptico *Weberi* imbutum, immittunt, & ſuperinjectis aliquot ſpleniolis, vulnus percurant. Alii *Purmannum* ſecuti, operationem inſtituunt hoc modo; injecto ſc. conveniente ratione torculari, mox cutim ſummam ſolam, ſine læſione aneuryſmatis, diſſecant, dehinc ſupra & infra tumorem poſita arteriæ pars, diligenter ab adjacentibus liberata vaſis, uncinuli aut hamuli ope ita elevatur, ut poſſit filo deligari utrinque arteria, tumoreque medio inter utramque vincturam ſcalpello exſciſo, vulnus ſanatur. Alii, qui *Anellii* methodo delectantur, iterum

ali-

aliter ſe gerunt: nimirum torcular primo adplicatur, depreſſoque dein ex tumore omni ſanguine verſus arteriæ finem, cutis ſuprema ſecundum longitudinem, illæſo manente aneuryſmate, inciditur, tum arteria loco ſupra tumorem proximo, per trajectum filum duplex, ſemel aut bis pro re nata conſtringitur, donec poſt torcular relaxatum, nil in tumorem veniat, quo facto deligari, & debito modo vulnus foveri debet. Diſpiciendum igitur, quænam methodus aneuryſmati noſtro poſſit adplicari. Prima quidem, etſi in aneuryſmate brachiali ſummo cum ſucceſſu poſſit adhiberi, ſæpeque haud ſine optato eventu in uſum fuerit vocata, tamen in noſtro tumore non æque valere videtur. Quia enim arteria brachiali, ope faſciæ torcularis rite adplicatæ, compreſſa, prohiberi poteſt, ne ulla ſanguinis gutta in aneuryſma fluere queat, ſine omni metu tumorem juxta longitudinem incidere licet; id quod in loco, quem tumor noſter occupat, non æque tentare convenit. Nam etſi truncus, ſive ramus aneuryſmaticus, torcularis ope poſſit aliquomodo comprimi, tamen nondum tumorem diſſecare licebit; nam quia arteriæ intercoſtales inferiores, cum ſuperioribus & mammariis inoſculantur, facile ſurculus talis, cum ramo aneuryſmatico conjunctus, & compreſſioni ineptus, ſanguinem continuo plorans, operationem multum turbaret. Inſuper cauteria potentialia, & ſtyptica hac in methodo uſitata, minus arrident, dum per ligaturam arteriæ convenientem, ſemper certior ſpes haurienda non amplius ſecuturæ hæmorrhagiæ, quam ab adplicatis ſtypticis, vel cauteriis. Secunda methodus a Cl. *Purmanno* ſæpius adhibita, magis conveniens videtur. Quia enim arteria ab adjacentibus vaſis liberata hamuli beneficio attollitur, ſtatim adparebunt ramuli, qui forte hic anaſtomoſes ſubeunt, quibus tum aut ligatura, aut alio convenienti modo proſpici poteſt. Etiam experimento autor fidem facit, aſſerens, ſe hoc modo maxima extirpaſſe aneuryſmata, vulnuſque intra unicum menſem curaſſe. *Anellii* autem methodus hic minime locum habet, in cujus adminiſtratione requiritur, ut ſanguis ex aneuryſmate exprimatur, quod in tumore noſtro minime fieri poteſt, dum tanta copia ſanguinis, in grumos jam concreta, non facile poterit exprimi, & verſus arteriæ finem depelli, hinc minime quadrare videtur. Exponendum reſtat, quid igitur ante operationem, quid in operatione, & poſt operationem agendum veniat. Ante eam æger debito præparandus modo; id quod fieri ſolet per conveniens eccoproticum, aliquot ante operationem diebus propinatum, ut inteſtinis a ſaburra humorum vitioſorum liberatis, non adeo facile operationi ullum accedat incommodum & multa avertantur mala. Venæſectionem, alioqui etiam præmittere ſolitam, hic non ſuaderem, dum, nullis adparentibus plethoræ ſignis, potius cachexia præſto eſt, cui ſanguinis miſſio parum idonea, immo ſumme nociva foret. Potius adhibeat remedia cachexiæ oppoſita, quæ ſanguinem, humoreſque corruptos emendare valeant. Simul capiat, imprimis aliquot ante operationem diebus, cibos eupeptos, euchylos, minime acres, aut ſtimulantes, potumque penitus non ſpirituoſum, ſed magis temperantem; ne per cibum aut potum, motu humorum intenſiore reddito, metus ſit, inflammationis, aut febris vehementioris, operationem inſecuturæ. In ipſa operatione ægrotus in ſella quadam inclinata poſitus adverſa luce, à miniſtris ita firmandus eſt, ut neque operatorem turbare, neque ſibi ipſi damnum inferre poſſit. Torcularis adplicatio hic minus commoda videtur: forte enim ramus ſtatim ac ſuperficiem muſculi attingit, aneuryſmaticus eſt factus, id quod

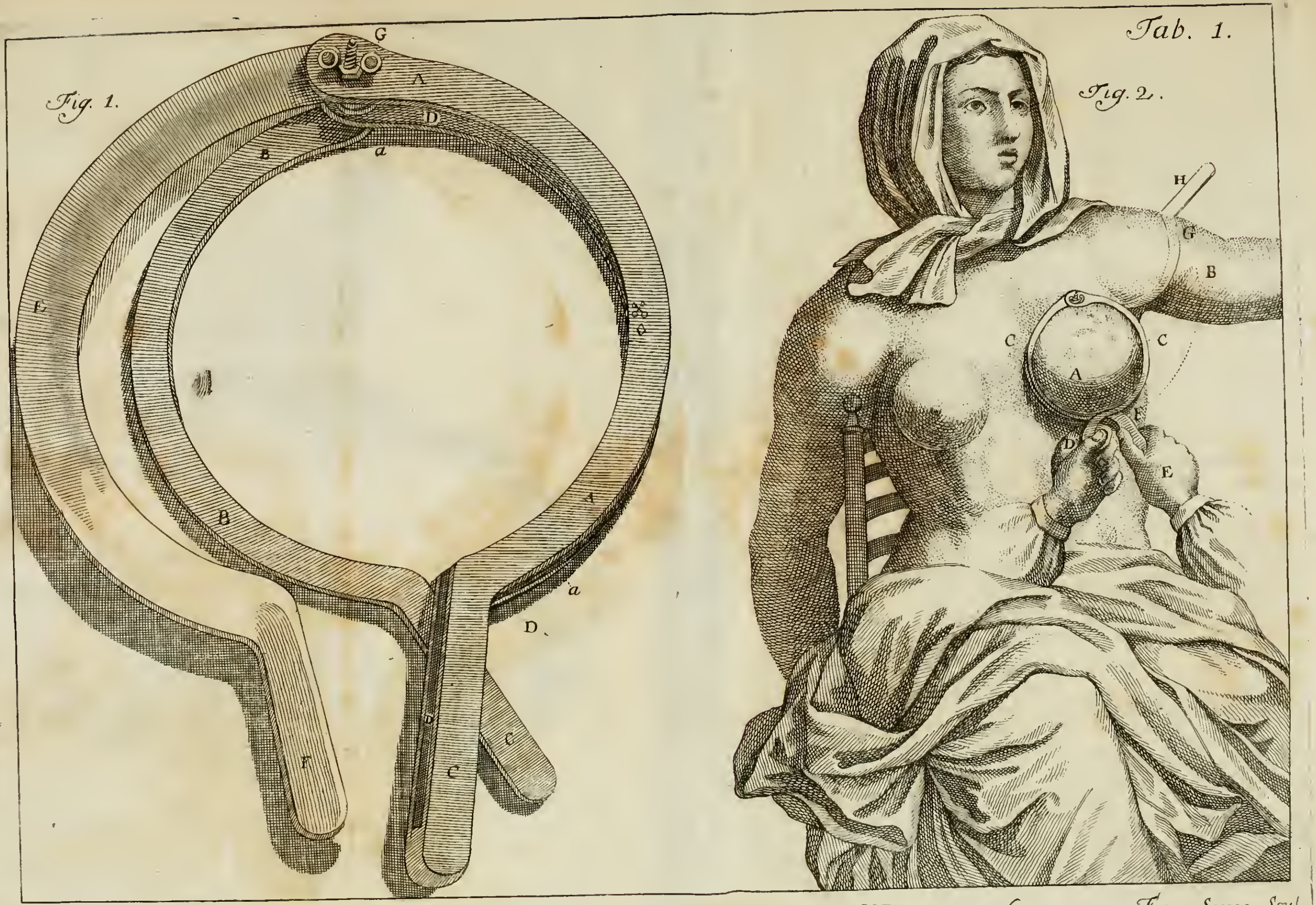
quod concluditur ex eo, quia ad latus tuberculi 21. nulla percipitur pulſatio, & hinc torcular adpoſitum, vix ullum ederet effectum. Cutis igitur juxta longitudinem ſcalpello incidatur, cavendo, ne ſimul aneuryſmati inferatur læſio; cute aperta, plerique anxie arteriam à nervo forte adjacente, ſeparare ſolent; utraque vero ſine gravioribus ſymptomatibus ligari poſſe, fideles evincunt hiſtoriæ (*m*). Ex tribus nempe varii habitus, ætatiſque viris, quibus cum brachii aneuryſma curaretur, nervi ſtrictiſſime abſque ſplenio ullo, cum arteria ligati ſunt, nullus alia ſymptomata paſſus eſt, quam quæ operationi vulgo ſuperveniunt, imo trium uni membrum læſum poſtea robuſtius acceſſit; fatendum tamen, quo tempore nervus conſtringebatur, doloris vim majorem homines perſenſiſſe, motum & ſenſum magis fuiſſe imminutos, at hæc brevi evaneſcebant, & ita ad ſanitatem perducti ſunt, ut neque celerius, neque melius, non ligato nervo, perduci potuiſſe viderentur. Hinc exiſtimarem, ſi ſeparatio nervi ab arteria plurimum faceſſat negotii, utrumque ſine multa hæſitatione ligandum eſſe: arteria itaque a nervo, & vaſis adjacentibus, ſi commode fieri poſſit, ſeparata, hamulo elevetur, tum acus quædam incurva, retuſa, duplici filo cerato inſtructa, ſubter arteriam trajiciatur, qualem *Cl. Petitus* ex argento conſtructam delineat, qua ſimul arteria ab adjacentibus vaſis liberari poteſt. (*n*) Dein ſupra & infra tumorem, lina trajecta valide conſtringantur, minuto ſemper ſpleniolo, aut linteolo, nodo ſubjecto, ne arteria diſcindatur; ligata utrinque arteria, tumor medius exſcindatur, quo facto, vulnus ſpongia vino aut alcohol madente extergatur, tunc ſpleniola balſamo cuidam vulnerario imbuta, arteriæ ligatæ adponantur; ſuper hæc injiciantur linamenta, & panni multiplices gradati, quæ tandem, ſi lubet emplaſtro quodam poſſunt contegi, & faſcia mantilis cum ſcapulari vocata, modo ſupra jam deſcripto, adplicari.

Poſt operationem feliciter inſtitutam, æger inſtar vulnerati ſe gerere debet, ſtudere quieti, cibis uti eupeptis, minime fœculentis, ut ſunt juſcula varii generis, olera, ac carnes animalium juniorum domeſticorum: tamen præſente inflammatione ſatius eſt à carnibus abſtinere. Pro potu adhibeat ptiſanam vulgarem, interponendo interdum, hauſtum decocti cujuſdam convenientis vulnerarii. Faſcia, niſi aliud quid requirat, ante diem tertium non eſt reſolvenda, quod ubi fit, linamenta vulneri inhærentia non vi erunt diducenda, niſi ſponte ſequantur, alioquin poſſet, arteria lacerata, hæmorrhagia ſuccedere. Fila nunquam præcidenda, ſed, donec ſponte excidant, relinquenda. Denique convenienti ratione vulnus perſanandum. Inflammatio, febris, aliaque mala forte ſupervenientia, remediis cuique horum aptis, oppugnanda.

FINIS TOMI QUARTI.

(*m*) Bononienſ. Scient. Inſtitut. comm. T. II. part. II. 1746.

(*n*) *Zach. Platner.* Inſtit. Chirurg. Tom. III. fig. XI.

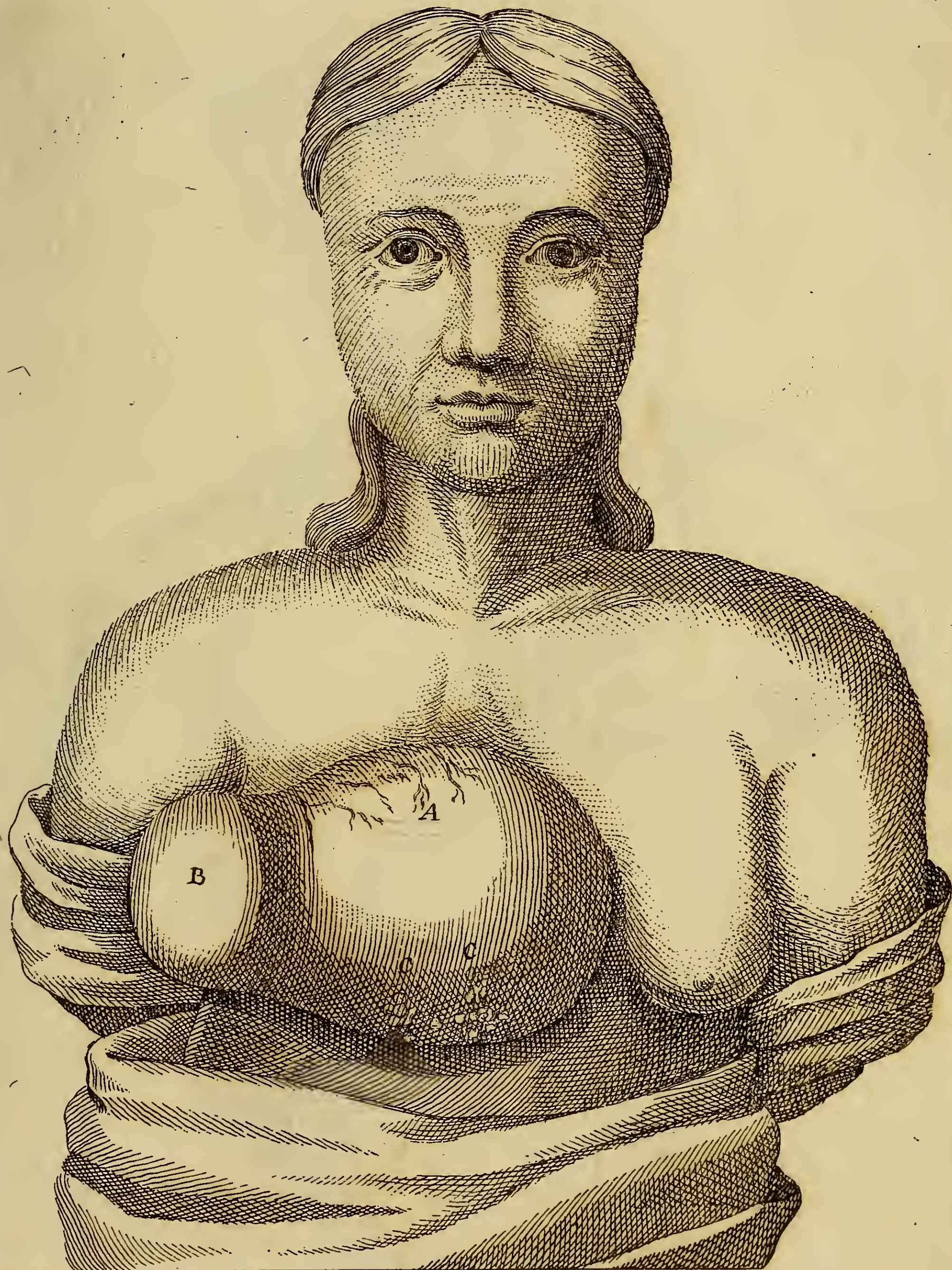

Disp Chirurg. Tom. IV. TABOR DE AMPUTAT. CANCR. pag.106.

Fran. Sesone Scul.

Tab. II.

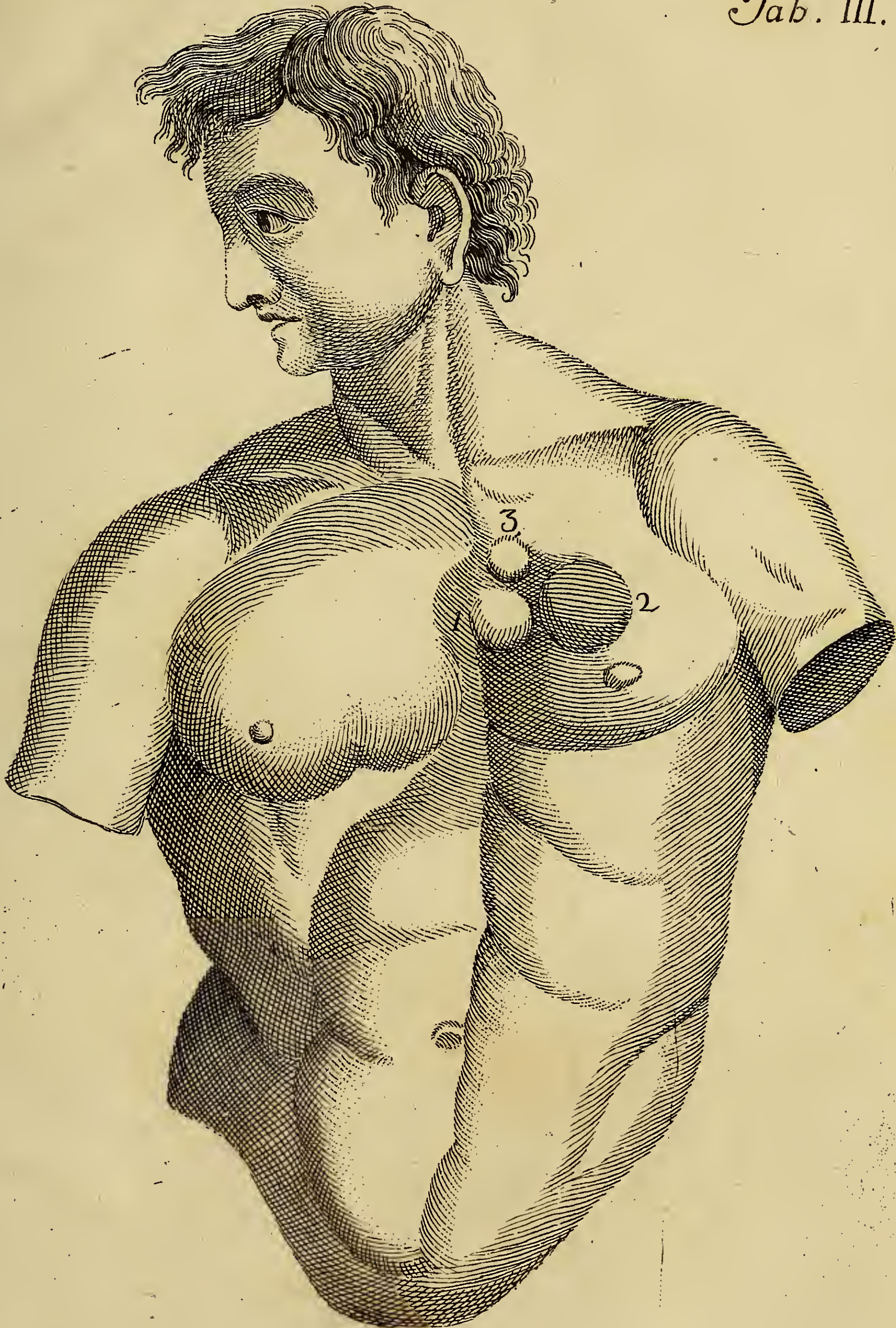

Disp. Chirurg. Tom. IV. HEISTER DE CANCR. MAMMAR. pag. 156.

Fran. Sesone sculp.

Tab. III.

Disp. Chirurg. Tom. IV. WELTINUS DE ANEVRYS. EXTERN. PECTORIS. pag. 218.

Fran. Sesone sculp.

COUNTWAY LIBRARY OF MEDICINE
RD
30 H185
1756 v. 4

RARE BOOKS DEPARTMENT